

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

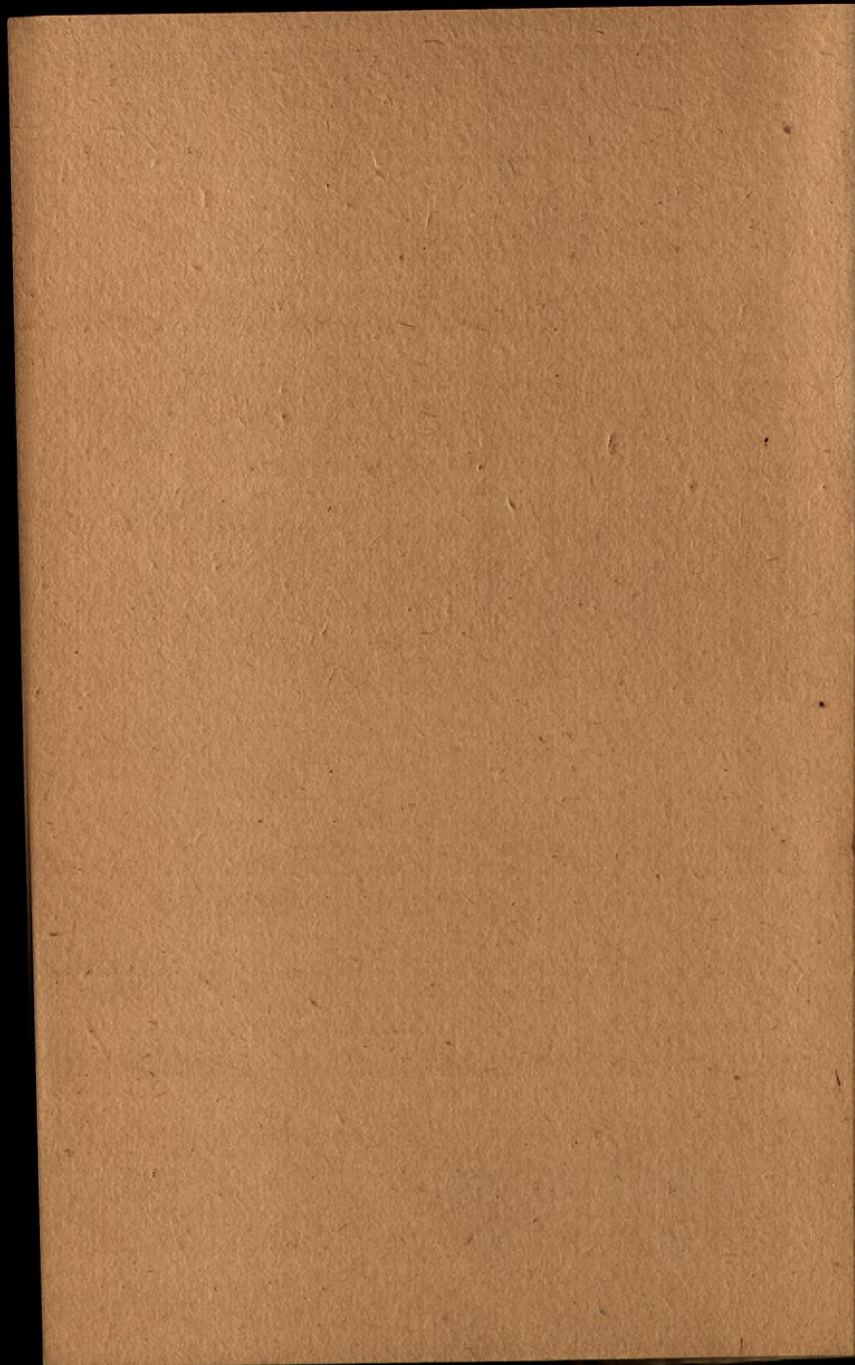

UPPSALA
UNIVERSITET

Spårshugg

SVÄRD SHUGG

BERÄTTELSE FRÅN TORSTENSSONS FÄLTTÅG 1644

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ASSOCIATIONS-BOKTRYCKERIET
1896.

INNEHÅLL.

I. Första instängningen.

- Kap. 1. *På balkongen.*
» 2. *Skogvaktaren och hans förtrogne.*
» 3. *Blickar tillbaka. Två bekanta.*
» 4. *Majoren blef nöjd.*
» 5. *Ett afbrutet frieri.*
» 6. *I Rostiga svärdet.*
» 7. *I Torstenssons högqvarter. Skogvaktarens audiens.*
» 8. *I kejsrerliga lägret. Snöpligt slut på festen.*
» 9. *I bönekapellet. Hemligheten.*
» 10. *Banditchefen.*
» 11. *En dubbel strid.*
» 12. *Ett lömskt öfverfall. Framkomsten till Svarta grottan.*
» 13. *I snåret. I sängkammaren.*
» 14. *»Häng dem!» Fångenskap. Svarta trollpackan.*
» 15. *Afslaget. Inspärringen.*
» 16. *Oförmodadt besök.*
» 17. *Förhöret. En hal tunga.*
» 18. *Bikten. Rymningen.*
» 19. *Ur rättfällan vid Bernburg. Oförmodadt återseende.*
-

II. Andra instängningen.

- Kap. 1. *Magdeburg 1631—44.*
» 2. *Vredens åskor och deras följder.*
» 3. *Ovälkomna gäster. Haurers koja.*
» 4. *Tre gamla bekanta.*
» 5. *Magdeburgs borgare och Gallas.*
» 6. *Lyckan står den djerfve bi. På Fiskarstranden.*

Kap. 7. *Aningar. Fyndet.*

- » 8. *I »Stånkan». Vigtiga upplysningar bekräftas.*
- » 9. *Markgreffinnan och jesuiten.*
- » 10. *En ödestiger glömska.*
- » 11. *Komplott och dryckenskap.*
- » 12. *Pater Anatolius gör efterforskningar. Kinkiga ögonblick. Tråkåken.*
- » 13. *Förberedelser. Utflykten.*
- » 14. *Heem var Soarta trollpackan?*
- » 15. *Månen.*
- » 16. *En oväntad underrättelse. Synen. **
- » 17. *Åter i »Stånkan». Räddningen. Ett raskt beslut.*
- » 18. *Jesuiten och hans »hjelptrupper». Gamla minnen.*
- » 19. *I lägret vid Burg.*

III. Flykten.

Kap. 1. *I lönntrappan. Branden.*

- » 2. *Bort till okända öden.*
  - » 3. *Sergeantens bryderi. Gamla vänner.*
  - » 4. *Vid Niemeck. 1, 2, 3.*
  - » 5. *Fortsättning. 4, 5, 6.*
  - » 6. *Djupa bekymmer. Konstladt lugn. Till Bernburg.*
  - » 7. *Bekymren bekräftas. En kärkommen ordre.*
  - » 8. *I vagnborgen. Andra gången räddad. I säkert förvar. Gubben Hägg gråter.*
  - » 9. *Misslyckade försök. Den sista färden. »Död!»*
  - » 10. *Lugn efter stormen. Skrytets följder.*
-

I.

Första instängningen.

1.

På balkongen.

Det var en herrlig septembrafton år 1644. Vädret var lugnt, luften ljum, nästan som under en sommarqväll. Och öfver den fridsamt hvilande nejden kastade fullmånen sitt bleka ljus öfver fälten och skogarne kring floden Saale, öfver dess små, glittrande, böljor och öfver det majestätiskt höga, på flodens östra strand belägna, slottet Bernburg och den, något söder derom, på motsatta stranden liggande staden Alsleben.

Slottets vida, med en den tidens prakt utsirade, gemak och salar lågo nästan öde, oaktadt dess herrskarinna, markgrefvinnan Constantia von Mohrenheim, med sin dotter, Maria, sin bigtfader, munken Anatolius och ett halft hundratal tjenare, bodde derstädes. Men, så var det ett så mycket rörligare lif nere på borggården och i slottets bottenvåning. Bernburg innehade

omfattade med den andra balkongens barrier i den händelse att den fanatiska munken skulle göra min af att använda våld.

De fasta och klara blickar, hon gaf pater Anatolius, gjorde honom till en början en smula handfallen. Nog visste han, att Maria von Mohrenheim hade en fast och nästan oböjlig karakter, såsom hela hennes släkt, samt att hon mer än en gång trotsat honom, men så, som hon *nu* uppträdde, det hade hon aldrig förut gjort. Den häpnad, han kände, varade likväl icke många minuter. Hans naturliga elakhet och mistro döko ånyo upp i hans själ. Han fann dock, att han under för handen varande omständigheter måste lägga så starkt band på sig som möjligt, ty den främmande styrkan der nere var sannerligen icke att leka med, och fölle det den svenske befälhafvaren in, vore det för honom en småsak, att hvilken minut som helst aflägsna det markgreffliga herrskapet och dess afväpnade tjenare från slottet Bernburg. Han måste alltså taga skeden i »vackra hand» och afbida tiden.

Pater Anatolii läppar darrade af sinnesrörelser, baserade på den vrede, som han kände och det dröjde en god stund, innan han kunde framtvinga dessa ord:

— Efter som du vill det, min dotter, så lemnar jag dig allena för att ensam bedja himmelen afvända alla vidare olyckor från oss och förgöra våra plågoandar. Men, tag dig väl till vara för nattluften, min dotter, den är ytterst försätlig vid denna årstid, och åstadkommer lätt förkylningar, som kunna hafva oberäkneliga följder. Pax tecum (frid med dig)!

Hal som en ål och ljudlöst som en katt smyger öfver golfvet, försvann pater Anatolius genom balkongdörren.

Maria von Mohrenheim var ensam. Under det en djup suck höjde hennes fylliga barm, pressade hon, med ett uttryck af smärta, båda händerna mot det våldsamt klappande hjertat. Med långsamma steg gick hon bort till balkongens södra ändpunkt, hvarifrån hon i det klara månljuset såg husen i den lilla staden Alsleben skymta fram som fantastiska skuggor. Hon lyssnade uppmärksamt till det ihållande, än starkare, än svagare, dån, som hördes derifrån. Slutligen hviskade hon för sig sjelf:

— Jag kom i dag att mot min vilja lyssna till ett kort samtal mellan en svensk fotknekt och en finsk ryttare. Den förstnämnde sade, att svenskarne redan börjat att befästa bryggan vid Alsleben, och det är troligt att det är dånet af dessa arbeten, som tränga ända hit. — Heliga Guds moder, — fortfor hon andäktigt och knäppte båda händerna öfver bröstet, — om du kunde uppenbara för mig hvad som under de närmaste dagarne kommer att ske; om du . . .

Innan den unga flickan hann tala till punkt, blixtrade det till från de små höjderna på Saaleflodens vestra strand midt emot Bernburg och på blixten följde det mellan kullar och skogspartier småningom bortrullande dånet af ett kanonskott. Marias förskräckelse hann ej lägga sig, förrän en väldig kanonad uppväckte hela nejden och blixt på blixt ur kanongap och musköttmynningar blandades med hvarandra, samtidigt med att lågorna från de kringliggande byarne och enskilda husen kastade sitt fantastiska, dallrande, sken öfver nejden.

— Heliga Guds moder, — bad den unga flickan och knäböjde på balkongens hårda golf, — beskydda min fader!

— Amen, — yttrade i detsamma en fruntimmersröst

bakom den unga flickan, och när hon såg sig tillbaka, möttes hon af modrens sorgsna drag. Hon tyckte sig äfven från den lilla dörren i ett ögonblick se pater Anatolii för henne så förhatliga drag, men det var antagligen en synvilla, ammad af det samtal. hon för ej så länge sedan fört med honom. Han låg ju nu som bäst i bönekapellet framför den af vaxljusen upplysta Mariabilden, och beder ifrigt om de hatade kättarnes tillintetgörelse?

— Min dotter, — utbrast markgrefvinnan Constantia von Mohrenheim och tog dottren i armen, — kom, här är fuktigt och kyligt, och din helsa kan lida deraf. Det är bäst att...

— Tyst, hvad är det för ett buller här nedanför, — afbröt den unga flickan och lutade sig djupt ned öfver barriären. — Det förefaller som om en marscherande trupp...

— Ja, det är en sådan, — afbröt i sin ordning markgrefvinnan, som också lutat sig öfver barriären. — Den närmar sig hitåt, den...

Äfven hon fick ej tala till punkt, ty i detsamma hördes kraftiga slag på slottets massiva och jernbeslagna ekport.

Inifrån borggården sporde i detsamma en manlig och kraftig stämma, vid ljudet af hvilken en fin rodnad, som alldeles undgick modrens uppmärksamhet, hastigt purprade den unga flickans kinder:

— Wer da?

— Svenskar.

— Af hvilket regemente?

— Nils Kaggs.

Porten öppnades och ytterligare två hundra svenska fotknektar marscherade in.

— Kapten, — sade deras anförare till befälhafvaren för den första besättningen, — fältmarskalken har i dag gått öfver bryggan vid Alsleben och slagit en ny öfver floden vid Münch-Neuburg, så att nu har han Gallas riktigt i fällan.

Ett svagt utrop af harm och förbittring bröt fram öfver den gamla markgrefvinnans läppar, och hon hade redan hårda utlåtelse på tungan, då hon i den lugna natten tydligt hörde dessa ord:

— Men, jag vet inte, hur ytterligare två hundra man skola få rum här.

— Åh, här tyckes ej vara brist på rum, — yttrade samma röst, som förkunnat Torstenssons framgångar.

— Men, de innehafvas af markgrefvinnan von Mohrenheim.

— Nå, än sedan då! Hon får väl maka åt sig. Det blir emellertid min ensak.

Markgrefvinnan Constantia vacklade några steg åt sidan och skulle hafva fallit, om ej dottren hastigt skyndat fram och tagit henne i sina armar.

I samma ögonblick slogs balkongdörren upp och pater Anatolius, som icke med sin fot denna natt varit i bönkapellet, utan stått lyssnande bakom dörren, trädde fram. Kapuschongen, den han alltid bar öfver hufvudet, hade fallit ned långs ryggen, och visade i all sin nakenhet det tonsurerade hufvudet. Ögonen blixtrade af hat; händerna voro krampaktigt slutna kring det rikt inlagda dolkfästet och hans läppar darrade konvulsiviskt, då han med en stämma, som påminde om en ond ande, hväste fram dessa ord:

— Varen förbannade, svenskar och finnar! Min hämnd skall alltid vaka. Denna dolk är helgad af vigvattnet och när jag gjort min ed, nickade den heliga

jungfrun sin bekräftelse dertill. Sansen eder, du Constantia von Mohrenheim, och du, hennes dotter; dessa usla och förbannade kättare skola ej många dagar till herrska i Bernburgs slott.

Med dessa ord aflägsnade sig munken skyndsamt, och ej långt derefter de båda fruntimren, och snart hade sömnens milda, och hjertesåren för tillfället åtminstone helande, engel, vaggat dem till ro.

Men, ända till dess den strålande septembersolen höjde sitt gyllene klot öfver de östra skogarne, fortfor kanonaden på vestra stranden af Saalefloden, öfver hvars tvenne förutnämnda bryggor den svenska hären under befäl af den store fältherren Lennart Torstensson gick öfver till östra stranden och sålunda afstängde de kejserlige under Gallas från deras tillämnade reträtt ned mot Böhmen.

2.

Skogvaktaren och hans förtroëne.

Ungefär en half mil i sydvest från Alsleben sträckte sig en ganska vidsträckt skog, delvis så godt som ogenomträngelig i följd af de täta snår, dem vedhuggarnes yxor icke på århundraden varit i beröring med. Här och der berörde denna skog Saaleflodens vestra strand och på ett par ställen, vid byn Rothenburg och den lilla staden Wettin, båda belägna på flodens östra strand, hade den nämnda skogen sin omedel-

bara fortsättning i ett par ganska vidsträckta och svår-tillgängliga dungar.

Sedan många år tillbaka hade denna skog varit en skräck och fasa för den omkringliggande traktens fredliga innebyggare, hvilka knappast midt på ljusa dagen vågade färdas igenom densamma. Orsaken dertill var att den i sina gömslen hyste ett ordentligt band af oregerlige och vilda sällar, på sednare tiden uppblandadt med en massa öfverlöpare från de slagne, österrikiske härarne. I slutna flockar drogo de omkring i nejden under mord och brand och gjorde äfven, vid för dem gynnsamma tillfällen, besök i de kringliggande små städerna och de större byarne, der nästan alltid något byte, hufvudsakligen bestående af mat och dryckesvaror, kunde öfverkommas.

I synnerhet vid den tid, då Torstensson oförmodadt, år 1643, tågade norr ut för att göra sitt anfall på det svekfulla Danmark och de kejserlige, under Gallas, följde efter, fingo dessa roflystna och förvildade skaror goda tillfällen, att, ostraffade, fara fram som de ville. De ströfvade ända intill Magdeburgs portar i norr, och till Merseburg i söder, och de fåtaliga, svenska besättningarne i trakten kunde föga, eller intet, uträtta för att hämma ofoget. De vilde sällarne hånade till och med öppet de mot dem utsände knektarne och gäckade alltid deras försök att fasttaga dem. De voro för denna trakt en mycket större landsplåga än de båda fiendtliga arméerna tillsammans.

Det fanns dock en person, som de vilde sällarne fruktade mer än pesten och alla arméer tillsammans, och denne var den unge skogvaktaren, Berthold Schantz. Denne, som väl kände till den ofvan nämnda skogen, hvilken han allt sedan barnaåren genomströfvat,

hade därför ej särdeles svårt i att utspionera banditernas tillhåll och genom tillkallad hjälp drifva dem ur de snår, der de som bäst trodde sig säkert gömda. Han kom öfver dem som en tjuf om natten och det gick ej någon vecka förbi, utan att minst ett tiotal af orostiftarne antingen föll än för knektarnes och de uppbådade landtmännens kulor, eller också togs till fånga, då den pinsammaste död i de aldra flesta fall blef de tillfångatagnes sista lott.

Att förbittringen bland banditerne skulle vara stor, är ju helt naturligt. Hur skulle de få sin efterhågsne plågoande i sina händer? Ja, det var ju icke godt att veta, alldenstund de icke kände till hvar han bodde.

Hvar bodde då egentligen den unge skogsvaktaren? Ingenstädes, och allestädes, kunde man med fullt skäl säga, ty just som han var här, så var han der, men aldrig talade han om för andra, än sina närmaste förtrogne, hvar han ämnade sig.

Regnet störtade ned i strömmar, då tvenne karlar i allmogens vanliga dräkt och till det yttre fullkomligt obeväpnade, liksom tvehågsne stannade i skogsbrynet helt nära den förut omnämnda byn Rothenburg. Under ett par dygn hade det opphörligt regnat som om det varit en ny syndaflod, som kastade sina vreda skurar öfver Tysklands slätter. Ej ens den täta skogen kunde hindra vattnet från att blöta upp marken, så att man ej kunde gå två steg framåt utan att halka ett tillbaka.

Sedan de båda vandrarne, hvilka kommit norr ifrån, hunnit någorlunda skaka vattnet af sina genomblötta kläder, trädde de in under skogens någorlunda skyddande grenverk och trefvade sig fram steg för steg mellan de våta trädstammarne, ty septemberskymningen hade redan börjat falla på och det var klart, att det

halfdunkel, som äfven under den ljusaste årstid, hvilade öfver denna skogiga trakt, snart nog skulle öfvergå till mörker efter skymningens inbrott.

— Den här gången tror jag att det blir dig svårt, att taga reda på de hundarne, — utbrast den till växten minste och betraktade sin resligare kamrat. — Efter det förfärliga blodsdådet i utkanten af Sandersleben i förra veckan, då de tände eld på fem hus och hindrade mer än tio män, qvinnor och barn att rädda sig, hafva de nog gömt sig så väl, att det . . .

— Tala inte så högt, — hviskade den längste och lade ena handen öfver kamratens läppar, — ty hvem vet om inte någon af de skurkarne, som ju måste vara på sin vakt, och därför naturligtvis hålla sträng utkik från skogsbrynen, redan sett oss och ligga på lur i buskarne. De veta, att deras räddning beror på deras vaksamhet, och därför . . . ja, du förstår.

Den längste af dessa två var den förut nämnde unge skogvaktaren Berthold Schantz. Hans kamrat, Josef Kuhz, egentligen arbetare vid de nu, under kriget, nedlagda, bergverken vid den förut nämnda staden Wettin, hade af hämnd öfver de våldsbragder, som utöfvats mot honom och hans familj, med lif och själ slutit sig till den unge skogvaktaren. De hade också mer än ett par månader troget hållit tillsammans, och härunder hade Berthold tillfyllest lärt sig att uppfatta dels Josefs vänskap, dels hans ifver och möda när det gällde att uppspåra och till välförtjent straff befordra traktens värsta plågoris.

På Bertholds ofvan anförda ord svarade Josef med en hviskning:

— Jag fick i går höra genom spejare, att svenskarne närma sig denna trakt och . . .

— Min vän, — afbröt den unge skogvaktaren, lika-
ledes hviskande, — det har jag vetat om i mer än åtta
dagar. Gallas är totalt slagen der uppe i Danmark och
skyndar hitåt, äfven han. Det beror nu på hvilken,
som kommer först för att gå öfver floden. Då är den
andre stängd och kan inte komma längre söder ut.

— Jag tror att det blir svenskarne, som komma
först, — menade Josef Kuhz.

— Det tror jag också, — inföll Berthold Schantz, låg-
mäldt, men med en viss liflighet. — Jag vet nog hur det
var i fjol, när Torstensson så hastigt bröt upp och gick
norr ut. Ingen visste hvad som nu skulle komma. Än
var han här och än var han der, men allt jemt drog
han sig mot norden. Slutligen, jag kommer så väl
ihåg den dagen, ty det hade just då lyckats mig att
fånga sju af banditerne, hvilka samma dag blefvo
hängda på torget i Alsleben, kom ett ilbud, som för-
kunnade att svenskarne brutit in i Holstein och . . .

— Jag tyckte mig höra ett prassel i närheten, —
afbröt Josef.

Båda två hukade sig, som på ett gifvet tecken,
ned vid den tjocka trädstammen och lyssnade med
spända örhinnor.

Några minuter gingo till ända utan att något miss-
tänkt förekom och Berthold hade just på tungan en
skämtsam anspelning på sin väns öfverspända hörsel,
då plötsligt och helt nära dem hördes en karlstämman
halfhögt yttra:

— Såg du verkligen två karlar gå hit in?

Mekaniskt förde Berthold och Josef hvar sin högra
hand innanför kläderna, der de hade sina vapen dolda.

En annan röst svarade:

— Om det var män eller kvinnor, det kunde jag inte med säkerhet urskilja i den regniga och disiga luften, men att det var menskliga gestalter, som gingo in här i skogsbrynet, det är jag lika säker på som att Berthold Schantz, den afgrundens alla andar måtte anamma med det aldra första, skall kunna spåra upp oss i Svarta grottan.

Vid detta sista ord ryckte det häftigt till i den unga skogvaktarens lemmar, och hade det varit ljus dag, skulle Josef tydligt kunnat se hvilket uttryck af belåtenhet, som i detsamma röjde sig i hans ansigte.

— Bah, — yttrade i en viss föraktlig ton den röst, som öppnat samtalet. — låt vara, att han spårar upp oss! Hvad mera då! Vi äro något mer än femtio beslutssamma och tappra män och...

Berthold och Josef kunde icke höra mera, alldenstund de samtalande i detsamma hastigt aflägsnade sig. Men det lilla, de hört, var alldeles tillräckligt.

— Svarta grottan, — mumlade den unge skogvaktaren för sig sjelf. — Ah, jag förstår hvarför ni valt just henne, den fuktigaste och kallaste i hela skogen. Den har fyra utgångar, en på hvardera af de tre sidorna och en i taket. Det är naturligtvis er mening att ha någon reträttväg öppen, ifall det skulle börja att osa hett omkring er. Åhja, inte så illa uttänkt. Men, — slutade han sin monolog, — ni ha kanske glömt, att der det finnes en öppning, kan den också stoppas till.

Efter en kort stunds hvila under det lummiga trädet, som gaf ganska godt skydd, sade Berthold Schantz:

— Jag vet att jag kan lita på dig, Josef.

— Som på dig sjelf, — svarade denne och räckte Berthold sin hand.

— Nåväl, du har nu sjelf hört hvar banditernes tillhåll är och . . .

— Men, jag känner ej vägen till Svarta grottan, — afbröt Josef med en viss ifver.

— Det behöfver du ej heller göra, — svarade Berthold. — Jag känner den istället lika väl som gatorna i Alsleben. Om några timmar skola vi hafva hela bandet i våra händer. Jag skyndar mig nu för att skaffa folk. Håll du under tiden noggrann utsigt öfver skogsbrynet. Det kan hända att banditerne, hvilket dock icke är troligt, utrymma skogen, eller också erhålla förstärkning. Derfor gäller det att du har ögonen med dig. Det skall inte dröja många timmar, förrän jag är tillbaka.

Med dessa ord aflägsnade sig Berthold Schantz med så stor skyndsamhet, som försigtigheten bjöd, i riktning mot staden Alsleben.

3.

Blickar tillbaka. Två bekanta.

Innan vi gå vidare i berättelsen torde det här vara på sin plats, att kasta en blick på de omfattande och högst intressanta händelser, som föregingo dem, på hvilka här förekommande skildringar stödja sig.

Allt sedan den olyckliga kalmarunionens dagar hade ständiga tvister förekommit mellan Sverige och Danmark och början till dem hade alltid skett från det sistnämnda landets sida. Minnet af den tid, då danskarne

spelade herrar i Sverige, utsögo dess innevånare och förde stora rikedomar derifrån, jemte hågkomsten af deras grundliga nederlag under Engelbrekt, Sturarne och Gustaf Vasa, alstrade under tidernas lopp en bitterhet och ett hat, som ofta öfvergick till öppna handgripeligheter.

Men, småningom började svenskarne, först under Gustaf II Adolfs lifländska fälttåg och Rigas eröfring, och sedan genom sitt deltagande i trettioåriga kriget, att blifva en makt, hvars befallningar tjugtals furstar måste ställa sig till underrättelse. Och den danska afundsjukan flammade straxt upp i ljus låga, i synnerhet som dertill sällade sig harmen och förödmjukelsen öfver danskarnes nederlag vid Lutter am Bammberge, en by i hertigdömet Braunschweig. Danske konungen, Kristian IV hade nemligen, öfvermodig och lysten efter ära och landvinningar, allt för att nedsätta Sverige, skyndat de förtryckta tyska protestanterne till hjälp. Den väntade segern förbyttes dock snart i ett förkrossande nederlag och danskarne måste hals öfver hufvud fly tillbaka till sitt land, hvars områden, Sleswig och Jutland gruffigt härjades af de österrikiska härarne.

Sveriges segerrika deltagande i trettioåriga kriget bidrog ej så litet till att öka den danska afunden, och sedan efter Gustaf II Adolfs död svenskarne rönt åtskilliga motgångar, började Danmarks lumpenhet att mer och mer ohöjdt framträda.

Twisteämnet blef denna gång Oresundstullen, från hvilken svenskarne sedan gammalt voro befriade, men som Danmarks förut nämnde konung, hvilken ensam tillskansade sig bemålde tullmedel, nu helt tvärt gjorde anspråk på. Svenska rådet hade visserligen med stöd af Torstenssons framgångar i Tyskland kunnat genast

slå till, men dröjde i det längsta för att undvika kriget och äfven för att insöfva den lömske fienden i säkerhet. Det ena klagomålet efter det andra gjordes öfver danskarnes förtryck i Sundet, men utan att medföra åsyftad verkan. Slutligen gick det likväl för långt och kriget mot Danmark blef beslutet. Det hölls dock så hemligt, att icke ens danska sändebudet i Stockholm, Peder Wide och hans besoldade medhjelpare, visste det ringaste om svenska rådets planer. Detta hade också, utan att någon annan visste af det, skickat Jakob Törnsköld såsom ilbud till Torstensson med befallning, att utan någon som helst föregående krigsförklaring med det aldra första inbryta i Danmark. Torstensson lydde och efter beundransvärdt snabba ilmarscher inföll han den 13 december 1643 i Holstein, der ingen fiende väntades. Landet var försvarslöst och de derstädes belägna fästningarne dels för gamla, dels alldeles förfallna och urståndsatta att uthärda ens ett par dagars belägring. Det gick också olyckligt för danskarne. Torstensson öfversvämmade inom kort Holstein, Sleswig och Jutland och inväntade vintern 1644, då han, om Lilla Bält, som skiljer ön Fyen från fasta landet, tillfröse, ämnade göra en landstigning på nämnda ö. Vintern blef dock ovanligt mild och förslaget måste uppgifvas.

I denna sin nöd vände sig danske konungen åt olika håll för att erhålla hjälp, men utan framgång. Slutligen erbjöd han sin fordne motståndare, österrikiske kejsaren, förbund. Detta afslutades också sent omsider, då Gallas i spetsen för omkring 10,000 man, och med den stolta förklaringen, att han skulle innestänga och uthungra svenskarne på den jutska halfön, började sitt ömkliga och sorgligt ryktbara tåg upp mot nordén.

Den kejsrerlige fältherrens skryt fick också ej långt der-
 efter sin lön: han måste vika undan nedåt Tyskland
 igen. Torstensson, som insåg, att han ej i längden
 skulle kunna hålla sig kvar i Danmark, då anfallet
 på Fyen ej kunde företagas, samt befälhafvarne öfver
 de tyska, af svenskarne eröfrade fästningarne och slotten
 ideligen ropade på undsättning, skyndade för den skull
 efter den vikande Gallas. Vid Blekede, straxt söder om
 Lauenburg, öfvergick han Elbefloden, sände den tappre
 Helmut Wrangel tillbaka till Holstein, der denne kække
 krigare snart kufvade hela landet, samt gick i sträck-
 marscher, såsom hans vana var, till Halberstadt, der
 han förenade sig med Königsmarck. Han fortsatte oför-
 trutet sin marsch och det var den 16 september år 1644
 som han ändteligen genom snabbheten i sina rörelser
 hunnit afstänga Gallas från att taga sin tillflykt till
 Kur-Sachsen och Österrike.

Hvad som sedan följde i de båda härarnes rörelser,
 kommer att i sammanhang med den romantiserade
 skildringen i denna berättelse här framläggas.

Att de båda bryggorna vid Alsleben och Münch-
 Neuburg skulle förete en högst liflig anblick var natur-
 ligt. Under det att befästningsarbetena bedrefvos med
 den allra största skyndsamhet och knektarne uppmunt-
 rade hvarandra genom sånger, lifligt glam och muntra
 historier, tågade den ena skaran efter den andra öfver
 floden och slog läger på östra flodstranden.

— Ja, — utbrast en gammal östgötaryttare, under det
 ett belåtet leende spelade kring hans läppar, — det skulle
 allt smaka fogel, att riktigt få klå om papisterne och...

— Ah, — svarade hans granne med försmädlig ton, — det kommer allt att dröja. Har inte den der eländige mesen, Gallas, dag ifrån dag nu i flere månaders tid krupit undan som en förskrämd hare och det ehuru han från början var oss ej så litet öfverlägsen! Den der karlen duger, min själ och Gud, inte mer än min stöfvel till härförare, det tror jag . . .

Pål, så hette talaren, blef här afbruten af Per, den, som först börjat samtalet, med ett godmodigt:

— Jag förstår nog liknelsen med stöfveln, — din spjufver! — Du är nog blygsam, att inte öppet vilja erkänna, att du menade den, som har stöfveln. Ja, ja, hvem vet hvad du varit nu, om du, istället för att heta Pål och gå ut rakt från plogen, varit hofman, eller något sådant der och burit ett adligt namn! Ja, hvem vet!

— Nej, hör du, Pål, — utbrast den länge sergeanten Isak Grimme och skrattade öfverljudd, tål du den der piken, då är du . . .

En skallande skrattsalva från de närmaste gjorde att sergeantens slutord icke kunde höras. Pål satt dock lika trygg som förut och betraktade sina skrattande kamrater med ett stoiskt lugn, som hade en ej så liten komik i sig.

— Ja, skratta ni, — mumlade han slutligen förargad, när munterheten, istället för att lägga sig, ytterligare tilltog. — Vet ni inte, att det heter: skrattar bäst, som skrattar sist. Och, — fortfor han, — i det han gaf fästet till sitt långa svärd ett kraftigt slag, ingen kan så noga veta hvad som kommer att ske!

De spefulle ryttarne hade nog god lust, att ännu mera högljudd skratta åt gubben Pål, men officerarnes kommandorop hindrade detta. I raskt traf sträckte öst-

götarne öfver bryggan vid Alsleben, samtidigt med att Uplands ryttare gingo öfver den nyss färdiga bron vid Münch-Neuburg.

Under det ryttarne höllo på att ordna sina lägerplatser och skaffa hästarne tak öfver deras hufvud, framförde ett par ryttare en som bonde klädd reslig man till Isak Grimme. Den ene ryttaren sade:

— Vi träffade på den här persedeln under det han noga betraktade skansverken och då anammade vi honom. Han sade att han ville tala med sergeanten, och . . .

— Edra tjockskallade köttfrossare, — skrek den martialiske sergeanten och rätade ut sin långa kropp, — ser ni inte, att det är Berthold Schantz, skogsvaktaren, som med fara för sitt eget lif visade oss en säker väg genom de här fördömda träskpölarne, då vi i fjol tågade norr ut! Nåja, — fortfor sergeanten, en smula förlägen då han såg ryttarnes dumma och på samma gång förvånade miner, — jag kommer nu ihåg, att ni inte voro med då. Marsch!

Ryttarne, som voro glade öfver att för så billigt pris hafva sluppit undan sin stränge förman, skyndade bort så fort benen kunde bära dem.

— Nå, min vän, — utbrast Isak och tryckte skogsvaktarens hand, — du har väl någonting viktigt att förkunna, eftersom du kommer så der förklädd?

— Ja, det har jag, men hvar skola vi kunna språka ostörda?

Sergeanten ref sig en stund eftertänksamt i det yfviga håret, allt under det han mönstrande såg sig omkring åt alla sidor. Ändteligen sade han:

— Här ute är en så förbaskad röra, att man knappast kan få lugn en enda minut. Men, du, som väl känner till staden, du måtte nog veta, om der inte

finnes någon krog, der vi kunde slå oss ned i ett hörn och språka?

— Åh, nog känner jag mer än en, — svarade Berthold, — men den massa knektar...

— Hela styrkan håller just nu på att gå öfver här, och vid Münch-Neuburg, och då tar Hin sjelf den, eller de, som glömt sig qvar, — inföll sergeanten.

— Än ni sjelf då, — sporde Berthold Schantz. — Om någon får se eder i...

För andra gången afbröt sergeanten under det han med en viss värdighet rätade på sig:

— Var lugn du, min gosse. Mig skall ingen säga ett ord åt, *för, ser du*, — slutade han, — *jag är befäl, jag*.

— Ingen tid är att förlora, — utbrast skogvaktaren. — Följ mig.

— Hvarthän skola vi gå?

— Till Rostiga svärdet.

4.

Majoren blir nöjd.

Utan särdeles stor möda hade svenskarne förjagat den otillräckliga besättning, som Gallas på sitt tåg norrut hade förlagt i Bernburgs slott. Endast få af de påfviska lyckades undkomma; nästan halfva besättningen blef nedhuggen och resten tillfångatagen. Den kække krigsbussen, majoren Kaspar Hägg, som anført de stormande svenskarne, blef också slottets befälhafvare.

Han var en knekt af äkta skrot och korn, ordkarg för det mesta, men kunde också lossa på tungbandet när han märkte att det behöfdes och då kommo ord och inga visor kring öronen på den, eller de, som gjort sig förtjenta af uppsträckningen. Och kunde då »offren», som han kallade dem, bara hålla munnen och taga emot, då var allt inom en kort stund lika godt och väl igen. Men, var det någon, som ansåg sig orättvist behandlad och vågade taga till orda för att försvara sig, då blef det etter värre. Gubben blef alldeles topp tunnor rasande öfver att någon dristat sig motsäga honom såsom förman och slutet blef i de flesta fall, att syndabocken blef ådömd arrest. Den plögade dock vanligtvis icke blifva långvarig, ty Kaspar Hägg var i själ och hjerta en god man, som låtit förleda sig af sitt uppbrusande lynne. Efter en timme eller så der lät han kalla till sig arrestanten och gaf honom friheten med förmaning, att en annan gång hålla munnen, då hans förman talade. Och från den stunden var allt groll glömdt.

Hans bussar hade snart kommit underfund med gubben Kaspars egenheter och moltego därför, äfven om de visste med sig sjelfve, att de hade rätten på sin sida, och då kunde gubben ej sällan bli arg för att han icke fick anledning att skicka någon i arresten.

— Din förstockade träskalle, — röt han då med verklig stentorstämman, — har du mistat målföret? Vet du inte att du skall svara din förman, när han frågar dig?

Och var det då någon, som glömde sig och gaf svari på tal, då gnuggade majoren händerna och skrek:

— I arresten med honom! Han har ådagalagt vanvördnad mot sin förman!

Men, teg den bestraffade envist, då blef gubben

slutligen flat och röt åt »offret»: Jag ger dig tusan hakakar, din förstockade syndapalt, — och så gick han, ämnu flat, sin väg, för sig sjelf mumlande långa, otydligiga, meningar. Det fanns dock ingen, vare sig af befälet eller af manskapet, som hyste det ringaste agg till Kaspar Hägg för hans, mången gång orättvisa framfusighets skull, ty alla visste, att under den opolerade ytan klappade ett godt, menskligt, hjerta.

Hans närmaste man i befälet, Evert Birgersson, firade sin tjugufemte födelsedag när Bernburg stormades, och han firade den på ett, en tapper krigare värdigt sätt derigenom, att han var den förste, som besteg slottets vallar och med endast ett tiotal man jagade motståndarne hals öfver hufvud tillbaka. Efter stridens slut fick också den unge kaptenen af gubben Kaspar ett väldigt handslag och dessa ord:

— Du har i dag gjort någonting, som fältmarskalken skall få veta. Sakramskade pojke, vet du inte h h ut att vilja täfla med mig!

Och under ett kort skratt, som mera liknade en hästs förnöjdt gnäggande läte, stultade gubben bort sin väg.

När den svenska undsättningsstyrkan anlände till Bernburg blef Kaspar Hägg en smula lång i synen i då han upptäckte att det var sjelfve öfversten Nils Kaggg, som anförde de nykomne. *Han* hade nu fått sin förman och det var detta, som gjorde gubben så vresig, fastän han icke tordes visa det.

Sedan öfverste Kaggg tidigt på morgonen besatt slottet, gaf han befallning om, att så många rum, som behöfdes för det nykomna manskapet, genast skulle tagas i besittning. Förgäfves protesterade markgreffinnan genom pater Anatolius mot detta ingrepp i sina rättig-

heter. Då öfversten slutligen tillsade en af officerarne att skyndsamt verkställa hans befallning, utbrast munken, i det han salvelsefullt höjde blickarne mot himmelen:

— Eger då inte slottets herrskarinna rättighet att . . .

Längre kom patern ej i sitt försvarstal, ty Nils Kagg afklippte det tvärt med dessa ord;

— Det är vi, som äro herrskare här, kom ihåg det. Dessutom tillhör den der grefvinnan de påfviske och är alltså vår fiende. Dock vill jag henne icke något ondt. Hon får gerna stanna qvar, blott hon håller sig i skinnet och lyder våra befallningar. Gör hon icke detta, så blir hon bortkörd med hela sitt otäcka och falska anhang.

Derpå vände öfversten tvärt ryggen åt munken. Under tysta förbannelser återvände denne till markgrefvinnan, som, blek och darrande af harm lyssnade till hur beskickningen aflupit. När munken slutat, sade hon:

— Nog har jag hört mycket berättas om grofheten hos dessa nordboar, men att de kunna vara så hårda och hjertlösa, att de ej unna en stackars värlös qvinna och hennes dotter lugn och ro:

— Var vid tröst, — inföll pater Anatolius. — Deras dagar kunna också snart vara räknade.

— Ja, nu har jag noga sett efter att allt är godt och väl här, — yttrade öfverste Kagg vid middagstiden. — När lifsmedel tryta, så få vi hemta dem från lägret, dit tillförseln är ganska riklig. Vallarnes kanoner äro i godt skick och ammunition finnes till öfverflöd. Farväl, major! Vi veta att vi kunna lita på eder trohet. Farväl!

Och sedan han skakat hand med gubben Kaspar och vänligt nickat åt de öfriga officerarne, red han, följd af endast några få ryttare, bort i sporrsträck.

Gubben Kaspar återfick genast sitt vanliga lynne.

Han var ju också fortfarande högsta hönset i korgen inom Bernburgs murar. Hans herrskarefåfånga var ju tillfredsställd och då var gubben i sitt »esse» igen.

Det dröjde icke heller länge, förrän en af de mykomne knektarne råkade ut för honom och det endast för en obetydlig förseelse. Vipps var gubben framme och lät sin vredes åskor dundra öfver »offrets» hufvud. Men knekten, som ej kände till gamle majorens vanor, började att käckt försvara sig. Följden blef den vanliga: I arrest med honom!

Och länge gnuggade majoren händerna af glädje öfver att så oförmodadt hafva fått så ypperliga tillfällen att kunna tillfredsställa sina en gång inrotade vanor, eller rättare ovanor.

5.

Ett afbrutet frieri.

Redan från den första gång som Maria von Mohrenheim såg den unge kaptenen Evert Birgersson, tyckte hon att det låg någonting så egendomligt i hela hans uppträdande. Ända sedan barndomen hade hon varit van vid att fjäsas och höra det ena smickret efter det andra öfver sin skönhet och älskvärdhet, så att hon till slut blef alldeles utledsen dervid. I synnerhet var dletta förhållandet när hennes kusin, den sachsiske löjtnanten Kurt von Acken, kom på besök. Han tillhörde den Kur-Sachsiska besättningen i Magdeburg och hade så-

ledes ej lång väg till Bernburg. Mer än en gång hade Maria afslagit den unge grefvens kärleksförklaringar och hade för den skull i ganska hög grad ådragit sig modrens missnöje. Denna ville nemligen, att de båda kusinerna skulle gifta sig på det att de ömsesidigt ansenliga förmögenheterna skulle stanna i släkten. Och på hennes sida stod den listige pater Anatolius, ty han väntade både för sig och den katolska kyrkan stora förmåner i timligt hänseende.

Men, den unga flickan afskydde djupt Kurt von Acken både därför att han var falsk och grym och der-till förde ett i högsta grad utsväfvande lif. Detta hade hon öppet tillvitit honom och sagt att detta var en af orsakerna till hennes vägran att blifva hans maka. Men deråt hade han endast hånlett och svarat:

— Åh, sköna kusin, vänta bara till dess Gallas nu hunnit drifva kättarne från Danmark och hem till deras land igen, då gifver du allt med dig, vill jag tro, aldrig helst när din fader kommer hem.

— Ja, om du ändteligen vill lefva i den tron, så gör det, — svarade den unga flickan tvärt. — Men, jag skulle råda dig, att helst slå de der grillerna ifrån dig, ty jag blifver aldrig din maka, äfven om man vill tortera mig aldrig så mycket och sedan släpa mig till altaret. Der säger jag bestämdt nej. Nu har du hört mira sista ord. Gå nu!

— Icke så häftig, min sköna kusin — utbrast Kurt von Acken och lyckades att med en våldsamt ansträngning lägga band på den sjudande vreden. Jag hoppas att pater Anatolius . . .

— Tala inte om denne skenhelige och lismande munk, — afbröt den unga flickan med befallande stämma. — Det qväljer mig bara jag hör hans namn och då han

kommer i min närhet, förefaller det mig som jag skulle vara omgifven af hundratals etterbemängda huggormar. Han är en den uslaste parasitväxt som finnes på den katolska kyrkan och . . .

— Jaså, du smädar den rena, heliga och allena saliggörande kyrkan, — hördes i detsamma en hes och ilsken röst bakom de unga, och munken Anatolius trädde hotande fram under det hans små, djupt liggande, ögon gnistrade af raseri då han fortfor: Hvad du, min dotter, yttrat om mig, det har redan gått igenom båda mina öron, utan att jag lagt det på sinnet. Men, att du smädar kyrkan, det kan jag ej tåla. På knä genast och gör din bikt!

I stället för att lyda stod Maria von Mohrenheim med rak och stolt hållning, samt med armarne korsade öfver bröstet och såg med stadiga blickar munken rakt i ansigtet. Grefven hade dragit sig ett par steg tillbaka. Han var nyfiken att se hur hans unga kusin skulle bete sig.

— Du trotsar, — hväste pater Anatolius och kunde ej uthärda Marias stadiga blickar, — men — hväste han åter fram och gick ett par steg emot henne, — jag har makt att tvinga dig.

Kurt von Acken fann det nu vara tid att blanda sig i denna affär, och han sade, i det han ställde sig i vägen för pater Anatolius:

— Se så, förhastast du icke, fromme fader. Min kusin har blifvit upprörd, och då plägar man ibland säga mera, än man tänker. När hon återfått lugnet och eftertanken, skall hon utan tvifvel . . .

— Jag har hela tiden vetat att bibehålla mitt lugn, — afbröt den unga flickan och kastade hufvudet stolt tillbaka, — och jag återtager icke ett enda ord af hvad

jag sagt, äfven om den helige fadren i Rom och alla hans kardinaler omgäfvö mig. Jag har...

Ljudet af först enstaka skott och derpå af en full salva afbröt i detsamma hennes mening. Några minuter derefter hördes nedifrån borggården:

— Till vapen! Kättarne äro öfver oss!

I bestörtningens första ögonblick sökte Kurt von Acken att fatta Marias ena hand, men hon såg genast rörelsen och ilade hastigt bort, utan att förföljas. Straxt derefter försvann också munken, hvilkens förut af vreden blossande kinder nu fått en nästan askgrå färg.

— Jo, nu är jag vackert der an, — mumlade Kurt von Acken och slog sig häftigt för pannan. — Hade jag blott kunnat ana detta, så skulle jag nog gifvit mig af för länge sedan. Dock, jag känner tillräckligt noga alla utgångar härifrån, så att...

Han fullbordade icke sin mening, utan skyndade hastigt bort. Men, i stället för att stanna qvar och med besättningen deltaga i försvaret af borgen och den qvinna, han älskade, smög han sig, sjelf ledande hästen, genom en hemlig gång och stod snart vid en låg bakport. Han lyssnade. Inga fiender hördes; det var från motsatta sidan af vallen som stridsbullret trängde fram. Med en kraftig spark krossade han hälften af den mer än halfmurkna porten och lyckades efter någon ansträngning att praktisera ut först sig sjelf och derpå hästen. Så hastigt i sadeln och i sporrsträck ilade den fege Kurt von Acken åt Magdeburg till.

När striden var slut och svenskarne herrar på platsen, gingo markgrefvinnan Constantia och hennes dotter modigt ned på borggården för att se hur det gått med den unge greffen. Sedan de förgäfves en lång stund sökt bland de fångne, de sårade och äfven de

döde, utan att finna Kurt, sade markgrefvinnan funder-
samt och halfhögt:

— Det är besynnerligt: Hvad har det kunnat blifva
af honom.

En af de finske knektar, som befann sig i närheten
och tycktes förstå den gamla damens tankar, inföll nu
i halft försmädlig ton:

— Då var det väl han, som rymde bort under
stormningen. Jag hörde vid ett tillfälle ljudet af en
galopperande häst.

Fru Constantia och hennes dotter betraktade hvar-
andra en stund med förlägna blickar och just som de vände
sig om för att återgå till slottet, möttes Evert Birgerssons
och Maria von Mohrenheims ögon. Hvad hon läste i
den unge svenkens, det kunde hon icke göra klart för
sig, men då hon kände att hennes kinder började purp-
ras, påskyndade hon sina steg. Det var som om hon
hastigt ville draga sig ur en kommande fara.

Men, från den stunden såg hon ständigt, både
sofvande och vaken de der mörkblå ögonen med sitt
egendomligt drömmande uttryck.

6.

I Rostiga Svärdet.

Efter att hafva gått en krokig och med större och
mindre gropar försedd gata, ibland så smal, att fyra per-
soner nätt och jemt kunde gå bredvid hvarandra, stannade

slutligen Berthold Schantz framför ett litet envånings hörnhus af trä. Med hvilken färg det var måladt, var ytterst svårt att se, men, hvad som genast föll vandraren i ögonen, det var den mängd olika hål, som gjorde att huset delvis hade utseende af ett såll. Frågade man då någon mötande om orsaken till denna märkvärdighet, fick man genast detta svar:

— Det är märken efter svenska kulor. Under Banérs tid hade en svensk trupp utanför staden slagit en österrikisk. De slagna flydde in i Alsleben och en afdelning förskansade sig i Rostiga Svärdet och försvarade sig länge. Slutligen måste de gifva sig på nåd och onåd, aldra helst sedan svenskarne tändt eld på ett par lador inne på gården och elden hotade att sprida sig till krogen.

Det var alltså i detta hus som Rostiga Svärdet fanns. Gjorde man en titt in på gården, såg man vid dess bortre ända de svartnade lemmingarne af de båda ladorna. Det hade åtskilliga år förflutit sedan den omtalade striden och hvem hade tid, råd eller lust att åter uppbygga dem! De fingo, jemte flera andra hus i staden, stå der såsom ett bevis på den förödelse, som ett krig för med sig.

Men, var det öde och dystert omkring Rostiga Svärdet, så var det så mycket större lif och rörelse inom dess grofhyflade väggar. En massa landtboar, som mera fruktade sina egna landsmän, än svenskarne, hade vid ryktet om Gallas ankomst skyndat in till Alsleben, dit samma rykte förkunnade att Torstensson ställde sin marsch. Utan arbete och munförråd, ty dels hade de ej sådant på sina landtgårdar, dels hade de i brådskan glömt att medtaga dylikt, om något af en händelse kunnat gömmas undan de kejsrerliga ströfkårearna, var

det ju icke underligt om de stackrarne dagarne i ända och äfven om nätterna befolkade stadens krogar och der nedlade i mat och dryck de penningar, som de lyckats hopraffa. Raglande dels af för mycken drycken-skap, dels af hunger och svält, sågos män, qvinnor och barn öfverallt på gatorna, anropande de svenske knektarne om bröd för att kunna stilla den gnagande hungern med. Och mångenstädes fick man också se knektarne lossa på sina renslar och dela med sig så mycket de kunde. Det var scener, som mången gång lockade tårar i mångas ögon och hvart man kom hörde man, bland förbannelserna öfver de kejsrerliga, mångdubbelt flere välsignelser öfver svenskarne.

Sedan Berthold Schantz några minuter lyssnat vid krogdörren, sade han:

— Det tyckes ej vara så mycket folk der för tillfället. Vi gå väl in.

Straxt derpå stodo de inne i det ganska stora krog-rummet, der tre personer förut hade tagit plats. Den välfödde, innanför disken tronande, värden, betraktade nyfiket skogvaktaren, liksom sökte han att påminna sig hvar han förut sett detta ansigte. Plötsligt utbrast han och sträckte handen öfver den nedsölade disken, under en grimace, som skulle föreställa glädje:

— Sannerligen jag kände igen dig till en början! Jag ser nu . . .

Med en snabb rörelse lade skogvaktaren den ena handen på sina läppar. Värden begrep honom och svarade med en betydelsefull nick.

— Är det ledigt der inne? sporde derpå Berthold Schantz i hviskande ton och pekade på en liten sidodörr, som var tillsluten.

— Ja.

Skogvaktaren och sergeanten gingo in i den lilla kammaren, som ej var större, än att högst fem personer kunde få rum der. Sedan de fått den förtäring, som de begärt, ville Isak Grimme stänga dörren, men Berthold hejdade honom med dessa lågmälda ord:

— Nej, låt dörren stå öppen. De der tre personerna der borta förefalla mig misstänkta, jag vill sitta så, att jag kan hafva ögonen på dem.

Dessa, hvilka hade tagit plats längst borta i krog-rummet, men ändå så, att de kunde ses både af sergeanten och af skogvaktaren, hade, alla tre, fysiognomier, som ej voro egnade att väcka förtroende. De talade med lågmälda röster och fixerade på ett skyggt sätt hvar och en, som kom in. Då och då förde de än den högra, än den venstra handen innanför de korta, der och hvar trasiga, tröjorna och det var just dessa ofta upprepade rörelser, som ännu mera uppjagade skogvaktarens misstankar.

— Jo, jo, — mumlade han för sig sjelf så pass högt att sergeant Isak nätt och jemt hörde det, — min aning har ej bedragit mig.

— Hvad har du då sett, — sporde sergeanten.

— När den ene af dem nyss vände sig åt sidan, såg jag mynningen af en pistolpipa sticka fram under den oknäppta tröjan. Jag misstager mig nog icke om jag håller dem för att tillhöra det der banditbandet, som huserar här i trakten.

— Jaså, ni ha inte fått bugt med det der packet ännu? — inföll sergeanten. — Jag kommer nu ihåg, att du nämnde något derom, när vi träffades sist.

— Åh, det går minsann icke så lätt att få bugt med det packet, — svarade Berthold Schantz. — Förra året var deras antal ej fullt femtio man; nu uppgår det til

mer än ett hundra. Och hur långt vill en så godt som obeväpnad allmoge komma mot väl beväpnade. Hade vi bara ett par tjog knektar, så...

— Nå, det är väl inte svårt att få nu, — afbröt sergeanten med en viss liflighet.

— Ja, det var just derom som jag ville tala med eder, — yttrade den unge skogvaktaren. — Till hvem skall jag vända mig för att få ungefär femtio man?

— Det är allt klokast, att du vänder dig till fältmarskalken i egen person. Du talade ju med honom i fjor och vet, att han gerna låter tala med sig, isynnerhet i ett sådant ämne som detta. I dag är det kanske ej rådligt att störa honom; bäst är att vänta tills i morgon. Kom då till mig vid middagstiden, så skall jag följa dig.

— Tack, — utbrast skogvaktaren och tryckte varmt sergeantens hand. — Men, jag tror, att de der gökarne börja bli oense sins emellan!

— Jo jo, men, det plägar gå så när ruset väl hunnit stiga åt hjernan.

— Ja, det ser verkligen så ut.

De tre vagabonderne hade också börjat bli högljuddare, allt efter som de rikligt inmundigade dryckerna började att göra verkan. Och som det då vanligen plägar gå, så gick det äfven här; de glömde småningom sin försigtighet och började att gråla sins emellan.

— Du, din ynkygg, utbrast slutligen den längste af dem, {hvad har du att skryta af! Du har inte varit med längre än ungefär åtta dagar, men jag, ser du, jag är en af de äldste och var med när det bildades, kom ihåg det du och mucka inte, för då...

Den länge talade ej ut meningen. I stället gjorde han med högra armen en rörelse, som icke gerna kunde missförstås af de båda andra.

Den tredje, som hittills sutit tyst, tog nu sin kamrats parti mot den länge.

— Hvad är det värdt att du bröstas dig öfver att ha varit med från början! Åtminstone har jag aldrig hört någon säga att du utfört någon storbragd, annat än möjligtvis mot värnlösa qvinnor och barn.

— Ja, ja; bra sagdt, — skrek den först anfallne. — Ha, ha, ha! Det der blir nog hårdt för dig att tugga på, och . . .

— Det här blir nog ännu hårdare för dig, — röt den länge och gaf sin vederdeloman, innan denne hann fullborda meningen, ett så kraftigt slag i ansigtet, att han ramlade af stolen.

— Nu kan det vara tid, att vi snart blanda oss i leken, — hviskade Berthold Schantz, då i detsamma tre af stadens innevånare trädde in. — De der nykomna skola hålla med oss.

— Känner du dem?

— Ja.

Den, som hållit med den öfverfallne, sprang nu upp, ryckte blixtnabbt fram en pistol och sigtade på den länge under det han vildt skrek:

— Vi hafva länge nog tålt ditt öfversitteri, men nu är det slut!

Och innan den länge hann klargöra sitt vapen, susade en kula så nära hans ena öra, att han, till hälften döfvad, tumlade baklänges. Visserligen förfelade kulan det mål, som var åsyftadt, men i stället råkade en oskyldig människa ut för densamma, och det var krögarens sjuttonåriga dotter. Hon hade nyss i ett

ärende kommit ut i krogrummet och betraktade med en viss barnslig nyfikenhet det vilda uppträdet, då skottet small och kulan genomborrade hennes ena axel. Med ett doft anskri sjönk hon i fadrens armar.

— Nej, nu kan det vara nog, — utbrast den unge skogvaktaren, i det han med en spänd dubbelpistol i ena handen trädde ut i krogrummet, följd af sergeanten, som dragit det långa slagsvärdet. — Af edra ord framgår tydligt, att ni tillhör det röfvarband, som så länge huserat här och gjort trakten osäker. Gif er på nåd och onåd!

De tre sednast inkomna hade blottat sina vapen och ställde sig på skogvaktarens sida. Den ene af dem sade, i det han räckte honom sin hand:

— Nu känner jag igen dig, Berthold. Det gjorde jag icke förut.

— Nå, det har allt sina skäl, — yttrade skogvaktaren med lågmäld stämma.

De tre banditerne, som nu, i sjelfbevarelsens ögonblick ansågo för bäst att hålla ihop, drogo sig undan till närmaste vrå och försvarade sig ursinnigt. Bullret af striden lockade allt mer och mer folk in i Rostiga Svärdet, hvilket slutligen helt och hållet fylldes af både män och qvinnor, som om hvarandra skreko:

— Skjut ned dem! — Nej, häng dem genast! — Stek dem vid sakta eld!

Sedan det ändteligen lyckats Berthold Schantz att medelst ett kraftigt slag af pistolkolfven fälla den långe banditen till golfvet, måste de andra två gifva sig. Med bakbundna händer fördes derefter alla tre ut på gatan. Den der befintliga folkmassan skrek oupphörligt, att banditerne genast skulle hängas, och innan sergeanten och skogvaktaren kunde hindra det, hade

det uppretade folket ryckt till sig den langes kamrater, hvilka under skrån genast fördes till närmaste portgång, der de, trots sitt vilda motstånd, genast blefvo hängde.

Det var också nära att den länge fått gå samma väg, men då sergeanten förklarade att han skulle tillkalla knektar för att skingra folkmassan och den unge skogvaktaren sade sig vilja hafva sin fånge såsom en gisslan och välkommen säkerhet inför det rofgiriga bandet, som då lättare skulle kunna tagas i sin helhet, då gaf sig massan tillfreds och innan Berthold Schantz och sergeanten hunnit fram till bryggan öfver Saalefloden, hade mer än ett hundra raska stadsboar förklarad sig villige att med all makt och fullt beväpnade ställa sig under Bertholds kommando. Anbudet antogs och tid och mötesplats utsattes.

Under hela vägen fram till svenska lägret yttrade den länge banditen, oaktadt en mängd frågor ställdes till honom, icke ett enda ord. Han tycktes plötsligt hafva blifvit stum som en fisk. Men, så voro istället de blickar han gaf Berthold Schantz, så mycket mera värtaliga, fastän långt ifrån af det vänliga slaget.

7.

I Torstenssons högvarter. Skogvaktarens audiens.

I en liten, med tre rum försedd, omålad stuga, belägen helt nära Saaleflodens strand och blott ett par stenkast ifrån östra brohufvudet vid Münch-Neuburg,

hade Lennart Torstensson, efter att hafva föranstaltat om tillräcklig bevakning vid Alsleben, tagit sitt hufvudquarter. Det ena gafvelrummet, hvarifrån utsigten öfver floden och dess vestra strand var obehindradt fri, begagnades till sof- och matrum, det mellersta till expeditionlokal, och det tredje till bostad åt fältmarskalkens båda tjenare och åt soldatvakten.

Det var ej något stort och bekvämt högquarter, såsom de kejsrliche härförarnes, men från denna lilla, oansenliga stuga utgingo de befallningar och leddes de rörelser, hvilka hade de kejsrliches fullständiga inständgande till följd och öfverallt i Europa väckte glädje och beundran hos protestanterne, harm och ilska hos katolikerne.

Det var tidigt på morgonen den tjugonde september, en molnfri, klar och ljum morgon, som Torstensson hade låtit kalla till sig de krigsöfverstar, som ej voro ute på ströftåg, eller hade befäl på omkringliggande, för tillfället befästade, platser. De förnämsta af de sammanträdande krigshöfdingarne voro Kristofer von Königsmarck och generalmajor Arvid Wittenberg. Ofrige deltagare i krigsrådet voro öfversterna Per Ribbing, som under sitt befäl hade ett fotregemente vestgötar, Gordon, chef för ett lika beskaffadt regemente, sammansatt af nerkingar och vermländingar, Nils Kagg, Johan Fleming, Karl Wrangel och Tuve Brahmens.

Det var åtta, till det yttre helt olika, gestalter, men hvad tänkesätten beträffade, lika brinnande af begär att tillfoga Sveriges fiender så mycken skada de kunde. De och flere andre utgjorde en den starkaste vakt Lennart Torstensson gerna kunde få, och det var genom deras eniga samverkan som han förmådde utföra

de bragder, hvilka utan tvifvel ej hafva sitt motstycke i den svenska krigshistorien.

Efter en stunds väntan i expeditionsrummet, öppnade Torstensson dörren till sin enskilda kammare och bjöd med en vänlig nick höfdingarne att träda in. Kring ett stort, grofhyfladt, bord midt på golfvet voro enkla trädstolar framsatta åt hvar och en. Fältmarskalken sjelf tog, när han ville sitta, plats på kanten af den enkla fältsängen.

— Ändteligen, — utbrast herr Lennart och gnuggade förnöjd händerna, — är Gallas nu fullständigt innesluten i ett nät, hvars maskor han förgäfves skall bjuda till att spränga. Redan i förgår har jag låtit besätta Mansfeld, Kalbe, Halberstadt och Ascania på andra sidan floden. Så hafva vi på denna östra sida Münch-Neuburg, bryggan vid Alsleben och det på sina höjder liggande starka slottet Bernburg, det Gallas aldrig skulle släppt ur sina händer, ty då hade vi ej stått här nu. På tal om Bernburg, så har ni ju nyss varit der, öfverste? — fortfor han, vänd till Nils Kagg?

— Ja, i går. Major Kaspar Hägg är fullt lämplig att försvara den platsen. Han är ytterst vaken, den gubben, och låter icke ens en katt smyga sig öfver vallarne och . . .

— En egendomlig och torrolig gubbe är det, — afbröt Königsmarck.

— Jag bör väl känna honom bäst, jag, — inföll Wittenberg kort och tvärsäkert, ty i det sednaste slaget vid Leipzig stod han som kapten under mitt befäl på högra flygeln, och jag har aldrig sett någon slåss med ett sådant dödsförakt och hjeltmod som han. Visserligen är han en smula egen i sitt sätt, men ytterst pålitlig och jag är säker på att han heldre skall

låta hacka sönder sig bit för bit än att uttala ordet pardon.

— Bara inte den der markgrefvinnan, som ännu bebor slottet, och hennes vackra dotter till slut kollra bort officerarne, — inföll Torstensson leende.

— Ha, ha, ha! — skrattade den gladlynte Königs-marck och kring allas läppar, utom Wittenbergs, spelade skälmska leenden. — Jag skulle vilja gifva mycket för att se gubben Kaspar kär. Det vore värdt...

— Prata inte du, — afbröt nu den trygge Wittenberg. — Sannt är att han icke kan vara en så van älskare som du, och...

— Se så, se så, — afbröt nu i sin ordning Torstensson. — Jag har inte kallat er hit, för att gnabbas om en gubbe och två fruntimmer, som till på köpet knäfalla för helgonbilder och räkna kulorna i radbandet. Ni, Königs-marck, tager genast ett tusen man, eller så der omkring och gör ett ströftåg åt vester. Jag har nemligen tyckt mig märka, att Gallas utsändt ett par afdelningar förrådsskaffare och dem måste vi afstänga från hans läger. Ni andra få handla efter som eder godt synes, ty jag vet att ingen af eder skall försumma ett lämpligt tillfälle att göra lifvet för de kejsrerlige här så surt som möjligt. Men, hvad är det för ett buller der ute. Se efter!

Karl Wrangel skyndade genast fram till dörren och när han öppnade den, hördes tydligt dessa ord intill de församlade höfdingarne:

— Vi måste nu tala med fältmarskalken i ett viktigt ärende.

Wrangel vände sig till Torstensson:

— Det är en svensk knekt, åtföljd af en i bonddräkt klädd karl, — yttrade han.

Efter ett par sekunders betänkande sade fältmarskalken:

— Låt dem komma in!

— Jag är sergeant vid östgöta ryttare, — sade Isak Grimme och intog en styf och rak ställning framför Torstensson. — Pojken här är skogvaktare och heter Berthold Schantz och det var han, som i fjor var vår vägvisare härifrån och nästan ända upp till Holstein. I går kom han till mig vid Alsleben och bad att jag skulle följa honom hit. Han har en angelägen begäran att framföra till fältmarskalken.

Derpå drog sig sergeanten tillbaka under det han hviskade åt Berthold:

— Se så, framför nu sjelf ditt ärende och var inte rädd.

Torstensson satt på kanten af sin fältsäng. Han hörde ganska väl sergeantens uppmuntrande ord och ett leende krusade hans läppar. Derpå gjorde han ett tecken åt den unge skogvaktaren att träda närmare.

— Ju mera jag betraktar dig, dess mera känner jag igen dig, — yttrade han vänligt. — Du var oss till stor nytta i fjor. Säg nu rent ut hvad du har på hjertat.

Till en början kände sig Berthold Schantz icke så litet förlägen öfver att stå öga mot öga med de kejsrlikes och danskarnes besegrare, men den mildhet, med hvilken denne tilltalade honom, gjorde att han snart återfick sitt mod, samt berättade så utförligt som möjligt om de våldsbragder, som nästan dagligen föröfvades af de vilde banditerne, samt slutade med dessa ord:

— Jag känner deras tillhåll och har nu kommit hit för att anhålla om, att ett femtiotal knektar måtte

få följa mig. En del af Alslebens manliga befolkning vill äfven sluta sig till tåget och . . .

— Hvar hafva banditerne nu sitt tillhåll? — sporde Torstensson raskt.

— I skogen vid Alsleben.

— Hvad är det för folk?

— Största delen består af förrymde knektar, österrikare, sachsare och andra, samt äfven af tjufvar och andra förbrytare från landtbefolkningen här omkring och kring Magdeburg.

Efter en stunds tystnad sade Torstensson och steg upp:

— Du skall om en timme hafva hvad du begärt. Ställ dig här i närheten.

Det var tydligt, att audiensen nu var slut, men sergeant Isak ville också hafva ett ord med i laget och han tog det sjelf i dessa ordalag:

— Och så skulle jag bedja att få följa med i spetsen för tjugu ryttare. Vi kunna naturligtvis ej rida in i tjocka skogen, men om det skulle lyckas för någon, eller några af banditerne, att fly ut på slätten, så är det nog bra att hafva ryttare till hands, skulle jag tro.

— Ja, — sade Torstensson småskrattande, — du har rätt och du skall få din vilja fram.

Sergeantens ansigte sken af belåtenhet, då han, utkommen i det fria, utropade:

— Sköt nu du bara om de karnaljerne inne i skogen, nog skall jag sköta om dem efter förtjenst, om de stiecka näsorna ut på slätten!

Då solen började luta mot vester gick en ansenlig styrka, bestående af fotknektar och beväpnade stadsboar, ut från Alsleben. I styrkans midt gick den fångne banditen med bakbundna händer. Ena ändan af det

tjocka rep, som fångslade ej allenast händerne, utan äfven armarna, fasthölls af två handfasta karlar på det att fången ej skulle kunna undkomma.

Redan förut hade sergeant Isak med sina tjuguryttare sprängt öfver bryggan vid Münch-Neuburg och vidare fram mot Alslebenskogen, i hvars bryn de fördelades på lämpligt afstånd från hvarandra.

Den tappre sergeanten var mer än vanligt nervös, en följd af den spänning som han hölls uti och ofta mumlade han för sig sjelf:

— Gifve Gud, att de snart måtte kunna köra ut de karnaljerne, så att vi finge ordentligt hacka dem till mos.

8.

I kejsrerliga lägret. Ett snöpligt slut på festen.

Hvilken skärande motsats mellan det svenska lägret och det österrikiska!

I det förra mat i öfverflöd i följd af daglig och ymnig tillförsel, och därför äfven glada anleten och hurtiga krigsbussar, hvilka ingenting högre önskade, än att få sammandrabba med fienden; i det sist nämnda ringa, eller alls ingen mat. Då och då lyckades det visserligen en och annan ströfkår, som blifvit skickad vester ut, den enda sida, som Gallas hade öppen, att komma tillbaka med några foror lifsmedel, men hur långt räckte väl dessa! Soldaterna, hvilka länge svultit

och farit illa, behöfde mycket mat och stärkande mat, men hvar taga bröd så godt som i en öken? Derfor såg man också ofta utmärglade och slankiga gestalter ragla fram och åter genom lägret, sinsemellan slåss om de matsmulor, som kunde öfverkommas och med vild glupskhet kastande sig öfver äfven sådana kvarlefvor, som nätt och jemt voro ätbara. Hungersnöden grasserade på det förfärligaste i det kejsarliga lägret och nedsatte i betydlig mån besättningsens krafter. Mer än en gång ropade de förtviflade soldaterna på att få gå emot fienden, men Gallas vägrade envist, ty han insåg alltför väl, att de, nästan kraftlösa som de voro genom den långvariga hungern, utan svårighet skulle blifva besegrade och totalt krossade af de uthvilade och hurtige svenskarne. Trots allt knot både från officerarne och från manskapet låg han orörligt kvar i sitt på en sumpig och kärraktig trakt uppslagna och förskansade läger. Sjelf lefde han kräsligt och i största maklighet, och detta var naturligtvis icke egnadt att stärka hans anseende hos sina underlydande.

Från Münch-Neuburg, slottet Bernburg och det mellan dessa ställen liggande svenska lägret öfversållades då och då det österrikiska lägret med kulor, hvilka emellanåt gjorde ganska stor skada, men ändock låg Gallas, eller härförstöraren, som han af katolikerne sjelfve benämndes efter sitt misslyckade fälttåg i Pommern år 1637, orubbligt kvar på samma plats.

En af de tappreste krigsöfversterna i den kejsarliga hären var David von Mohrenheim, egare till slottet Bernburg. Sin första lärospån i krigets skola hade han gjort år 1618, då de protestantiske böhmarne reste sig mot det katolska Österrike och dermed gjorde början till det krig, som derefter fått namnet det trettioåriga.

Håan gick på kejsarens sida och deltog med heder i det blodiga slaget på Hvita berget invid Prag. David von Mdohrenheim hade då nyss fyllt trettio år och var alltså, vidd tiden för denna skildring, femtiosex år gammal.

Allt ifrån svenskarnes uppträdande på Tysklands jord och den segerlycka, som öfver hufvud taget följde derras fanor, hade han blifvit så godt som helt och hållet förändrad till sitt lynne. Munter och språksam tillförne blef han nu dyster och ordkarg till och med moot sina närmaste. Svårt sårad vid Lützen, måste han under nära ett halft års tid intaga sjuksängen, men då hann kände sig nog återställd, ilade han ånyo ut i stridshvirimlet. Den olycka, som förföljde Gallas, nedslog nästann helt och hållet hans mod och ett par gånger påkom honom ofrivilligt den tanken, att han skulle försökka att i hemlighet komma undan. Men, så ljöd i hans inre denna röst:

— Nej, du får icke vanhedra ditt ärliga namn med en feghet. Det är ju heller icke omöjligt, att händelserna snart nog kunna gestalta sig till något bättre.

Och han stannade qvar i det innestängda lägret för att lida och tåla med de uthungrade soldaterna.

Från det präktiga tält, som Gallas låtit uppsätta åt sig och som så bjert afstack mot de eländiga jordkojor, der soldaterna bodde, hördes muntra, högljudda, samtal och skratt, omvexlande med visor, den ena slippigare än den andra och blandade med klangen från dryckesbägarne och glasen. Att Gallas hade gästabud, det framgick tydligt. Gästabud under det soldaterna och derras hästar ledo hungersnöd, kan man tänka sig ett merra oförsynt hån!

Också knöto de soldathopar, som ströfvade af och an i närheten af tältet, sina magra, knotiga, händer mot

detsamma och utstötte den ena förbannelsen, mustigare än den andra, under det att ett halft vansinnets eld glödde i deras insjunkna ögon. Det syntes tydligt, att de när som helst skulle varit med om att göra myteri mot den oduglige befälhafvaren, om de blott funnit någon kraftig person, som velat ställa sig i spetsen för dem.

David von Mohrenheim var också bjuden till festen. Han var dock icke så särdeles hågad att antaga inbjudningen, och sade därför till budbäraren, att han kände sig mycket illamående. Blefve han bättre, skulle han komma.

Tiden skred framåt och det var alldeles som om en inre röst allt ifrigare manade honom att begifva sig till Gallas. Han tvekade ändock länge, men gick slutligen. Hunnen i närheten af de ströfvande soldathoparne, gömde han sig hastigt bakom en jordkoja, hvarifrån han ganska väl kunde höra samtalen knektarne emellan. Och det var sannerligen mustiga tillmälen, som haglade öfver Gallas.

— Jag tror icke att han är riktigt klok, — utbrast en lång ryttare, — åtminstone bär han sig inte så åt.

— Klok, — inföll en annan, — det är han nog, men all vår olycka beror derpå, att han är feg.

— Och alldeles oduglig till att leda en här, — menade en tredje.

— Ja, — utbrast en fjerde, — han kallas ej för ro skull härförstöraren. Jag var med i Pommern då vi ledo den förfärligaste hungersnöd, som en människa kan tänka sig och skulle vi få en sådan nu, då, samma mina ord, kommer det nog icke att dröja länge, förrin upproret brister ut. Hu, jag vill ej tänka på hvilka rysliga dagar vi då hade. Menniskor och djur lågo i

hundratal bredvid hvarandra. De hade hungrat ihjel och stanken af de förruttnade liken, ty vi fingo ej tid att begrafva ens hälften, ammade smittosamma sjukdomar. Ett sådant elände har jag aldrig hittills varit ute för. Mätte den heliga jungfrun afvända sådant från oss här!

David von Mohrenheim ville ej höra mera. På omvägar smög han sig fram till det rikt upplysta tältet, men ännu en gång hejdade han foten på den låga tälttröskeln.

— Nej, har jag gått så långt, så måste jag fortsätta, — mumlade han för sig sjelf och öppnade tält-dörren.

Omgifven af några af sina förnämsta höfdingar, satt Gallas, nästan blodröd i ansigtet af det myckna vin, han förtärt, vid ett stort bord midt på golvet. Vid den nye gästens ankomst reste han sig ej utan möda, höjde sin bägare och utbrast, sväfvande på målet:

— Det var ... bra, att ni kom ... öfverste, ty annars hade det varit slut ... med vinet. Sitt ned och tag en bägare!

Markgrefven lydde, men, såsom det syntes, motvilligt. Gallas fortfor:

— Öfverste von Eyden tänker i morgon göra ett försök att öfverrumpla Bernburg, hvars kanoner göra oss den värsta skadan. Hvad säger ni derom?

Det ryckte till i markgrefvens ansigtsmuskler. Han hade ju der sin maka och dotter. Visserligen hade intet ondt vederfarits dem, när svenskarne stormade slottet, det hade han fått veta af den tjänare, som ännu var hos honom, och som dagen efter stormningen lyckats smyga sig ut från Bernburg, men hur skulle det gå nu, om det lyckades von Eyden att intaga slottet? I

sitt raseri skulle hans vid rof och plundring vana knektar naturligtvis sköfla allt och kanske bära hand på de värnlösa qvinnorna.

— I sådant fall, — yttrade David von Mohrenheim, vänd till von Eyden, — beder jag att ni skonar min maka och min dotter, som...

— Vistas de på slottet? — sporde Gallas.

— Ja.

— Li-ta på mig! Jag ska-all ej göra de-m något i-illa, — stammade von Eyden och slog omkring sig med armarne. Mer än halfrusig som han var, tog han öfverbalansen och hamnade under en närstående soffa.

Hans kamrater skrattade öfverljuddt, men här besannade sig den gamla satsen: skrattar bäst, som skrattar sist, ty en halftimme hade icke hunnit gå till ända, förrän alla dryckeshjeltarne lågo huller om buller på golfvet.

Gallas stod dock ännu upprätt och, ansigte mot ansigte med honom, David von Mohrenheim.

— Herr fältmarskalk, — yttrade denne med djupt allvar och betraktade stadigt den kejsrliche fältherren, — det är icke med sådana här orgier, som man...

Hur drucken än Gallas var, visste han dock att taga sin värdighet i akt, snart sagdt i både tid och otid. Han afbröt därför markgrefvens ord sålunda:

— För vanvördnad mot förman går öfversten i tjugufyra timmars arrest!

Markgrefven bugade sig och gick, men hann ej uttaga mer än ett par steg, förrän ett väldigt brak hördes. Tältet vaclade och störtade derpå in med ett dån, som hördes vida omkring och sammankallade hastigt en mängd officerare och soldater. Det var en från svenska sidan kommande kanonkula, som afslagit

nåågra af tältstängerna med den påföljd, som här blifvit näämnd.

Gallas blef genast framdragen ur tältets spillror. Han var alldeles oskadad. Icke så en del af hans gäster. Markgrefven hade fått ett ganska långt sår på venstra kiindbenet; von Eyden låg sanslös efter det hårda slag, soom en af de bräckta tältstängerna tilldelat honom rakt öfver hjessan och tre stycken andra hade erhållit mer eller mindre skrubbsår.

Svenskarnes kanonad tilltog och den ena jordkulan effter den andra förvandlades antingen till en oredig jordhög, eller sköts i brand.

På sina höfdingars enstämmiga råd beslöt sig ändteligen Gallas för att flytta lägret till en mera skyddad och aflägsen plats och denna flyttning verkställdes redan samma natt.

Ett sådant snöpligt slut fick denna fest, och styrkte naturligtvis hans underlydande, såväl af befälet som af manskapet, i att han oåterkalleligen vore förföljd af ett olyckligt öde. Och hurudan andan i hans här i följd deeraf skulle blifva, är lätt att förstå.

9.

I bönekapellet. Hemligheten.

I det lilla bönekapellet, på hvars altar stod den två fot höga Mariæbilden af gediget silfver och på hvar sin sida derom de något mindre bilderna af apostlarne

Petrus och Paulus, äfven desse af oblandadt silfver, låg markgrefvinnan på knä vid altarrunden. Det var på qvällen och det skimmer, som de framför den heliga jungfruns bild brinnande vaxljusen kastade öfver det lilla kapellet, uppjagade, genom sitt flämtande hit och dit, fantasier till aningar och drömmar om det osedda, det ofattliga. Constantia von Mohrenheim hade också tändt det lilla rökelsekaret, och de lätta molnen från detsamma stego upp mot det stjernbeprydda taket och gjorde att skuggorna vaxlade i de mest besynnerliga och hemlighetsfulla former.

— Heliga Guds moder, — bad hon och gjorde ifrigt korstecknet, — du, som genom den helige Ande födde världens frälsare, och du, som nu manar godt för oss, syndfulla varelser, se i nåd och förbarmande ned till mig, som är krossad i stoftet liksom den mask, som trampas under menniskofot; som drifves liksom det redlösa skeppet i stormen, och ej finner någon räddning annat än genom den Allgodes hjälp. Jag är blott en arm, syndig menniska, krossad af sorger och bekymmer. Hvar är min make i dessa fasansfulla timmar? Hvilas hans stoft i Danmarks, eller Tysklands jord?

Hon tystnade för några minuter, men fortsatte derpå med samma klagande stämma:

— Den trogne tjenaren, Max, som med fara för sitt lif, flydde härifrån för att söka reda på min make, har ännu ej återkommit. Han har kanske aldrig träffat honom utan tillsatt lifvet i denna äfventyrliga färd.

Markgrefvinnan sänkte hufvudet ned mot altarrunden och brutna suckar häfde hennes bröst. Då och då spratt hon till och hennes kropp skakades som af den våldsammaste frossa, då Bernburgs kanoner började att lifligt spela sin krigsmusik.

Den fromma undergifvenheten hade med ens vid dessa ljud vikit för den påfviska fanatismen, eller hatet mot kättarne. Vid de blixtar, som från vallarnes kanoner sekund efter sekund upplyste det lilla bönkapellet, sprang Constantia von Mohrenheim upp med en för hennes ålder ovanlig liflighet, ilade fram till ett af de fönster, som vette mot norr, och hvarifrån man hade fri utsigt åt Münch-Neuburg, och utbrast, under det hon våldsamt knöt händerna mot den sist nämnda platsen:

— Förbannade varen I, kättare! Måtte himmelens straff på det tyngsta drabba eder både här och i all evighet!

— Amen, — ljöd i detsamma en dof stämma från den mörkaste delen af kapellet och pater Anatolius kom framsmygande lik en katt, som lurar på sitt rof.

Markgrefvinnan for upp som om hon plötsligt blifvit stungen af en orm.

— Jag trodde, att jag skulle få ensam förrätta min andakt och vara ensam med mina minnen, — utbrast hon strängt. — Vördige fader, jag kallar det helt enkelt oförsynt, att ni . . .

— Hör mig först, min dotter, och döm sedan, — afbröt munken under det hans röst liknade en orms hväsande stämma. — Hvad skulle du säga, om de kätterska lärorna smugit sig in i din egen familj?

— En dödlik blekhet öfverfor markgrefvinnans anlete och hennes läppar darrade nästan konvulsiviskt då hon svarade:

— Finnes det väl mer än ett svar derpå?

— Och om en orm smugit sig in i din unga dotters hjerta och med sitt gift dödat alla rosorna der?

Ett anskri bröt fram öfver markgrefvinnans läppar,

ett anskri, så våldsamt, att till och med den annars icke blödige munken blef bestört. Han ilade skyndsamt fram och mottog den afsvinnade markgrefvinnan i sina armar, bar henne in i ett till kapellet stötande litet gemak och tillkallade genast kammarjungfrun. Genom bådass försorg återvagnade den afdånade snart till sans igen. I detsamma gaf pater Anatolius tjenarinnan ett tecken att aflägsna sig. Hon gjorde så, men, såsom det tycktes, helt motvilligt. Då hon kom till dörren vände hon sig om och gaf munken, som ifrigt sysselsatte sig med att tvätta markgrefvinnans tinningar, en uddhvas blick medan hon för sig sjelf mumlade:

— Jag anar att det icke står rätt till här. Ha, du skenhelige jesuit, du har väl något svart bofstreck för dig igen, men du kan vara säker på att jag, så sannt jag heter Prisca och har tjenat här i snart tio år, noga skall bevaka alla dina steg. Du tror dig vara den slugaste här, men ...

Utan att fullborda meningen försvann hon ljudlöst. Munken hade ingenting märkt.

— En orm ... en orm, — mumlade med knappt hörbar röst markgrefvinnan för sig sjelf, då hon återfått sansen. — Jag förstår er icke, vördige fader, — fortfor hon och vaggade sakta fram och åter med hufvudet under det hon ifrigt strök med ena handen öfver pannan för att reda sina tankar.

— Min dotter, har du mod och krafter att höra den förfärliga hemlighet, som jag nu vill yppa för dig?

— Förfärliga hemlighet! Är min make död?

— Nej.

— Min dotter kanske?

— Nej, men ... men ...

Till och med den annars så djerfve och föga blödige

jesuiten ryggade i dessa ögonblick tillbaka för att öka den förtviflan som stod att läsa i markgrefvinnans ögon. Skulle hon kunna bära det hårda slaget? Blefve måhända ej ett slaganfall följden?

— Men — repeterade den gamla damen. — Hvad menar ni dermed vördige fader? Säg rent ut hvad ni har på hjertat. Jag känner mig nog stark att mottaga eder hemlighet, vore den aldrig så förfärlig, och *jag måste veta den*, — slutade hon med en röst, som tydligt lade pater Anatolius på hjertat, att hon ännu var hans herrskarinna.

— Nåväl, — sade jesuiten med hög röst och under det hatets lågor flammade i hans ögon, — *din dotter älskar den kätterske kaptenen, Evert Birgersson.*

Det såg verkligen ut som om den gamla damen skulle fått ett slaganfall. Hon satt nemligen stel som en marmorbild och ögonen stirrade glanslösa mot en enda punkt. Munken ilade förskräckt fram, men i detta ögonblick lyfte markgrefvinnan sin högra hand och sade med nästan klanglös stämma:

— Ar detta sannt?

— Ja.

— Nåväl, — yttrade Constantia von Mohrenheim och reste sig upp medan hennes drag i ett nu undergingo en hastig förändring: de blefvo stela och hårda och blicken var kall som is. — Jag vill först tala med henne ensam.

— Men, min dotter . . .

— Hvad! — afbröt markgrefvinnan och stampade hårdt med foten i golfvet. — Hvem vågar motsäga mig här i mina egna rum! Jag är van att bli åtlydd!

Med dessa ord böjde hon nästan omärkligt på huf-

vudet åt pater Anatolius och lemnade med stolt och värdig hållning rummet.

När dörren slutit sig efter henne spelade ett sarkastiskt drag kring jesuitens läppar och han mumlade för sig sjelf:

— Du tror dig ännu hafva någonting att säga i detta slott. Nej, din glans är borta. Både du och jag, din dotter och dina tjenare äro ej annat än vanmäktige fångar hos desse kättare, hvilka Guds förbannelse snart måtte krossa till intet. Men, — fortfor han och närmade sig dörren, genom hvilken Prisca försvunnit, — det borde väl ej vara omöjligt att komma härifrån.

När pater Anatolius försvunnit i den långa och halfmörka korridor, hvarifrån man kom till den till undre våningen ledande, smala, trappan, framkröp en qvinlig gestalt från en invid dörren till gemaket belägen skrub. Det var Prisca.

— Jag har hört nästan allt, — mumlade hon och gick långsamt samma väg som munken, — och hvad är nu att göra? Om jag varnar Maria, så blifver jag förräderska mot grefvinnan, men, om jag icke gör det, så... ja, saken tål nog att tänka på och jag skall icke bli overksam, det kan den hycklande jesuiten vara säker på. Heliga Guds moder, förläna mig krafter att... men, det kommer någon i nedre trappan! Jag tycker mig känna till hans steg.

Med dessa ord skyndade hon in i en trång sidogång och hade snart uppnått sitt rum utan att hafva blifvit sedd af någon.

10.

Banditchefen.

Svarta grottan var, ej allenast i den trakt, der den var belägen, utan äfven långt der utom, så illa beryktad, att till och med föräldrarne skrämde sina barn med att föra dem dit om de ej voro lydiga. Och de små kröpo genast till sängs och yttrade vidare icke ett enda ord.

Den trakt af skogen, der Svarta grottan låg, var också den dystraste. Träden stodo tätt vid hvarandra och voro sammanbundna med väldiga snår, dit på århundraden, kanske årtusenden, ej den minsta sol- eller månstråle trängt ned. Den var en fullständig bild af urskogen och det i midten af rikt bebyggda trakter.

Grottan var omkring sjuttiofem alnar i längd. Bredden var mycket olika, äfvensom höjden till det naturliga bergtaket.

Såsom förut blifvit nämnt, hade Svarta grottan fyra öppningar. Den smalaste af dem var den genom taket. Den var en naturlig skorsten och den improviserade spiseln hade också sin plats der. Genom denna öppning kunde blott en person i sender komma ut. Två af de andra öppningarne rymde endast ett par personer i bredd, hvaremot den tredje, grottans sydligaste öppning, var så vid, att fem karlar, utan att trängas, kunde gå sida vid sida. Den var också den längsta och gjorde på midten en tvär krökning af nära nog en rät vinkel.

Öppningarne doldes till mer än hälften af större eller mindre, snår, så att det fordrades i sanning ganska skarpa ögon för att kunna upptäcka dem. Skorstenen,

som öppningen i taket ej så origtigt kallades af banditerne, var ofvantill dold af haggornsbuskar, ett skarpt, naturligt, skydd, såsom man kan förstå, men också till stort hinder för den, som ville söka undkomma på denna väg.

Det femtiotal banditer, som tagit sin tillflykt till Svarta grottan, hade, i förlitande på sin säkra ställning, samt att icke några spejare skulle våga sig ut i den regniga, och på alla sätt obehagliga, väderlek, som under ett par dagar varit och ännu var rådande, uppgjort en väldig stockeld invid skorsten. Bandets anförare hade mer än en gång varnat dem och talat om Bertholds påpasslighet och vaksamhet, hvaraf de mer än en gång haft ganska känbara erinringar, men, då han nu vidrörde detta ämne, möttes han af ett så infernaliskt hånskratt, att han till en början måste draga sig tillbaka.

Och denne anförare, hvem var han, och hur såg han ut?

Ett par alnar bakom de kring stockelden lägrade banditerne satt på en skroflig sten af ett par fots höjd en man af medelmåttig växt. Kroppen var nästan bara skinn och ben, men hvilka muskler hade ej de nakna armarne att framvisa. Det var grofva, tjocka, valkar, och när de i raseri drogos tillsammans, kom man ovillkorligen att tänka på boormen, då han, ringlande sig kring sitt offer, genom kroppens sammandragning oemotståndligt krossar detsamma bit för bit. Så voro denne banditchefs muskler och mer än en gång hade han varit tvungen att på sina verktyg pröfva sina krafter, ja vid ett tillfälle mot fyra de starkaste på en gång. Det var en hård kamp, han bestod, men styrkan, understödd af den otroligaste vighet, afgjorde slutligen segern till hans förmån. När dertill kom att han på det andliga om-

rådet stod betydligt öfver de andra banditerne, är det lätt att förstå, att hans makt inom kort skulle vara stadgad.

I den lilla byn Zilly, ett stycke vester om staden Halberstadt, egde bonden Jeremias Kitze en liten gård, som nätt och jemt kunde föda den af fyra medlemmar, far och mor och två barn, en gosse och en flicka, bestående familjen. Så snart barnen blefvo så stora att de kunde arbeta, måste de naturligtvis bidraga till uppehållet. Flickan gjorde det gerna, men pojken, ur hvilrens mörka ögon lömskheten alltjemt stack fram, visade sig städse motsträfvig. Aga hjälpte icke, den tvärtom förhärdade pojknaturen ännu mera. Ja, efter en grundlig afbasning gaf han i ilskan den första pojke han mötte, och som han ansåg sig kunna rå på, ett så våldsamt slag i hufvudet att den lille dignade ned sanslös och afled efter ett par timmar. Nu trädde ändteligen rättvisan emellan. Det blef en lång strafftid för den vildsinte pojken, men denna tid, med sina barbariska tortyrmedel, förbättrade honom icke, utan tvärtom försämrade honom. Åtta dagar efter det han sluppit ut ur fängelset, mördade han sin fader, och hade ej modren och systemen flytt så skyndsamt som de gjorde, så hade också deras dagar varit räknade. Så tände han eld på sitt fädernehem, trädde in i de kejsarliges läger, mördade, plundrade och skändade, blef sedan marodör och satt nu der på den skrofliga stenen såsom det vilda bandets anförare.

Han var också till sitt yttre en företeelse, så vild, att nästan hvar och en gick ur vägen för honom. Håret och skägget voro lika tofviga och ovårdade; den låga pannan tycktes inrymma endast mordiska tankar och i de små, djupt liggande och nästan kolsvarta, ögonen glödde ständigt en eld, som tydligt påminde om den onde

anden. Blicken var dertill ytterst skygg, och Judas Kitze hade ännu aldrig kunnat se en människa rakt i ögonen. Ungefär så som han, måtte också den Judas, som förrådde Kristus, sett ut.

Der han nu satt hopkrupen och lömskt blickade åt alla sidor påminde hans utseende otvetydigt om rofdjuret, som drager sig tillsammans för att med ett enda språng kasta sig öfver sitt utsedda offer. Den tunga andedrägten blef allt mera flämtande och slutligen skrek han med hes, nästan klanglös, röst:

— Tyst der! Veta ni inte, att hvart enda högt uttaladt ord gifver eko i den här grottan och det...

Två nykomne banditer afbröto genom sitt plötsliga framträdande hans mening. De två voro samme män, af hvilkas samtal Berthold Schantz och hans vän, Josef Kuhz helt oförmodadt fått kännedom om banditernes vistelseort. De syntes ganska medtagna och det var heller icke underligt, ty en färd genom denna skog kräufde nära nog öfvermenschliga krafter, isynnerhet om den skulle företagas utan någon slags hvila.

Sedan Judas Kitze till slut åhört den aflagda berättelsen angående ströftåget, mumlade han för sig sjelf:

— Det är bestämdt den fördömde skogvaktaren, som är ute och snokar igen. Nå, — röt han till karlarne, som ännu stodo kvar, — hvarför gå ni inte att hvila? Ni sa' ju nyss att ni ä' trötta, och då...

— Det är sannt, — afbröt den, som egentligen förde ordet, — men, innan vi gå, är det vår pligt att underrätta om att svenska ströfkårer börjat synas här i trakten, och att...

Innan talaren fick sluta sin mening hade banditchefen sprungit upp.

— Stå inte här och ljug! — röt han. — Svenska

ströfkårer! Prat! Ni ha sett i syne, eller också ha ni drömt alltsammans. Hur skulle de kunna framkomma ända hit, då Gallas med sin här...

— Karlarne ha hvarken sett i syne eller drömt; de hafva talat sanna ord, — hördes i detsamma en temligen skarp stämman bakom Judas. Denne vände sig häftigt om för att tillrättavisa den djerfve, som vågade lägga sig i talet, men vid den första blick, han kastade på interlokutören, förändrades genast både hans utseende och hållning. Krypande närmade han sig den nykomne och hviskade:

— Eder välsignelse, fromme fader!

Nykomlingen, som var inhöljd i en fotsid kappa, hvars kapuschong var dragen öfver hufvudet och ända ned till de små, blixtrande, ögonen, sträckte sina armar öfver banditchefens hufvud och uttalade med djup stämman dessa ord:

— Frid med dig, min son, och med eder alla!

Sedan budbärarne derpå aflägsnat sig, yttrade munken, ty det var en dylik, som plötsligen framträdde:

— Anser du dig säker här?

— Hvarför denna fråga? — sporde banditchefen, på samma gång förvånad och orolig.

— Jag vill hafva ett uppriktigt svar på min fråga, — utbrast munken med en stämman, som röjde en ej så liten otålighet.

— Nåväl, — svarade Judas Kitze, — jag anser mig vara säker här.

— Då irrar du dig, min son, — inföll munken och han fortfor med nästan graflik stämman. — Man är dig på spåren.

Banditchefen vacklade några steg tillbaka och hans ansigte blef nära nog askgrått; det såg ut som om ögo-

nen i ett nu ville tränga ur sina hålor; hans kropp skälfde som ett asplöf och tänderna bokstafligen skallrade mot hvarandra,

— Det är väl den förbannade skogvaktaren, som har sitt finger med här, — hväste han fram.

— Ja, — svarade munken och drog Kitze några steg åt sidan, hvarpå han fortfor. — Den ena tjensten mot den andra, heter det. Vill du med ditt band hjälpa mig att utföra en sak, så skall också jag bistå dig och rädda dig ur denna snara, som är utlagd för dig?

— Säg hvad jag skall göra och jag är genast färdig, — utbrast Judas Kitze, i högsta grad otålig.

— Du skall i öfvermorgon möta mig i skogen straxt söder om Ballenstadt. Så snart du får se en båt sätta ut från östra flodstranden, håller du dig beredd, i fall jag skulle blifva förföljd. Resten får du veta sedan.

— Skall ske, vördige fader. Befall blott och jag lyder.

— Ja, jag vet att du är vår heliga kyrkas lydige son, och att du med allt nit förföljer kättarne. Skulle du derunder göra dig saker till några grymheter, så vare detta dig räknadt till de goda gerningarne, ty att utrota kättare, det är att förherrliga vår allena saliggörande kyrka. Allt ondt, som ni kunna tillfoga kättare, vare sig med bål eller svärd, är att gifva Gud äran, — slutade munken fanatiskt och bredde ut armarne till välsignelse.

Judas ämnade just besvara denna salvelsefulla och mot all religion gäckande hädelse, när en häftig rörelse plötsligt uppstod bland de på vakt vid den bredaste utgången posterande banditerne, och innan han fick ett enda ord öfver läpparne, skallade det olycksbådande ropet:

— Vi äro omringade!

Lik en ond ande flög banditchefen från den ena utgången till den andra. Ofverallt samma nedslående underrättelse; öfverallt modstulenhets och förvirring.

— Ah, — mumlade han slutligen, då hans blickar träffade skorstenen, — den der hafva de nog glömt.

Och munken? Hade ej kapuschongen så väl dolt hans ansigte, skulle det hafva framträdt i en likblek dager, hvilken, tillika med kroppens skälfningar, tydligt vittnade om den förskräckelse, som besjälade honom.

Utän att någon märkte det, smög han, lik en katt, med ljudlösa steg in i en bredvid skorstenen befintlig klippränna, der fullständigt mörker herrskade. Och der afvaktade han, ömsom bedjande och ömsom förbannande, hvad som komma skulle.

11.

En dubbel strid.

Lutad på en dyrbar soffa i det inre af de två rum, som Maria von Mohrenheim bebodde, låg den unga flickan, nästan skälfvande af sinnesrörelser. Det var också en jettestrid, som utkämpades i hennes själ. Två makter kämpade mot hvarandra och med lika skarpa vapen.

Den unga flickan bokstafligen vred sig som en mask under dessa inre själsplågor. Slutligen tycktes hon få några ögonblicks ro. Hon reste sig häftigt upp, lade båda händerna krampaktigt mot det bultande hjertat och utbrast halfhögt:

— Gud, som är allgod och rättvis, han skall nog förlåta mig, äfven om ej . . .

— Gud förlåter ej någon affälling, — afbröt i det samma en hård qvinnostämman. — Han straffar i stället med eviga, namnlösa, qual!

Marias förut bleka kinder hade vid dessa ord blifvit så hvita som om dödens hand plötsligt lagt sig öfver dem. Hon kände att kroppen började mattas och att hon skulle vackla, men hastigt fick hon en helt förunderlig styrka. Det till hälften mot bröstet nedsänkta hufvudet reste sig och en hittills okänd kraft genomströmmade hennes leder.

— Moder, — sade hon och blickade den vredgade markgrefvinnan stadigt i ögonen. — Gud är god; han skall ej kasta bort mig, då jag ödmjukt erkänner, att det är kärleken, som drifvit mig till detta steg. Ja, — fortfor hon och hennes vackra ögon glänste af hänförelse, — jag erkänner här öppet, att jag älskar den svenske kapten Evert Birgersson, och jag erkänner på samma gång, att jag aldrig, hör du det, moder, *aldrig skall upphöra att älska honom*, — slutade hon med tonvigt på de sista orden.

Den stela marmorbilden i gestalten af markgrefvinnan Constantia von Mohrenheim fick nu plötsligt lif. Ögonen flammade och rösten skälfde af sinnesrörelse då hon framräckte krucifixet och med hård, befallande, stämman utbrast:

— På knä, ovärdiga dotter!

Men den unga flickan rörde sig ej. Lugnt betraktade hon modren och med samma lugn yttrade hon:

— Nej! Jag knäfaller ej för dylika beläten, endast i bönen inför Gud.

Om man vill se höjden af raseri, skall man blicka

in i en till högsta grad uppretad qvinnas ögon. Tigrinnan, då hon försvarar sina ungar, kan ej vara mera vild. Och i denna sinnesstämning var nu markgrefvinnan. Marmorbilden fick plötsligt lif; ett språng och hon var nära att fatta sin dotter i strupen, då i detsamma dörren öppnades och en mansröst utbrast:

— Hva' fanken ta'r kär'ngen sig till!

I dörröppningen stod Kaspar Hägg, och bakom honom den unge kaptenen Evert Birgersson.

Maria hade förskräckt sprungit fram till ett af fönstren, och det såg verkligen ut som om hon ämnade kasta sig ut genom detsamma.

— Hvad, — utbrast Constantia von Mohrenheim och antog en stolt och afmätt hållning för att, i sitt eget tycke, imponera på de af henne så djupt afskydde kättarne.

— Viken hädan, I orene kättare, och vanhelgen ej detta rum med eder närvaro, — utbrast hon då först majoren och efter honom kaptenen ogeneradt inträdde. — Er blotta andedrägt förpestar mig och...

— Sakta i backarne, gamla troll! — afbröt Kaspar Hägg, som aldrig varit van att skräda sina ord, och som dertill blef i högsta grad uppretad af markgrefvinnans anstötliga beteende. — Jag har ej kommit hit för att mottaga ovett af den, som jag, när det mig behagar, kan tillintetgöra som en mask i stoftet. I morgon får ni beqväma er till att afstå fyra af de största rummen, ty fältmarskalken kommer att vistas här några dagar.

— Aldrig med godo, — svarade Constantia von Mohrenheim och kramade våldsamt det lilla krucifixet mellan de långa och magra fingrarne. — Hör ni det, *aldrig*.

— Ja, jag hör, — svarade majoren lugnt. — Nå, då får ni väl hålla till godo med ett rum uppe i tornet och vakt för dörren. Att ni inte får så stort svängrum der inne, det är er egen skull, då ni inte låtit bygga de öfversta rummen så stora. Dessutom kan det må hända vara rätt helsosamt för er, att någon gång andas den luft, som tjogetals af edra olycklige tjenare och fångar dvalts i under årtal, såsom jag hört berättas. Och jag beordrar eder, kapten Birgersson, att hålla ett vaksamt öga på den gamle, katolska hexan, och hennes bikt-fader, den skenhelige jesuiten. Han skall också få ett liknande rum.

— Jag fordrar att med min dotter, min bikt-fader och ett par tjenare genast få lemna detta slott, — utbrast nu markgrefvinnan, utan att tänka på, att hon var en stackars, värnlös, fånge, — samt att få begifva mig hvart jag behagar.

— Så-å, — brummade Kaspar Hägg, under det ett ironiskt leende spelade kring hans läppar. — Men, det gör mig verkligen ondt, att jag inte kan villfara eder begäran.

— Då klagar jag för fältmarskalken när han kommer hit.

— Och jag tviflar starkt på, att det tjenar till någonting, ty det är just hans egen stränga befallning att ni skall kvarhållas här och noga hindras från att rymma undan.

Ett nästan hest skri af förbittring undslapp den gamle damens läppar. Med vacklande gång närmade hon sig en till hennes sofrum gående dörr och sade befallande, i det hon lade ena handen på dörrvredet och med den andra pekade på dottren:

— Du följer mig genast! Pater Anatolius får vidare tala med dig.

Vid ljudet af detta namn ryckte Maria häftigt till. Utan att betänka sig ilade hon fram till den gamle, kärfve majoren, grep konvulsiviskt hans ena hand och utbrast:

— Beskydda mig för munken och min moder!

— Det var besynnerligt, — puttrade Kaspar Hägg, liksom en smula förlägen. — Hvad vill det här säga? Förklara eder.

Den unga flickans ansigte öfverdrogs hastigt af en djup rodnad och barmen häfde sig nästan våldsamt. Skulle hon yppa sanningen för den gamle knekten? Ja, hon måste, för att kunna rättfärdiga sin begäran.

Hennes läppar öppnade sig redan för att tala, då Evert Birgersson raskt förekom henne, fattade hennes lediga hand och utbrast:

— Herr major, det är så godt att, först som sist, tillstå allt. Nåväl, vi älska hvarandra och hon fruktar med rätta, att den samvetslöse munken skall göra henne något illa, och att...

— Se så, för tusan, — afbröt majoren och ref sig ifrigt bakom ena örat, — har du gått och blifvit kär! Det der var en högst betänklig sak. Hm... hm! Säg mig hur det nu skall gå med tjensten?

— Icke kommer jag att slappas i den, — inföll den unge kaptenen och han fortfor, under det han kraftigt slog på svärdfästet:

— Kärleken kommer tvärtom att göra min arm starkare, när jag har henne att försvara och mitt sinne modigare när det gäller att gå emot våra fiender.

Kaspar Hägg mumlade ett par meningar för sig sjelf. Derpå sade han i nästan faderlig ton:

— Jaja, du har tagit henne som krigsbyte och då får du väl behålla henne. Men, ett säger jag dig, och det är, att du noga vaktar dig för att inte jesuitskurken en mörk natt far af med henne. Det der djefvulska packet står i förbund med Hin och hans anhang och . . .

Hittills hade markgrefvinnan endast med yttersta möda kunnat beherrska sig. Nu var dock hennes tålåmot slut och hon afbröt majorens ord med denna skarpa befallning:

— Kom! Lyd mig!

Maria hade emellertid slutit sig intill kaptenens bröst.

— Nej, moder, — svarade hon. — Min kärlek är starkare än döden och endast den kan skilja mig från den, som jag gifvit min tro!

Constantia von Mohrenheims panna lade sig i djupa rynkor, då hon med oförsonlig stämma yttrade:

— Så tag då den förbannelse, som en moder slungar öfver ditt hufvud. Ingenstädes må du finna lugnet och friden och må denna förbannelse slutligen trycka dig till jorden, fördubbla dina dödsqval och . . .

— Stå nu inte och prata sådan der smörja, — afbröt gamle majoren och trädde hotande fram mot sängkammardörren. Markgrefvinnan, som redan förut haft erfarenhet af att Kaspar Hägg icke var att leka med, när han satte den sidan till, försvann, utan att få tala till punkt och slog dörren i lås efter sig. — Nu har du fått att göra med en riktig argsint käring, — utropade han skrattande, då han gick förbi kaptenen. Det skall bli nöjsamt att se hur du reder dig med henne och hennes lömske jesuit. Ha, ha, ha! Ja, förbaskadt roligt skall bli att se det.

Med dessa ord aflägsnade sig majoren under det han gnuggade händerna så att det knakade i fingerlederna.

12.

Ett lömskt öfverfall. Framkomsten till Svarta grottan.

Den förskrämda munken hade ej länge stått inkrupen i det trånga hålet der han nätt och jemt kunde andas, förrän skottvexlingen började. Ekot i grottan blef tidtals nästan bedöfvande. Då och då hittade en och annan kula vägen till den plats, der munken gömt sig och en gång susade en kula så nära hans ena öra, att ett skri af ångest undslapp hans läppar. Det hördes likväl ej af banditerne, så starkt var larmet och brakket.

Plötsligt började en allt mera tätande rök att vältra in i Svarta grottan. Hväsende lågor genombröto stundtals dessa qväfvande moln och spredo ett hastigt försvinnande och dallrande sken öfver de med yttersta förtviflan kämpande banditerne.

— Ha, om jag kunnat ana att de skulle komma på den tanken att sätta eld på buskarne, skulle inte den minsta qvist funnits kvar, — hväste Judas Kitze, under det han, lik en ond ande, sprang från den ena vrån af grottan till den andra. Härunder passerade han mer än en gång, munkens gömställe, men utan att blifva honom varse. Den fromme fadren aktade sig också noga för att med det minsta ljud tillkännagifva sin tillflyktsort. Han hade blott en enda tanke:

— Jag måste rädda mig sjelf; sedan får det gå med de andra som det kan.

Hans små gnistrande ögon spejade för den skull oroligt åt alla håll, om ej någon lägenhet till flykt snart skulle yppa sig och härunder flödade ömsom böner, ömsom eder och förbannelser från hans läppar. Skorstenen var ju honom så nära, hvarför skulle han ej kunna nå densamma!

Den qväfvande röken tilltog allt mer och mer, slutligen insåg munken tydligt, att han skulle vara förlorad, om han längre stannade kvar.

— Det må gå hur som helst, — mumlade han för sig sjelf, — men jag måste försöka att komma härifrån.

Då han omsider tyckte att tillfället kunde vara passande smög han sig försigtigt ut ur det trånga hålet och trefvade sig fram till skorstenen. Ett tungt stönande nådde der hans öron och han hörde en röst hviska:

— Hvem du än är, så hjälp mig att hala ned tåget. Jag har lyckats få ned det halfvägas. Sedan kunna vi fly på denna väg, ty den är obevakad.

Efter en stunds famlande hit och dit lyckades det ändteligen munken att få fatt i tåget och han drog af alla krafter. Det gaf småningom efter.

— Nu klättrar jag först upp, — hviskade den okände. — Kom du sedan.

— Kan ej tåget bära oss båda? — sporde munken med ett besynnerligt tonfall, som dock helt och hållet undgick den andre.

— Nej.

En djefvulsk tanke genomfor munkens hjerna och denna tanke blef snart en verklighet. Sakta drog han den innanför kåpan gömda dolken och stötte den på vinst och förlust mot den okände. Och att han måttat

rätt, det framgick tydligt af det tunga stönandet och fallet af en kropp.

Här var nu ingen tid att förlora. Samlande hela sin kraft, svingade sig munken upp från den stenbundna marken och började att raskt klättra uppåt, obekymrad om att han, ibland ganska känbart, stötte hufvudet, axlarne och armarne mot de skarpa spetsarne i skorstenen.

Han hade uppnått mer än halfva vägen då han nedifrån hörde detta utrop, då han också igenkände Judas Kitzes röst:

— Jaså, du har gömt dig här! Är du så feg, din stackare!

— Jag har blifvit lömskt öfverfallen och sårad af den, som nu klättrar der uppe, — inföll en svag stämma.

— Jag har fått ett djupt knifstyng mellan skuldrorna.

— Hvem var den uslingen?

— Det var så mycket rök här, att jag ej kunde se hans ansigte.

— Kände du inte igen honom på rösten?

— Nej!

— Skjut upp i skorstenen, så kanske vi få ned honom!

Då Berthold Schantz kom helt nära skogsbrynet med sin styrka, möttes han af Josef Kuhz, som ifrigt utbrast:

— Jag trodde att du aldrig skulle komma, eftersom du dröjt så länge och . . .

— Det har ej varit mitt fel, — afbröt den unge skogvaktaren raskt, och han fortfor under det han pekade

på den styrka, han förde med sig. — Här ser du orsaken till dröjsmålet. Det gick ej, som jag trodde, att i en handvändning få med mig så mycket folk, som behöfdes. Men, hvad har hänt under det jag varit borta?

— Åh, just ej så mycket.

— Har du inte sett några af banditerne?

— Jo, för ett par timmar sedan märkte jag fyra misstänkta personer, hvilka smögo omkring här och jag tyckte mig i den ena kända igen banditchefen.

— Judas Kitze? — sporde Berthold Schantz häftigt.

— Ja.

— Hvarför sköt du inte den bofven?

— Jag kunde ej få sigte på honom och så försvann både han och hans sällskap.

Sedan den unge skogvaktaren öfvertygat sig om att sergeanten Isak Grimme anländt till skogen med de utlofvade ryttarne och han placerat sitt eget folk på vissa punkter, samt ålagt hvarje man att iakttaga fullkomlig tystnad ända till dess han gaf ett visst öfverenskommet tecken, skedde inryckningen i skogen från tre håll.

Det blef en svår marsch både för knektarne och för de offervillige stadsboarne, isynnerhet som de måste iakttaga den aldra största försigtighet. De snafvade öfver stenar och trädrötter, sletu sönder både händer, ansigten och kläder vid trängandet genom de taggiga buskarne och finga delvis ganska hårda slag af grenarne, som de än böjde åt sidorna och som dels nedföllu från en ganska betydlig höjd. Men, intet högljudt knot förnams, endast då och då en halfhögt frammumlad ed, ty alla kände vigten af att rätta sig efter den gifna befallningen, samt lägga hårdt band på sina, mången gång ovanligt högt uppgjade, känslor.

— Det är sannt, — hviskade Josef Kuhz till Berthold Schantz under det de, nedhukade, smögo framåt, — jag har glömt att omtala en sak för dig.

— Nå, fram med den nu då! — utbrast skogsvaktaren i samma tonart.

— En stund efter det de förut omtalade okände försvunnit såg jag en ensam karl smyga in i skogen och han såg ut som en munk.

— En munk, — inföll Berthold Schantz eftersinnande. — Du kunde väl inte se hans ansigte?

— Nej. Dels var han på för långt afstånd, dels försvann han snart mellan träden.

— Bestämndt var han en af bandets medhållare, ty jag har hört, att Judas Kitze vunnit några dylika för sina illbragder, — tänkte skogsvaktaren. — Och de der skenhelige skurkarne äro de farligaste. Dem måste vi först och främst hafva i våra händer.

Det hade nu blifvit halfmörkt i Alslebenskogen och denna omständighet försvårade naturligtvis rörelserna ganska mycket. Genom sin grundliga kännedom om trakten förde likväl den unge skogsvaktaren sitt folk till ort och ställe. Sedan han placerat Josef Kuhz med ett tiotal karlar vid det snår, som dolde öppningen till skorstenen och förmanat dem, att noga hålla vakt vid denna öppning, samt genast nedhugga hvar och en, som ville fly derigenom, så framt de ej togos till fånga, skyndade han att med hufvudstyrkan stänga de öfriga öppningarne.

Men, hur försigtigt han gick till väga, hade likväl hans ankomst blifvit röjd. Detta fann han tydligt af det buller och af de rop, som ljödo inifrån grottan.

Då Berthold Schantz nu märkte, att han var upptäckt, skrek han med en stämman, som starkt återskallade i skogen:

— På dem, alle man! Ingen nåd åt de skurkarne!

Ett afgrundsligt tjut svarade från grottan och som lössläppta vilddjur rusade banditerne mot ingångarne, der de likväl blefvo så kraftigt mottagne att de studsade tillbaka. I samma ögonblick ljöd äfven den unge skogvaktarens befallning:

— Sätt eld på buskarne vid ingångarne!

Befallningen åtluydes genast under stormande jubelrop.

13.

I snåret. I sängkammaren.

Den förskräckelse som munken erfor då han hörde befallningen att skjuta honom gjorde att han nära nog släppt sitt tag omkring repet. Kärleken till lifvet gaf honom likväl krafter och han började åter att klättra uppåt. Då såg han plötsligt en blixst under sig och nästan i samma ögonblick slog en hvinande kula med väldigt brak emot bergväggen straxt under hans fötter. När munken kände, att han ännu var osårad, ansträngde han sina yttersta krafter, och hade snart nått öppningen.

Här började nya vedervärdigheter, ty repet var ej fästadt vid sjelfva öppningen, antagligen för att ej blifva observeradt, utan ett par alnar lägre vid en der utspringande afsats. Det gällde nu att från denna nå sjelfva öppningen.

Den fromme fadren lyssnade uppmärksamt. Intet

ljud hördes utom det entoniga suset från snåret. Detta ingaf honom mod och han mumlade för sig sjelf:

— Ännu hafva de ej upptäckt den här öppningen.

Det gäller nu att skynda på medan vägen är fri:

Med dessa ord satte han dolken tillbaka i slidan, tog den sedan mellan tänderna och klättrade, tack vare de små utsprången och sin egen vighet, upp till öppningen. Ett djupt andetag af lättnad höjde hans bröst, då han ändteligen fick insupa den friska luften. Försigtigheten bjöd honom dock, att ej längre behålla sin plats. Med dolken fortfarande mellan tänderna kröp han därför på händer och fötter in i det täta snåret. Men, åt hvilket håll han skulle vända sig för att komma derifrån, det visste han icke, ty han var ej så hemma-stadd der på platsen.

Den klämman, som munken nu råkat i, skulle han gerna utbytt mot bra mycket guld, men, ännu skulle klämman blifva större, ty just under det han grubblade sin hjerna öfver hur han skulle komma derifrån något så när helskinnad, fick han plötsligt höra en röst vid snårets yttersta kant, och ej många steg ifrån den plats, der han låg:

— Sakta, pojkar, så att vi kunna knipa hvar och en, som försöker att komma upp ur hålet.

— Hå, hå, det går nog inte med annat än medelst ett enkelt rep, eller en repstege, — yttrade nu en annan, — och hafva vi bara fått tag i en af de gökarne, sedan kunna vi sjelfve begagna deras medel för att komma ned och falla skurkarne i ryggen och således hjälpa våra kamrater, och . . .

— Det låta ni allt bli, — afbröt den, som först talat, nemligen Josef Kuhz. — Vi hafva befallning att stanna här och noga se till att ingen kommer undan

på denna väg. Dessutom känner jag lukten af rök och den kan inte komma från något annat ställe, än det der hålet. Låtom oss gå så nära som möjligt.

Skälvande som ett asplöf, hörde munken hur snåret genombröts. Skulle hans fiender, hvilka hörbarligen med yxor och knifvar banade sig väg, också upptäcka hans gömställe? Svetten rann utför hans panna och nästan mekaniskt blottade han den tvegggade, skarp-slipade, dolken under det han rabblade upp en massa böner till helgonen och jungfru Maria.

Det knastrade mer och mer i snåret och grenarne tätt invid honom böjdes undan. Det var en ensam karl, som nu stod honom på blott ett par alnars afstånd. I nästa ögonblick skulle han kanske få sigte på munken, som då otvifvelaktigt vore förlorad. Och äfven nu fattade den fromme fadren ett raskt beslut. Långsamt höjde han kroppen framåt i halflutad ställning och när den okände stod med ryggen vänd mot honom, kastade han sig blixtnabbt framåt och begrof den uddhvassa dolk-klingan midt emellan hans skulderblad. Ett doft rosslande hördes, det var allt.

Men, den som fick brådtom, det var munken. Utan att akta på hur de hvassa taggarne sårade hans ansigte och händer, bröt han igenom snåret och stod snart ute i skogen. Visserligen var också der trångt om rum, men här gick det lättare att bana sig väg. De rop, som höjdes bakom honom, fördubblade blott hans krafter, och de kulor, som foro hvinande mellan träden, gånge honom snart sagt vingar. Flåsande och med ansigtet öfverhöljdt af blod i följd af de skråmor, han erhållit, stod han i skogsbrynet och spejade ängsligt ut öfver den lilla slätt, som skiljde honom från Alsleben. Orsaken till hans tvekan att begifva sig dit ut var den,

att han tydligt förnummit hästtramp. Hans tvehågsenhet försvann dock genast, då han bakom sig tydligt hörde dessa ord:

— Vi skola jaga ut honom på slätten, så få ryttarne snart tag i honom.

Dödsängesten var nära att afpressa munken ett skri. Han qväfde likväl detta och smög sig åt sidan. I skydd af der växande småbuskar kunde han ändteligen taga sig fram och då han efter oerhörda ansträngningar uppnådde de yttersta husen i Alsleben, torkade han, så godt sig göra lät, blodet från ansigtet, knöt våldsamt båda händerna mot skogen och utbrast:

— Vänta mig, I eländige kättare! Jag skall till slut trampa på eder som på huggormars afföda. — Och då han med snabba steg ilade framåt den gata, som ledde ned till bryggan öfver Saalefloden, mumlade han för sig sjelf: — I slottet råder nog oro öfver mitt försvinnande, men . . .

Han fullbordade icke meningen, utan ilade, så fort hans krafter det tillät, mot Bernburg, der han smög sig in genom en lönnport, som Kurt von Acken beagnat vid sin flykt.

Munken var pater Anatolius.

Då Constantia von Mohrenheim efter det sednaste, uppskakande, sammanträffandet med dottren, hunnit in i sin sängkammare, sjönk hon pustande ned i en af de mjuka sofforna och dolde ansigtet i händerna under det djupa suckar trängde fram ur hennes bröst. Hittills hade den gamla markgrefvinnan varit förskonad från

dylika själsrörelser, och när de nu kommo, verkade de naturligtvis så mycket svårare.

— Det är märkvärdigt så länge pater Anatolius dröjer, — utbrast hon och reste sig mödosamt upp. — Just nu, då han som bäst skulle behöfvas, visar han sig ej. Jag måste tala med honom. Kanske att han kan finna på en utväg att komma härifrån.

Den gamla damen närmade sig med tunga steg ett litet bord, på hvilket en ringklocka af silfver hade sin plats. Men, just då hon ämnade fatta klockan öppnades en liten tapetdörr ej långt ifrån den soffa, i hvilken markgrefvinnan nyss haft sin plats och en manlig figur blef synlig.

— Nå, ändteligen, — utbrast Constantia von Mohrenheim, som genast igenkände sin biktfader, oakadt han hade ansigtet väl insvept i kåpan. — Jag tänkte just nu tillkalla Prisca för att höra efter om hon sett eder, vördige fader. — Men, — fortfor hon med en ton af förundran, — hvarför döljer ni så edert ansigte?

Pater Anatolius vek hastigt kåpan tillbaka. Det af sår och skråmor nästan vanställda ansigtet, i hvilket hatets blickar lyste, gjorde att markgrefvinnan förfärad ryggade ett par steg tillbaka under det hon utropade:

— Hvad, i alla helgons namn, har händt eder?

— O, de usle kättarne, om jag...

— Har ni varit i strid med dem? — afbröt markgrefvinnan och gjorde korstecknet, såsom hon alltid brukade, när hon hörde namnet kättare.

Till svar härpå omtalade pater Anatolius sitt farliga äfventyr och slutade med dessa ord:

— Det är ganska troligt, att Judas Kitze antingen blir dödad, eller fången, och då är det slut på min förhoppning att få hjelp af honom och hans band och...

— Till hvad ändamål då, vördige fader? — afbröt markgrefvinnan för andra gången.

— För att bringa mig och eder härifrån och till Gallas' läger, — svarade pater Anatolius.

En blixst af glädje lyste för ett par sekunder ur Constantia von Mohrenheims ögon.

— Ack, om denna stund snart ville komma! — utbrast hon, för ögonblicket glömmande sina bekymmer.

— Men, — fortfor hon straxt derpå och dolde ansigtet i händerna, — hur skola vi få Maria att medfölja?

— Medfölja, — yttrade pater Anatolius. — Visst skall hon följa med! — Och han fortfor, i det att han först nu gaf sig tid att närmare betrakta markgrefvinnans sorgbundna anlete. — Något ledsamt har inträffat, det ser jag nu.

— Ledsamt! Säg heldre sorgligt.

— Du gör mig orolig, min dotter, — utbrast jesuiten och fattade markgrefvinnans ena hand. — Du vet att du kan anförtro dina sorger åt mig, *och du skall göra det, ty jag är ju din biktfader*, — slutade han med tonvigt.

Constantia von Mohrenheims berättelse om uppträdet med dottren afbröts ofta af djupa suckar och ibland af våldsamma snyftningar. När hon ändteligen slutat, rådde för några ögonblick en djup tystnad i rummet. Slutligen bröt pater Anatolius den. Men hans röst var icke, såsom vanligt, lidelsefull och hotande utan iskall, nästan hånande:

— Var lugn, min dotter. Jag skall tala med Maria i morgon.

Markgrefvinnan var så inne i sina egna, sorgsna, tankar, att hon ej gaf akt på det besynnerliga uttrycket i munkens ansigte.

— Hon skall återföras till sin pligt, — fortfor pater Anatolius. — Den heliga kyrkan fordrar det med hvilka medel som helst.

Markgrefvinnan spratt till; moderskärleken tog ut sin rätt, och under det hon allvarligt blickade in i den fanatiska munkens ögon, yttrade hon:

— Gör hvad ni vill, vördige fader, men, intet våld.

Med dessa ord motsade hon sig sjelf, och, så att säga, upphäfdde den förbannelse, hon för ej så länge sedan slungat öfver dottrens hufvud. Det var hennes ädlare och mera menskliga känslor, som i dessa ögonblick togo ut sin rätt.

Munken såg en stund förvånad på henne. Derpå sade han torrt:

— Jag gör som jag vill, då jag följer vår heliga kyrkas lära. Farväl, min dotter.

Och innan markgrefvinnan hann yttra ett enda ord, var han försvunnen genom den lilla tapetdörren.

14.

»Häng dem!» Fångenskap. Svarta trollpackan.

Banditernes ställning blef allt mera brydsam. Eggade af den unge skogvaktaren, trängde knektarne och de frivillige från Alsleben steg för steg in i den bredaste öppningen, der buskarne snart voro nedbrända och länge dröjde det icke, förrän de stodo inne i grottan, från hvilken röken så småningom letat sig väg genom skor-

stenen. Väl kämpade banditerne med förtviflans mod, ty de visste, att deras död vore säker om de föllo i sina motståndares händer, men allt mera trängdes de tillsammans i en enda klump. I den förfärliga oreda, som nu uppstod, och der muskötter, pistoler, knifvar, huggvärjor, samt andra vapen blandade sig i ett förvirradt kaos, hade det lyckats den i Alsleben fångne banditen, att, trots all vaksamhet, komma undan. I ett hörn stötte han på Judas Kitze och blef då naturligtvis genast befriad från repet. Sedan han med några ord redogjort för uppträdet i Rostiga Svärdet och kamraternes ömkliga ändalykt, sade han:

— Det är omöjligt för oss att längre motstå öfvermakten, ty . . .

— Säger du det, Franz, — yttrade banditchefen och såg nästan misstroget på kamraten. — Men, hvad menar du?

I stället för svar grep Franz den andre i armen och drog honom åt sidan. Försöket att undkomma lyckades dock ej bättre, än att de i nästa ögonblick stodo ögon mot ögon med Berthold Schantz.

En förtviflad kamp började, och inom kort var en-viget mellan Berthold Schantz och Judas Kitze i full gång. Båda utvecklade all den kraft, som de kunde åstadkomma, och det var länge tvifvelaktigt hvem, som skulle segra.

Till slut började den sist nämnde att synbart mattas. Förtviflan sporrade honom likväl; det var kampen om lif och död. Banditchefens ögon brunno som glödande kol under det han, flåsande, skrek:

— Lefvande gifver jag mig aldrig!

Han hade knappt hunnit uttala sista ordet, förrän den unge skogvaktaren störtade öfver honom, afböjde

snabbt hans vilda stötar och hugg och grep honom om strupen.

Dessa ögonblick begagnade sig länge Franz utaf. Med kolfven af sin pistol måttade han ett väldigt slag åt skogvaktaren, men, innan slaget drabbade, låg han sjelf raklång på den steniga marken.

Berthold Schantz och Judas Kitze hade också tumlat omkull.

— Gif dig godvilligt, — uppmanade skogvaktaren.

Ett kraftigt bett i hans venstra arm blef svaret.

Skogvaktaren höjde sin osårade arm och det tycktes nu vara slut med banditchefen. Långe Franz passade likväl på och gaf Berthold ett så kraftigt slag i hufvudet, att han genast förlorade sansen. Derpå ryckte Franz hastigt upp Judas Kitze, naturligtvis i afsigt att söka rädda honom, men det var för sent. Omringade af ett tiotal Alslebenboar, måste de slutligen, efter ett förtvifladt motstånd, gifva sig.

Under tiden hade Berthold Schantz qvicknat till. Den bulnad, som var en följd af det våldsamma slaget, värkte visserligen en smula, men någon allvarsam fara trodde han dock icke vara för handen. Han föresatte sig likväl, att genast, så fort han komme till staden, låta en fältskär undersöka skadan. Och hvad den bitna armen beträffade, kände han ej det ringaste mehn efter den ursinnige banditchefens tänder.

Den ursinniga kampen slutade med anförarens gripande. Visserligen uppmuntrade banditerne hvarandra, att heldre dö här, i öppen strid, än i galgen, men fåfängt. De återstående, ungefär halfva styrkan, blefvo snart afväpnade.

— Nå, — utbrast den unge skogvaktaren, — nu

kan då denna trakt, åtminstone för den närmaste tiden, vara temligen trygg, emedan . . .

En af de stadsboar, som varit närvarande under striden i Rostiga Svärdet, afbröt hans mening sålunda:

— Vore det inte bäst och säkrast, att genast hänga alla skurkarne här inne i grottan?

— Ja, ja, — ropade knektar och frivillige om hvarandra, — fram med snarorna!

Anstalterna vidtogos genast. Skrik och svordomar från banditerne. Endast Judas och långe Franz, hvilka lågo bundne bredvid hvarandra, yttrade icke ett enda ord, men blickarne och gnisslandet med tänderna ådagalade mer än tydligt deras själstillstånd.

Berthold Schantz satt några minuter tyst och öfvervägde hur han skulle göra. Han hade likväl snart fattat sitt beslut.

— Håll! — utbrast han och sprang upp just som ett par frivillige närmade sig med hvar sitt rep. — Judas Kitze och långe Franz skola följa med till det svenska lägret, och der . . .

— Hvad skall det tjena till? — afbröt en grof stämma. — Du vill väl icke gifva dem tillfälle, att komma undan?

— Nej, häng allesammans, — skrånade åtskilliga röster.

— Ni veta ej hvad ni säga, — utbrast den unge skogvaktaren otåligt. — Förstå ni inte att när fältmarskalken får hand om bofvarne, klämmer han allt ur dem åtskilliga underrättelser, som kunna vara bra att veta både för honom och för oss. Han känner den konsten, han, det kan jag försäkra eder. Dessutom lofvade ni ju, när ni bröto upp från Alsleben, att utan

motsägelse lyda mig. Ni tyckas redan hafva glömt detta löfte.

— Berthold Schantz har rätt, — inföll nu Josef Kuhz, hvilken i detsamma kom in i grottan med sitt folk, efter att hafva lyckats fånga två banditer på deras flykt genom skorstenen. Och han fortfor, i det han pekade på Judas Kitze och länge Franz. — Jag känner de der, jag. De äro de mest inpiskade skurkar, som finnas i hela trakten, och jag vet sannerligen ej hvilken af dem, som är värst. Derför skall det nog göra dem godt, att få undergå en smula tortyr, om de neka, att gifva några upplysningar.

Då Josef uttalade sista meningen genomlades Kitzes och länge Franz' kroppar af rysningar. Båda hade nemligen tillförne varit utsatte för tortyr, så att de visste nog hur detta smakade. Säkert bundne som de nu voro, kunde de likväl ingenting uträtta, och att tigga om nåd, dertill voro de alltför stolte. De visste också på förhand, att en sådan vädjan skulle vara fruktlös. Af de blickar, som de gäfvos sine besegrare, isynnerhet Berthold Schantz och Josef Kuhz, framgick dock otvetydigt, att de inom sig hvälfde grymma hämndplaner.

Förberedelserna till exekutionen voro skyndsamt undanstökade och snart dinglade ett tjugutal döda kroppar inne i Svarta grottan. På dagen skulle de med svårighet kunnat synas i följd af det mörker, som ständigt herrskade der inne, och som var egentliga upphofvet till grottans namn, men nu, då facklornas hit och dit flämtande sken belyste platsen, kändes det för mången riktigt hemskt, att betrakta de, i följd af det starka luftdraget från de fyra öppningarne, fram och tillbaka svängande menniskokropparne. Det var mer

än en stadsbo, som öppet visade sin afsky för den rysliga taflan och detta gjorde slutligen, att Berthold Schantz bröt upp fortare, än meningen var.

Vid ankomsten till skogsbrynet hade den första dagsgryningen redan börjat kasta svaga strimmor öfver den lilla slätten och staden Alsleben. Knappt hade de första, bland hvilka Berthold Schantz befann sig, hunnit ett tiotal alnar ifrån brynet, förrän sergeant Isak sprängde fram, åtföljd af ett par man.

— Det här var för mig en dålig affär, — brummade han misslynt åt skogvaktaren. — Bara en enda fånge, och det till på köpet en gammal käring, en riktig hexa och det efter en hel natts patrullering! Hvarför kunde du inte ha kört ut några stycken, så att jag och mine pojkar fått någonting att göra, i stället för att...

— Jag tyckte att det var säkrare att hänga dem på stället, — afbröt den unge skogvaktaren, leende åt den morske sergeantens harmsna utgjutelser. — Men, hvar är käringen?

Sergeanten vinkade åt en af ryttarne, som genast föste fram en gammal, ful och trasig käring. Nästan vid hvartannat steg vände hon sig om, knöt händerna mot ryttaren och öfveröste honom med de gröfsta otidigheter hon i en hast kunde hitta på, och det var endast med den största motvillighet som hon gick vidare.

— Hå, kors, det är ju Svarta trollpackan! — utropade flere röster samtidigt, och Berthold inföll:

— Du har gjort en god fångst, vän sergeant. — Den der hafva vi sökt efter länge, utan att kunna få tag i henne. Att hon står i förbindelse med banditernes anförare, Judas Kitze, det är då säkert, ty mer än en har sett honom både gå in i och ut från hennes

eländiga koja der borta i norra skogsbrynet. Jo, jo, du, — slutade han, — den der fula hexans gripande är värdt nästan lika mycket som hela bandet.

— Hvad heter käringen? — sporde sergeanten, hvilken synbarligen blef vid godt humör igen i följd af Bertholds ord.

— Ja, den som ändå visste det, — utbrast denne. — Det är ungefär ett år sedan hon kom till denna trakt, men oaktadt alla försök har man icke kunnat locka ur henne hvarken hennes namn, eller hvarifrån hon kommit och . . .

— Och det skall ej heller lyckas eder, äfven om I steken mig lefvande, — hväste den gamle, fula qvinnan med en röst, liknande korpens hesa skri.

Hon gjorde verkligen skäl för sitt namn, ty svart var hon både af naturen och af smuts. Man skulle tryggt kunnat svärja på, att hennes ansigte och händer ej på minst ett år varit i beröring med vatten, liksom att de kring den magra kroppen slängande trasorna någonsin sammanhållits af den minsta lapp. Med ett ord, en mera vedervärdig bild af qvinligt elände och fräckhet, kunde man aldrig få se.

— Den der fogeln måste ni också noga bevaka, — yttrade Berthold Schantz. — Det är bäst att bakbinda hennes händer.

Men, detta var lättare sagdt, än gjordt, ty Svarta trollpackan bet, ref och sparkade omkring sig som en vansinnig, och mer än en knekt och Alslebensbo fick djupa märken efter hennes tänder och naglar. Då hon slutligen blifvit fjettrad, spottade hon omkring sig och fräste som en vild katta. Ilskan fortfor hela vägen in till staden. Först då blef hon en smula lugnare, när

hon märkte, att hennes vredesutbrott ej tjänade till någonting, om icke till att göra hennes fångenskap så mycket svårare.

15.

Afslaget. Inspärringen.

Markgrefvinnan insåg snart, att ett trotsigt uppförande endast skulle förvärra hennes ställning och hur påkostande det än var, beslöt hon dock på trägen uppmaning af pater Anatolius, att åtminstone till det yttre antaga ett sken af undergifvenhet och vänlighet. Ty hur skulle det gå med den påtänkta flykten om den gamle, bistre, major Hägg satte sin hotelse att förflytta henne till de öfversta rummen och omgifva henne med vakt, i verkställighet? Alla hennes drömmar om frihet voro då bortblåsta.

— Patern skall nog arbeta för vår räddning, — tänkte hon ofta och det var denna tanke, som skänkte henne den väl behöfliga trösten. — Visserligen är faran stor, men nog hafva större hinder, än som här ställa upp sig, förut blifvit öfvervunna. Och hvarför skulle de icke nu också kunna besegras? Jag litar på Anatolius; han känner till många knep när det gäller att lura kättarne och hans förslagna hjerna skall nog uppfinna någon utväg till räddning.

Styrkt af dessa tankar gick hon att med högburet hufvud och med ett förbindligt leende kring läpparne

mottaga den i själ och hjerta hatade, men ändock fruktade, Torstensson, då han i spetsen för en manstark trupp red in på slottets Borggård. Fältmarskalken var denna dag vid sitt bästa lynne och underhöll för den skull ett längre samtal med Constantia von Mohrenheim, under det båda promenerade fram och åter mellan ryttargrupperne.

— Vid åsynen häraf skakade Kaspar Hägg betänkligt på hufvudet och hviskade till Evert Birgersson.

— Passa på om inte den gamla, påfviska hexan till slut kollrar bort marskalken. De der katolikerne hafva så många djefvulska knep för sig, att en ärlig protestant icke kan ana ens hälften.

— Åhå, så långt torde det väl ej gå, — inföll kaptenen. — Marskalken är nog på sin vakt.

En signal kallade Evert Birgersson och majoren befann sig ensam med sina funderingar.

Plötsligt framkastade Constantia von Mohrenheim dessa ord:

— Herr fältmarskalk, töres jag framföra en ödmjuk anhållan?

— Gerna, fru markgrefvinna, — svarade Torstensson artigt.

— Nåväl. Låt mig då draga hädan med min dotter, min bikt-fader och ett par tjenare. Majoren har nekat mig detta.

— Ja, han har endast lydt mina befallningar, — svarade Torstensson under det hans panna lade sig i djupa veck.

Det var med ängslig uppmärksamhet som den gamla damen lade märke till den plötsliga förändring, som den svenske fältherrens utseende undergick, och hon spådde sig ej något godt deraf. Hennes aning besannades också.

— Fru markgrefvinna, — yttrade han slutligen efter ett par minuters funderingar, — det gör mig verkligen ondt, att nödgas afslå denna, såsom det kan synas, så enkla anhållan, men om ni litet närmare tänker efter, så måste ni erkänna, att ni skulle gjort detsamma, om ni voro i mina kläder. Vi lefva nu på full krigsfot och då ni dessutom har eder man i det kejsrerliga lägret, der han intager en ej oviktig post, så . . . ja, det behöfves ej flera ord, ty ni förstår mig nog ganska väl. Här saknar ni ju ingenting, får gå omkring fritt inom murarne och har edert rikliga uppehälle, samt dessutom skydd icke allenast af den här liggande besättningen, utan äfven af hela hären. Hvad kan ni då mera begära! Men, tiden är dyrbar för mig. Farväl så länge! Vi råkas nog om icke förr, så när jag om ett par dagar bryter upp härifrån!

Och innan den förbluffade markgrefvinnan ens hann att uttala ett enda ord, aflägsnade sig Torstensson med en afmätt, men artig helsning.

— Således är jag tvungen att stanna här som fånge, — mumlade Constantia von Mohrenheim harmset för sig sjelf under det hon långsamt gick uppför den breda trappan. — Nu står mitt sista hopp till pater Anatolius.

Denne, som från ett fönster åskådat markgrefvinnans möte med den hatade fienden, och af dennes tvära afsked anade hvad som förefallet, mötte henne i den andra trappan.

— Nå, — sporde han försigtigt, ty skildtvakter gingo af och an i korridorerna och lyssnade med spända örhinnor, — om hvad rörde sig edert samtal?

Markgrefvinnan förtäljde slutet och tillade:

— Bara han lemnar oss, så . . .

— Nej, — afbröt pater Anatolius med en viss ifver, — nu är bästa tiden till flykt.

Constantia von Mohrenheim betraktade pater med högst förvånade blickar.

— Ja, — sade han, — mitt tal kan synas dig besynnerligt, min dotter, men jag står för hvad jag sagt. Medan Torstensson är qvar här, får besättningen nog så mycket att göra, att dess vaksamhet gent emot oss ej obetydligt skall slappas. När han begifver sig af skall den gamle majoren antagligen draga hårdare åt på banden. Förstår du mig nu, min dotter?

— Ja, ni menar, fromme fader, att vi nu skola taga tillfället i akt och . . .

— Ja, ja, — afbröt pater Anatolius ifrigt, — Jag hör att du förstått mig. Men här måste vi hastigt skiljas, ty jag vill ej, att man skall se oss tillsammans, helst nu. Jag hör stegen af en patrull här i närheten.

Och innan markgrefvinnan visste ordet af, försvann jesuiten i en smal och krokig sidogång.

Torstensson höll just på att visitera Bernburgs vallar, för att se, om allt var i ordning för den händelse att Gallas skulle falla på den tanken, att söka öfverrumpla slottet, då hans uppmärksamhet fästades vid ett besynnerligt tåg, som långs flodstranden drog åt norr. När tåget kom midt för slottsporten anropades det af skildtvakterna.

Fältmarskalken kunde visserligen ej höra hvad som talades mellan vakterne och tågets anförare, men att det icke var oviktiga saker, det märkte han tydligt på de lifliga gesterna. Efter några minuter styrde tåget

kurs rakt på slottsporten och en stund derefter hade banditernes besegrare intågat på borggården med sine fångar. Målet var annars Münch-Neuburg, men då Berthold Schantz fick höra att Torstensson befann sig vid Bernburg, ansåg han det klokast att först inhemta hans befallningar. Sedan han därför, så godt han kunde, redogjort för äfventyren i skogen, sade han:

— Och nu vill jag veta hvar jag skall lemna mina fångar?

— Hvar har du dem? — sporde Torstensson, hvilken ej ännu varseblifvit de mellan leden väl instufvade fångarne.

Alla tre framfördes på samma gång. Vid åsynen af den vedervärdiga Svarta trollpackan tog han ofrivilligt ett par steg tillbaka.

— Hvem är denna qvinna? — sporde Torstensson med skarp stämma.

Innan den unge skogvaktaren hann besvara denna fråga, skrek Svarta trollpackan med ilsken stämma:

— Jag är den, som skall förgöra dig och ditt kätterska anhang! Du må spärra in mig inom hur tjocka murar som helst, så bryter jag mig ändock ut, och om du dödar mig, skola andra träda i mitt ställe och fullborda hvad jag ej hunnit. Du går ej säker någon enda dag!

Och då hon uttalade de sista orden knöt hon våldsam samt de knotiga händerna mot fältmarskalken.

I detta ögonblick framträdde Kaspar Hägg.

— Herr fältmarskalk, — yttrade han på sitt rättframma sätt, — låt mig få taga hand om fångarne. Jag har ett ställe, ur hvilket denna hexa ej skall komma, äfven om hon finge hjälp af hela Hin Ondes anhang. Jag vet nog hur man skall hålla dylikt pack i tygeln.

— Och jag skulle ingenting hafva emot att få vara deras vaktare, inföll den unge skogvaktaren.

Torstensson besinnade sig ej länge, utan svarade kort och godt:

— Åt bättre vaktare kan jag ej anförtro dem. Innan jag lemnar denna plats vill jag förhöra de brottslige.

Med dessa ord aflägsnade han sig och de tre fångarne blefvo genast inspärrade i hvar sitt förvaringsrum. Judas Kitze och länge Franz gjorde ej det ringaste motstånd, men så mycket kraftigare blef den ilska kvinnans, och det var ej utan stor möda som knektarne kunde få in henne i det trånga, i vallen belägna, kyffe, der hon skulle tillbringa åtminstone de aldra första dagarne. Men, långt efter det den tunga, jernbeslagna, ekdörren blifvit tillbommad, hördes hennes ursinniga tjut, långt ut på borggården.

Äfven nu stod pater Anatolius på lur och då han såg till hvilka vallfångelser, som fångarne fördes, mumlade han för sig sjelf, under det ett ondskefullt leende spelade kring hans läppar:

— Jag ser att himmelen sjelf gynnar min plan genom att hitsända desse tre vänner. Edra fångelser skola snart vara tomma.

16.

Oförmodade besök.

De närmaste timmarne efter de sednast inträffade händelserna verkade liksom förlamande både på mark-

grefvinnan och på munken. Det var den sist nämnde, som ändteligen först kom till handlingskraft. Tack vare den grundliga kännedom, han egde om slottet Bernburg och alla de smygvrår och hemliga gångar, som der funnos, och af hvilka markgrefvinnan icke ens kände hälften, hade planen till flykt snart mognat i hans förslagna hjerna, och han skyndade att så fort som möjligt delgifva Constantia von Mohrenheim sina tankar.

Hon gillade fullkomligt planen och dervid var nu allt godt och väl, men en sak återstod och det var på hvad sätt man skulle kunna föra Maria med sig, ty utan henne vill markgrefvinnan på intet vilkor lemna slottet. Här behöfdes också mer än vanlig list, ty Evert Birgersson höll på det omsorgsfullaste vakt om den unga flickan och mer än en gång om nätterna visiterade han sjelf de knektar, som voro utposterade till skydd för Maria. Det var naturligtvis icke med synnerligt blida ögon som pater Anatolius såg detta, men hvad skulle han göra, då han sjelf var så godt som en fånge.

Derpå grubblade den listige jesuiten samma afton som de tre fångarne anländt till Bernburg. Han satt ensam i sitt rum, långt ifrån möbleradt som en from paters tarfliga cell, utan tvertom med en lyx, som på det bjertaste och på samma gång hånfullaste afstack mot hans egen, allvarsamma, drägt. Bredvid madonnabilden af silfver låg den skarpslipade, tveeggade, dolken, och på den föllo ofta pater Anatolii af hat gnistrande blickar under det han för sig sjelf mumlade:

— Ack, om du kunde hitta vägen till två hjertan och det inom några timmar! Du har en helig mission att uppfylla och jag vill inviga dig dertill.

Med dessa ord tog han dolken och gick fram till

ett med vigvatten fylldt marmorbäcken, bestänkte tre gånger det skarpa vapnet och mumlade för hvarje gång en bön, som hade tycke af en besvärjelse.

— Må du nu blifva ett redskap i min hand till kättarnes förderf, — utbrast han derpå med halfhög stämma. — Och må den usle man, som med fräck hand djerfts att vidröra Maria von Mohrenheim och med hal kättaretunga insmugit det protestantiska giftet i hennes unga, oförderfvade, hjerta, blifva ditt första offer! Det andra må jag spara till dess lägligare tillfälle yppar sig och en mindre stark vakt omgifver den, som bragt våra härar i detta trångmål, och som . . .

Tre knackningar på dörren, svaga och med korta mellanrum, afbröto här pater Anatolii monolog och gjorde att han skyndsamt gömde dolken innanför kåpan. Då knackningarne omedelbart derefter förnyades och nu en smula hårdare, hviskade patern för sig sjelf under det en hastig glädjestråle sköt fram ur hans ögon:

— Jag har bestämdt icke misstagit mig på tecknet. Det kan ej vara någon annan än han.

Derpå öppnade pater Anatolius varsamt dörren och gaf den utanför stående ett stumt tecken, att skyndsamt träda in. Den nykomne var Max, David von Mohrenheims tjenare i det kejsarliga lägret.

— Du är en djerf sälle, Max, — utbrast pater Anatolius och såg på tjenaren med verkligt beundrande blickar. — Hur har du kommit in hit?

— Åh, ingenting är lättare, — svarade Max skratande.

— Nå, — utbrast pater Anatolius lifligt, — kan man komma in, så kan man också komma ut, eller hur?

— Ja, visst. Men, hör på, vördige fader, är det för sent, att i afton träffa markgrefvinnan?

— Det tror jag ej. Du har naturligtvis bud till henne?

— Ja.

— Från markgrefven?

— Ja, ett bref.

Munken försvann genom en tapetdörr. Efter några minuter kom han tillbaka och gaf Max ett tecken att följa sig.

— Men du måste vara tyst som muren och gå försigtigt som en katt, ty kättarne hafva öfver allt lyssnande öron.

Efter passerandet af trenne rum stannade de framför den dörr, som ledde till markgrefvinnans sängkammare. För en tryckning af handen gick dörren ljudlöst upp.

Länge hade Prisca, som af själ och hjerta höll af Maria, den hon mer än en gång burit på sina armar, funderat öfver sin unga matmoders plötsliga förvandling och slutligen trängde åtskilliga rykten till hennes öron. Ryktena antogo en allt mera fast form och det varade ej länge, innan Prisca blifvit fullkomligt öfvertygad om, att Maria von Mohrenheim älskade den unge, svenske, kaptenen.

Det blef från denna tid en slitningarnes kamp inom den trogna tjenarinnans bröst. På ena sidan religionen, på den andra den menckliga hängifvenheten. Hvilken skulle segra? Den slafviska fruktan, som hon länge hyst för pater Anatolius, och som ej är så sällsynt inom den katolska kyrkan, så snart det gäller munkarne, tillbaka-höll henne likväl till en början, men förminskades dag efter dag och slutligen kunde hon ej motstå den inre röst, som med oemotståndlig kraft bjöd henne att handla.

Det var just i solnedgången som hon inträdde i Marias rum. Den unga flickan satt halft tillbakalutad i en soffa, men reste sig häftigt upp då hon varseblef Priscas nära nog förstörda utseende.

— Hvad vill detta säga, — utropade hon bestört.
— Hvad har händt efter som du...

Innan den unga flickan hann tala till punkt, inföll Prisca:

— Är det sannt hvad som säges?

Maria von Mohrenheim ömsom rodnade och ömsom bleknade, ty hon anade genast frågans innebörd. Hon svarade för den skull raskt:

— Jag vet hvad du menar. Det är sannt. Vill du stå mig bi?

Tjenarinnan betraktade henne några minuter med forskande blickar; derpå sade hon med en ton, som tydligt röjde en viss obeslutsamhet:

— Men hvad skall pater Anatolius säga?

Om en orm plötsligt huggit Maria von Mohrenheim, skulle hon ej blifvit mera förskräckt, än vid detta spörjsmål.

— Nämnen ej denne skurks namn en gång till! — utbrast hon energiskt. — Om jorden ändå ville vara så nådig att uppsluka honom! Större vidunder har ännu ej blifvit födt, det är säkert.

— Heliga Guds moder, om han skulle höra detta hädiska tal och...

Prisca hann ej sluta sin mening förrän Maria afbröt den med en nästan onaturlig skärpa i rösten:

— Jag vill ej höra talas om några beläten! Du kan gå; jag behöfver dig ej, ty jag har nog ändå försvar.

Och med en befallande åtbörd pekade hon på dörren. Då Prisca, det oaktadt, ej rörde sig, utbrast Maria:

— Lyder du icke så kallar jag på hjälp, ty jag förstår nog att du är spion åt den skenhelige och skurkaktigemunken.

I stället för att svara på denna mening, yttrade tjänarinnan med en röst, som hade ej så litet af hat i sig:

— Jag förstår nu ganska väl att det är den kätterske kaptenen som vilseledt eder, men fruktar ni ej Guds och helgonens vrede i och för detta affall. Guds heliga moder skall...

Innan Prisca hann tala till punkt hade Maria von Mohrenheim med en viss våldsam rörelse sprungit upp. Hennes ögon blixtrade skarpt och händerna knöto sig på det våldsammaste.

— Har jag ej befallt dig att gå bort ur min åsyn, — utbrast hon med van herrskarestämman. Annu en gång befäller jag dig att lyda.

Prisca, som nu märkte att hon gått för långt i att inför sin unga matmoder så varmt försvara den romersk-katolska kyrkan och isynnerhet pater Anatolius, den hon sjelf icke riktigt tålde, fann nu för klokast, att begifva sig bort. Kommen utanför dörren, sammanknäppte hon båda händerna öfver bröstet och utbrast andäktigt:

— Heliga Guds moder, du, som förmår så mycket, styr allt till det bästa och afvänd alla onda anslag från min unga matmoders hufvud, och om det är så, att den kätterske kaptenen verkligen allvarligt älskar Maria von Mohrenheim, låt henne då blifva ett redskap i Guds hand för att omvända honom till vår heliga kyrka. Om du fordrade mitt lif i gengäld, skulle jag med glädje gifva det.

Då hon i detsamma hörde steg närma sig från den äldre markgrefvinnans rum, skyndade hon att fly till den kammare, hon bebodde ej långt derifrån.

17.

Förhöret. En hal tunga.

För att göra förhöret med brottslingarne så imponerande som möjligt, hade Torstensson dragit till sig så många lediga underbefälhafvare han kunde komma öfver. Utom Kristoffer von Königsmarck, hade Per Ribbing, Nils Kagg, Arvid Forbus och Arvid Wittenberg, åtlydt kallelsen, hvarförutom major Hägg och Evert Birgersson kommit tillstädes. Äfven Berthold Schantz och Josef Kuhz voro, såsom fångvaktare, närvarande.

Torstensson hade väntat sig en ytterst stormig scen, isynnerhet från Svarta trollpackan, men ingenting af detta inträffade. Visserligen gjorde fångarne då och då några häftiga armrörelser för att gifva mera kraft åt sina ord, men det betydde i det stora hela rakt ingenting. En uppmärksam åskådare kunde dock se af de oroliga blickar, som fångarne gånv hvarandra, att de till sitt inre ej voro så alldeles lugna, som de läto påskina, ty ofta genomlades deras nerver af en skälfvande känsla.

— Jo, jo, — hviskade Josef Kuhz varsamt till den unge skogvaktaren, — det är nog de onda samvetena, som börja på att anfakta dem.

— Naturligtvis, — ljöd skogvaktarens undertryckta stämma, — de ana nog att de ej skola undgå galgen.

Pater Anatolius, som med en katts lurande steg smugit sig in i förhørslokalen och stannat bakom Berthold Schantz, hade med sin ovanligt skarpa hörsel uppfångat de ord, som denne sist nämnde uttalade. Munken gjorde likväl ej den minsta åtbörd, som kunde förråda honom, men de hätska blickar, han gaf Berthold, talade mer än tillräckligt om det ursinne, som rasade inom honom.

Först begynnade förhöret med Judas Kitze och Torstensson sporde honom hvarifrån han var.

— Från Zilly, — svarade banditen, och han tillade med en förut ej synlig fräckhet — hvad skall det tjena till att spörja om mera? Jag erkänner att jag mördat, röfvat, skändat och satt eld på massor af hus, och — fortfor han under det ett hest, otäckt, skratt gick öfver hans läppar — hade ej Berthold Schantz, hvilken må blifva fördömd i evighet, snokat rätt på oss i Svarta grottan, så skulle vi ännu fortsatt att sprida död och förskräckelse bland den kätterska landtbefolkningen här. Ha, ha, ha, kättarne hafva nu makten att taga våra lif, men I kunnen ej hindra andra att träda i vårt ställe och då hoppas jag att det snart skall vara slut på edert värde härstädes.

Med dessa slutord lade banditchefen armarna i kors öfver bröstet och såg gäckande än på den ene, än på den andre af de svenske krigshöfdingarne.

Torstensson bekymrade sig dock ej vidare om den fräcke Judas Kitze, utan vände sig tvärt till Franz och sporde:

— Och hvarifrån är du?

— Den saken rör eder egentligen icke, — svarade Franz med lika stor fräckhet som Judas Kitze, men, eftersom ni är nyfiken, så kan jag gerna erkänna, att jag är från staden Magdeburg. Den sjunde maj 1631 lärde jag mig första gången hur man skall bära sig åt för att öfverkomma så mycket rof som möjligt, och ni må tro att Tillys knektar sällan haft en så flitig och uppmärksam lärjunge som jag, slutade han med ett rått skratt.

— Det var den dag, då Magdeburg så jemmerligt förstördes, — mumlade Torstensson halfhögt för sig sjelf. — Hade ej kurfursten af Sachsen, Johan Georg, eller Ol-Göran, som han på spe kallades af sina undersåtar, ådagalagt ett sådant vankelmod, och, rent ut sagdt, en sådan feghet, skulle den rika, protestantiska, staden ännu stått upprätt som i fordna tider, och . . .

Fältmarskalken uttalade ej sin mening, utan lät i stället hufvudet för några minuter sjunka ned mot bröstet. Han väcktes dock genast af ett rått skratt och en skärande qvinnoröst, som utropade i spotsk ton:

— Nå, blifver ej också jag dömd?

— Hvad heter du?

— Det rör ingen! Det svaret tager jag med mig dit, hvarifrån jag är kommen, och dit jag också en gång skall återvända, och . . .

— Nå, hvad heter den platsen? — afbröt Königs-marck hastigt och liksom nyfiken.

— Helvetet, — blef det korta svaret, åtföljdt af några ilskna spottningar.

Torstensson fortsatte icke förhöret, utan sade i stället till slottets befälhafvare:

— Major Hägg, ni har ju med egna öron här hört hvad ni har att göra. Låt det ske fort.

I samma ögonblick som några knektar inställde sig för att bortföra de lifdömde, trädde pater Anatolius raskt och ogeneradt fram till Torstensson just som denne stod i beredskap att aflägsna sig tillsammans med Königsmarck.

— Herr fältmarskalk, — yttrade munken och bugade sig djupt, — det är en sed inom den katolska kyrkan, att äfven en brottsling undfår religionens sista tröst, innan hans lifstråd för alltid afklippes. Tillåt mig att få meddela de olycklige denna sista tröst på deras dystra vandring?

Efter några ögonblicks besinnande gaf Torstensson det begärda tillståndet.

Den första, lätta skymningen hade nyss inträdt, när det sakta bultade på Marias dörr. Nyfiken att se hvem det kunde vara, som nu ville besöka henne, öppnade hon dörren försigtigt på glänt, men ville genast åter stänga den, då hon igenkände Prisca. Denna förekom likväl sin unga matmoder genom att fatta ett raskt tag i dörren, samtidigt med det hon yttrade:

— Jag hyser nu helt andra tankar, än då jag sedanast gick härifrån. Och till bevis härpå får jag lemna detta, och återbära svaret till kaptenen. Han bad att få det så skyndsamt som möjligt.

Maria tyckte visserligen, att Priscas omvändelse var något för hastig, men sedan hon läst den älskades bref, voro alla hennes skrupler häfda och hon yttrade med glad stämma:

— Skynda genast till kaptenen och säg honom, att han kan vänta mig om några minuter;

Utan att vidare gifva akt på tjenarinnan, som också noga bemödade sig om att dölja sitt anlete medan hon lemnade rummet, trädde Maria fram till ett af fönstren och läste brefvet om igen under det hon höljde det med kyssar:

»Alskade, kom genast ned i den smala gången bredvid källardörren längst bort från stora trappan. Visa dig ej på borggården, utan passera den inre och mera säkra gången. Der skall ej någon upptäcka dig. Jag har ej tid att dröja länge, ty vi skola om en kort stund affärda de fångne banditerne till andra verlden! Låt mig ej vänta. Många kyssar från

din Evert.»

Inom några ögonblick hade hon kastat på sig endast så mycket, som oundgängligen behöfdes för att skydda sig mot den fuktiga kylan i de smala gångarna. Då hon omsider lade handen på dörrvredet, påkom henne en besynnerlig känsla af blandad oro och hopp och äfven denna tanke fick plötsligt makt med henne:

— Om det skulle vara en snara för att locka mig i förderfvet? Nej! — fortfor hon derpå med halfhög stämma, — det var ju hans bref, jag kände så väl igen hans handstil.

Och utan den ringaste tvekan utträdde hon nu i den något breda gången samt tog genast vägen mot den uppgifna, smala, som förde nedåt. Men knappt hade hon lemnat de få trappstegen, då hon bakom sig hörde en dämpad hostning, den hon likväl ej igenkände för att vara Everts. Det stod nu genast klart för henne, att hon blifvit lockad i ett bakhåll och hon ville ropa på hjälp. Men i detsamma lades en grof kaffe i hennes mun och en karlröst hviskade hotande:

— Tig och intet ondt skall vederfaras eder, annars . . .

Rösten uttalade ej meningen, men i det stället märkte den unga flickan hur hon allt mera hastigt fördes inåt gången. Den plötsliga förskräckelsen gjorde henne mållös.

18.

Bikten. Rymningen.

För att vara så mycket säkrare på, att de brottslige ej skulle rymma undan, hade Berthold Schantz föreslagit majoren, att de skulle insättas i hvar sin cell i slottsmuren. Dessa celler voro visserligen belägna alldeles intill hvarandra men skiljda åt medelst en stenvägg. Innan Kaspar Hägg gaf sitt tillstånd till fångarnes förvarande derstädes, gick han först att i sällskap med Evert Birgersson undersöka de blifvande fångelserna. Den gamle knekten gräfdde i jordgolvet för att se om han ej skulle lyckas påträffa någon brunn, som ledde till en underjordisk gång, och knackade i cellernas mellanmurar, ty om de på något ställe voro ihåliga, så skulle de ofelbart gifva ljud ifrån sig.

Men ingenting misstänkt kunde upptäckas och i den öfvertygelsen, att de skulle vara säkra der, blefvo de inspärrade, Svarta trollpackan i den innersta, Judas Kitze i den mellersta och länge Franz i den yttersta cellen.

Nu fick, menn tro, pater Anatolius ett icke lätt bestyr, att snoka reda på om han skulle kunna bereda

de tre olycksfoglarne en passande utgång. Han grubblade länge förgäfvades sin hjerna och slutligen måste han taga Max till hjälp, samt i och med detsamma erkänna, att David von Mohrenheims gamle tjänare hade bättre reda på slottet Bernburg.

— Åhja, — inföll Max, under det ett segerleende spelade kring hans läppar, — vid ungefär samma tid, som ni föddes, kom jag i tjänst här.

Mot detta inpass hade pater Anatolius ingenting att invända. Han endast sade:

— Det var tusan, har du varit här så länge! Jag är nu tjugufem år.

— Och jag trettiofem.

Det var naturligt, att cellernas undersökning endast kunde ske om natten och äfven då med den största försigtighet, ty det aldrig minsta felsteg kunde bringa spejarene undergång.

Ändteligen hade desse vunnit sin afsigt, men sedan kom en annan fråga. Skulle det vara rådligt att genom-bryta mellanmurarne till cellerna?

Att besvara detta spørsmål drog en tid af nära två timmar. Slutligen hade munken, som i vissa hänseenden var fiffigare än Max, hittat på ett sätt och det var bikten. Den cell, i hvilken denna religiösa handling skulle försiggå, var den yttersta och den låg ej många alnar ifrån den smala gång, till hvilken Maria kort förut blifvit lockad och der tillfångatagen genom ett nedrigt svek. Denna gång var för resten alldeles densamma genom hvilken Kurt von Acken och Max lyckats komma undan.

Men ännu återstod ett spørsmål, som ej i förväg så lätt skulle kunna besvaras, nemligen om svenske knektar skulle vara tillstädes under bikten, eller om

pater Anatolius, omgifven af endast katoliker, finge förrätta den.

— Jag vet ej hvad jag skall tro, inföll Max. — Stundtals vill jag hålla före, att kättarne ej töras lemna banditerne ensamma, men ibland förekommer det mig som om de skulle draga sig för den katolska handlingen och hålla sig undan.

— Vi spela ett djerft spel, — svarade pater Anatolius, — men det är jag som begärt bikten, och att nu draga sig tillbaka, det . . .

— Nej, det duger inte på några vilkor, — afklippte Max häftigt.

— Nej. Det återstår för oss intet annat, än att invänta morgondagen. Om mina böner ville hjälpa något hos den heliga jungfrun, så tror jag, att hon ej skall undandraga oss sin hjälp.

— Amen, — utbrast Max och gjorde korstecknet. — Bed du i bönekapellet, så vill jag bedja i min kammar.

Efter ett kraftigt handslag åtskiljdes vännerna för att mötas tidigt följande morgon, och då rekognoscera, pater Anatolius på gården och omkring det blifvande biktrummet, Max, som ej tordes visa sig bland Constantia von Mohrenheims tjenare, i den mörka gången och der intill stötande gångar. Det ålåg äfven honom, att ombestyrta den lilla, hemliga, portens raska öppnande och tillslutande när de afgörande ögonblicken kommo.

— — — — —

Det var nätt och jemt att pater Anatolius kunde hålla tillbaka ett rop af glädje, när han såg ej allenast Torstensson rida bort med den trupp, som han fört med sig, utan äfven lade märke till att Kaspar Hägg redde sig till att följa fältmarskalken. Majorens expedition

kunde naturligtvis ej blifva vidt utsträckt, men ändå skulle han väl i alla fall blifva så länge borta från Bernburg, att de tillämnade händelserna skulle kunna utveckla sig med framgång.

Den i Bernburg kvarlemnade styrkan under Evert Birgerssons anförandeskap uppgick till omkring tjugu man.

Vid ett, som han tyckte, gynnsamt tillfälle gjorde sig pater Anatolius ärende med att klättra upp för en af tornets branta trappor, och han såg nu till sin obeskrifliga glädje, att både Torstensson och Hägg tog vägen åt det svenska lägret vid Münch-Neuburg.

— Nu skall det sitta bra hårdt inne, om ej spelet är vårt, — utbrast han och gnuggade förnöjd händerna. — Mätte nu bara Max ej hafva misstagit sig om det ställe, der han såg båtarne ligga instuckna.

Det fanns ej någon, som besvarade denna hans halfhöga fråga och därför skyndade han åter ned så fort han kunde.

— — — — —
I den lilla biktcellen befunno sig, utom de tre fångarne, Berthold Schantz och hans vän, Josef Kuhz, jemte pater Anatolius förstås.

Trots det att svenskarne höllo vakt utanför på gården, och denna omständighet gjorde att mången dyr ed banade sig väg öfver den fromme paterns läppar, hade han likväl så mycken sans qvar, att han med skenbart, yttre, lugn kunde påbörja bikten, den han, naturligtvis under dessa omständigheter uttänjde och gjorde längre, än som behöfligt och brukligt var.

Han trodde att svenskarne skulle känna sig uttröttade och därför draga sig något tillbaka, så att han åtminstone skulle kunna försöka kuppen, men,

hans tro kom på skam. Han svettades som om han legat i ett ångbad och var till slut, då han endast med möda kunde frampusta orden, allvarligt betänkt på att lemna de olycklige åt deras öde. Sig sjelf skulle han ju alltid kunna rädda, tänkte han.

Men, då nöden är som störst, är hjälpen som närmast, och så var det äfven här. Den vördige fadren höll just på att avsluta bikten med ett »Fader vår», då i detsamma från vallen öfver stora porten ljöd ett skarpt:

— Wer da?

Den svenska styrkan satte sig genast i marsch mot porten, och den hade ej ännu upphunnit denna, när pater Anatolius med ett väldigt och lömskt språng hade gripit den närstående och intet ondt anande Berthold Schantz i strupen och slagit honom så våldsamt i det der och hvar stenbundna golfvet, att han förlorade sansen.

I samma ögonblick rusade Svarta trollpackan, hvilrens händer och fötter, likasom de öfrige fångarnes, voro befriade från sina bojer, mot Josef Kuhz. Denne såg ej någon annan utväg, än att skyndsamt retirera in i en af cellens innersta vrår, för att ej få sina ögon urklösta af den ursinniga qvinnans uddhvassa naglar.

Hela uppträdet hade försiggått på så kort tid och under en sådan tystnad, att ryttarne vid porten ej märkte det ringaste, förrän bullret af den af pater Anatolius hårdt igenslagna cellporten nådde deras öron. Och när de i samma vefva sågo ej allenast munken, utan äfven de lifdömde brottslingarne, af alla krafter skynda in i en af slottets gångar, då anade de hvad det var frågan om, och skyndade efter de flyende.

Men, de kommo för sent. Munken hade redan så

kraftigt slagit porten i lås, att den unge kaptenen, trots allt energiskt arbete, ej på en lång stund kunde bana sig väg dit in.

En dunkel aning sade honom genast hvad som förefallit. Åtföljd af några knektar ilade han först till den älskades rum; de voro tomma; så till Constantia von Mohrenheims våning — äfven der var tomt.

Det var naturligtvis den skenhelige munken, som varit ledare af denna enlevering, och han ångrade nu på det bittraste, att han ej först som sist låtit arrestera honom. Men, nu var det för sent.

Då Evert Birgersson, misslynt och nedstämd, kom ned på borggården, skallade ett »wer-da-rop» från den mot Saalefloden vettande vallen, och straxt derpå föll ett skott.

Den unge kaptenen skyndade genast dit upp och fick då se hur flyktingarne utan äfventyr uppnådde flodstranden. Att skjuta efter dem skulle ej tjenat till någonting emedan hållet var för långt. Slutligen blefvo ett par båtar synliga och med rask rodd fördes de öfver till motsatta stranden, der de försvunno i det höga gräset. Nästan tröstlös återvände Evert Birgersson till borggården, dit Berthold Schantz och Josef Kuhz genast blefvo utförde. Den unge skogvaktaren beskref då det lömska och häftiga anfallet och slutade med dessa ord:

— Om majoren skulle vredgas på kaptenen, så kunna jag och min kamrat intyga, att alls ingen uraktlåtenhet i bevakningen förekom från befälets sida. Kaptenen gjorde endast sin pligt, när han ilade till porten för att efterse hvad som inträffat och...

— Jaha, det kan också jag intyga, — afbröt Josef Kuhz.

— Godt och väl att så är, — mumlade Evert

Birgersson för sig sjelf under det han med en viss oro spatserade fram och åter öfver borggården. — Men, hvad skall jag tänka om Maria? Ja, den knuten får en framtid lösa.

19.

Ur råtffällan vid Bernburg. Oförmodadt åters. ende.

När Gallas tågade efter svenskarne upp till Holstein och Jutland, hade han vidt och bredt skrutit öfver att han med sin präktiga här utan svårighet skulle inne-stänga sine motståndare på den sist nämnda halfön. Med denna innestängning gick det så besynnerligt till, att, innan Gallas visste ordet af, stod den svenska hären åter fri och ledig, samt lika stark och hurtig som for-dom, ute på de tyska slätterna, der, såsom vi sett, rol-lerna voro förbytta och de kejsrerlige i stället så inne-slutne, att de nätt och jemt hade frihet att röra sig på ett ganska knappt tilltaget utrymme. Torstensson om-slöt dem allt jemt med sina jern- och stålarmar och det var öfver den fordom stortalige, nu alldeles hjälp-löse, Gallas' ömkliga belägenhet, som danskarne jemt och samt utslungade sina sarkasmer.

En följd af den nöd, som dagligdags förspordes i den kejsrerlige hären, då deremot nästan öfverflöd herr-skade i det svenska lägret, var att disciplinen hos Gallas' trupper lemnade mycket öfrigt att önska. Nästan dag efter dag inkommo underrättelser om att truppafdel-

ningar rymt, eller också anlände kurirer med föga hugnesamma tidningar om än det ena, än det andra af på ströftåg utgångna partier, som der och hvar blifvit öfverraskade och slagna, samt att det byte, som de någon gång lyckats öfverkomma, gått förloradt.

Det var en dag i början af oktober månad 1644 som den nästan till förtviflan bragte Gallas inneslutit sig med ett par förtrogne i sitt tält. Hans ansigte bar tydliga spår af den själsoro, som beherrskade honom och vid det minsta ljud, som hördes utifrån, ordentligt skälfdde hans kropp af fruktan.

De tre vänner, som höllo Gallas sällskap i hans bedröfvelse, voro Enkeforth, som för ett par dagar sedan tillfört hären två kejsrerliga och några Kur-Sachsiska regementen, den förut nämnde öfverste von Eyden, samt öfverste David von Mohrenheim. Den tryckta sinnestämningen gjorde att samtalet ej på länge kunde komma i gång. Slutligen utbrast dock Enkeforth, i det han förde en bägare vin till sina läppar:

— Här har så mycket talats om den der von Königsmarck, att jag bra gerna skulle vilja komma i affär med honom. Vet någon af eder hvarifrån han härstammar?

— Det måtte jag väl veta, — inföll von Eyden med största liflighet. — Han är född ej långt ifrån mig i Mark-Brandenburg. Fädernegodset heter Kötzlin. Samtidigt gingo han och jag in i den kejsrerlige hären och hade tillsammans många farliga äfventyr i Italien. Jag stannade emellertid kvar i den kejsrerlige hären, men, så snart den svenske konungen landsteg på tysk jord, gaf sig Königsmarck in under hans fanor och innehafver nu en ganska hög ställning inom den . . .

— Hvarför sitta och prata så vidt och bredt om

den fiende, som nyss tillfogat oss en förlust på vid pass ett tusen och fem hundra man, — afbröt Gallas vresigt. — Bättre vore om jag af eder kunde få några uppmuntringar under denna tid, som plågar mig mera, än någon kan tro. — Och han fortfor, under det han gaf von Eyden en tillrättavisande, skarp, blick och otåligt piskade sina långa ryttarstöflar med värjklingan, — i stället för att här sitta och berömma en motståndare på ett sätt, som ej är tillbörligt, höfves det eder att gifva ett råd, hvarigenom vi utan alltför stor manspillan kunna draga oss ur denna knipa.

Den temligen skarpa tillrättavisningen gjorde att en hög rodnad bredde sig öfver von Eydens kinder. Öfversten ämnade just svara, när David von Mohrenheim tog till ordet:

— Om jag får säga min mening rent ut — uttrade han med en stämma, som lät något kraftigare, än de röster, man under denna tid fick höra i det kejsrerliga lägret, — så är vår enda räddning att söka i att uppnå Magdeburg. — Ja, ja, — fortfor han ej så litet spetsigt, — det måste blifva ett iltåg, som mera liknar en flykt.

— Men, — inföll Gallas och såg ej så litet snopen ut, — staden innehafves, såsom bekant är, af Kur-Sachsen, och flyktingar hafva berättat för mig, att den besättning, som der är inlagd, alls icke hyser några öfverdrifvet vänskapliga känslor för oss. Men, — fortfor han och reste sig upp, — heldre vågar jag detta steg, än låter fånga mig här som i en rättfälla.

Och för att gifva ännu mera uttryck åt den ordalydelse, han begagnat, återkommo nu några kurirer, af hvilka en berättade, att tre hundra skaffare blifvit så godt som nedhuggne vid Crappenstädt; en annan förtäljde, att åtta lass med lifsmedel blifvit tagna vid

Gnadau, alldeles in på det kejsrerliga lägret, och på båtar förts öfver Saalefloden till Münch-Neuburg. Den tredje kuriren, som återkom på ett betänkligt sätt sårad, hade lyckligtvis, innan han föll i vanmakt, nog krafter kvar att berätta huruledes de 1,500 man, som nyligen blifvit utsände till betäckning åt skaffarne, för att från Eisleben hemta hvad som behöfdes för lifvets uppehälle, blifvit efterjagade af ingen mer, eller mindre, än Torstensson sjelf.

En ljusglimt sköt fram ur Gallas' ögon och han mumlade mera för sig sjelf:

— Då är jag räddad, alldenstund Königsmarek också är borta. Fort, mine herrar, — yttrade han derpå till Enkeforth, von Eyden och von Mohrenheim, — nu är det just tid att draga sig ur denna fördömda råttfälla, som jag nyss talade om. Inga ögonblick äro att förlora. Skynden eder!

Sedan befallningarne utdelats, ilade de tre åt skilda håll och länge dröjde det icke, förrän Gallas med sin utsvultna, och till hälften förstörda, här, gaf tecknet till allmänt aftåg till Magdeburg.

Men, innan denna affärd hann så ordnas, att alltför mycket ej skulle gå förloradt i den villervalla, som naturligtvis måste uppstå, gick en god tid till ända. In till sista slutet var nemligen Gallas högst tvehågsen hvad han skulle göra af alla de lefvande djur, som ännu icke blifvit slagtrade och uppättna af hans soldater. I detta bryderi kom David von Mohrenheim honom till hjälp.

— Det finnes ej mer än *ett* sätt, — yttrade markgrefven kort och till på köpet en smula sträft.

— Säg ut eder mening, — befalldes Gallas lika kort. — Ni vet alltför väl, att här fordras skyndsamhet, och att vi derfor icke hafva tid att föra långa öfverläggningar.

— Men, — inföll David von Mohrenheim och betraktade medlidsamt några utmagrade knektar, hvilkas lystna blickar nästan med halft vansinne fasthängde vid en ej långt derifrån kacklande hönsflock, — om mitt förslag antages, så fruktar jag för, att här blifver myteri och . . .

— Åhå, — afbröt Gallas och rätade på sig med en min af sårad stolthet, — hvem tager ni då mig för att vara? Har jag ej blifvit förlänad öfverbefälet af kejsaren sjelf, eller, — fortfor han med en stämman, som ej hade så litet af sarkasm och på samma gång vrede i sig, — tror ni kanske, och med eder flere andra, att jag är en ny Wallenstein, som spelar under täcket med Torstensson? — Och då han såg att markgrefven öppade munnen för att tala, fortsatte han. — Kom ej fram med några urskulder, det beder jag. Vål känner jag till det missnöje, som råder i min här öfver att fullt upp af lifsmedel ej finnes, men, säg mig, markgrefve, — slutade han och grep, liksom försonande, David von Mohrenheims ena hand, — om ni som jag, i spetsen för en här, befunne eder i en ödemark, ty olik en sådan är nu ej denna del af Tyskland, och dertill hade mot eder en stark, välrustad och med ymniga lifsmedelstillgångar försedd motståndare, som dagligen oroade eder och gjorde eder den ena hårdsmälta förtreten efter den andra, hur skulle ni då handla? Jag önskar att få denna fråga på ett ärligt sätt besvarad.

— Det är lätt gjordt, — inföll David von Mohrenheim. — Vill ni följa mitt råd, så tror jag, att vi utan nämnvärd förlust skola kunna uppnå Magdeburg, hvarom icke, så håller...

— Lägg mig ej på sträckbänken, eller, rättare sagdt, på halster, — afbröt Gallas, hvilkens otålighet nu uppnått det högsta stadiet. — Förhala ej afgörandet med eder senfärdighet, utan sjung rent ut!

David von Mohrenheims framlagda plan var denna. Utan tvifvel hade Torstensson, då han tågade bort, befallt befälhafvarne i Münch-Neuburg och i slottet Bernburg, att hafva ett vaksamt öga på det kejslerliga lägret. Märkte de någon besynnerlig rörelse eller något ovanligt buller der, skulle de antagligen genast, medelst förut bestämda signaler, varsko och återkalla honom. Det vore för den skull af nöden att vid aftåget gå så tyst och försigtigt till väga som möjligt. I det kejslerliga lägret funnos olika element, som utan tvifvel ganska högljudt skulle opponera sig mot förflyttningen, nemligen en massa höns, åsnor och hundar. Det säkraste vore därför att nedslagta allesammans, så att...

David von Mohrenheim hann icke sluta sin mening, förrän Gallas utropade:

— Ett godt förslag, i sanning! Knektarne kunna ju föra med sig de döda djuren såsom proviant. Ingen tid är att förlora!

En ganska vidt omfattande slagtt började nu i det kejslerliga lägret, och mångskiftande vore i följd deraf de scener, hvilka utspelades af knektar och officerare af lägre rang, när hvar och en sökte att rycka åt sig så många bitar som möjligt af den begärliga födan, låt vara att det blott utgjordes af hundkött. Under de oredor, kif och slagsmål, som häraf uppkommo, samlade

befälhafvarne småningom hvart sitt folk, och då natten, som var kall, blåsig och på alla sätt ruslig, ändteligen föll på, satte sig Gallas i marsch mot den plats, som han antog skulle blifva hans räddning. Afmarschen hade försiggått med en sådan brådska, att en del kanoner och gevär, samt en mängd sjuklingar, ej hunno medtagas, utan lemnades qvar.

Med hvilka känslor de sist nämnde följde kamraternes bortgång kan man lätt föreställa sig. De qvarlemnades högljudda klagoskri, blandade med lika högljudda förbannelser, talade i detta hänseende ett alltför gripande språk.

En af de fördelningar, hvilka sist uttågade från det kejsarliga lägret, anfördes af David von Mohrenheim.

Den gamle markgrefven hade under den aldra sista tiden varit mer än svårmodig till lynnet, och isynnerhet nu tilltog denna sinnets nedstämning mer än tillförne. När de sista, mot norr vettande, skansverken lågo bakom honom och hans trupp, höjde ett par djupa suckar hans bröst och han mumlade för sig sjelf:

— Väl har den gångna tiden varit svår, nästan outhärdelig, men jag känner liksom på mig, att den, som kommer icke blifver bättre, kanske till och med ännu mera bekymmersam. Och ännu har ej Max kommit tillbaka! Hvar skall han nu hitta mig? I Magdeburg? Bah, det är ej säkert att vi kunna hålla oss der så länge. Väl hafva vi erhållit förstärkning, men Torstensson har ju äfven dragit till sig sådana och väntar ytterligare flere från Hessen, som allt jemt håller med svenskarne,

Det är ett segt folk, som kommit hit från andra sidan Östersjön, — slutade han denna sin monolog, — men, jag skulle ändå vara vid godt mod om bara Max komme tillbaka med underrättelser om huru min maka och min dotter befinna sig midt ibland fienderne.

Efter dessa ord drogo sig hans blickar först mot Münch-Neuburg och derpå mot Bernburg. Visserligen kunde han ej för mörkrets skull upptäcka konturerna af dessa platser, men hans noggranna kännedom om trakten gjorde ändock, att han i andanom hittade dem.

Plötsligt ryckte han våldsamt till, då han såg en klar blixtn utgå från den plats, der hans fädernegods var beläget. Ett långt utdraget dunder sade honom mer än väl, att blixten kommit ur en kanon. Han fick likväl ej tid till en enda redig tanke, då ännu en lika klar blixtn och ett nytt dunder följde.

Knappt hade ljudet af detta sista kanonskott bortdödt, när markgrefven plötsligt varseblef framför sig skymten af ett stort, mörkt föremål. Han upptäckte dock genast att det var en springare och i tanke att ryttaren i mörkret tagit miste om vägen och ej hittade till sin trupp, ämnade han just spörja honom derom, då en väl känd röst yttrade:

— Om ni, nådige herre, vill återse fru markgrefvinnan och eder dotter, så följ mig.

— Max, — utbrast David von Mohrenheim ytterst förvånad. — Hvarför kommer du på detta sätt?

— Derför att jag fann hästen springa lös på flodstranden, och då tog jag honom.

— Men, hvarför har du ej förr kommit tillbaka till lägret; du vet ju att oron...

— Allt detta få ni veta då ni träffar edra anhöriga,

— afbröt Max. — Men, skynda; de vänta ej långt härifrån i en liten, obebodd, koja.

David von Mohrenheim var naturligtvis ej sen att skynda sig och efter en kort stund bade han den glädjen att sluta hustru och barn i sina armar. Af pater Anatolius fick han derpå en utförlig berättelse om den gynnsamma flykten från Bernburg, samt att Judas Kitze, långe Franz och Svarta trollpackan redan i förväg skyndat till Magdeburg, för att, om möjligt, ombestyra lämplig bostad åt markgrefvinnan och hennes dotter.

— Men, det var märkvärdigt hvad min dotter blifvit förändrad sedan jag sist var hemma, — utbrast markgrefven efter en stund. — Har någon olycka träffat henne.

Maria dolde ansigtet i händerna och markgrefvinnan svarade i hennes ställe, under det hon gaf pater Anatolius en talande blick, den han väl förstod:

— Det är väl icke underligt, att flickan är upprörd af alla de scener, hon bevittnat.

— Ne-*ej*, du har rätt, — inföll David von Mohrenheim, — krigets scener äro minnsan icke för en ung, känslig, flicka. Men, — fortfor han raskare och klappade ömt dottrens lockiga hufvud, — känner du dig stark nog, att genast kunna följa oss?

— Ja, — framhviskade den unga flickan med knappt hörbar stämman.

— Kommen då. Vi hafva ej någon tid att förlora.

Tack vare den omständigheten att både Torstensson och Königsmarck voro borta från det svenska lägret, kom den kejsrerliga hären, utan några synnerliga äfventyr, ändteligen till Magdeburg. Men, att den icke

blef särdeles väl emottagen der, det framgick tydligt af de sneda blickar och snäfva svar, som både de nykomne officerarne och soldaterna fingo, ej blott af stadens egna innevånare, utan äfven af hela den Kur-sachsiska be-sättningen.

II.**Andra instängningen.**

1.

Magdeburg 1631 och 1644.

Under de tretton år, som förflutit sedan Tillys rof-lystna skaror härjade och brände den rika handelsstaden Magdeburg, som försvarades af omkring två tusen man under befäl af den tappre Didrik Falkenberg, hvilken af Gustaf II Adolf blifvit ditskickad såsom kommandant, hade staden ej hunnit fullständigt resa sig ur sin aska. Och det var för resten knappt en enda tysk stad, som under det långvariga, trettioåriga, kriget, råkat ut för ödeläggelse, förunnadt att göra detta, ty år efter år plägade den, i följd af den vexlande krigslyckan, vanligtvis hemsökas af vänner och fiender. Och mången gång huserade de först nämnde mera omenskligt, än de sednare.

Staden Magdeburg var och är ännu belägen hufvudsakligen på Elbeflodens vestra strand. Innan sitt fall låg den uteslutande på denna strand, och hade till betäckning försvarsverken, räknade från norr, Trotz Kajer, Zoll-Schantze, Krakau och Prester. Dessutom voro de i floden liggande holmarne skarpt bestyckade.

Ensamt på den långsmala holmen Jungfrau lågo de så kallade Stjernskansarne med flere andra försvarsverk.

Sjelfva staden utgjordes af en oregelbunden rektangel, som genom Korta bryggan var förenad med den sist nämnde holmen, från hvilkens nordliga ända gick ännu en brygga (Zoll- und lange Brücke) öfver till de på östra flodstranden belägna, förut nämnda, Zoll-Schantze. På Jungfruholmens sydligaste ända låg skansen Rothe Horn. Af kartor öfver Magdeburgs läge före den stora olyckan 1631 synes den med Jungfruholmen parallelt löpande och endast genom ett smalt vatten åtskiljda holmen Krakau-Werder, icke vid den tiden haft några försvarsverk, hvilket ej heller kunde behövas, då östra flodstrandens försvarsverk hade tillräcklig kraft, att bestryka de båda parallelt liggande holmarne.

Staden Magdeburg var, såsom mera betydande städer under dessa oroliga krigstider, helt och hållet omgifven af murar, samt försedd med fyra portar, försvarade af starka verk. Närmast flodstranden, räknadt från norr, var Hohe Pforte beläget, der den så kallade Neustadt sedan anlades. Ej långt derifrån och äfvenledes på norra sidan låg Kröker-porten. Den första porten på vestra sidan hette Schrattarfer-Thor och den andra Ulrichs-Thor. Södra sidan hade blott en port, Sudenburger-Thor, utanför hvilken förstaden Sudenburg är belägen. Straxt söder om denna och på flodstranden, lågo de så kallade Qvarnskansarne och ännu längre mot söder och fortfarande på flodstranden ytterligare några väl bevarade skansar, så att nog tycktes Magdeburg i försvarsväg ej hafva lidit någon brist.

Långs stadsmurarne lopp, i hela deras längd, en temligen bred gata, hvarförutom den så kallade Breite Weg förband Kröker- och Sudenburgerportarne. På

denna Breite Weg kom man in på Stora torget, der åtskilliga af stadens allmänna byggnader voro belägna, utom domkyrkan, som låg alldeles invid Sudenburgerporten. Der Neustadt nu förenar sig med den ursprungliga staden låg den så kallade Fisk-stranden, der bytena från Elbeflodens vågor plägade afyttras till stadsboarne, jemte »Rundeln», ett litet, men ganska starkt försvarsverk, mera liknande ett forntidens blockhus. I samma riktning som Breite Weg, men i en mängd krökningar, af hvilka en gaf tillträde till Stora torget, lopp äfven en bred gata långs flodstranden, och slutade i stadens sydöstra hörn vid das Gebhardt. Till slut få vi ej glömma Vedtorget, upptagande hela norra ändan af holmen Jungfrau, och beläget mellan Långa och Korta bryggorna, hvarigenom det samma stod i direkt förbindelse med både den egentliga staden och Tullskansarne på Elbeflodens östra strand.

Sådant var Magdeburgs utseende före den sjunde maj 1631. Och nu, 13 år derefter, eller år 1644?

Väl röko ej ännu de svartnade ruinerna; väl hade de öfverblifne stadsboarne och från landsbygden och andra kringliggande städer inflyttade tillsammans gjort allt, hvad i mensklig förmåga stått för att utplåna åtminstone de sorgligaste intrycken från den grymme Tillys besök derstädes, men ganska litet hade dock hunnit göras, ty krigets åskor mullrade alltjemt öfver det olyckliga, förhärjade, Tyskland och lade svåra hämskor på arbetskrafterne. De här och der nedbrutna vallarne och raserade skansarne med sina kryphål och sina illa tilltygade kamrar, många af dem utan både fönster, golf och dörrar, som knappast hängde qvar på sina gångjern, hade likväl tagits i besittning af den fattigaste befolkningen, som bland sig räknade ej så få individer

af det slaget, som den ordentliga menniskan helst undviker att vara i sällskap med.

Öfver den förr så blomstrande staden Magdeburg låg nu beständigt en dyster pregel, och hvar man styrde sina steg, kunde man få höra delvis högljudda, delvis undertryckta, förbannelser öfver sachsarne, genom hvilkas oginhet denna förödelsens styggelse kunnat öfvergå den förr så stolta staden. Det öfversitteri och det högmod, som den sachsiska besättningen temligen allmänt ådagalade gent emot den så hårdt prövade stadens innevånare, utan åtskilnad på ålder, kön och samhällsställning, bidrogo också ej så litet till att göra den hatad. Mer än en gång inträffade också blodiga sammanstötningar mellan knektar och stadsboar och de undersökningar, som då inleddes, voro tillkomna mera för syns skull, än för att befordra de felande till väl förtjenta straff.

Och att följden häraf skulle blifva ett osäkerhetstillstånd, liknande det, som hör till ordningen för dagen i en belägrad fästning, eller stad, det är ju helt naturligt.

Och ännu värre blef det, när en dag spred sig i staden det ryktet, att den i trångmål stadde Gallas ämnade taga sin tillflykt till Magdeburg, för att ej helt och hållet duka under med sin här vid Bernburg.

Ryktet spred sig med löpeldens hastighet ej blott till sachsarnes kvarter, utan äfven till stadsinnevånarnes hemvist, både de bättres och de sämres. Det var en afton, som tvenne kejsrerlige öfverlöpare, trots posternes vaksamhet, lyckats att smyga sig in genom Sudenburgerporten. De lupu sedan staden rundt och omtalade för hvem, som ville höra på, den stora nyheten och den derpå följande natten var det mången familjefader, som

ej kunde få den minsta blund i sina ögon vid tanken på de nya faror, som under gestalt af de halfvilda, utsvultna och till förtviflan drifna, kejsrerlige knektarne, hotade hans hem och det käraste, han egde, hans familj.

Och tidigt på andra dagens morgon, hvilken orolig brådska och feberaktig rörelse företedde icke Magdeburgs gator och öppna platser! Isynnerhet på Breite Weg rådde en hardt nära outhärdelig trängsel och ej sällan blef det högljudda sorlet öfverröstadt af en och annan qvinna, som, oemotståndligt drifven af sin nyfikenhet, vågat sig in i den upphetsade folkmassan och af denna blifvit skoningslöst nedtrampad, eller till en del krossad mot någon vägg, eller kullkastad på något vid sidan af gatan liggande stenrös.

— Sachsarne komma! — skrek plötsligt en barsk mansröst. — Akte sig den, som kan!

Den varnande rösten hade knappt hunnit tystna, förrän dånet af hästhofvar förnams från Stora torget och efter ett par minuter red en sachsisk sqvadron in på Breite Weg. Vid åsynen af den der tätt sammanpackade folkmassan gjorde ryttartruppen halt och dess anförare, som ej var någon annan än Kurt von Acken, Maria von Mohrenheims kusin, tilltalade en närstående borgare sålunda:

— Hvad är det här för oväsen? Kan ej du, gamle Haurer, som har ett betydligt anseende här i staden, uppmana till ordning, och...

— Ack, herre, — afbröt den gamle, hedervärde, borgaren, hvilken mången gång hade mera att säga, än sjelfvaste borgmästaren, — det synes vilja blifva ännu en svår tid för oss, kanske liknande den för tretton år sedan och...

— Förklara dig, Haurer och tala ej i gåtor, —

afbröt den unge löjtnanten. — Jag är utskickad af kommandanten för att taga reda på hvad som är på färde.

Kurt von Acken lutade sig derpå så djupt ned öfver hästens hals som han kunde, för att bättre kunna uppfånga den gamle borgarens ord. När de öfrige stadsboarne sågo detta, upphörde de med sorlet.

Gubben Haurer, en af de få qvarlefvorna från den olyckliga sjunde maj, omtalade derpå för löjtnanten hvad de tvenne öfverlöparne spridt ut i staden och slutade sålunda:

— Skulle det vara så olyckligt, att öfverlöparnes berättelse är sann, då skola vi alla sluta våra dörrar för de kejsarlige. Icke en beta bröd få de af oss, och . . .

— Nej, och inte en dryck vatten! — skreko några af de närmast stående, hvilka uppfångat gubben Haurers ord. Dessa spredo sig med löpeldens hastighet icke allenast från ena ändan af Breite Weg till den andra, utan äfven öfver Stora torget, der också hopar af menniskor stodo och snart genljöd staden Magdeburg i hela sin längd och bredd af denna enda, väldiga, kör:

— Nej, icke den minsta brödbit och icke en dryck vatten!

Timme efter timme väntade derpå sachsare och magdeburgare på den förespådda visiten. De sachsiske officerarne hade också, utan undantag, gillat sine knektars beslut, att göra gemensam sak med de beslutsamme magdeburgarne.

2.

Vredens åskor och deras följder.

Evert Birgersson hade närt det svaga hoppet, att Lennart Torstensson, åtminstone icke så snart, skulle återkomma till Bernburg. Kaspar Hägg kunde deremot väntas tillbaka hvilken minut som helst, men för honom skulle nog den unge kaptenen försvara sig, aldrig helst som han kunde åberopa den unge skogsvaktaren och hans vän, Joseph Kuhz, såsom vittnen på, att han ej på något sätt handlat förrädiskt.

Men, hur mycket han än öfvertänkte skälen för och emot sin oskuld, under det han med häftiga steg vandrade fram och tillbaka öfver borggården, måste han ändock i vissa ögonblick erkänna, att skenet var emot honom.

Han svettades och vändades bokstafligen som en orm i en myrstack och ännu större blefvo hans själs-
qual, då han utanför porten hörde postens ödesdigra:

— Wer da?

— Snart skall mitt öde afgöras, — mumlade han för sig sjelf, under det han tryckte båda händerna mot venstra sidan af bröstet så våldsamt, att det förekom honom som om det knakade i refbenen. Han skyndade likväl att ställa upp de under hans befäl kvarlemnade knektarne. Bakom dem stodo Berthold Schantz och Josef Kuhz, fullt beredde, att till det yttersta försvara den oskyldige, om ett dylikt försvar skulle behöfvas.

Evert Birgerssons hjerta slog med så våldsamma slag, att han ännu en gång måste pressa ena handen emot bröstet, för att i någon mån hämma slagen.

Hvar och en kan nog föreställa sig hvilka känslor, som i dessa afgörandets ögonblick skulle storma in på den unge officeren. Förakt och nesa hägrade under ett par minuters tid för hans föreställning såsom den oundvikliga lönen för detta obehagliga äfventyr och det var endast med den största möda som han kunde få fram andedräkten, när han såg hur den stora och tunga, helt och hållet jernbeslagna, porten långsamt började att röra sig på sina gångjern. Han led större qual, än den dödsdömde, som med förlusten af sitt lif försonat sitt brott. För Evert Birgersson var det något mera dyrbart, som nu stod på spel: hans heder och ära såsom svensk krigare och officer.

Slutligen var porten fullständigt på vid gafvel och ett stönande ljud bröt fram öfver den unge kaptensens, nu nästan likblå, läppar, när de i brutna stafvelser framstammade namnet:

— Tor-stens-son!

Det första denne gjorde, när han hunnit innanför porten, var att låta sina blickar öfverfara borggården. När han ändteligen slutat denna granskning, vände han sig till den unge kaptenen och sporde med en stämma, som icke just var så vek:

— Hvar har ni hängt skurkarne? Jag ser ej till några galgar?

Såsom svar på denna fråga lösgjorde Evert Birgersson sitt slagsvärd från gehänget, samt gick fram till fältmarskalken och lemnade honom detsamma under det han med några ord redogjorde för det fatala äfventyret. Och allt efter som han talade tilltog hans röst i fasthet. Han visste ju också med sig sjelf, att han ej rådde för hvad som händt.

Torstensons ögon deremot gnistrade den ena mi-

nuten af vrede, den andra hvilade de med ett uttryck, som skulle kunna benämnas medömkan, på den unge mannen, och när denne ändteligen slutat sitt anförande, yttrade fältmarskalken nästan iskallt:

— Det gör mig ondt om er, unge man. Med de största förhoppningar kom ni till den svenska hären, der edert mod snart gjorde sig bemärkt och skaffade eder befordran. Då ni nu genom att låta så farliga fångar undkomma, visat, att edert öfverbefäl ej kan sätta lit till eder, så degraderas ni härmed till under-officer. Likväl eger ni rättighet, att söka upprätta hvad ni felat, och . . .

Innan den vredgade Torstensson hann tala till punkt, framstörtade Berthold Schantz och Josef Kuhz och af dem, liksom af alla de knektar, som vid Torstenssons utmarsch stått under Evert Birgerssons kommando, intygades enhälligt, att den unge kaptenen endast gjort sin pligt, då han vid postens anrop ilade fram till porten. Det kunde ju hafva varit en fiendtlig trupp, som i ett gynnsamt ögonblick velat öfverrumpla Bernburg.

I dessa spännande ögonblick red Kaspar Hägg fram till fältmarskalken och sade med tonvigt på hvarje ord:

— *Det enstämmiga intyget af alla desse tappre, som stått under Evert Birgerssons befäl, måtte väl vara nog för att han fortfarande är hederlig karl och hederlig svensk officer. — Hvem kan rå för att olyckan är framme?*

Efter uttalandet af dessa kärnord red majoren tillbaka.

Det syntes mer än tydligt, att Torstensson var i en svår knipa och han erkände äfven för sig sjelf, att han förhastat sig. Men, felet kunde väl godtgöras, tänkte

han, och han sade för den skull, i det han räckte värjan tillbaka åt den unge kaptenen:

— Se här, tag denna åter, och låt detta missförstånd vara glömdt.

— Det är redan glömdt, — svarade Evert Birgersson, och han fortfor med energisk stämning, under det han pekade på den unge skogvaktaren och dennes förtrogne. — Såsom nu varande underofficer, anhåller jag, att med mine vänners tillhjälp få efterspana de skurkar, som så grundligt lurade mig. Bland desse karnaljer befinner sig äfven den lömske jesuit, som herr fältmarskalken sjelf bar afsky för vid första ögonblicket. Kommer jag lefvande tillbaka, har jag skurkarne med mig, annars har jag nog fått ro under någon torfva.

— Hvar ämnar ni söka dem? — sporde Torstensson med en viss ifver.

— Vet ej det ännu. Allt beror på hvar vi lyckas finna deras spår.

Ungefär en half timme derefter sammanträffade Kaspar Hägg vid en af de trånga bakportarne med trenne karlar. iförde de brandenburgiske landtmännens vanliga arbetsdrägter. Den hederlige och varmhjertade krigsbussen tryckte manligt händerna på hvar och en af dem och hviskade slutligen till den längsta:

— Jag såg nog på fältmarskalken, att han var snopen öfver, att du vågade hysa en sjelfständig mening. Vid alla turkar och kroater, det finnes bestämdt få sådana kärnpojkar som du! Nå, du ämnar väl också söka att få rätt på . . . ja, du vet nog hvem jag menar?

— Det veta vi också, — inföll nu Berthold Schantz, och vi skola också hjälpa honom af alla våra krafter. Men, — fortfor han med en viss ifver, — det duger ej

att söla här längre, om vi skola hinna till Magdeburg innan qvällen och...

— Tror du, att de begifvit sig dit? — afbröt Kaspar Hägg brådslande.

— Jag är så godt som säker derpå, — inföll den unge skogvaktaren.

Innan majoren stängde den lilla bakporten, grep han den nye underofficerens hand och hviskade:

— Glöm inte bort den der skenhelige munken! Det skulle göra mig godt djupt ned i hjerteroten, att få krama hans magra fingrar, så att den smula blod, han ännu har i behåll, sprucke ut under naglarne. Ja, ja, — slutade han, småskrattande, — får du bara hållas, så kan jag nog helsa honom välkommen i mitt tält. Mätte du lyckas!

En minut derefter vandrade Kaspar Hägg ensam öfver borggården under det att de tre förtrogne med snabba steg ilade fram i riktning mot staden Magdeburg.

3.

Ovälkomne gäster. Haurers koja.

På norra udden af den lilla holmen Krakau-Werder låg en till hälften förbränd koja, hvars lutande och kol-svarta skorsten nog skulle kunnat förtälja mången dyster verklighet från den 7 maj 1631. År efter år hade Magdeburgs innevånare väntat att den ovanligt höga skorstenen skulle falla tillsammans, men hur stormilarne än piskade Elbeflodens yta och i tjocka moln hvirflade

omkring den lösa sanden på de brandenburgiska slätterna, så hade likväl det sorgliga minnesmärket från Tillys dagar, då denne barbar helt fräckt och belåten tillskref sin herrskare, den österrikiske kejsaren, »att en sådan historia (seger) hade icke varit sedd allt sedan Trojas och Jerusalems fall», ej kunnat brytas i sina fogningar.

Men, det var ej allenast den höga och motståndskraftiga skorstenen, som väckte magdeburgarnes förundran, det var fastmera egarens, den rike och myndige borgaren Haurers, envishet, att ej vilja iståndsätta huset och på samma gång stadens mest ryktbara skorsten.

— Nej, — sade alltid Haurer, då han uppmanades att reparera kojan, — hvad tjenar det till så länge kriget pågår. Om någon vill söka skydd der, så får han ju sådant.

Och gubben hade rätt, ty oaktadt sitt yttre ramponerade tillstånd var likväl »Haurers koja», som den allmänt benämndes, ännu beboelig, tack vare de olika familjer, som under de gångna tretton åren tidtals haft den i besittning och då, efter hvarandra, delvis satt den i stånd.

Simon Haurer, så var hans fullständiga namn, var en bland de första, som tidigt på morgonen, dagen efter uppträdet på Breite Weg, begaf sig ut i staden. Han var likväl ej ensam om denna sin tidiga morgonvandring, ty med korta mellanrum stötte han på vänner och bekanta och vanligtvis uppstod vid sådana tillfällen detta korta samtal:

— Tror du att de komma i dag?

— Hvad vet jag, men om de komma, så ryggas du väl ej det löfte, som du aflade i går?

— Hvad pratar du för tokerier! Tror du att jag är en sådan, som den ena dagen tager tillbaka hvad jag sagt dagen förut! Då måtte du känna mig bra litet.

— Förlåt, men det skadar ju ej att i dessa tider höra sig för.

— Ne-*ej*, du har allt rätt i den saken. Vi träffas igen.

— Hoppas väl det, men, kom ihåg: Icke en brödbit åt österrikarne!

— Ja, om så skulle ske, få ni allesammans genast leda mig till galgen.

— Farväl så länge. Sof inte mera än med ett öga i sender, ty snart gäller det, så mycket känner jag på mig.

— Det har också jag länge känt. Mätte vi vara fullt beredde, att äfven denna gång möta olyckan.

— Så du pratar! Vi hafva ju sachsarne qvar.

— Ja, det är sannt, men om svenskarne komma hit?

I dessa gamla och utnötta hjulspår fördes samtalen den ofvan nämnda morgonen mellan de tidiga vandringsmännen, och slutet blef nästan alltid en stum axelryckning, åtföljd af en mera betydelsefull nick såsom afskedshelsning.

Hvad Magdeburgs innevånare och besättning under hela natten fruktat, det blef slutligen en verklighet nästan i samma ögonblick som solens blodröda skifva visade sig öfver östra horisonten. Söder ifrån närmade sig med ovanlig hastighet ett väldigt tåg, hvars konturer delvis hade ett ganska besynnerligt utseende, sammansatta som de voro af ryttare, fotfolk och kanoner, hvilka sist nämnda framsläpades dels af hästar, dels af menniskor. Och på sidorna om detta egendomliga tåg stod stora skaror af, som det syntes, qvinnor och barn.

Det var också spillrorna af den totalt sprängda och utsvultna kejsrerliga hären, som nu i brådslande fart sökte sitt skydd inom Magdeburgs murar. Från ännu bibehållna delar af dessa murar åskådade nu hundratals magdeburgare och sachsare det i sanning ömkliga tåget och omöjligt var att räkna alla de speord, som haglade ned öfver Gallas och hans närmaste, när de redo in genom Sudenburgerporten. Isynnerhet äflades stadens bofaste innevånare om, att göra sina ovälkomne gäster så mycken förtret som möjligt och det fordrades mer än en gång, att de österrikiske officerarne gjorde bruk af det smula anseende, de ännu hade qvar, för att afstyra i hast uppstående misshälligheter, hvilka eljest skolat ledt till blodsutgjutelser.

Bland åskådarne på muren vid Sudenburgerporten befann sig också Simon Haurer. Han var, åtminstone till det yttre, en af dem, som med temligen likgiltiga ögon betraktade den kejsrerliga härens inmarsch.

Men, plötsligt finga hans anletsdrag mera lif och slutligen kunde han ej återhålla detta halfhöga utrop:

— Att han är i den kejsrerliga hären, det visste jag för länge sedan, men att hans hustru och dotter lemnat sitt trygga hemvist, det hade jag aldrig kunnat ana.

Och innan någon af de bekanta, som förnummit den gamle borgarens halfhögt uttalade mening, fick tid att spörja honom om orsaken till hans plötsliga rörelse, hade han ilat ned för muren och upphann portöppningen just som David von Mohrenheim i spetsen för sitt till hälften förminskade regemente, samt åtföljd af hustru och barn, pater Anatolius och tjenaren Max, red in i porthvalvet.

Markgrefvens blick föll nästan genast på Simon Haurer och han for några slag med ena handen öfver

pannan, liksom ville han draga sig till minnes hvar han förut sett den gamle mannens ansigte.

Utän att besinna sig många ögonblick steg borgaren Haurer modigt fram, bugade sig djupt och utbrast:

— Herr markgrefven tyckes vilja känna igen mig?

— Ja, det förefaller mig som om vi förut sett hvarandra.

— Många gånger, men det var länge sedan då jag arrenderade ert grefliga nådes gård i Ballenstädt.

— Känner du ej ännu igen honom? — inföll markgrefvinnan och lade ena handen på makens arm. — Det är ju Simon Haurer, och . . .

— Oh, hvart har nu mitt minne tagit vägen, — afbröt markgrefven och slog sig för pannan. — Ja, visst är det den redlige Simon. Och nu kommer jag ihåg, att du är bosatt här.

— Ja, sedan femton år tillbaka.

— Godt. Kanske är du i tillfälle att herbergera min familj med dess tjenare? Dock, — fortfor han och såg sig omkring med något oroliga blickar, — skulle jag ogerna se, att bostaden blefve här inne bland de larmande knektarne, ty . . .

— På holmen Krakau-Werder här utanför eger jag en stuga, som ligger ensligt. Den ramponerades visserligen betydligt under den stora branden för tretton år sedan, men denna skada kan snart botas och . . .

— Är den alldeles obeboelig? — afbröt Constantia von Mohrenheim med en viss liflighet.

— Inte just det, — svarade gubben Haurer med tydlig förlägenhet både i ton och åtbörder, — men, för så högt herrskap är . . .

— Bry dig ej om det, du — afbröt markgrefvinnan raskt och fortfor under det hon med tydlig oro betrak-

tade det larmande folket, hvars sneda blickar hon lätt kunde förklara, — utan ledsaga oss genast dit bort. Jag längtar efter att få ett par timmars ro.

Här fanns ej någon annan utväg för Simon Haurer, än att lyda. Till all lycka påträffades en liten farkost vid östra stranden af Vedtorget och snart befunno sig markgrefvinnan med dotter, biktfader och tjenare, på ort och ställe.

— Finnes det ej här i närheten en något bättre bostad, min son? — utbrast pater Anatolius misslynt. — Jag skulle knappt vilja innesluta en hund i det här rucklet, och du är nog förveten att erbjuda den åt egarrinnan till Bernburgs slott! Det är...

— Jo, nog finnes det bättre, — afbröt Simon Haurer kallt, — men de äro redan till största delen inkräktade af kur-sachsarne, och nu blifver det nog sju resor värre, sedan de kejsrlige kommit hit, — slutade den gamle borgaren under det en djup suck höjde hans bröst.

Pater Anatolius hade just ett skarpt svar på tungan, då Constantia von Mohrenheim, som jemte sin dotter varit inne och synat kojans, trädde ut och vände sig till gubben Simon med dessa ord:

— Inte är det just så vackert der inne, det erkänner jag, men, nog duger kojans till bostad under dessa oroliga tider, och kunde ni skaffa oss något att ligga och sitta på, så måste vi allt hålla till godo så länge. Men, — slutade hon och såg uppåt, — bara ej den der skorstenen ramlar, och...

— Nådig markgrefvinnan kan vara lugn, — afbröt gubben Simon raskt. — Under tretton års tid, eller allt sedan den stora branden, har den stått så i ur och skur. Endast för yttre våld kan den vika. Men, jag skyndar

nu tillbaka och efter ett par timmar eller så, hoppas jag, att markgrefvinnan skall blifva nöjd.

Och utan att afvakta den gamla damens svar, ilade han ned till båten och rodde öfver till holmen Jungfrau.

— Jo, nu stå vi här vackert utan någon båt, — utbrast pater Anatolius, både förargad och bekymrad. — Tänk, om det ej skulle falla honom in att komma tillbaka, så få vi med all sannolikhet svälta ihjel, eller . . .

— Håll inne med sådana uttryck, vördige fader, — afbröt markgrefvinnan med ovanlig skärpa. — Jag känner Simon Haurer i grund och botten, och vet, att han är en gammal, hederlig man.

4.

Tre gamla bekanta.

De sydligaste skansarne på Elbeflodens östra strand buro, som förut blifvit nämndt, namnet Prester och voro belägna alldeles invid en smal, bågformig, flodarm. Lika-som alla andra hade äfven de lidit mycket under belägringen år 1631. Största delen af dem låg helt och hållet i ruiner, blott ett par hvälfda, källarlika, rum på vestra sidan, hvarifrån man genom de gapande gluggarne hade en vidsträckt och obehindrad utsigt öfver floden, staden och den der bakom sig utbredande brandenburgiska slätten, kunde i nödfall begagnas till bostad af personer, hvilka ej bekymrade sig om några

beqvämligheter, endast de fingo tillfälligt tak öfver hufvudet.

Och att de tre vandrare, som, några timmar före den kejsrerliga härens ankomst till Magdeburg, försigtigt och oroligt spanande åt alla håll, klättrat upp i de nämnda skansarne, tillhörde den här nämnde klassens menniskor, det framgick tydligt både af deras uppträdande och af deras klädsel.

De trenne skansklättrarne äro för oss ej obekanta personer.

— Nog har jag i mina dagar ströfvat omkring i skog och mark mera än någon annan, — pustade Svarta trollpackan, som gick sist, — men jag kan sannerligen ej påminna mig, att jag förut deltagit i en så tröttsam färd som denna. Och när jag dertill tänker på hvad slut den skall få, då vill...

— Hvad tjänar det till att i förväg grubbla öfver en sådan sak, — afbröt länge Franz, under det ett kort, nästan krampaktigt, skratt undslapp hans läppar. — Gör som jag! Tag dagen sådan den kommer. Det är det aldrig klokaste, ty vi kunna ju ändå aldrig ändra de beslut, som ödet vid vår födsel fattat angående oss.

— Hvem har predikat den der smörjan för dig? — sporde Svarta trollpackan gäckande.

— Det har en from munk i Breslau, — svarade länge Franz med snäsig stämma.

— Ja, de der munkarne, de begripa då inte mycket, — invände Svarta trollpackan och strök med den smutsiga, afviga, handen de korpsvarta hårtestarne ur pannan, som, oaktadt väderleken var ganska kylig, ändock badade i svett, en följd af den långa och ansträngande marschen öfver en delvis oländig och af en massa hinder försvårad vägsträcka. — Men, jag skall berätta

för dig, du klentrogne, att det finnes många underliga saker och ting, hvilka den aldra lärdaste forskaren ej på något vilkor kan förklara, och dit hör bland annat trollkonsten.

Judas Kitze, som hittills ej blandat sig i samtalet, inföll nu:

— Den svarta qvinnan har rätt. Jag har sjelf med egna ögon i hennes skogsskoja sett när hon utfört trollkonster. Till en början trodde jag, lika litet som du, på att hon kunde trolla, men då jag slutligen fick bevis derpå, då måste jag naturligtvis gifva henne rätt. Ja, ja, skratta du lagom, — slutade han, då han såg att kamratens läppar drogo sig till ett spotskt och mistroendefullt leende, — jag vet bestämdt, att hon förgjort mer än en, som tviflat på henne, och att hon, om hon vill, när som helst kan förgöra andra. Mitt sista ord är att det är bäst att akta sig för henne och det är nog icke oförtjent, att hon erhållit namnet Svarta trollpackan.

Den ton, med hvilken den fordne banditchefen yttrade dessa ord, gjorde, utan att han sjelf ville det, ett oemotståndligt intryck på länge Franz. Men detta tillhörde långt ifrån de glada intryckens rad: det var tvertom af den beskaffenhet, att en rysning genomfor hans gestalt.

Efter många besvärigheter vid uppklätrandet hade de tre flyktingarne ändteligen uppnått de två, förut nämnda, hvalfrummen. Sedan Judas Kitze hastigt öfverblickat dem, yttrade han skämtsamt:

— Den här lägenheten kommer oss alldeles utmärkt väl till pass! Se bara! I det största rummet bo jag och du, Franz, och det der mindre blifver Svarta trollpackans sängkammare, och . . .

— Ja, en sådan hade jag ej ens i min egen stuga, — afbröt qvinnan under det ett hänskratt bröt fram öfver hennes läppar. — Men, — tänkte hon för sig sjelf, — så går det ibland när man blir skoningslöst uppoffrad för andras lustar och sedan bortsparkad som en hund. Ja, — fortfor hon i sin tankegång och knöt våldsamt de magra händerna, — du tror mig vara död för länge sedan, men ... men ... jag vet, att du finnes här i staden och jag skall nog infinna mig vid lägligt tillfälle. Efter tjugutvå år brinner ännu hämnden lika stark i mitt bröst. Jag skall finna dig, vore det än på sjelfva grafvens brädd.

Judas Kitze och länge Franz hade ej fästat sin uppmärksamhet vid det besynnerliga uttrycket i qvinnans ansigte, då hon tyst för sig sjelf upprullade sitt lifs dystra historia. De hade nemligen mycket annat att tänka på, bland annat hur de skulle kunna göra sig så oigenkännelige som möjligt. Deras rofferier och mordtåg voro ju allmänt kända i hela trakten och äfven i staden Magdeburg funnos åtskilliga personer, hvilka ingenting högre skulle önska, än att få dem i sitt våld.

Bland dessa befann sig isynnerhet en, till hvilken Judas bar ett osläckligt hat därför att det var han, som aldra först ledde myndigheternes uppmärksamhet på Zillypojkenes olagliga framfart både mot människor och djur. Denne, åt en blodig hämnd sedan länge invigde magdeburgerbo, var Simon Haurer. Det var också den förre banditchefens orubbliga föresats, att vid första, lägliga tillfälle, utkräfva en blodig hämnd på denne sin fiende.

— Hör på, — sade han för den skull till qvinnan och länge Franz, — ni ska' hjälpa mig med att söka reda på Simon Haurers bostad.

— Hvad vill du honom? — sporde länge Franz.
— Har du något otaladt med honom?

— Det rör dig inte, — utbrast Judas Kitze med en butterhet, som bjert afstack mot det i regeln smilande och ormlika sätt, han vanligtvis brukade antaga, då han önskade vinna någon för sina brottsliga planer.

— Jaså, du sjunger ur den tonen nu, — yttrade länge Franz halfhögt. — Det var ett helt annat ljud i pipan när du behöfde mig och andra.

Det glödde till i den förre banditchefens mörka ögon, och det var endast med stor ansträngning som han kunde lägga band på sig.

När Svarta trollpackan såg detta och fruktade för, att oenighet mellan de tvenne banditerne också skulle bereda hennes ofärd, gick hon raskt medlande emellan och yttrade med en stämma, som ej tålde någon motsägelse:

— Hvad är det för dumheter, som ni ha för er! Tro ni, att vi ä' mera säkra här, än annorstädes. då bedraga ni er storligen. Ha ni glömt att...

Länge Franz, som hittills med fullkomlig likgiltighet blickat ut genom gluggen på det största rummet, afbröt nu kvinnans tal med dessa ord:

— Undrar hvad det är för ett sällskap, som nu stiger i land på Krakau-Werder!

De båda andras blickar riktades genast mot den angifna holmen och efter några sekunder utbrast kvinnan med svag, gäckande ton:

— Jag tror att du redan börjat blifva skumögd, Franz. Kan du ej i den der kvinnan, som går i spetsen, igenkänna markgrefvinnan von Mohrenheim, då...

— Svarta trollpackan har rätt och till på köpet goda ögon, — afbröt Judas och han fortfor, i det han

såg henne stinnt i ögonen. — Du kanske känner henne sedan lång tid tillbaka?

Det ryckte med en synbar våldsamt till i den mörka qvinnans ansigtsmuskler då hon kärft svarade:

— Åhja, nog känner jag henne längre än du!

Betydligt afsnäst genom dessa tvära ord lutade sig Judas Kitze så långt utanför gluggen han kunde utan att förlora jenvigten. Hans blickar fasthängde oafbrutet vid det lilla sällskapet på Krakau-Werder och efter några minuter yttrade han:

— Både pater Anatolius och Max äro med, men hvem den tredje karlen är, det vet jag rakt inte.

— Inte, — yttrade Svarta trollpackan temligen likgiltigt. — Då måtte du ha ett ganska kort minne, eftersom du inte kan känna igen Simon Haurer.

Den kullersten, på hvilken länge Franz tagit plats för att bättre kunna se ut, lossnade i detsamma från sitt svaga fäste med den naturliga påföljd, att den på detta äfventyr helt och hållet oberedde Franz föll rak lång ned på rummets ojemna golf, under det stenen, som hade en nära nog rund form, störtade utför skanssidan, under ett regn af damm och småsten. Detta inträffade samtidigt med att Svarta trollpackan uttalade det sista ordet i här anförda mening och det buller, som blef en följd deraf, vände qvinnans uppmärksamhet ifrån både sällskapet på holmen och Judas Kitze.

Denne sist nämnde hade också, då han så oförhappandes fick höra namnet på den af honom så grundligt hatade, ryckt till som om han plötsligt blifvit stungen af en giftig orm. Ansigtet öfverdrogs af mörkröda flammor, och han måste ännu en gång sticka ut hufvudet genom gluggen, på det att de kyliga vindarne

skulle svalka det brännheta blod, som våldsamt steg honom åt hufvudet.

Tack vare länge Franz' äfventyr, hade hvarken han, eller Svarta trollpackan varseblifvit den häftiga sinnesrörelse, som så hastigt påkommit den förre banditchefen. När äfventyret slutligen var öfver, qvarstod Judas Kitze ännu i samma ställning vid gluggen och följde Simon Haurers alla rörelser med blickar, som hade starkt slägttycke med en rof- och mordlysten tigers.

5.

Magdeburgs borgare och Gallas.

Visserligen hade den kur-sachsiska besättningen vid sin ankomst till Magdeburg gifvit staden ett mera lifligt och rörligt utseende, men detta var ändock proportionsvis ganska matt emot hvad som blef fallet när den från de Bernburgska lägren flyktande kejsarliga hären kom dittågande. Det fordna samlifvet, som ungefär hade tycke af en i raskt och regleradt lopp framflytande flod, erhöll nu, och det inom kortare tid än ett par dagar, fulla karakteren af ett af en våldsam storm sjudande haf. All säkerhet till lif och lem för stadens bofaste innevånare hade så godt som försvunnit, och det var i de flesta fall förenadt med verklig lifsfara att våga sig ut på gatorna sedan aftonen inbrutit.

Stadens styresmän funno sig ändteligen manade till att anmäla förhållandet hos den kur-sachsiska besätt-

ningens öfverbefälhafvare. Denne hörde tålmodigt på de framförda klagomålen och svarade till slut, att det ej stod i hans makt att, så som han ville, afhjelpa det onda. Han hade erhållit sin regerings befallning, att ställa sig under Gallas' befäl om denne skulle anlända till staden, och det vore alltså till denne som de klagande måste vända sig för att få missbruken och våldsamheterna afskaffade.

Detta svar innebar ej någon särdeles god tröst, ty det var allmänt känt, ej blott i dessa trakter, utan äfven i hela Tyskland, att Gallas ej mäktade upprätthålla tillräcklig disciplin i sin här, hvilken för den skull framfor med den största tygellöshet mot både vänner och fiender.

Stadens borgare sammankommo då i rådhuset och ett ganska häftigt meningsutbyte uppstod, huru vida man skulle tiga och lida, eller framlägga ampra klagomål. En del var för det först nämnda, menande, dels att klagomålen skulle föranleda till ytterligare förföljelser och misshandel från de råe soldaternes sida, dels att de kejserliges vistelse i Magdeburg icke kunde blifva så långvarig, alldenstund Torstensson, efter hvad hvar och en kunde se, förberedde samma instängande här som vid Bernburg; den andra delen yrkade deremot, att klagomål, ju bittrare, desto mera tyngande i vågskålen, måtte så fort som möjligt anföras. Deraf skulle Gallas, om han ännu hade sunda förnuftet i behåll, ju tydligt kunna draga den slutsatsen, att Magdeburgs innevånare till slut, af förtviflan skulle begära hjälp af Torstensson, och hvad ett sådant bistånd i det afgörande ögonblicket skulle komma att betyda, det hade nog Gallas klart för sig. Denna kontingent af borgare med Simon Haurer i spetsen, fordrade alltså, att en deputation redan dagen

derefter skulle afgå till den kejserliga härens öfverbefälhafvare.

Sedan diskussionen, hvarunder båda partierna beskyllde hvarandra för att vara fosterlandsförrädare, pågått med den största hetsighet i en full timmes tid, hördes en kraftig stämma:

— Låtom oss slita tvisten genom omröstning!

Så skedde och resultatet blef, att det sist nämnda partiet segrade med betydlig öfvervigt. En deputation utsågs genast, och då borgmästaren förklarade sig ej kunna föra ordet med den kläm, som behöfdes vid ett så viktigt tillfälle, alldenstund han en längre tid känt sig klen och svag, valdes enhälligt Simon Haurer i hans ställe.

Väl ref sig gubben Simon mer än en gång betänksamt i det starkt gråsprängda håret, och yttrade sina farhågor öfver, att han, i det afgörande ögonblicket ej skulle kunna så godt och lämpligt välja sina ord, att de gjorde intryck på Gallas, men ingenting hjälpte. Han måste till slut åtaga sig uppdraget.

Så kommo ändteligen de betydelsefulla ögonblicken. Den af femton borgare bestående deputationen aftågade under feberaktig oro, och följd af en ansenlig menniskomassa, till det hus invid Schrattarfer-porten, der Gallas tagit sitt högqvarter.

När posten framför detta fick syn på de framvältande menniskohoparne slog han blindt alarm i tanke att ett uppror hade utbrutit. Det lyckades slutligen gubben Haurer att öfvertyga vakthafvande officeren om det ogrundade i postens uppfattning, och att i rätt dager framställa orsaken till det ovanliga besöket. När Simon Haurer ändteligen slutat detta sitt första, offent-

liga, vältalighetsprof, drogo sig officerens läppar till ett spotskt och hånfullt leende och han svarade:

— Jag skall höra efter hos fältmarskalken, om han vill taga emot eder.

Med dessa ord försvann han. Deputationens väntan blef nästan olidligt lång, ty något mer, än en timme, hade förflutit, då officeren ändteligen kom tillbaka, och i butter, nära nog snäsig, ton yttrade:

— Efter många betänkligheter har fältmarskalken beviljat deputationen företräde med vilkor, att den skyndsamt uträttar sitt ärende.

Vid inträdandet i en stor, på nedra botten liggande sal, der Gallas plägade mottaga sine officerare och kurirer, samt hvarifrån han utdelade sina ordres, gick han med stora steg och med armarne korslagda öfver bröstet, häftigt fram och åter från den ena sidan till den andra. Under lifligt samtal stodo, vid ett af fönstren, Enkeforth, Bruay, och von Eyden. När dörren öppnades och deputationen blef synlig vände sig Gallas till sine förtrogne med en fråga, som hördes endast inom deras krets. Svaret på frågan kom genast i form af ett skratt, hvilket, och det ej aldra minst, skar gubben Haurer i ögonen. Han lät sig dock ej förskräcka, utan steg djerft fram och »läste lagen» för den österrikiske fältmarskalken, och det med kläm ändå.

När han slutat, och innan den förbluffade Gallas hann svara, trädde Enkeforth gubben Simon nästan in på lifvet, såg honom skarpt i ögonen och sporde:

— Hvem är det, som är herre här, fältmarskalken, eller du?

Att denna fråga skulle förbrylla en så ovan talare som gubben Haurer, det är ju helt naturligt. Hvad skulle han svara? Tankarne surrade rundt i hans hjerna

och han tyckte för några sekunder, att äfven rummet med de personer, som funnos der inne, gjorde detsamma.

I detta sitt bryderi fick han en oförmodad hjälp från det håll, han minst kunnat ana, nemligen från Gallas sjelf. Denne, som i själ och hjerta var af en godsint natur, hvilken genom sin svaghet lätt blef ett byte för samvetslöse lycksökare, hade ändteligen insett att han, åtminstone för att bevara sitt eget anseende såsom öfverbefälhafvare, sjelf måste taga ordet. Han gaf därför den djerfve Enkeforth ett tecken att draga sig tillbaka och yttrade derpå till gubben Haurer dessa ord:

— Det smärtar mig, att jag ej nu, på stående fot, kan gifva eder något bestämdt löfte, men jag skall, så fort som möjligt, låta noga undersöka förhållandet, och äro edra klagomål befogade, då skall rättvisa vederfaras eder. Farväl!

Detta var allt hvad den så mycket omdryftade deputationen hade kunnat uträtta. Vid aftågandet voro också vakthafvande officerens blickar ännu mera håfulla, hvarjemte knektarne ohöljdt läto glåporden hagla öfver Simon Haurer.

Men, ännu värre blef det vid återkomsten till rådhuset, ty sedan gubben Haurer redogjort för det undfångna svaret, brast det ordentligt löst från det motsatta partiet, hvilket så mangrannt som möjligt var församladt. Det gick till och med så långt, att Simon Haurer och hans meningsfränder öppet beskylldes för, att i öfverdrifvit nit och genom oförstånd hafva dragit olycka öfver staden och slutligen måste de, för att skydda sina lif, hals öfver hufvud fly från rådstugan.

Och det löfte, som Gallas gifvit? Bara munväder och tilltälliga undanflykter, ingenting annat. Magde-

burgarnes belägenhet blef lika som förut, ja till och med odrägligare, i det att de, så snart de visade sig utom hus, på det mest brutala sätt hånades af det kejsrerliga slöddret. Aldrig hade under detta krig en stad företett en mera ömklig, ja sorglig, bild af rått öfvermod och ostraffadt godtycke, än Magdeburg under den korta tid, som Gallas och hans här dvaldes inom dess murar.

6.

Lyckan står den djerfve bi. På Fiskarstranden.

Ett par dagar efter den dag, under hvars lopp Magdeburgs borgaredeputation haft sitt misslyckade företrede hos Gallas, syntes vid skymningens inbrytande en liten, rankig, flodbåt komma smygande längs Elbeflodens vestra strand och styra kurs mot de båda, midt emot staden liggande, holmarne.

I farkosten, som endast med yttersta möda och försigtighet kunde hindras från att kantra i de jemförelsevis höga vågor, som den rätt hårdt bitande stormen uppjagade, befunno sig tre karlar, iförda den tidens vanliga bonddrägter.

Den, som skötte de med vass och gräs omlindade årorna, var tydligen mycket förtrogen med det trånga, och för blindskärens skull farliga farvattnet, ty icke en enda gång törnade den lilla farkosten mot de försåtliga stenar, som der och hvar stucko upp sina öfversta kanter

ur vattenbrynet. Den lilla farkosten liknade nästan fullständigt en företeelse ur sagoverlden, så ljudlöst, ja spöklikt, gled den framåt.

Skymningen tätnade allt mera och snart låg mörkret ogenomträngligt öfver nejden.

Plötsligt stötte båten mot något hårdt föremål. Två svaga ljud, ett från aktern och ett från fören, gåfvo till känna, att det fanns lif qvar i de båda andra personerna. Men, hur svaga deras ljud ändock voro, gåfvo de likväl anledning till denna varsamt framhvisade anmärkning från roddaren:

— Tst, tst, ännu äro vi ej utom farorna.

Dödens tystnad inträdde åter i den lilla båten, som på nytt började att sakta röra sig framåt. Efter några minuter stötte den åter mot ett hårdt föremål. I samma ögonblick yttrade roddaren med halfhög stämma:

— Nu äro vi tills vidare i säkerhet. Fast mark är under våra fötter. Men, — fortfor han och hans röst sänkte sig något, — jag anser det ej rådligt, att vi i afton begifva oss in i staden, ty der skulle vi kunna blifva ansedde för att vara spioner och med sådana göres nu för tiden processen mycket kort. Några minuter bara och repet ligger omkring halsen. Det är . . .

— Mindre behagligt, ja, — afbröt en annan stämma. — Heldre reda vi här till ett läger åt oss på bästa sätt.

Vid mynningen af den lilla vik, som straxt söder om Rothe Horn skjuter in i Elbeflodens vestra strand, tillreddes en enkel bädd af löf och qvistar och länge dröjde det icke, förrän de tre karlarne djupt fallit i sömnens armar.

Morgonsolen glänste från en helt och hållet molnfri himmel och den halfva storm, som dagen förut upprört flodens vattenyta och åt alla väderstreck kringströdt

halmtaken på de små landskojorna, hade öfvergått till endast några svaga vindflägtar, som nätt och jemt hade styrka att böja topparne på vasstråna längs Elbeflodens stränder.

— Wer da? — ropade barskt den österrikiske vaktposten vid Sudenburgerporten och sträckte hotande fram piken mot tre män, hvilka helt lugnt närmade sig.

— Hvad, — utbrast den kortaste af dem och satte med förnärnad mine händerne i sidorna, — har jag inte rättighet att gå hem till mig?

— Hvar bor du?

— I staden, naturligtvis.

— Hvar der?

— Vid stora torget.

— Hvad är lösen? — sporde posten vidare, utan att ändra sin hotande ställning.

— Lösen! Hur skall jag kunna känna den för i dag, då jag och mina två bröder här varit nära nog en half månad i Quedlinburg, der vi begravt vår moder och . . .

— Hvad heter du? — afbröt soldaten envist.

— Joakim Sehl och jag är handlande i staden, — ljöd det raska svaret.

Soldaten betänkte sig några ögonblick och råkade derunder att ofrivilligt sänka pikspetsen ungefär halfväges ned mot marken. Det var antagligen detta som de tre vandrarne hade bespetsat sig på, ty efter blixtnsnabbt vexlade ögonkast, störtade de på en gång häftigt öfver knekten och tilltöppte hans mun, så att han icke kunde gifva ett enda ljud ifrån sig. Utan att förlora någon tid skyndade de hastigt mot porten. Den var olåst och gick upp utan det ringaste buller.

— Håll er nu styfva och raka, ty nu kanske att det värsta möter oss, hviskade den, som kallat sig Joakim Sehl.

Straxt innanför porten stod ett litet vaktskjul hopfogadt af grofva stockar. Det var naturligtvis derifrån som faran, i gestalt af postens kamrater, skulle uppenbara sig. Men, i stället hördes inifrån skjulet några besynnerliga ljud i olika tonarter. Det var de till hälften berusade knektarne, som, förlitande sig på kamratens vaksamhet, lugnt öfverlemnade sig åt sömnen, och att den var af det djupaste slaget, det framgick tydligt af de ihärdiga snarkningarne.

I stället för att styra kosan rakt fram längs Breite Weg, der de antagligen hvilket ögonblick som helst kunde möta sachsiska eller österrikiska patruller, veko de genast af till höger och ilade med snabba steg förbi Das Gebhardt i stadens sydöstra hörn, samt fortsatte derpå längs strandgatan utmed Elbefloden och stannade ej förr, än de uppnått Fiskarstranden. Trots den tidiga morgonstunden började dock stadsboar och soldater att så småningom infinna sig, för att upphandla det matförråd, som Elbefiskarne hvarje morgon plägade föra in till staden.

Trängseln blef snart nästan olidlig och detta hade de tre okände ingenting emot, ty de skulle nu bättre undgå att igenkännas, i fall den öfverrumplade posten, som visserligen afsvimmat af de slag han erhöll, men som antagligen qvicknat till efter några minuter, väckt sina kamrater och dragit ut på spaning.

— Kom, — hviskade den, som kallat sig Joakim Sehl, och drog de två andra med sig upp mot husraden på ena sidan. — Om någon fara hotar, kunna vi här lättare gömma oss, aldrig helst som jag väl känner till hvarje smyghål i den här delen af staden. Härifrån kunna vi också noga uppfatta allt, som tilldrager sig nere på stranden,

Allt efter som tiden gick framåt, började den mer och mer tillväxande folkmassan att blifva orolig och knota. Det var isynnerhet knektarne, som förde det största larmet.

Blickarne riktades än åt norr, än åt söder, ty från båda hållen brukade fiskare komma, dock mest från det först nämnda, och dessa blickar hade i sig alla möjliga uttryck: längtan, hopp, otålighet, vrede, knot, och slutligen den förtviflan, som en besviknen väntan framkallar.

— I dag ser det ut som om vi skulle få vänta längre än vanligt, — utbrast en rödbrusig och ytterst korpulent gumma, som knogade på en väldig korg. — Jag blir arg om jag skall svälta.

— Åh, — inföll en tunn och mager gubbe, hvilkens bleka, insjunkna, kinder tydligt vittnade om att hungern var hans gäst, — hon ser minsann inte ut att svälta, och...

— Ja, nog kan den der käringen lefva på hullet i minst åtta dagar, — afbröt en närstående.

Detta inpass följdes af en skallande skrattsalva från de talrika åhörarne, samt af åtskilliga mustiga glåpord från några, redan så tidigt berusade, soldater. Svärjande drog sig den tjocka matronan ett godt stycke undan.

Den talrika publikens otålighet blef med hvarje minut allt större. Svordomar, klagoljud och gråt blandades med hvarandra. Skulle dagen gå förbi utan att de hungrande finge ens så mycket som en enda fisk att för en kort stund nedtysta den gnagande hungern med?

Plötsligt syntes en arm nere vid sjelfva vattenbrynet peka mot norr och en kraftig stämma utropa:

— En båt!

Alla rusade i en klump för att vara till hands.

Trängseln blef förfärlig och mer än en föll afsvimnad till marken.

Under tiden hade knektarne, af hvilka största delen buro vapen, ordnat sig och trängde med våld genom folkmassan. Och att de ej drogo sig för att använda vapnen, derom vittnade tillräckligt jemmerskrien och de sårade, hvilka der och hvar släpades undan.

Fiskarbåten, som var af det medelstora slaget, hade nu hunnit fram, men hann ej ens till stranden, förrän ett dussin knektar rusade ut i det grunda vattnet och, trots fiskarens ifriga protester, bemäktigade sig hela lasten. Fiskaren, som darrade af ångest, emedan hans lif hvarje ögonblick sväfvade i fara, rodde genast ut på floden igen, så snart båten var länsad. Stående på midteltoften, ropade han med stark stämma:

— Detta är nog den enda fisken, som ni få på länge, ty i natt hafva svenskarne befastat bryggan vid Burg, och det var ej utan lifsfara som jag kunde smyga mig fram der.

Det enstämmiga rop af vrede och förtviflan, som nu höjdes både af stadsboar och knektar, af hvilka sist nämnde ett par lade an med sina skjutgevär mot den frispråkige fiskaren, tvang denne att i största hast söka motsatta stranden, der han i förskräckelsen lemnade sin farkost i sticket och försvann.

Denna nya underrättelse spred sig med blixstens hastighet i staden, men knappt hade den blifvit känd, förrän en ny, lika nedslående, inlopp, nemligen att den raske Torstensson äfven slagit en befastad brygga öfver Elbe, vid Schönebeck, straxt söder om Magdeburg.

Gallas hade märkbart bleknat, när han erhållit dessa meddelanden. De voro tvenne kraftiga spikar i den kejsrerliga härens likkista. Denna här var nu i

aldeles samma belägenhet som vid Bernburg: olyckligt inestängd för andra gången och nu så mycket svårare, som den till på köpet hade att kämpa mot en ny fiende, sachsarnes och stadsboarnes förenade oginhet mot de kejsrliche.

Och att dessa motgångar skulle menligt inverka på Gallas' förut i högsta grad irriterade lynne, det är naturligt.

7.

Aningar. Fyndet.

Så snart gubben Haurer återkom till sitt hem efter besöket på Krakau-Werder gick han skyndsamt i författning om upphjelpandet af den ramponerade kojjan på den lilla holmen, och efter en dags arbete voro de båda små rummen så pass iordningställda, att de, i så trängande nödfall, som nu inträdt, ganska väl kunde bebos.

Det största rummet, från hvars fönster man hade utsigt öfver Vedtorget och Elbefloden norr om Långa bryggan, och således äfven öfver Fiskarstranden, upptogs af markgrefvinnan och hennes dotter, det andra af pater Anatolius och Max. Den sistnämnde isynnerhet var timme efter timme ifrigt sysselsatt med att speja ut öfver södra Elbe och Prester-skansarne, der han ibland tyckte sig varseblifva mensklige gestalter. Ja, en gång bedyrade han för sig sjelf, att han i en af

skansgluggarne fått sigte på ett menniskoansigte, kring hvilket svallade ett långt, efter utseendet svart, hår, och detta ansigte skulle alltså tillhöra en qvinna. Men, som afståndet var för långt att mäta med blotta ögat, så kunde han naturligtvis icke se huru de främmande gestalterna voro beskaffade och om de voro bekanta eller icke.

— Kosta hvad det kosta vill, så måste jag ändå taga reda på hvilka de der ännu okände äro, — mumlade han för sig sjelf. — Jag hade i natt en aning om att... att... nej... jo... nej, det kan icke vara möjligt att de... ja, hvem vet! Så besynnerliga saker hafva förut inträffat, och om jag känner...

Den skramlande dörrklinkan tvang honom att här sluta sin monolog och några ögonblick derefter inträdde pater Anatolius, samt berättade, under det ilskan glödde i hans ögon, om den nya instängningen. Han slutade med dessa ord, vittnande både om vrede och en viss förtviflan:

— Det ser ut som om den sista villan skulle blifva värre än den första. Stadsboarne och kur-sachsarne hafva ännu något lifsmedel kvar, men undangömma smulorna på det sorgfälligaste och lemna icke en enda brödbit åt de kejsarlige. Jag har i dag träffat markgreffen och det är han, som berättat mig detta, på samma gång han yttrade, att snart vore man tvungen tillgripa hästarne, ja, han förespådde äfven att hundar och kattor, om ej detta tillstånd upphörde, snart skulle blifva en välkommen föda och...

— Ja, — afbröt Max, — heldre än att svälta ihjel, skulle jag, om jag vore i markgrefvinnans kläder, resa tillbaka till Bernburg. Visserligen var hon så godt som en fånge der, men hon hade ju ändock sin rikliga mat

och fick gå hvart hon behagade inom slottets murar. Vistelsen här förefaller mig ännu mera odräglig, än...

— Det der begriper du snart sagdt ingenting af — afbröt pater Anatolius med en viss häftighet, — men, du förstår, att du skall begripa så mycket, att du ingenting nämner till markgrefvinnan och hennes dotter, angående mitt samtal med dig. Det kommer tids nog den stunden, då verkligheten ej längre kan hemlighållas.

— Från mina läppar kommer ej ett enda ord löst, — inföll Max. — Bara ej ni sjelf, vördige fader...

— Hvad pratar du för smörja, — afbröt pater Anatolius otåligt. — Tyst nu med denna sak. Till en annan i stället! Har du under dina färder inåt staden icke fått syn på Svarta trollpackan och hennes olycks-kamrater?

— Nej, — svarade Max under det han liksom af en händelse vände sina blickar mot Prester-skansarne. — De hafva kanske begifvit sig åt annat håll.

— Men, det var ju öfverenskommet, att vi skulle mötas här?

— Bah, — inföll Max, under det hans läppar försmädligt krökte sig, — hur mycket tror ni vördige fader, att en stråtröfvare och bandit håller sina löften, så framt han ej ser, att han kan förtjena något derpå? Nej, pratet från en sådan är bara munväder. Dessutom, — fortfor Max, då han såg att munken ville falla honom i talet, — var det inom mig en röst, som hviskade, att vi borde akta oss för den der qvinnan, ty att hon är en ond ande i människogestalt, det såg jag vid första anblicken. Och hvarför har hon med sådan omsorg vetat att hemlighålla sitt namn? Hvarifrån är hon?

— Hm, hm, — lät det från munkens läppar såsom vanligt var, då han sväfvade i okunnighet om det svar,

som han skulle gifva. — Om vi hade fått något längre tid på oss, kanske att jag skulle kunnat utforska hennes namn och härkomst. Det är alltså bäst, att vi lemna det der åt framtiden att utreda. Kanske att den har bättre lycka, än vi.

Då munken efter en stund begaf sig in till staden passade Max på och smög sig bort inåt holmen. Hans afsigt var att från sydligaste udden af Krakau-Werder, belägen ungefär i jernhöjd med Prester-skansarne, söka uppsnappa någon skymt på närmare håll af den obekanta qvinnan. För att så mycket mera ostörd kunna nå sin afsigt hukade han sig ned bakom en på uddens yttersta kant liggande sten, nog stor att kunna dölja honom i den ställning, han intagit.

Blott några minuter hade gått till ända, då han märkte att någonting mörkt skymtade af och an vid den ena gluggen. Obekymrad om huruvida han skulle blifva upptäckt eller icke, böjde han kroppen ännu längre fram vid sidan om stenen.

Det mörka föremålet närmade sig mer och mer gluggen och ett, tu, tre, fladdrade tjocka, korpsvarta, hårflätor och testar ut i det fria. Samtidigt vände sig också dithörande ansigte just mot den plats, der gubben Haurers, nu bebodda, koja, var belägen.

— Ja, hvad var det jag anade, — mumlade Max för sig sjelf. — Och der äro de andra två! Det är bra att veta hvar jag skall finna dem, i fall de skulle behövas, och de dagar torde snart komma att randas.

Då Prester-skansarnes tillfällige innebyggare efter, såsom det tycktes, ett mycket lifligt samtal drogo sig undan, passade äfven Max på och lemnade sin plats. Kommen halfvägs fram till kojan fick han plötsligt syn på en liten farkost, som vaggande dref rakt emot

honom, så att han bara behöfde vänta till dess det välkomna bytet nådde land. Han bemäktigade sig då genast utan vidare omsvep den öfvergifna båten, som blott innehöll ett par åror, några fiskgarn och ett par tomma tunnor, samt förtöjde den några famnar derifrån i en der växande liten vassgrupp, som helt och hållet dolde den för allas blickar.

Båten var densamma, som af den förskräckte fiskaren öfvergifvits på Elbeflodens östra strand och i hastigheten endast löst fastgjorts. Och när det några timmar derefter blåste upp en ganska frisk bris, hade vågsvallet efter hand ryckt båten loss, fört den under Långa bryggan och, utan att någon sett den, eller brytt sig om att fasttaga den, vidare ned mot Krakau-Werder, der den råkat komma in i den strömfåra, som dref den rakt emot Max.

— Den der torde allt komma till nytta vid något tillfälle, — utbrast denne och gnuggade förnöjd händerne, — men, — fortfor han och såg sig så försigtigt omkring, som om han fruktade, att lyssnare kunde dölja sig bakom hvarje sten, eller liten kulle, — icke upp-täcker jag mitt fynd för munken, ty hvem vet hvad den listige jesuiten då ämnar använda det till.

8.

I »Stånkan». Vigtiga upplysningar bekräftas.

Vi återvända nu till Joakim Sehl och hans följeslagare, dem vi lemnade invid den långa Fiskarstranden

löpande husraden, bestående af låga träruckel. Ett enda undantag fanns dock, nemligen norra hörnhuset, som var uppfördt i tvenne våningar. Det var utanför ena ändan af detsamma som de tre vännerna stannade. Trängseln var också, åtminstone till en början, ej så besvärlig der, som på andra platser. Men, snart blef det annat af. Stadens innebyggare, både män och qvinnor, råkade i formligt raseri öfver knektarnes våldsamheter. Stenar och andra kastvapen började att hvina genom luften och gång efter annan nedsjönk en soldat, träffad af en pistolkula, ty dylika skjutvapen hade nästan hvarannan mansperson dold under sina kläder.

Joakim Sehl, som länge forskande betraktat sin ene följeslagare, den med det mörka helskägget, och gifvit akt på hur hans ögon fingo en besynnerlig glans under det striden pågick, tog honom slutligen i armen och förde honom något afsides under det han hviskade:

— För himmelens skull, sansa eder, annars äro vi förlorade, och hvad hafva vi då för nytta af att vi vågat oss rakt i våra fienders gap. Ah, — fortfor han och såg uppåt huset, — det der hade jag så nära glömt. Det synes ej vara rätt mycket folk der inne och alltså finnes det också plats för oss. Kom, så gå vi in. Der kunna vi åtminstone vara något fredade ännu en liten tid.

Och i det han gaf ett tecken åt den andre följeslagaren drog han den med mörka helskägget nästan motvilligt med sig in i en ganska stor lokal, der några landtmän och stadsboar, alla af den sort, som plägar lefva för dagen, suto grupperade kring små bord, och hällde i sig ofantliga kvantiteter af den tidens öl. Det var således i en bierstuga, som Joakim Sehl infört sine följeslagare.

Den var också, tack vare sitt läge, en af de mest besökta i denna del af staden, och för att ej någon främling, ty hvarenda magdeburgare, hög eller låg, kände dess läge, skulle gå förbi den, hade den företagssamme värden öfver dörren låtit måla en väldig stänka med fradgande öl kring bräddarne. Magdeburgarne hade också därför gifvit stället namnet »Stänkan».

Joakim Sehl och hans följeslagare blefvo knappt observerade vid sitt inträdande, och dermed voro de särdeles belätne. De togo plats längst in i ett sidohörn, hvarifrån de obehindradt kunde se öfver hela lokalen, utan att dock sjelfve vara fullt synliga för de andra besökande.

Desse tre män voro, såsom läsaren redan kanske anat, Evert Birgersson, Berthold Schantz, i hvilken vi igenkänna den förut nämnde Joakim Sehl, och Josef Kuhz. Alla tre voro så ypperligt förklädde, att det skulle fordras en mer än vanlig skarpsinnighet för att igenkänna dem. Han med stora helskägget var Evert, den med väldiga mustascher och pipskägg utrustade, Berthold Schantz, som till på köpet ökat sin oigenkännelighet genom att hafva gifvit ansigtet och händerne smedernes färg; Josef Kuhz, hvilken förut burit skägg, hade nu helt och hållet aflägsnat detsamma, och derjemte följt Bertholds exempel hvad ansigtet och händerne beträffade.

Det vilda slagsmålet tilltog minut efter minut och snart var »Stänkan» fylld af en oerhördt upphetsad folkmassa, som ideligen ropade ve och förbannelser öfver Gallas och hans knektar.

— De der, som jemt få stryk af svenskarne, vilja nu taga brödet ifrån oss för att sedan plundra hvar de

komma öfver! — skrek en groflemmad karl och svängde en lång knif öfver sitt hufvud. — Skola vi tåla sådant?

— Nej, nej, — svarade tjoigtals röster, och en sådan tillade: — Låtom oss gå till Gallas och klaga!

— Till Gallas! — eftersade den groflemmade hånfullt, — hvad skall det tjena till! Har du redan glömt hvad svar gubben Haurer fick för ett par dagar sedan?

— Tre stånkor här! — skrek en hes stämman i närheten af de tre förklädde, — och så...

— Ser jag rätt, eller galet, — afbröt i detsamma en grof stämman, också i närheten, — eller är det inte du, länge Franz?

Våra tre vänner ryckte ofrivilligt till och slöto sig instinktmessigt ännu närmare hvarandra, under det de i hemlighet kände efter om de hade pistolerna och knifvarna på sina rätta platser.

— Jo, visst är det så, — inföll den hesa stämman. — Det var länge sedan jag såg dig.

— Ja, hvar har du varit hela tiden?

— Nästan öfverallt och nu sist fången i Bernburg.

— Hos svenskarne?

— Ja, visst, men jag och de andre lyckades komma undan just som repen voro iordningställda. Ha, ha, ha! Nu, skall du tro, hafva vi fått det bättre upp; vi skola nemligen hjälpa två förnäma damer, af hvilka den ena annars kanske rymmer med en svensk officer, den hon blifvit kär i. Men, — fortfor den storskräflande banditen och slog knutna handen i närstående bord så att ett par der stående tomma stånkor hastigt och lustigt dansade ned i golfvet, — det skall minsann inte bli så lätt att stjåla bort henne från Krakau-Werder, det lofvar jag och de här två till, — slutade han och pekade på sitt sällskap.

— Hör du, — yttrade Franz' bekanta och skrat-tade med full hals, — det var en vacker flicka, som du fått tag i. Från hvilken afgrundshåla har du dragit upp henne?

— Från samma håla, der du en gång skall hamna, du eländige stackare, — skrek ilsket Svarta trollpackan och spottade smädaren rakt i ansigtet, allt under det de öfrige gästerne, som nu glömt sina egna angelägenheter, skrattade med fulla halsar. Till och med den tjocke och allvarsamme värden, kring hvilkens läppar man nästan aldrig fick se ett leende, deltog i munterheten. Detta retade naturligtvis Svarta trollpackan ännu mera. Utom sig af raseri grep hon med blixstens hastighet en närstående stänka, tömde den i ett enda tag och slungade den sedan med sådan fart mot den tjocke värden, att han nätt och jemt hann böja sig undan, hvarpå hon, spottande åt alla sidor, rusade ut på Fiskarstranden, der hon sprang omkull ett par käringar och sjelf skulle hamnat i floden om ej ett par kur-sachsiske knektar fått tag i henne och hejdat farten.

Sedan länge Franz och Judas Kitze, hvilken sist nämnde ännu icke yttrat ett ord, slagit sig ned hos den förres bekante, drucko våra tre vänner ur sina stänkor och lemnade, utan att ens uppmärksammas, ännu mindre förfördelas, ölstället, och styrde sina steg mot Korta bryggan. Först när de befunno sig i närheten af densamma kunde de fritt andas ut.

— Så hafva vi då omsider fått spaning på dem, och det innan vi visste ordet af, — utbrast Evert Birgersson, under det hoppets strålar åter började tän-das i hans uttrycksfulla ögon.

— Ja, det kan naturligtvis icke vara några andra

än markgrefvinnan och hennes dotter, som banditen menade, — inföll Josef Kuhz.

— Nej, det är allt så, — yttrade Evert i det en fin rodnad spred sig ända upp till hårfästet.

— Men, — utropade nu Berthold Schantz och lät blickarne öfverfara Krakau-Werder, — det finnes ju ej mer än det der rucklet på hela holmen, och det är väl omöjligt att någon människa kan bo der.

De tre vännerna, som tagit plats på Vedtorget bredvid en der upplagd vedstapel, sökte förgäfvos med blickarne efter någon annan boning på Krakau-Werder. Slutligen hviskade Evert Birgersson, i det han gaf sine följeslagare ett tecken att dölja sig bakom vedstapeln:

— Jag tyckte mig märka, att något rörde sig inne i den der kojan.

Sex ögon riktades i detsamma med oafslätlig uppmärksamhet mot Simon Haurers koja. De minuter, som nu gingo till ända utan att någon mensklig varelse blef synlig, förekommo Evert som lika många evigheter.

— Hvad är det lönt att stå här längre, — utbrast nu Berthold Schantz. — Jag går för att skaffa mig en bostad, ty natten blifver säkerligen kylig, och då...

— Vänta ännu några minuter, så följer jag med, — afbröt Evert.

— Jag också, — inföll Josef Kuhz.

Äfven dessa minuter gingo till ända utan att de spejande nådde sin afsigt. Då tyckte äfven Birgersson, att väntan blefve alltför lång, hvadan han, under det en djup suck undslapp hans bröst, gjorde sig beredd att lemna platsen, dock med orubblig föresats att snart återvända. Han hade redan satt fram ena foten för att taga det första steget, när Berthold Schantz ryckte ho-

nom så häftigt tillbaka, att han ganska kämbart stötte ena sidan mot vedstapel.

— Håll eder stilla, — hviskade den unge skogvaktaren, — ty jag upptäckte nyss markgrefvinnans biktfader på den bro, vi nyss passerat. Han har en officer i sällskap.

Efter en blick på den sist nämnde mumlade Evert Birgersson för sig sjelf:

— Det kan ej vara någon än Marias kusin. Han har en tid legat i garnision här.

Tack vare det skydd, som vedstapelns gaf, kunde de tre spejarne väl följa pater Anatolii och Kurt von Ackens alla rörelser från det de gingo öfver Vedtorget, rodde öfver till Krakau-Werder och fortsatte sin gång upp till den lilla kojans.

Och om de, oakadt hvad de nu med egna ögon sågo, ändå hyste några tvifvel om, att länge Franz talade sannt, så måste likväl dessa fullständigt häfvas när de nu sågo markgrefvinnan Constantia von Mohrenheim i egen person möta i den lilla kojans dörr och med synbar glädje helsa sin unge slägting med handslag. Det var nu klart, att äfven Maria von Mohrenheim befann sig derinne.

Och i sanning högst underliga voro de känslor, som nu strömmade in på Evert Birgersson, der han under fullständig tystnad följde Berthold och Josef tätt i spåren. Att de uteslutande rörde sig om sättet att befria den älskade, det behöfver väl icke påpekas.

Efter en stunds vandring stannade Berthold Schantz utanför ett litet trähus ej långt ifrån Hohe Pforte och hviskade:

— Jag har bekanta, som ega detta hus, men, om någon af dem ännu är i lifvet, det vet jag ej. Stanna

här vid knuten och varen tysta medan jag underrättar mig derom.

Efter en svag knackning öppnades dörren försigtigt och Evert och Josef kunde af det mummel, de hörde, förstå, att ett samtal fördes. Efter ett par minuter kom Berthold tillbaka och hviskade:

— Lyckan har varit med oss och vi få gerna vistas hos honom, min kusin, så länge vi stanna här. Jag har sagt edert namn, kapten, och de dubbla orsakerna till eder vistelse här. Ni kan fullt och fast anförtro eder åt honom.

Evert Birgerssons hjerta var alltför fullt af tacksamhet, att han skulle kunna kläda den i ord, men den tolkades alldeles tillräckligt genom den varma handtryckning, han gaf den unge skogvaktaren.

9.

Markgrefvinnan och jesuiten.

Att Maria von Mohrenheims medfödda glädtighet fått en ganska svår knäck i följd af de sednaste händelserna, det var ju naturligt. Väl gjorde modren allt för att genom öfvertalningar söka mildra det stränga i hela sitt uppförande, men på alla sina föreställningar erhöll hon endast detta korta och nära nog snäfva svar:

— Det finnes ingenting, som kan inverka på mig. Mina tänkesätt äro orubbliga.

Dessa ord hade varit de enda, hon yttrat ända sedan hon på ett så brutalt sätt fördes från Bernburg. Väl

hade hon ett par gånger varit i samtal med fadren, men då om helt andra ämnen.

David von Mohrenheim kunde visserligen ej undgå att lägga märke till sin dotters förändring, men då han trodde, att den ensamt härledde sig från det politiska tillståndet, fästade han ej vidare uppmärksamhet dervid, ty dylika förhållanden hade ju länge varit, och voro ännu så vanliga. Först med en afslutad fred skulle de sluta och till sist alldeles falla i glömska.

Den bekymrade markgrefvinnan hade alltså ingen annan att vända sig till, än till pater Anatolius. Skulle må hända icke han kunna med tillhjälp af sin munklist uppfinna ett sätt att böja den unga flickans hårdnackade motstånd? Utan tvifvel vore väl han den rätte mannen dertill, ty ännu hade nog icke de luthersk-kätterska lärorna slagit så djupa rötter, att de ej med lämpliga medel kunde uppräckas. Svårare saker hade nog mera än en gång bragts tillbaka i de gamla hjulspåren.

Då Constantia von Mohrenheim en dag på det allvarsammaste talade med pater Anatolius om det sorgliga ämnet, och äfven då lät undfalla sig antydningar angående det, som nyligen blifvit sagdt, slutade hon sitt anförande sålunda:

— Och skulle ingenting hjälpa under den närmaste tiden, då måste jag underrätta min make om hur landet ligger. Det blifver visserligen en svår stöt för honom, men, nöden har i denna sak ej någon lag.

Efter några minuters funderande svarade munken:

— Om du vill lyda mitt råd, min dotter, så skall du ej nämna ett ord åt honom, ty . . .

— Hvad, — afbröt Constantia von Mohrenheim och ryckte till, — skulle jag tiga för honom med de viktiga angelägenheter, som röra vårt barn, då jag aldrig till-

förne haft någon hemlighet för honom! Nu talar ni bestämdt icke det ni tänker, fromme fader.

— Icke? — utbrast munken och såg förvånad på henne.

— Nej, ty så oförståndig kan ni ej vara, — inföll markgrefvinnan med öfvertygande röst under det hon betraktade honom en stund med strängt forskande blickar, liksom hade hon ej känt igen sin mångårige biktfader. Det syntes tydligt på henne, att hon ifrigt väntade på ett svar från hans läppar, men när det alltjemt dröjde och väntan slutligen blef henne alltför lång, utbrast hon med den största otålighet:

— Nå, så gif mig då ett godt råd:

Pater Anatolius, som annars hade namn om sig att vara ytterst fyndig och snartänkt, syntes nu hafva så godt som helt och hållet förlorat denna sin egenskap. Än lutade han pannan i båda händerne och slöt, grubblande, ögonen, än strök han sig betänksamt flere gånger öfver det släta och skinande ansigtet och än ref han sig ifrigt bakom öronen. Gåtans lösning tycktes vara honom allt för svår och invecklad.

Och de blickar med hvilka Constantia von Mohrenheim följde hvarje hans minsta rörelse, talade de ej det mest oförtydbara språk om hela det uppror, i hvilket hennes själ befann sig!

Plötsligt gjorde munken en energisk rörelse och sprang upp, samt började att med den yttersta noggrannhet undersöka de der och hvar spruckna väggarne och den lilla dörren med sina springor. Markgrefvinnan förstod hans mening och sade därför:

— Ni kan vara lugn fromme fader, vi äro helt och hållet ensamma nu.

— Det är inte alldeles så säkert, — mumlade pater

Anatolius mera för sig sjelf, än som ett svar på markgrefvinnans ord. — Jag känner dylika gamla ruckel, och man kan aldrig vara nog försigtig, när . . . men, här tror jag verkligen, att man kan vara försigtig, — återtog han vid åsynen af den otålighet, som den gamla damen tydligt lade i dagen. — Sätt dig här, min dotter och hör mig.

Sedan Constantia von Mohrenheim, hvilkens nyfikenhet ännu mera spändes genom det verkligt gåtfulla i munkens hela beteende, tagit plats, yttrade pater Anatolius under det han, än med hastiga, än med dröjande, steg mätte den lille kammaren härs och tvärs:

— Det aldrig klokaste som du kan göra i denna sak, det är att helt enkelt låtsas om ingenting och . . .

— Om ingenting! — utbrast markgrefvinnan och for opp. — Skall jag då låta . . .

— Får jag tala ut min mening, — afbröt nu å sin sida pater Anatolius.

— Tala, jag skall försöka att ej mera afbryta edra ord, — inföll markgrefvinnan.

— Det är, — fortfor munken, — en obestridlig sanning, att ingenting farligare finnes under sådana förhållande som detta, än motstånd, och med Marias natur är det alldeles gifvet, att hon, i stället för att böja sig, skall eggas till att göra motstånd. Hon tror helt säkert, att det är illviljan, som dikterar hennes moders beslut, och . . .

Nu kunde markgrefvinnan ej längre tåla, hur mycket hon än bemödade sig derom. Hennes ansigte öfverdrogs först af en nästan dödlik blekhet och derpå dess tvära motsats, i hvilken man tydligt kunde läsa den vaknande harmen.

— Ni vill således, fromme fader, att jag obetingadt skall gifva mitt tillstånd till...

Längre kom hon icke, ty sinnesrörelserna hade till den grad öfverväldigat henne, att hon skulle sjunkit till golfvet, om ej pater Anatolius uppehållit henne.

— Du har helt och hållet missförstått mig, min dotter, — yttrade han — jag vill alltså fatta mig kort. Ju mindre du låtsas om det skedda, desto förr skall glömskan breda sina slöja deröfver. Genom att ofta påminna om samma sak håller man tanken derpå frisk, likasom man säkrast underhåller en eld genom att blåsa på den. Och då hon, hvilket jag tror och hoppas, ej vidare kommer i tillfälle att träffa föremålet för sin dåraktiga böjelse, skall nog tiden så småningom göra allt hvad den kan för att släcka de gnistor, som då och då må hända skola försöka att bryta sig fram. Lyd för den skull mitt råd, hur påkostande det än är till en början, och du skall få se, min dotter, att du skall afgå med seger och...

— Ett ord, fromme fader, — afbröt markgrefvinnan, som redan hunnit sansa sig så pass mycket, att hon någorlunda kunde reda sina tankar.

— Tala, min dotter.

— För att isolera henne, vore det kanske icke bäst att sända henne ned till ett kloster i Mähren, eller...

— Nej, min dotter, — afbröt munken häftigt. — Just i dessa kloster talas aldramest om svenskarne och de protestantiske kättarne, och det är just detta, som hon icke får höra. Det är visserligen sannt att dessa tal nästan uteslutande bestå af förbannelser och önskingar om evig ofärd, men du kommer väl ihåg hvad jag nyss sade om de ofta återkommande påminnelserna? Slå därför dessa tankar ur hågen. Behandla din dotter

mildt; låt aldrig en förebråelse komma öfver dina läppar, men tala heldre aldrig i hennes närvaro om protestanterne, vore det än de vackraste ord.

Constantia von Mohrenheim satt en stund djupt försjunken i sina tankar och det var ej att undra på. Sådana ord hade hon aldrig förut hört från den man, som tvertom haft för vana, att vid minsta tillfälle låta sina vredesåskor och sina förbannelsers tyngd drabba den katolska kyrkans affällingar. Hvad låge väl derunder? Menade han verkligt allvar med sina ord? Derpå kunde hon åtminstone för tillfället ej blifva klok.

Pater Anatolius fortfor:

— Det ligger också stor vigt uppå, att ej i onödan underrätta markgrefven om detta.

— Hvarför? — sporde markgrefvinnan förvånad.

— Derfor att man ej kan veta hur han skall mottaga detta första meddelande och en uppbrusning kan förderfva allt.

— Men, — inföll Constantia von Mohrenheim under det en djup suck banade sig väg öfver hennes läppar. — Jag har ännu aldrig haft en hemlighet för min make, och jag anser det orätt, att . . .

— Denna gången måste du hafva det, om du vill hoppas på en lycklig utgång. — afbröt pater Anatolius med mera skarp stämma än vanligt, och den äkta jesuiten kröp derpå ohöljd fram i denna hans fortsättning. — Om du vill nå ett mål, isynnerhet när det som detta är af god och för den heliga kyrkan förmånlig natur, se då ej på hvilka medel du väljer, ty äfven om de i världens ögon skulle i ett eller annat hänseende vara klandervärda, så äro de likväl i kyrkans ögon ej endast berättigade, utan äfven berömvärda, och komma att

tynga ganska mycket i den skål, der dina goda gerningar en gång skola vägas.

Om Constantia von Mohrenheim nu sett in i munkens ögon, skulle hon der varseblifvit all den fanatism, som kan gömmas i en jesuitersjäl. Hon satt i stället med armarne korsade öfver bröstet och hufvudet nedsjunket mot detsamma.

— Nåväl, — utbrast hon slutligen och steg hastigt upp, — jag vill följa edert råd. Gif mig, fromme fader, eder välsignelse, på det att jag må hafva ett stöd deraf under de svåra pröfningarne.

Pater Anatolius ämnade just villfara denna begäran, då lätta steg hördes utifrån stugan. Munken fick nätt och jemt tid att uttala sitt »Amen,» då Maria von Mohrenheim visade sig i dörröppningen.

10.

En ödesdiger glömska.

Antingen i följd af ren glömska, eller också derför att hon ansåg det obehöfligt, nog af, pater Anatolius hade icke delgifvet Max hvad som blifvit öfverenskommet med Constantia von Mohrenheim. Och dock kände denne så väl till historien om Evert Birgersson och Maria von Mohrenheim, likasom han visste att hennes kusin, Kurt von Acken, ifrigt eftersträfvade den unga flickans hand. Som rättrogen katolik skyndade han derför en dag, då han märkte att der var jembörelsevis lugnt i staden, till

sin husbonde, David von Mohrenheim, och berättade honom så oemotståndligt som möjligt sina iakttagelser. När han slutat, röt öfversten, som under tiden bokstafiligen sutit som på nålar:

— Du ljuger, skurk!

— Aldrig har jag varit en skurk, herre, — svarade Max, under det en förtrytelsens rodnad spred sig öfver hans kinder. — Att jag någon gång varit tvungen att dölja sanningen, det kan nog hända, men då har det varit för att ej stifta mera ondt. Nu, — slutade han och lade bestyrkande handen på bröstet, — har jag talat sanning.

David von Mohrenheim satt en stund som om han blifvit förvandlad till sten. Endast den tunga, flämtande, andedrägten förrådde att han ännu egde lif.

Slutligen sprang han upp, stack ett par pistoler i gehänget och befallde Max att följa sig. Kosan styrdes genast till Krakau-Werder och innan makan och dottren visste ordet af, stod han framför dem. Båda sågo genast af hans ansigtsuttryck, att något ovanligt inträffat och markgrefvinnan hade just en fråga på tungan, då han tvärt vände sig till dottren och sporde, i det han pekade på den bakom stående Max, hvilken nu började darra för följderna af sitt alltför häftiga nit:

— Är det sannt hvad Max har berättat mig?

Maria som genast anat hvad frågan gällde, reste sig upp till hela sin längd, såg fadren stadigt i ögonen och svarade:

— Ja, fader det är sannt.

Constantia von Mohrenheims förskräckelse kan lättare tänkas än beskrivas, då hon alltför väl kände sin makes ståndpunkt angående trossaker. De blickar, hon gaf den stackars tjenaren, trängde in i hans hjerta som

dolkstyng och till sin bäfvan märkte han nu, att han begått en kolossal dumhet. Men, nu var det för sent att ändra den.

Vid det svar, Maria afgaf, sjönk markgrefvens kraftfulla gestalt tillsammans och han måste stödja sig mot väggen för att ej falla.

Några ögonblicks tystnad inträdde och de skulle härunder blifvit ett värdigt stoff för en skicklig målares pensel. I förgrunden Marias ståtliga gestalt, tydande på ett ej så litet trots, till venster markgrefvinnan, som ännu syntes orolig och ej tycktes hafva klart för sig hvad hon borde göra, så den nästan tillintetgjorde öfversten och blott några steg ifrån honom den förskrämda Max, och till sist, men ej sämst, den på lur i motsatta dörren stående jesuiten, hvilkens hatfulla blickar vaktade tjenaren med uttryck, som påminde om en afgrundsande.

Constantia von Mohrenheim hade ändteligen kunnat tillkämpa sig så mycken beherrskning öfver sig sjelf, att hon förmådde bryta den pinsamma tystnaden med dessa ord:

— David, det har varit en hård och . . .

Vid första ljudet af hennes röst spratt öfversten till och återtog sin kraftfulla ställning. Hans blickar voro isande kalla, stämman skarp som dolkens klinga och genomisande som vinterns nordliga stormilar.

— Jag har således ej mera något barn, — utbrast han, men kunde, oakadt sina ansträngningar, ändå icke betvinga den lätta darrningen. — Jag är som en biltog man, som . . .

I dessa ögonblick framträdde pater Anatolius.

— Min son, yttrade han med en viss högtidlighet.

— Vi hade trott, att genom öfverseende och mildhet

kunna ernå hvad man sällan plägar vinna med sträng-
het, och . . .

Innan munken hann fullborda sin mening, bragte David von Mohrenheim honom till tystnad genom en af dessa vinkar, som förråda den, som är van att befalla öfver massor. Den annars så djerfve, ej sällan framfusige, pater Anatolius teg genast, men att det jäste inom honom, det syntes tydligt både af hans uddhvassa ögonkast och af det häftigt flämtande bröstet.

— Tig, eländige hycklare, — utropade David von Mohrenheim och stampade så hårdt i de murkna golf-
tiljorna, att de delvis krossades. — Tror du ej, att jag känner edra knep? God katolik är jag, men eder afskyvärda liga tillhör jag icke och jag tackar Gud för att jag nu ändteligen fått ögonen öppna för hvad I egentligen ären. Våga från och med i dag icke att vidare sätta eder fot inom Bernburgs murar om det skulle förunnas oss, att ännu en gång återvända dit. Följen mig, — sade han till maken och dottren, — hos mig ären I tryggare, än här!

Pater Anatolius kunde icke yttra ett enda ord. Stillatigande måste han åse hur markgrefvinnan, Maria, Prisca och Max följde öfversten. Det värsta af allt var, att den båt, som förde dem till Vedtorget, ej af sig sjelf kunde komma tillbaka. Att beskrifva det raseri, som nu till slut bemäktigade sig jesuiten, skulle vara fåfängt. Som en till hälften vansinnig sprang han kring den lilla holmen, till dess han slutligen, uppgifven af trötthet, nedsjönk i det rum, der den för honom så ödesdigra scenen nyligen utspelats och med hes, flämtande röst, utstötte dessa ord:

— Vare du förbannad i tid och evighet.

Komplott och dryckenskap.

Den belägenhet, i hvilken Gallas och den kejsrerliga hären nu råkat, var betydligt sämre, än den trott sig under första instängningen. Då hade han åtminstone blott hungern att kämpa emot, men nu tillstötte äfven två andra omständigheter, som till yttersta grad försämrade hans ställning.

Icke nog med att stadens innevånare på alla upp-tänkliga sätt gjorde allt hvad i deras makt stod för att göra lifvet för honom och hans folk så surt som möjligt, äfven den kur-sachsiska besättningen ådagalade dag från dag allt mera afvog sinnesstämning och tidt och ofta förekommo ovänliga sammanstötningar, icke blott emellan de båda besättningarnes »gemene,» utan äfven mellan deras officerare. Då och då urartade det till blodiga handgemäng, och när klagomål deröfver inlupo, ryckte Gallas blott på axlarne och svarade temligen likgiltigt:

— Ja, hvad skall jag göra! De äro ju våra bunds-förvandter, och äro de upproriske eller motvillige, så måste jag straffa dem. — Och han tillade, liksom för att urskulda sin slapphet. — Dessutom har jag icke på länge fått mottaga några befallningar från Wien, så att jag vet ej riktigt hur jag skall behandla de mot-sträfvige.

Allt sedan den stora branden hade magdeburgarne småningom företagit sig att del efter del åter uppbygga sin stad. Der och hvar började också att då och då resa sig ett hus, ibland till två våningars höjd, men

vanligtvis blott innehållande en. En fiende kunde ju, aldra helst som kriget mest fördes i dessa trakter, komma hvilken dag som helst och hur skulle då utgången blifva? Svaga besättningar, sönderskjutna och delvis raserade murar och skansar, samt dertill en utarmad och så godt som modlös befolkning, se der hvad den förut lifskraftiga och modiga staden Magdeburg nu hade att bjuda på i försvarsväg. Men, som den, i följd af sitt läge, var ganska vigtig i strategiskt hänseende, hade likväl de sachsiske krigsmyndigheterna så småningom låtit förbättra hvad som någorlunda kunde iståndsättas, och en och annan af dess många skansar voro vid denna tid ganska brukbara såsom försvar mot en fiende. Detta visste också Gallas, och det var därför som han länge haft sina ögon fästade på den platsen. Nu hade han äfven kommit dit, men i hvilket tillstånd!

Nya staden (Neustadt) var ännu ganska sparsamt bebodd. De flesta bostäderna utgjordes bokstafiligen af jordkullar och eländiga riskojor, hvilka delvis rycktes bort af höststormarnes skarpa ilar. Långs Elbefloden syntes en lång rad af brädstaplar, upplagda i och för de blifvande byggnaderna, ty att uppföra dem af sten under nuvarande oroliga förhållanden, det skulle hafva stämplats som lyx och öfverdåd, ja till och med vanvett.

En hård, nordlig, storm svepte kall och bitande öfver Magdeburg och dess omnejd och gjorde att den dystra qvällen tycktes komma på mycket fortare, än annars. Gatorna voro människotomma med undantag af en och annan soldatpatrull, som hade till uppgift att visitera posterne och — roffa till sig matvaror, om tillfälle dertill gafs utan att väcka allt för stort uppseende. Men, stadens innebyggare voro alltför rädda om de småsmulor de lyckats att skaffa sig, för att ej gömma

dem på säkra ställen, och i vanligaste fall måste patrullerna återvända tomhändta.

Men, ut till Neustadt, dit gingo ej några patruller, ty den stadsdelen var belägen utanför norra muren, der porten stod vid Kröker-Thor, och der fanns för resten ej några parti lifsmedel att snoka efter. Tvertom voro Neustadts fattige innevånare nästan uteslutande hänvisade till att om dagarne söka sin tarfliga och otillräckliga föda af gifmilda människohänder inom stadsmurarne.

Den ofvannämnda stormqvällen syntes likväl tvenne knektar försigtigt styra sina steg ut till den nämnde stadsdelen. De togo genast kosan till brädstaplarne, der de en god stund gingo spejande af och an. Till en början tycktes de någorlunda finna sig i ensamheten. men då tiden skred framåt utan att någon ändring inträffade, hviskade den ene till den andre:

— Om det skulle händt honom någonting, som . . .

— Tyst, jag hör steg, — afbröt den andre. — De komma hitåt.

Han hade knappast hunnit uttala sista ordet i meningen, då en låg hvissling hördes. Den, som sist talat, svarade genast, och snart hade tre kejsarlige knektar förstuckit sig mellan ett par af brädstaplarne.

— Nå, korporal, hur går det? — hviskade den, som först talat.

— Ja, — ifyllde hans kamrat, — finnes det någon utsigt till att vi skola lyckas?

— Stor utsigt, — svarade korporalen. — I öfvermorgon, klockan sex på qvällen, har jag vakten vid husets baksida. Jag har i dag noga studerat terrängen och finner ej någon svårighet alls att få upp den låga

källargluggens lucka. Sedan går allt af sig sjelft. Sängkammaren är rakt öfver källaren, och . . .

Korporalen fullbordade meningen med en geste, som var betecknande nog.

— Ja, — yttrade den, som aldrig först talat, — det här eländiga tillståndet har räckt alltför länge, tycker jag. Ända sedan vi voro i Danmark, har . . .

— I Danmark, — afbröt kamraten torrt, — då är du en nybörjare gent emot mig. Jag har varit med i många år, jag, och alltid har det varit uselt så snart vi fått Gallas till befälhafvare, men aldrig så uselt som nu. Hvarför skulle kejsaren just välja den, som aldrig gjort annat än förderfvat hans trupper och . . .

— Det är icke för att onödigtvis prata derom, som vi kommit hit, — afbröt korporalen buttert, — utan för att bestämma tiden när vi skola söka utkräffa hämnd på den, som fört oss till branten af undergång. — Och han fortsatte i ännu lägre ton. — Ända sedan i går har Gallas beständigt varit rusig och ännu några dagar håller han väl på att dricka. Under den tiden, då han minst har reda på sig är det just säkrast att nå afsigten. Vill ni alltså möta mig den förut sagde tiden, så . . .

Innan korporalen hann tala till punkt hade de andre räckt honom sina händer och den, som hårdast klandrat Gallas, hviskade tillbaka:

— Vi komma säkert. Allt är i ordning, bara det att finna ett lämpligt ställe.

— Det skaffar jag, — utbrast korporalen.

En stund derefter fanns ingen lefvande varelse mera *utom* hus i Neustadt. Stormilarne tumlade ohejdadt om i luftens regioner, i hvilka de litet emellanåt kringströdde massor af qvistar från de små riskojorna,

rusade med samlade krafter mot brädstaplarne, hvilkas ganska tjocka plankor knakade och böjde sig för den mäktigare, och jagade upp flodens vågor så våldsamt, att de, skummande och fräsande kastade sig ett godt stycke upp på Fiskarstranden, der åtskilliga qvarglömda och lösa föremål fingo göra dem sällskap, när de ändteligen, utmattade af kampen, flydde tillbaka. Det var länge sedan en så våldsam storm rasade öfver Magdeburg.

Samtidigt med att komplotten på nytt aftalades i Neustadt var dryckeslaget i full gång hos Gallas. Det var alls ingen brist hvarken på mat eller dryck, och der syntes ej heller några bleka, af hunger tärde, anletsdrag. Men, trots det att de skummande vinbägarne flitigt gjorde sin rund, kunde likväl ej uppsluppenheten, som annars var fallet vid dylika orgier, denna afton nå sin höjdpunkt. Var det stormen som obevekligt lade sin hämsko på nöjet? Var det kanske ovissheten om hur den kommande dagen skulle gestalta sig?

Nej, osedd och ändock känd af alla, stod der för det inre ögat en dyster, benrangelslik skepnad och på dess panna lästes ordet: nöd.

— Låt oss njuta medan vi hafva tillfälle dertill, — utropade den halfrusige Gallas och höjde bägaren, hvarvid en del af innehållet stänkte öfver bordet. — Hvad tjenar det till att nu hänga läpp! I morgon kanske att ingen enda af oss finnes kvar i lifvet. Lefve kejsaren! Död åt fienden!

Då han skulle föra bägaren till sina läppar, tappade han den. Ruset hade försvagat armen. Slappt sjönk den ned på soffan under det hufvudet föll ned på bröstet. Den kejsarlige »härföraren» var nu sjelf förstörd

af guden Bacchus och hans perlande och skummande vintrupper.

Sedan Gallas blifvit förd till sängs, aflägsnade sig gästerna mer eller mindre »ankomma».

På David von Mohrenheim, som, tvärt emot sin önskan, nödgats att deltaga i gästbudet, syntes icke det ringaste spår af dryckenskap. Han hade också just i samma vefva fått helt andra saker att tänka på.

12.

Pater Anatolius gör efterforskningar. Kinkiga ögonblick. Träkåken.

Att pater Anatolii förtviflan och gränslösa harm skulle taga sig, som vi förut erfarit, det var ju naturligt och han förbannade högt den stund, då han glömde att tala med tjenaren Max om det beslut, som han och markgrefvinnan fattat. Det var naturligtvis i ren välmening som den gamle tjenaren, ifrig katolik som han var, hade »gått och dummat sig», såsom jesuitens ord föllo sig.

Och sedan det stränga förbudet för honom, att vidare tienstgöra såsom den markgrefliga familjens bikt-fader. Tänk blott, hvilka goddagar han haft på Bernburg, och hvilken makt i andligt hänseende hade han icke utöfvat, ej blott öfver tjenstefolket, utan äfven öfver husbondefolket! Han hade ju herrskat hardt nära som en liten pålve, och nu? Utsparkad som en hund, utan

mat, utan allt. Hvert skulle han taga vägen under denna brydsamma tid, då munkar och prester voro skingrade nästan som agnar för vinden? Intet kloster skulle mottaga honom och de familjer, som voro i behof af biktfäder, behöllo nog dem, de förut hade. För resten var det andliga lifvet inom munkarnes krets redan nu så förslappadt, att det hos allmänheten väckte bitterhet och en viss slöhet, i stället för erkänsla och kraft.

Vid det att pater Anatolius af en händelse kom att se ut genom det lilla bakfönstret, från hvilket man hade utsigt öfver flodens östra strand, ryckte han med en viss häftighet tillbaka under det han mumlade för sig sjelf:

— Ser jag rätt, eller är det ej de två banditerna, och . . . och . . . jo, nu ser jag, att jag icke miss-tagit mig. Ha, om jag skulle kalla dem hit, måhända kunde det vara mig till någon nytta och . . . och . . .; men, hvad ser jag, de ha fått tag i en båt och . . . ja, vid den helige Laurentius, komma de ej hit öfver, alldeles som om de varit efterskickade!

En stund derefter befunno sig Judas Kitzze, länge Franz och Svarta trollpackan inne i Simon Haurers koja. Qvinnan hade knappt hunnit sätta ena foten inom dörren förrän hon mumlade för sig sjelf:

— Här skulle jag vilja bo för att få vara i fred.

Pater Anatolius kunde visserligen ej höra hvad hon yttrade, men hans skarpa blickar upptäckte dock, att hennes läppar rörde sig, hvadan han utbrast:

— Säg ut hvad du tänker! Jag skulle just nu behöfva din hjälp.

— Ni, vördige fader! — sporde qvinnan, under det hennes läppar drogo sig till ett leende, som skulle uttrycka förvåning, men som i stället hade något af ondande i sig.

— Ja, vid tillfälle får jag tala med dig derom.

— Vid tillfälle! Ha, ha, ha! Hvem vet om jag är här, eller lefver vid det tillfället.

— Åh, nog lefver du, gamla troll, — inföll Judas Kitze. — Belzebub betackar sig allt för att ännu få taga emot dig.

— Ja, det tror jag med, — inföll länge Franz. — Han har fullt upp af den varan förut.

Utan att besvara dessa hånfulla uttryck, vid hvilka Svarta trollpackan länge varit van, gick hon fram och tittade forskande upp i den enda skorstenen.

— Tänker du att se dig om efter en reträttväg, ifall det skulle behövas? — sporde förre banditchefen sarkastiskt.

— Ja, då får hon akta sitt fina skinn — tillade Franz, storskrattande. — Det vore en everdelig skada, om hon skulle få rispor i det. Hur skulle det då gå med kurtisen i...?

Hade icke gäckaren så hastigt sväljt ned sista ordet och kastat sig åt sidan, skulle han med all säkerhet fått en kraftigt slungad sten rakt i hufvudet. Nu undgick han den, fastän med möda.

— Låt nu qvinnan vara i fred, — mumlade pater Anatolius. — Viljen I troget tjena mig i en sak, så skall ni ej hafva gjort det lönlöst.

— Ja, ja, — svarade alla tre samtidigt.

— Men, utan att för någon, eho det vara må, om-tala, att ni gå mina ärenden.

— Nej, — blef det gemensamma svaret.

— Och vidare, ni få icke ens nämna mitt namn.

— Nej, aldrig, — ljöd det ånyo.

— Och om ni af en händelse få höra det, så skola ni låtsas som om jag vore okänd för eder.

— Ja, ja!

— Godt. Svär det vid allt hvad heligt är i himmelen och på jorden, och med två finger på denna, i vigvatten helgade, dolkklinga.

Utan det minsta tecken till motsträfvighet gicks eden. Några samvetsbetänkligheter kunde naturligtvis ej finnas hos dem, som voro så nedsölade i brott af allehanda slag, att de, så att säga, rent af kunde drunkna deri.

Pater Anatolius tycktes likväl, att döma af det leende, som spelade kring hans läppar, särdeles belåten med de hjälptrupper, han fått. Efter några minuters funderande delgaf han dem sin afsigt, och slutade sålunda:

— Men, hvad än må hända, icke det minsta hår får krökas på hennes hufvud.

Troligtvis skulle han genast ångra, att han också invigt qvinnan i sin plan, om han sett den dystra och på samma gång vilda eld, som glimmade i hennes kol-svarta ögon.

— Hvert skola vi föra henne? — sporde Judas Kitze.

— Det blir tids nog att bestämma, när ni lyckats, — svarade pater Anatolius. — En af eder kan då möta mig här, så får han besked. Men, skynda på, ty sedanast efter tvenne dygn måste saken vara klar.

En stund derefter var pater Anatolius åter ensam i Simon Haurers koja. De tre hade begifvit sig till staden och der spridt sig åt skilda håll.

— På så sätt skall jag få hämnd, — nästan framväste jesuiten. — Och har jag henne bara i mitt våld, så hittar jag nog vägen till något ensligt ställe, ty den katolska kristenheten är stor.

Josua Leyer, såsom den unge skogvaktarens kusin och jennåring, hette, emottog Evert Birgersson med den aldra största vänlighet, ty han hade alltid stått och stod ännu, i hemlighet förstås, liksom en stor del af magdeburgarne, på svenskarnes och protestanternas sida. De trötte vandrarne fingo genast så bekväma bäddar som omständigheterna det kunde medgifva och det gick ej om särdeles många minuter, förrän alla tre hvilade godt i sömnens armar.

Den, som först helsade morgongryningen, det var Evert. Sednaste delen af natten hade han sofvit ganska oroligt. Tanken på Maria lemnade honom nemligen icke, och han kunde ej återfå något af sitt lugn förr, än han åtminstone visste hvar hon för tillfället befunno sig. Men, huru få veta detta? Möjligtvis af en ren händelse?

— Ja, — tänkte han och klädde sig skyndsamt, — det skall nog vara en slump, som anvisar mig hennes vistelseort. Slumpen har mer än en gång varit mig till nytta, och jag vill hoppas, att den skall vara så äfven nu.

Efter ungefär en half timmes ströfvande hit och dit hade våra tre vänner, ty så kan man med allt skäl benämna dem, eftersom Evert Birgersson redan funnit, att han i Berthold Schantz och Josef Kuhz verkligen egde tvenne sådana, och de från sin sida äfven hyste samma känsla för den i dubbelt hänseende hårdt pröfvade svenske officeren, uppnått Ulrichs-Thor. På hela denna vestra vallgata voro i den tidiga morgonstunden knappt ett dussin menniskor synliga och dem, som de hittills mött, vare sig att de tillhört militären, eller icke, hade knappast bevärdigat dem med en enda blick.

— Om vi bara på något sätt, som ej väcker uppmärksamhet, skulle kunna få reda på hvar öfverste von

Mohrenheim tagit sitt qvarter, så vore det mycket värdt, redan det, — mumlade Evert mera för sig sjelf, men oafsigtligt ändock så högt, att hans följeslagare hörde det.

— Dermed vore mera vunnet, än ni tror, — inföll Berthold Schantz. — Dock tror jag, att det ej skall dröja länge, förrän vi nått vårt mål. Tålmod måste vi dock hafva, ty annars kan alltsammans blifva om intet.

— Berthold har allt rätt, han, — menade Josef. — Visserligen är han icke så gammal och vis ännu, men nog begriper han bra mycket; ja, ibland kanske mycket mera, än den, som är dubbelt så gammal som han.

— Rätt, — inföll Evert. — Det är erfarenheten, som man mest bör lita på, och en ung person kan mången gång i det hänseendet stå betydligt öfver gråhårsmannen.

— Håll er nu raka och styfva och se så obekymrade ut som möjligt, uppmanade i detsamma den unge skogvaktaren. — Jag ser, att det står en post vid Ulrichs-Thor och han tyckes betrakta oss med något misstroende. Om han skulle spörja oss efter lösen?

Några steg till och postkarlen sporde:

— Lösen?

— Skall ni fråga oss efter den? — utbrast Berthold.
— Vi äro ju stadsboar.

Men, soldaten, som var en kur-sachsare, hade tydligt erhållit stränga ordres, ty utan att svara på inpasset, sade han kärft:

Lösen, annars skjuter jag!

Ögonblicken voro kritiska, ty våra tre vänner hade, ända sedan de trädde inom stadens murar, icke hört någon lösen. Hvad var nu att göra, ty knekten redde sig just nu till att sätta sin hotelse i verkställighet.

För andra gången stod lyckan dock de djerfve bi.

Just i samma ögonblick som knekten skulle lägga geväret till ögat, uppstod inne i det i portöppningen befintliga vaktrummet ett plötsligt larm. En trasigt klädd mansperson störtade ut och efter honom en vakthafvande underofficer skrikande med full hals:

— Tag fast, eller skjut rymmaren!

Posten måste lyda. Dessa få ögonblick, när soldaten, hvilken måste lyda ordres, satte efter den trasigt klädde och äfven lyckades knipa honom några tiotal alnar derifrån, begagnade sig våra tre vänner skickligt af och slunko in på en, snedt emot porten liggande, gård. Efter några ögonblicks forskning varseblef den unge skogvaktaren ett trångt prång och drog sine följeslagare med dit. Prånget ledde till en massa, i ett fullständigt virrvarr liggande, gårdar, lemningar från den stora branden. Der och hvar hade byggnadsarbetet återupptagits, men på de aldra flesta tomterna qvarstodo ännu dystra, kolnade, ruiner.

— Det här var ett ganska...

Längre kom icke Josef Kuhz, i sitt anförande, då han blef afbruten af Berthold Schantz med ett:

— Nu duger det ej att stå här och prata om hur illa vi voro ute, emedan det ej torde dröja länge, innan vi blifva förföljda.

Och han hade knappt fått sista ordet öfver läpparne, förrän en kraftig stämma ljöd från Ulrichs-Thors:

— Skynda att förfölja de misstänkte tre personer, som ej kunde gifva lösen och som gömt sig här midt emot. Skjut dem, om de icke gifva sig godvilligt.

Denna befallning, som på det tydligaste kunde uppfattas af flyktingarne, satte benen under dem och på de djerfvaste krokvägar, dem de första gången be-

trädde och om hvars slut de voro fullkomligt okunnige, nådde de slutligen Strandgatan. Ljudet af förföljarne hade nu upphört.

— Ja, hvad är nu att göra, — utbrast Evert Birgersson, — jag har . . .

— Innan han fick sluta meningen, ryckte Berthold Schantz honom så häftigt i ena armen, att han nära nog stupat omkull.

— Se der, — hviskade den unge skogvaktaren och pekade på en usel tråkåk, belägen blott några famnar derifrån. — Nu vore det kanske hög tid att söka få reda på den unga markgrefvinnans bostad, ty den känna naturligtvis de der skurkarne till. Kom så smyga vi oss närmare. Ingen skall upptäcka oss, blott vi äro försigtige.

Det var Judas Kitze och Svarta trollpackan som Berthold Schantz fått sigte på, och som med försigtiga steg närmade sig tråkåken, i hvilken de försvunno.

Tack vare allt det skräp, som var hopadt omkring denna halft förbrända lemning, kommo våra tre vänner utan särdeles stor ansträngning fram till densammas ena gafvel. Ungefär en half manshöjd öfver marken var ett fönster, af hvars ena ruta, den öfre, ännu funnos kvar en bit glas. Att kalla det för ett fönster, är dock i det hela taget orätt, ty det var egentligen icke annat, än en glugg, på midten försedd med en grof tvärslå.

Våra tre vänner hade nätt och jemt hunnit dölja sig i de nedanför fönstren växande täta buskarne, då ett mummel, förrådande mensklige röster, hördes inifrån. På ett tecken af Berthold Schantz hukade sig lyssnarne ned så tätt intill väggen som möjligt.

Förberedelser. Utflykten.

— Fördömdt ruskigt väder i qväll, men, den här årstiden kan man ju icke vänta annat, — mumlade korporal Graube för sig sjelf, under det han med häftiga steg gick fram och åter utanför baksidan af det hus, der Gallas tagit sin bostad. Graube var densamme, som vi förut gjort bekantskap med i Neustadts vedstaplar tillsammans med två kejsrerlige knektar.

Sedan han åtskilliga gånger ruskat på sig och otåligt stampat med fötterna, gick han försigtigt fram till en källarglugg, så pass stor, att en menniska af vanlig längd nätt och jemt kunde tränga sig derigenom och undersökte, så godt mörkret det tillät, gluggens sidor. Efter en stunds trefvande, yttrade han, tydligt belåten med de resultat, han vunnit:

— De möta ej några hinder, och då jag i middags var der nere, syntes allt godt. Hvad som behöfves, finnes redan der i ordning, så att... men, hvarför äro de ej redan här? Skulle möjligtvis någon varit nere i källaren och upptäckt anstalterna? Nej, nej, — fortfor han, — det kan ej vara möjligt; jag har ju hela dagen hållit så trogen utkik, att icke ens en katt kunnat smyga sig dit ned, utan att jag skulle se det.

Åter företog han sin utmätta vandring och tjogetals tankar genomkorsade hans hjerna. Mer än en gång önskade han sig tillbaka till den lilla kojjan på en af Riesen-Gebirges plåtåer; i hans minne stod nu så lifligt hans barndoms dagar, då han, ystert och djerft klättrade uppför de kala bergspetsarne och utför de afgrundslika

stuporna för att tillegna sig fogelboens små beffädrade innevånare, och han log hvarje gång han påminde sig de ofta farliga strider, han hade att utstå mot de små, hjälplösa, varelsernas naturliga beskyddare, föräldrarne. Ja, ännu, efter närmare fyratio år, bar lhan på armar, bröst och ben, ärr efter deras näbbar och klor.

— Ja, det var min lyckligaste tid, — mumlade han för sig sjelf, — den glömmet jag aldrig.

I detsamma hördes taktmessiga steg. Det var patrullen, som anlände.

— Har något anmärkningsvärdt händt? — sporde sergeanten.

— Nej!

Sergeanten fortfor i barsk ton:

— Du skall noga se upp med båda öggonen, Graube, ty här synes vara ugglor i mossen.

— Hur så? — menade korporalen och lycka för honom var, att så pass mycket mörker var rådande, att sergeanten ej kunde se den rodnad, som i ett nu betäckte Graubes kinder.

— Jo, det har nyss kommit rapport från Ulrichs-porten, att tre okände personer, som förefallit ganska misstänkte, och som vägrat att gifva lösen, stryka omkring här. Det är antagligen desamme, som för några timmar sedan med våld inträngde genom Sudenburger-Thor och . . .

— Förmodligen spioner då, — aflbröt korporal Graube och tyckte att det kändes som om en tung sten föll från hans hjerta.

— Antagligen är det sådana. Får du se något misstänkt, som ej vill gifva sig tillkänna, så skjut genast.

— Vore det ej då bättre, att tillkalla vakten och

söka taga dem till fånga, så kunde vi möjligtvis erhålla väl behöfliga upplysningar? — inföll korporalen tvärt.

Sergeanten betänkte sig några ögonblick, derpå sade han:

— Ja, du får göra så, som du sjelf finner vara bäst. Ser du, att de utan svårighet kunna tagas lefvande, så gör det, annars skjuter du.

Efter dessa ordres marscherade patrullen bort och korporalen blef ensam.

— Så rädd har jag ej känt mig på länge, — mumlade han och lade handen på det ännu våldsamt klappande hjertat, — ty jag kunde ej tro annat än att allt der nere var upptäckt och att...

— Åh, då skola de allt hafva skarpare syn än en örn, — afbröt i detsamma en hviskande stämma och en menskelig gestalt, som, osedd af korporalen, lyckats gömma sig bakom ett litet utsprång, trädde fram, samtidigt med att en dylik kom äfven från ett annat utsprång.

Korporal Graube, som genast igenkänd sina medhållare, soldaterna Berch och Lentz, desamma, som varit med honom i Neustadt, gaf dem genast ett tecken att följa sig fram till den lilla källargluggen, hvars lucka han försigtigt öppnade under det han i hviskande ton sporde Lentz:

— Du har väl placerat allt...

— Oroa dig ej korporal, — afbröt Lentz ifrigt, — det ligger der alldeles säkert så länge som det behöfver ligga der.

— Och det skall nog inte bli så länge, — menade Berch.

— Hvem utaf er skall nu gå ned? — sporde korpo-

ralen, sedan han en stund uppmärksamt lyssnat om icke något hinder skulle uppstå.

— Jag har tänkt att ni skulle gå dit ned båda två, — inföll Lentz.

— Nej, pass, — menade korporal Graube, — jag behöfver en här uppe för att hjälpa mig att hålla vakt. Dessutom, — fortför han mera försigtigt, — tror jag inte, att du, Berch kan tränga dig igenom den der luckan, ty dertill är du alltför fet.

— Jag kan ju försöka, — menade Berch och han gjorde äfven försöket, men, det aflopp alldeles så, som korporalen förutsagt, han fick ej ens halfva kroppen i öppningen.

— Nej, jag ser, att jag måste stanna utanför, — utbrast han. — Skynda du, Lentz; han kom hem för en half timme sedan och rusig var han, så att han sofver väl nu i rappet. Hvarför skola vi längre behöfva äta hundar och kattor, då han och hans generaler dagligen smörja sig med läckra stekar och goda viner!

— Säg heldre, hvarför skola vi ej nu försöka att göra oss af med en odugling, som redan förstört mer än en kejsarlig här, — inföll korporal Graube. — Detta är enda sättet, att få en ny befälhafvare...

— Som kanske ej blir dugligare, den heller, — inföll Berch.

— Åh, vi skola väl hoppas det bästa, — menade Lentz. — Men, lika godt hvilket, jag går nu ned. Bed ett par »ave» för mig, ifall ni ej skulle få återse mig lefvande.

Utan att gifva sig tid att lyssna till kamraternes svar, trängde han utan svårighet sin kropp in i gluggen och försvann efter några sekunder. Sedan korporal Graube försigtigt tillslutit luckan, började han och Berch

sin vandring längs husets baksida. De känslor, af hvilka de beherrskades kunna vi lätt ana utan att här behöfva teckna dem.

Under loppet af nära nog hela dagen hade Gallas varit vid ett oroligt och högst dåligt lynne och dertill funnos äfven ganska giltiga skäl. Åsynen af allt det elände, som rådde i hans här, hvars soldater anställde ordentliga hetsjakter efter stadens hundar och kattor, dem de genast dödade och tillredde, samt harmen öfver stadsboarnes och kursachsarnes oginhet, att icke vilja dela med sig den minsta brödbit, gjorde honom så godt som förtviflad, och det är ej då att förundra sig öfver, att han sökte dränka sina sorger i vinbägaren.

Till råga på allt anlände nästan hvarje timme nedslående underrättelser om tillståndet utanför staden. Redan aftonen förut hade han utskickat mindre ströfpartier med afsigt att från kringliggande trakt uppbringa så mycket lifsmedel som möjligt under natten. Då morgonen inbröt återvände en del, sammansmält mer än till hälften, utan lifsmedel, men i stället förkunnande, att de på Elbeflodens vestra sida opererande svenska rytteriefdelningarne gjort ett med sina landsmän på östra sidan och innestängt Magdeburg liksom förut de Bernburgska lägren; andra afdelningar återkommo icke alls, de hade antingen blifvit nedhuggna eller tillfångatagna.

Allt detta bragte Gallas i raseri och ännu värre blef det när kurirer förtäljde, att flodbryggorna vid Schönebeck, söder om Magdeburg, och Burg norr om densamma, nu voro färdiga och befästade, och att Torstens-

son obehindradt kunde skicka sina skaror till hvilken sida om floden det behagade honom.

När det dessutom vid middagstiden rapporterades för honom, att åtskilliga misstänkte personer lyckats smyga sig in i staden och ej ännu kunnat anträffas, då kastade sig Gallas genast på sin springare och gjorde, följd af en rytteritrupp, der fanns nemligen en, som hade sina hästar i behåll, en rund kring hela staden, då en mängd hus, isynnerhet af de mindre, undersöktes, men utan önskvärdt resultat.

På hvad sätt skulle han kunna draga sig ur denna vådliga klämma, innan han till evärdlig skam för både sig sjelf och katolikerne, måste gifva sig på nåd och onåd?

Det var derpå han grubblade när han återvände till sin bostad, och han uppnått densamma, hade han anförtrott sig åt den vid hans sida ridande öfverste von Mohrenheim.

Denne såg till en början ganska allvarsam ut, men slutligen ljusnade hans anlete något och han anförtrodde Gallas sin plan i lågmälda ordalag, på det att ej de bakom ridande knektarne skulle få del af, och i förväg yppa den.

— Icke så oäfvvet påhittadt, min bästa öfverste, — mumlade Gallas, hvilkens ansigte också ljusnat ej så obetydligt. — Jag skall genast underhandla med Enkeforth och Bruay. Nå, — fortfor han högre och bytte om samtalsämne, — jag har hört att ni tagit till er eder grefvinna och dotter, hvilka på ett så knepigt sätt lyckats fly från Bernburg, hur må de?

— Den heliga jungfrun vare tack, de må bra. Endast på min dotter, som är något svag utaf sig, har detta stormiga lif icke haft något godt inflytande, hon . . .

— Men, — afbröt Gallas uppriktigt, — jag har hört berättas, att eder familj alls icke hade att klaga öfver det bemötande, som den rönte på Bernburg; hvarför lät ni den då icke stanna kvar?

Denna fråga hade David von Mohrenheim långt ifrån väntat sig och han var därför naturligtvis ej beredd att genast besvara den, hvadan han vände sig en smula åt sidan för att söka dölja den plötsligt påkomna förlägenheten. Ur denna blef han dock genast räddad genom Enkeforths ankomst.

Äfven Gallas glömde sin fråga just för det råd, han erhållit af öfversten. Sedan han utbytt helsningar med Enkeforth, sade han:

— Jag önskar, att ni, båda två, mina herrar, vilja följa mig i och för en vigtig öfverläggning.

Öfverbefälhafvarens önskan var naturligtvis det-samma som en indirekt befallning och åtlyddes därför genast.

14.

Hvem var Svarta trollpackan?

— Här tror jag att vi kunna få vara fredade en stund medan vi prata, — yttrade Judas Kitze när han och hans följeslagarinna kommo in i det lilla rum, nedanför hvars fönsterglugg de tre lyssnarne hade dolt sig.

— Tror du att ingen skall kunna upptäcka oss här?
— sporde qvinnan med en viss tvekan.

— Ja, det tror jag bestämdt.

Svarta trollpackan hade nu fått ett helt annat utseende, hvilket i högsta grad frapperade Judas. Han sade likväl ingenting derom, ty i och med detsamma skulle han kanske förderfva allt, och ej få veta hvad hon så länge lofvat honom.

Det trotsiga, nästan afgrundslika uttrycket i hennes anlete var försvunnet och i stället hvilade deröfver en sådan gränslös smärta, att den förre banditchefen ofrivilligt ryggade tillbaka. *Quinnan* hade nu återtagit den plats, henne tillkom och jagat *furierna* på flykten, åtminstone för de närmaste ögonblicken.

När hon varseblef den rörelse, som Judas Kitze erfor, mumlade hon halfhögt under det ett vemodigt leende spelade kring hennes läppar:

— Jag undrar ej på, att du blir förvånad öfver hvad du ser, ty det har du aldrig förr sett, men jag är säker på, att du skall blifva ännu mera förvånad öfver hvad du får höra och ej heller det har du hört förut. Det är ingenting mer och ingenting mindre, än mitt lifs historia. Jag har mer än en gång lofvat att vid tillfälle berätta den för dig och just nu har, i följd af händelsernas gång, detta tillfälle yppat sig.

Efter dessa ord lutade hon hufvudet i ena handen och vaggade, än sakta, än häftigt, fram och tillbaka mel hela kroppen under det hon esomoftast utstötte några qväfda rop och våldsamt knöt de magra händerna. Det var synnerligen de gamla minnena, som med all sin makt åter döko upp i hennes själ och kommo henne att glömma det närvarande. Slutligen ryckte hon sig lös ifrån dem och sade, under det hon forskande såg sig omkring åt alla sidor:

— Tror du att ingen hör oss här?

— Nej, hvem skulle det vara?

— Ja, jag vill icke omtala min historia för någon annan än dig, — utbrast hon energiskt. — Åtminstone icke ännu, — slutade hon med nästan hviskande stämma.

— Men, så börja då en gång, — inföll Judas Kitzes otåligt. — Du vet, att vi ej rå om vår tid, utan...

— Du har rätt, — afbröt qvinnan med synbar energi. — Hör mig då.

Sedan hon med en viss omsorg, som tog sig högst besynnerligt ut gent emot hennes ovärdade och snuskiga klädsel, ordnat sin hufvudklädnad en smula, tog hon ändteligen till orda:

— I den lilla mähriska byn Konitz, straxt vester om staden Olmütz, bodde den ganska förmögne bonden Preczwith med sin hustru, Zewa, en qvinna af stor skönhet och på långt håll härstammande från zigenarne. De voro ganska unga när de trädde i äktenskap, och ännu lyckligare blefvo de när Zewa födde en son. Denna lycka blef dock ej långvarig, ty innan gossen fyllt ett halft år, borttrycktes han af en pestsjukdom, som härjade vidt och bredt. Modren sörjde med en sådan förtviflan, att hon en längre tid måste vaktas, och endast när hon blef underkunnig om, att hon för andra gången skulle gifva lifvet åt ett barn, återkom småningom lugnet. Detta var en flicka och erhöill namnet Franzisca. Kanske därför, att föräldrarne icke klemade så mycket med henne som med sitt första barn, växte hon upp och fick en starkare kropp, hvilken också härdades under arbete på fadrens egor. Dessa, som voro de bästa i byn, gäfvo allt större afkastning och länge dröjde det icke, förrän Preczwith med rätta ansågs för att vara den rikaste i Konitz.

Detta gjorde naturligtvis att Franzisca snart började

att omsvärmas af friare både från den trakten och äfven andra, långt bort liggande trakter. Men, hon var ju ännu så ung, tyckte hon, och skrattade bara åt deras ömma utgjutelser. Till och med herremäns söner försmädde hon och mer än en gång ruskade hennes föräldrar på sina hufvud, och sade, att de ej spådde något godt af hennes egensinne. Men, kanske du tycker att jag är för omständlig? — sporde hon plötsligt och såg på Judas Kitze med frågande blickar.

— Nej, nej, — svarade denne med en betecknande geste, — fortsätt du. Det är ju din egen historia, och jag gissar nog icke orätt, när jag fullt och fast tror att det just är du, som är Fran . . .

— Tyst, för himmelens skull, tyst, — utbrast qvinnan ängsligt och lade blixtnabbt sin ena hand öfver Judas Kitzes läppar, hvarigenom hon hindrade honom från att uttala namnet. — Jag har ej på år hört någon kalla mig så.

— Var lugn, jag skall tiga ända till dess du gifver mig tillåtelse att kalla dig så. — Men fortsätt nu.

— Man brukar påstå att zigenarblodet är varmare än många andra människors. Detta blod ärfde jag efter min moder och det skulle snart taga ut sin rätt. Af min fader hade en i Olmütz bosatt rik adelsman, som vistades der för studiers skull, sade man, hyrt rättigheten att få begagna hans ypperliga jagtmark, och du må tro, att från den dagen blef det ett lustigt lif i och omkring Konitz, — fortfor qvinnan och ett hysteriskt skratt beledsagade hennes ord. Sedan hon väl skrattat ut, något som dröjde en god stund, fortsatte hon:

— Till en början var jag naturligtvis ej så litet skygg för den unge adelsmannen då han skämtande klappade mig på kinderna, men denna skygghet vek

snart bort och länge dröjde det icke, förrän jag, till min stora förskräckelse märkte att jag älskade honom med hela den glöd och styrka, som en mährisk flicka, i hvilken ådror flyter zigenarblod, är mäktig af. Lyckligtvis hade jag en lång tid krafter nog, att ej visa hvad jag kände, men snart skulle det blifva annorlunda. Han hade snart upptäckt, att han ej var mig likgiltig, och en söndag tillstod jag det för honom.

Qvinnan dolde här ansigtet i sina händer; barmen häfde sig våldsamt och det tycktes som om qväfda snyftningar sakta bröto fram.

Den förhårdade banditchefen, för hvilken hittills ej några ömmare känslor varit heliga, syntes för några ögonblick gripen af den smärta, som oemotståndligt trängde in på qvinnan vid uppdykandet af detta ungdomsminne och han ville synbarligen tala, men rösten nekade att gå öfver läpparne.

Då qvinnan märkte detta gaf hon honom ett tecken att tiga och fortfor:

— Följden blef den vanliga. Jag födde en son, och — utbrast hon med djup bitterhet — fadern försvann från Olmütz.

— Men, du kände väl till hans namn?

— Ja. Och nu började en tid af bittra lidanden för mig. Min mor hade då någon miskund med sitt stackars barn, men min fader! Hu, jag ryser bara jag tänker på honom. Ja — fortfor hon och lyftade båda armarna uppåt, — det är af honom som jag lärt mig att förbanna! En mörk höstnatt flydde jag, sedan jag först sett mitt barn sänkas ned i den svarta mullen. Jag flydde öfver berg och haf och jag har varit nästan i alla länder i Europa och en stor del af Asien. Så fick jag veta, att min förförare, som sjelf

var rik, gjort ett rikt och fint parti. Jag sökte upp honom, men hans tjenare kastade mig ut genom slottsporten och hånade mig, och detta försök upprepade jag tre gånger och alltid med samma resultat. Då slocknade den gnista kärlek, som ännu fanns kvar i mitt hjerta och jag svor vid både himmel och afgrund, att uppbjuda allt, att ej sky något medel, hur grymt det än mände vara, blott jag kunde få hämnd på den eländige. Det qvittar mig lika om det drabbar honom personligen eller hans familj. Jag har sett honom i dag, och...

— Han finnes då här? — afbröt Judas Kitze häftigt.

— Ja!

— Säg mig hans namn; kanske att jag kan hjälpa dig i din hämnd.

— Ja, visst kan du det, och det skall du äfven — inföll qvinnan och skrattade hemskt. Derpå lutade hon sig intill banditchefens ena öra och hviskade namnet. Judas Kitze for tillbaka som om han blifvit stungen af en orm, och utbrast nästan tveksamt:

— Men, är detta möjligt?

— Det är sanning, rena sanningen — yttrade qvinnan, som nu liksom genom ett trollslag blifvit helt och hållet förändrad. De vekare känslor, som förut stundtals hade besjälats henne, voro nu helt och hållet försvunna, och hon var upp i dagen alldeles densamma, som vi förut lärt känna henne.

De tre lyssnarne utanför gluggen hade kunnat uppfånga så pass många meningar, att de hade reda både på qvinnans lefnadshistoria och namn, men namnet på hernes förförare, det kunde de ej höra, hur mycket de än skärpte sina örhinnor, och detta var ju icke att undra på, enär hon hviskat det i sin följeslagares öron.

— Och — fortfor qvinnan, hest skrattande — det var med flit som jag tog min bostad i Alslebenskogens mörkaste trakt och omgaf mig med sådana saker som folket tillägger hexorna, samt lät min klädsel blifva smutsig och trasig. Jag ville, att alla skulle frukta mig. Det höll dock på att gå tokigt en gång som du vet, men...

— Ja, hur förunderligt — afbröt Judas Kitze. — Dottren till den...

— Ingenting vidare derom nu — utbrast Svarta trollpackan med kärf stämman. — Kom nu, så gå vi att uppsöka vårt byte. Ha, ha, ha! När jag får det i mina klor, eller får se dess smärta, o hvad jag då skall jubla: Kom, ingen tid är att förlora!

— Dottren till den — upprepade Evert Birgersson ett par gånger för sig sjelf. — Hur skall jag förstå denna sammanställning. Allt är för mig gåtor, och...

Dessa halfhögt uttalade meningar blefvo här afbrutna af Berthold Schantz' uppmaning:

— Vi måste följa dem med den största försigtighet, så kanske att vi kunna hindra ett brott.

Judas Kitze och Svarta trollpackan styrde sina steg rakt mot Kröker Thor och voro så ifriga, att de ej en enda gång sågo sig tillbaka, då de nog skulle upptäckt de tre manspersoner, hvilka troget följde dem så godt som i hälarne.

15.

Minan.

Endast några minuter efter det att Gallas med sina följeslagare inträdt i högqvarteret, ankommo äfven Bruay och von Eyden dit. Den sistnämnde var bokstaffigen höljd af smuts och bar en trasig bindel omkring venstra öfverarmen. Bindeln var der och hvar blodig.

— Ni har varit i strid, öfverste — utbrast Gallas häftigt.

— Ja, och det allvarsamt ändå!

— Hvar?

— Straxt hitom byn Irxleben. Väl en timme hade jag ströfvat omkring och lyckats att få ihop så mycket lifsmedel som kunde rymmas på ett par vagnar och jag trodde nog, att jag skulle lyckas att föra dem oskadda hit, alldenstund jag hade en styrka af närmare två hundra man med mig. Det såg också lofvande ut till en början och mina gossar fröjdade sig äfven synbarligen öfver att åtminstone en gång på så lång tid få sig ett godt mål, då vi, efter att hafva passerat skogen straxt öster om Irxleben, och kommit ett par hundra alnar ut på slätten, plötsligt anföllos af en svärm ryttare, som jag igenkände vara finnar. Första angreppet drefs tillbaka, men ryttarne erhöillo förstärkning och snart låg min halfva styrka på platsen. Två gånger försökte jag att bränna upp vagnarne, på det att fienden ej skulle få gagn af vårt byte, men det misslyckades båda gångerna och till slut måste jag lemna fältet, då fiendens skaror allt jemt ökade sig, och...

Under det von Eyden berättade detta gick Gallas

fram och åter öfver golfvet och piskade nästan ursinnigt sina höga ryttarstöflar med flata värjan, allt under det han flere gånger upprepade:

— Fördömda otur!

Slutligen stannade han framför Enkeforth och Bruay och sporde, i det han forskande betraktade dem:

— Ansen I det vara omöjligt, att, åtminstone i mindre afdelningar, komma ut härifrån?

— Det bör väl gå för sig — svarade Enkeforth raskt.

— Ja, så tycker jag också, — inföll Bruay.

— Nåväl, gören eder då färdiga, att om några dagar hemligen bryta upp härifrån med rytteriet och styra kosan antingen till Dresden, eller, om detta icke lyckas, fortsätta in i Schlezien. Jag kommer efter med den andra delen af hären så fort tillfälle yppas dertill. Och åt eder, öfverste von Mohrenheim, — fortfor han — uppdrager jag att ingen dessförinnan under hvilka förövändningar som helst, slipper ut ur staden. Man kan icke så noga veta om ej tillrustningarna, de må vara hur dolda som helst, förr eller sednare blifva uppmärksammade af befolkningen och tolkade på ett sätt, som kan lända oss till stor skada. Dessutom böra vi alla iakttaga den allra största försigtighet och utföra det vigtigaste om natten, då staden är lugnast. Och nu, mine herrar, en bägare godt vin innan vi för denna gången skiljas åt. Men glöm icke, öfverste von Eyden, att så fort som möjligt låta en läkare undersöka er arm, ty jag har icke råd att förlora mina tappraste officerare.

— Så fort jag kommer till mitt kvarter skall det ske, — svarade öfversten lugnande. — Jag tror dock icke att såret är så farligt, eftersom det ej smärtar mig.

— Nästan alltid glömde Gallas sina motgångar framför vinbägaren och han brukade då ofta söka att med skämt slå bort de dystra minnena. Så äfven nu.

— Ja, mine herrar, — utbrast han, — det är sannt att Torstensson bragt oss i en högst obehaglig ställning, men likasom hans föregångare, Banér, lurade oss vid Landsberg och kom undan, så skola äfven vi lura hans efterträdare, Torstensson, och undkomma med obetydlig förlust. En skål för en lycklig utgång!

Skålen dracks i botten under mer eller mindre glada känslor. Endast David von Mohrenheim skolkade, ity att han tömde knappast halfva bägaren.

Efter ytterligare några meningsutbyten beredde sig de fyra officerarne att lemna Gallas ensam. Den, som först lade handen på dörrklinkan, var Enkeforth. Han skulle just lyfta upp den, när plötsligt en underlig rörelse försiggick i rummet, i det att alla lösa föremål började att rubbas ur sina lägen. Von Mohrenheim, som ögonblickligen anade hvad som var på färde, störtade mot dörren i det han ropade:

— En ex...

Längre kom han icke. Bord och stolar kastades huller om buller och äfven officerarne, utom Enkeforth, störtade till golfvat. Gallas sjelf kastades handlöst ned i ett hörn och fick ett par stolar öfver sig. Det brak, som förnummits omedelbart under golfvat, var af kort varaktighet. En tjock rök började nu att tränga sig fram genom golfspringorna och angaf sålunda hvar orsaken till denna katastrof skulle sökas.

Ingen af officerarne hade blifvit på minsta sätt skadad och ingen af dem ville heller lemna rummet förr, än det blifvit uppdagadt, om här förelåg en ren olycka eller ett mordförsök mot Gallas. Detta trodde genast

öfverste von Mohrenheim, ty han kände nästan bäst af alla, hur grundligt hatad Gallas var af soldaterna, om hvilkas välbefinnande han icke mera bekymrade sig, än han var nödd och tvungen till, men att öfversten teg med dessa sina tankar, det är naturligt.

Dånet, som hörts öfver en stor del af staden, hade naturligtvis manat både soldater och stadsboar att skynda till olycksstället. Starka vakter hade genast ryckt ut och snart påträffades korporal Graube liggande sanslös på sin post med en bit af källarluckan fastsittande i bröstet. Straxt nedanför gluggen i källaren låg soldaten Lentz, ohyggligt lemlästad och naturligtvis död. När han antändt tråden skulle han antagligen skynda upp igen, men som tråden var i det kortaste laget, hann ej den olycklige undan. Berch deremot hade lyckats att komma undan oskadad, och äfven han teg som muren, fastän af helt andra orsaker än von Mohrenheim.

Den materiella skada, som den sprängda minan förorsakade, var så godt som ingen; helt annat med den moraliska. Inom en timme visste nemligen icke allenast hela besättningen, utan äfven hvarenda stadsbo, att en mina blifvit lagd under det rum, som Gallas bebodde, och derpå antänd. Motivet stod genast klart för alla och det var snart sagdt ingen, som förvånades öfver att de, sämre än djur behandlade, soldaterna velat på detta sätt hämnas. Gallas anseende hade under de sista åren alltjemt varit i stadigt aftagande. Ett par duktiga knäckar hade det redan förut lidit, den tredje fick det först vid Bernburg och sedan här i Magdeburg,

Då soldaterne på en anskaffad bår förde bort korporal Graube, som ännu andades tungt, sade general Enkeforth strängeligen till dem att de skulle bära den

sårade varsamt. För att vara säker på att hans befallning åtlyddes, medsände han en officer.

Meningen var naturligtvis, att om Graube lefde öfver, genom dennes bekännelse komma på spåren en sammansvärjning, icke blott mot Gallas, utan äfven mot andre officerares lif.

16.

En oväntad underrättelse. Synen.

Det är en förunderlig vexling som människans yttre vanligtvis plägar undergå allt efter de olika intryck, hennes själ mottagit. Och denna vexling är icke beroende af någon viss ålder; den infinner sig under lifvets alla skiftningar. Den gamlas ansigte får ett ljusare och gladare utseende när lyckans sol, som länge dolt sig under en tät molnslöja, ändteligen bryter fram, och när samma slöja sänker sig öfver tjuguåringens lefnadsdagar och göra dem fuktiga, kalla och motbjudande, då rymmer leendet från läpparne; ögonen stråla icke mer, kindernas rosor blekna så småningom och de förut så liffullt spelande dragen slappas; ja, den unge har blifvit gammal i förväg. Så säger »verlden», och oftast har den, känslolös som den är i många stycken, åtskilliga bitande och sårande anmärkningar, såsom ett oordentligt lefnadssätt, lätja, med mera, att framdraga såsom skäl för sina omdömen. Hur ofta dömer den icke falskt af den enkla orsak, att den antingen saknar förmåga att nedtränga till hjertats djup, eller också icke vill

göra det. Den skulle då många gånger finna helt andra motiv, än de ytliga, den äflas om att framhålla. Det finnes nemligen ett litet ord, som heter *hjärtesor*g och ej sällan plägar hånas såsom ett fantasifoster, ett hugskott; ja, till och med en humbug. Och dock anställer den otaliga härjningar företrädesvis på den ungdomliga marken, der kärlekens och förhoppningens så lofvande och rika skördar snart nog börja vissna för dess brännande samum.

Och att en sådan härjning redan nått Maria von Mohrenheims varma hjerta, det började snart att visa sig. Det förra, muntra skrattet var förstummadt och i de annars tindrande ögonen, der lifslusten ohöljd lyste fram och värmdde alla, som kommo i hennes närhet, der mötte nu endast en likgiltighet, som otvetydigt närmade sig slöheten; sällan yttrade hon några ord, och blef hon tvungen att göra det, framkommo de alltid korta och stympade och ej så sällan meningslösa.

Det hus, der öfverste von Mohrenheim inqvarterat sig och de sina, var beläget midt emellan Kröker Thor och Höhe Pforte, samt hade alldeles samma utseende som de flesta af stadens öfriga hus. Äfven det tillhörde den förmögne borgaren Simon Haurer och denne hade, så godt den korta tiden det tillät, ställt det i passande ordning åt sin förre husbonde.

— Nu kan jag ej vedergälla dig för all den vänlighet, du bevisar oss, — hade David von Mohrenheim mer än en gång sagt till gubben Haurer, — men freden skall väl någon gång komma till våra bygder, och då...

— Förlåt att jag afbryter, — hade då alltid Simon Haurer svarat, — men under de många år jag var boende under slottet Bernburg, var öfversten alltid god

emot mig, och hvar enda menniska, som mötte mig på Magdeburgs gator, skulle, om jag vore otacksam, peka finger åt mig och säga: »Se der går den skojaren Haurer, som glömt hvad tacksamhet vill säga». Jag beder därför att öfversten icke vidare måtte tänka på den här småsaken.

Äfven på Constantia von Mohrenheim hade mordförsöket mot Gallas gjort ett högst pinsamt intryck. Då sådant kunde ske mot högste befälhafvaren, hvad kunde då ej inträffa gent emot de öfrige officerarne! Hon darrade för sin makes lif. Visserligen omgafs han, såsom alla krigsmän i fält, af otaliga faror, men, resonnerade hon, det var dock en hel annan sak att stupa i öppen och ärlig strid, än att falla ett offer för ett lömskt mordförsök, ty öfver ett sådant komme alltid att hvila en dyster slagskugga, den slägtled efter slägtled kanske aldrig skulle kunna tillfyllest utplåna.

Och när hon sedan betraktade sin dotter, hvilken så godt som dagarne i ända envist behöll sin plats vid det lilla fönstret och med likgiltiga blickar såg ut, än på de soldater och stadsboar, som i brokig omvexling passerade gatan, än öfver det lilla, motliggande huset och der bakom och på sidorna belägna öppna, med allt möjligt skräp belamrade platser, då skar det henne mången gång djupt ned i hjertat och hon grubblade än hit och än dit på botemedel. Nog visste hon hvilket som var det säkraste, och den rösten höjdes äfven då och då inom henne, men fåfängt. Heldre skulle hennes dotter, enda barnet och arvingen till Bernburg, få nedstiga i grafven, än blifva en kättares maka. Hon trodde fullt och fast, att hon dermed gjorde Gud en behaglig gerning och den himmelska kronan därför skulle blifva hennes arfslott.

En omständighet glädde ändock Maria och det var att hon slapp se pater Anatolii för henne så förhatliga drag.

I skymningen, dagen efter attentatet mot Gallas, inträdde öfverste von Mohrenheim brådskande till sin hustru och dotter. Markgrefvinnan, som genast såg, att något viktigt var på färde, gick oroligt emot honom och sporde:

— Hvad har händt, eftersom du ser så...

Innan hon slutat meningen lade öfversten sin hand på hennes arm och sade:

— De oroliga tider, som inom kort inträffa, göra att vi redan i öfvermorgon måste vara härifrån och...

— Hvarthän? — afbröt markgrefvinnan nästan ångestfullt, och till och med den unga flickan, som annars icke mycket brydde sig om hvad som tilldrog sig omkring henne, tog mekaniskt sina blickar från det lilla huset mitt emot och fästade dem med ett nyfiket, men på samma gång till hälften förskräckt, uttryck, på faderns anlete. Öfversten, som mötte dottrens blickar, klappade henne lätt på ena kindbenet och tröstade:

— Var ej orolig, mitt barn. Ni få en säker eskort och äro alltså utan fara.

Sedan han derpå omtalat Gallas' beslut att sända bort rytteriet, slutade han:

— Marschen ställes direkt på Dresden och der skola ni stanna hos din syster, Constantia. Jag hoppas, att ni der skola vara i fullkomlig säkerhet.

— Och du sjelf? — sporde markgrefvinnan med mera lågmäld röst än hittills.

— Jag, — utbrast öfversten förvånad, — jag kan ju icke lemna mitt regemente. Det är endast rytteriet, som skall tåga åstad.

Då öfversten efter ungefär en timmes vistelse hos sin familj skulle aflägsna sig för att sköta sina pligter, sade hans maka i bedjande ton:

— Det kännes så tomt, att ej ega någon biktfader, till hvilken jag kan anförtro mina bekymmer och . . .

— Munkar finnes det öfver allt, — sade markgrefven, som genast begrep hvarthän fru Constantia syftade. — Men, — fortfor han strängt, — om jag får veta att du åter antagit den jesuitiske skurken Anatolius, så skickar jag genast ett kompani knektar för att hänga den eländige i närmaste träd. Farväl nu, så länge; tjensten kallar mig.

Just som öfversten lade handen på dörrklinkan, ilade Maria fram. slog sina armar kring hans hals och hviskade:

— Tack, fader, för att jag slipper se pater Anatolius. — Dermed har du betydligt lättat mitt hjerta.

Till svar tryckte David von Mohrenheim en kyss på dottrens panna och ilade ut.

— Dåraktiga flicka, — utbrast markgrefvinnan med sorgsen, men ändock jmförelsevis skarp stämma, — vet du inte, att du med dessa ord djupt förtörnat helgonen och Guds heliga moder, som kanske snart skall låta sina straffdomar drabba dig!

Maria vände sig om för att svara. Af en händelse kom hon att först kasta sina blickar på det lilla fönstret. Ett anskri bröt fram öfver hennes läppar, och nervslapp som hon var, sjönk hon till golfvet.

Den förskräckta markgrefvinnan, som fullt och fast trodde, att det var hennes bestraffande ord, hvilka haft denna verkan, blef nästan utom sig och var nära att sända efter en läkare, men efter en stund uppslog den

unga flickan ögonen under det en tung suck höjde hennes bröst.

Sedan Maria hunnit tillräckligt sansa sig, berättade hon, att hon vid nedre delen af fönstret sett ett vederstyggligt qvinnohufvud med ett förfärligt vildt och korpsvart hår. De skarpa och elaka ögonen brunno som tvenne eldkol och den otäcka munnen tycktes vilja bita sönder fönsterkarmen. Man hade så ofta talat om hexor och trollkäringar, men den unga flickan hade aldrig riktigt kunnat förmås att tro på deras beskrifna utseende förr, än nu. Och så hade den hemska qvinnan spottat och hotande sträckt sin magra, knotiga hand mot Maria, hvarefter hon försvunnit lika fort som hon blifvit synlig.

Den unga flickans kropp skälfde som ett asplöf när hon omtalade denna sin syn och pannan badade i kallsvett. Endast efter mycken möda lyckades det modren att så pass mycket lugna henne, att hon kunde få njuta en någorlunda stärkande sömn. Hur öfvervåldigande denna syn varit på den unga flickans nerver, det framgick också deraf, att hon, utan att vakna, sof i runda tio timmar.

Och under det Constantia von Mohrenheim, ängsligt vakande öfver dottren, gick fram och tillbaka öfver golfvet, mumlade hon upprepade gånger för sig sjelf:

— Männe det var en synvilla, framkallad af oro och öfverspändhet, eller en verklighet?

17.

Åter i »Stånkan». Rädningen. Ett raskt beslut.

Det är ett förunderligt lif, det *verkliga* krigarlivet, der man hvarje dag, timma och minut riskerar att aldrig mera få skåda dagens ljus. Hos mången väcker denna lek med döden allvarliga, ädla och upphöjda känslor, och det har i alla tiders krigshistorier visat sig, att den krigshär, som under förtröstan på en högre makts beskydd går fram i striderna, nästan alltid qvarstannar såsom herre på slagfältet; hos andra heter det, att man sorglöst kan taga dagen, sådan den kommer. Är lyckan med dig, heter det från den mera lättsinnige soldaten, då kan du ju vinna mera byte och befordran, hvarom icke, så låt, det du i dag har, dansa medan du sjelf kan njuta deraf. Ordspråket »i dag röd, i morgon död,» har här sin fullaste tillämpning.

Och oaktadt den bleka nöden som hvarje dag stod framför den i Magdeburg inneslutna hären; oaktadt hundratals af hunger utmärglade och dödsbleka soldater, lika druckna ragglade omkring på stadens gator, till ölkrogarne skulle dock alla, för att i ett rus dränka sina sorger, eller rättare sagdt sin förtviflan, derutinnan fullkomligt liknande sin befälhafvare, såsom vi sett af det föregående. Och officerarne brydde sig ej heller, med undantag af några få, bland hvilka öfverste von Mohrenheim var en af de ifrigaste, om att med stränghet och allvar beifra de bacchanaliska uppträderna, dels emedan de fruktade ett allvarsamt uppror af den förtviflade och uppretade soldatesken, sammanrafsad som den till en stor del var, ej blott från de katolska länderna

i Tyskland, utan äfven i andra stater (Italien, Spanien m. fl.), dels emedan de, fastän på ett »finare» sätt, sjelfve hängåfvo sig åt minst lika stora utsväfningar. Det fick således gå som det ville och kunde och deras förtröstan stod alltid till det utnötta: kommer dag, kommer råd. Ja, nog kom dag efter dag, men hvar fanns rådet?

Att Magdeburgs ölkrogar ej med oblida ögon skulle se denna tillströmning till sina lokaler, det är naturligt. Väl hände det ej så sällan att en och annan gick utan att betala, eller att en, ibland ett helt lag, hånfullt skrattade när betalning fordrades, ja till och med hotade att »klappa om» den oförskämde krögaren, så att han skulle prunka i regnbågens alla färger, om han mera understodo sig att genera kejsarens soldater och den heliga, katolska kyrkans tappra försvarare.

Det tomma skryt, som låg i meningens slutord, väckte ej ringa löje hos dem, som hörde det, men ingen vågade, förstås, att öppet draga på smilbandet; det hade nära nog varit detsamma som döden.

Af alla ölkrogar i Magdeburg hade »Stånkan» det förnämsta anseendet, kanske just därför att det var den största lokalen, samt emedan Nikodemus Kretsch, ställets egare, vanligtvis tillät sina gäster, de måtte nu vara soldater, eller icke, att husera bäst dem gitte. Men, gick det för långt, något som ibland kunde inträffa, då var det ej alls ovanligt, att få se den lugne »mäster Kretsch», såsom han vanligtvis kallades, utan vidare krus taga bråkmakaren i axlarne och bära ut honom på Fiskarstranden, samt vänligt förmana honom, att iakttaga bättre skick, om han en gång till ville göra honom äran att besöka hans lokal.

Det der bemötandet tog nästan alltid skruf och

med tiden vann mäster Kretsch ett anseende, som ingen annan af stadens krögare kunde skryta med.

Dagen efter mordförsöket på Gallas finna vi våra tre vänner, Evert, Josef och Berthold i samma hörn i »Stånkan,» der vi förut träffat dem. Evert, hade nu, på uppmaning, aflagt sitt stora skägg, hvilket må hända skulle komma att förråda honom, om det rycktes bort, klädt sig lika med de andre och äfven svärtat sitt ansigte. Förändringen var fullständig, Berthold Schantz sade sig till och med kunna våga sin salighet på, att hans egna föräldrar, om de nu kommo tillstädes, icke skulle känna igen honom. Detta bidrog naturligtvis också till att gifva mera trygghet åt den unge mannens görande och låtande.

Sedan mäster Kretsch i egen person ställt fram de tre stånkorne, lutade han sig ett stycke framåt och sporde den unge skogvaktaren, med hvilken han var personligen bekant, i hviskande ton:

— Ni äro väl beväpnade, kan jag tro?

— Ja, — svarade Berthold Schantz med liknande stämman, — men, hvarför spörjer du så?

— Knektarne äro uppretade öfver att mordförsöket ej lyckades, och jag hörde i morgse, att det glunkades om uppror och . . .

Ett lag inträdande soldater hindrade krögaren från att fullborda meningen. I dess ställe gaf han de tre en så mycket mera talande blick.

Ölkrogen fylldes inom kort af för det mesta knektar, sachsare och österrikare om hvarandra. Så länge ruset ej hunnit göra vederbörlig verkan, det vill säga slå för mycket åt hufvudet, gick det temligen »städadt» till väga. Visserligen hördes der och hvar några mustiga glåpord, hvilka då och då öfvergingo till trätor, men

ännu hade det ej kommit så långt som till handgripligheter.

— Der hafva vi dem igen, — hviskade Berthold Schantz, hvilken hade sin plats så, att han, bäst af de tre, hade en obehindrad utsigt åt ingången.

Evert och Josef riktade genast sina blickar ditåt.

— Jag skulle helst vilja hafva dem på ett annat ställe, — mumlade den förstnämnde, då han såg Svarta trollpackan, åtföljd af sina »kavaljerer,» Judas Kitze och länge Franz, komma in och taga plats på ett par alnars afstånd från dem.

— Ja, jag förstår, — menade Josef och blinkade oförmärkt.

— Åhja, — hviskade Berthold Schantz, — ännu räcker den tyska skogen nog till att göra galgar utaf.

Svarta trollpackan och hennes sällskap brydde sig alls icke om att sticka under stolen med hvad de hade att förkunna hvarandra, och detta gjorde att Evert, Berthold och Josef erhöllo de upplysningar, som de just hade eftersträfvat att få.

— Jaså, — yttrade sålunda Judas Kitze, i det han satte ölstånkan till läpparne och tömde den i ett enda tag, — du har således sett henne?

— Ja.

— Hvar bor hon?

— I det största huset midt emellan Kröker-Thor och Höhe Pforte.

— Och du är bestämdt säker på, att det var unga fröken, och ej hennes mor, som du såg? — inföll länge Franz.

— Säker, — utbrast Svarta trollpackan och skratade vildt. — Säker! Jag är lika säker på min sak som att du en gång känt igen din mor. Ha, ha, ha! Jag

trodde ej att du skulle komma fram med en så dum fråga.

— Säg hon dig? — sporde Judas Kitze.

— Ja.

— Ha, ha, ha, — skrattade nu länge Franz, som glödde af begär att hämnas på qvinnan för den kitslighet, hon alltid visade honom, — då fick hon allt se ett englaansigte!

Hade det varit under andra förhållanden skulle, det framgick tydligt af ryckningarne i deras ansigtsmuskler, våra tre vänner deltagit i den långe banditens skratt, så genomkomisk och på samma gång dräpande var hans anmärkning. Nu stärfjade de också visligen sin skrattlystnad.

— Jag skall ge dig för englaansigte, jag, — skrek den ursinniga qvinnan och lyftade stånkan, men innan hon hann slå till, skallade från dörröppningen ett dundrande:

— Gif rum här!

Dörröppningen skymdes i detsamma af tvenne krigsmän, underofficerare. Bakom dem syntes en högväxt man med ett befallande uttryck i alla sina rörelser.

Soldatgrupperna på golvet drogo sig åt alla sidor. Många gömde sig bakom sina kamraters ryggar och en del skyndade att smyga sig bort, naturligtvis utan att betala.

— Hvem är den der officeren? — sporde Evert den unge skogvaktaren.

— Öfverste von Mohrenheim, egaren till Bernburgs slott, — hviskade Berthold tillbaka. — Undrar hvad det nu är fråga om, efter som en så hög officer inträder i en sådan här lokal.

Tack vare det att Everts ansigte var så nedsvärtadt,

kunde ej den rodnad, som han tydligt kände stiga upp på sina kinder, observeras. Ett oartikuleradt ljud, nästan liknande en orms hväsande, hördes från sidan och kom honom att rikta sina blickar ditåt. Han såg då Svarta trollpackan i fullständiga konvulsioner sträfva att komma loss från sina båda följeslagare, hvilka hade all möjlig möda, att qvarhålla henne. De nattsvarta ögonen rullade vildt och en hvitgrå fragga betäckte de skälfvande läpparne.

Öfverstens blickar föllo genast på den vildsinta qvinnan och han yttrade kort till den ene underofficeren:

— För ut henne, hon är ju galen.

Han hade knappt fått sista ordet öfver läpparne, förrän Svarta trollpackan, hvilkens krafter mångdubblades af raseriet, slet sig lös, knuffade undan ett par i vägen stående knektar, så att den ene, oförberedd på anfallet, vände benen i vädret till stor förlustelse för sina kamrater, och störtade, lik en rasande tigrinna, på öfversten, under det hon, som nu fick målföret igen, skrek:

— Känner du igen mig, du...

Längre kom hon icke förrän hon greps af ett par närstående knektar. Men, än en gång slet hon sig lös och nu blänkte en skarp, blixtrande, dolk i hennes knotiga, högra hand.

Trots vännernas ifriga varningar hade Evert Birgersson störtat upp och hann fram i lagom tid för att med ett väldigt, svenskt, knytnäfsslag sträcka den vildsinta qvinnan medvetlös till golfvet, då hennes dolk endast var några tum ifrån David von Mohrenheims bröst.

Den villervalla, som detta uppträde förorsakade, gaf Evert, som nu insåg att han måste bort för att ej blifva upptäckt, rådum att fortast möjligt uppnå dörren. Ett

par steg till, och han befann sig snart inne i den på Fiskarstranden med anledning af oväsendet i »Stånkan» redan församlade folkmängden. Ingen tog någon vidare kännedom om den nedsvärtade arbetaren, som derförlugnt kunde bana sig väg ned till den plats, der båtarne plägade lägga till. Der stannade han, alldeles som andra likgiltige åskådare.

Men, denna likgiltighet försvann snart, då han bredvid sig fick höra detta korta meningsutbyte mellan, såsom det tycktes, tvenne borgare.

Förste borgaren: — I öfvermorgon, Gud ske lof, få vi något mera lugn här i staden.

Andre borgaren: — Hur så?

Förste b.: — Jo, allt rytteri skall då i skydd af nattens mörker tåga ut härifrån och söka uppnå Dresden.

Andre b.: — Är du säker derpå?

Förste b.: — Ja, bredvid mig bor en rytteriofficer, och genom den tunna brädväggen hörde jag hur han för ett par timmar sedan talade med en sin kamrat derom. Det skall, förstås, vara en hemlighet, så att svenskarne ej få nys om förslaget. Undrar just hur det kommer att aflöpa?

De båda karlarne aflägsnade sig derpå.

— Jo, det vet nog jag, — tänkte Evert Birgersson. — Torstensson är nu antagligen i Burg, och det är ej så långt dit. Om jag...

— Der är han ju, — hördes i detsamma en bekant stämma och i nästa ögonblick stodo Berthold och Josef framför honom.

— Det var väl, att vi träffade eder, yttrade den förstnämnde brådslande. — Skynda genast härifrån, ty om ni blir igenkänd, hvilket ej kan dröja länge, så skall

det icke hjälpa eder, att ni räddat en högre, kejsrerlig, officer, ty såsom svensk blifver ni ändå alltid hållen för en spion, och . . .

Berthold slutade meningen med att göra ett tecken åt halsen.

— Men, hur skall jag komma härifrån?

— Det skall nog gå för sig, kom.

Under det att Berthold och Josef förde Evert till platsen utanför Rundeln, berättade de, att öfversten kommit till ölkrogen för att söka efter en soldat, vid namn Lentz, hvilken försvunnit, emedan han, enligt uppgift af den döende korporalen Graube, varit med om att anlägga sprängminan under fältmarskalkens rum. Den sökte fanns dock icke och det enda byte, som öfversten fick, var Svarta trollpackan. De båda banditerna hade lyckats undkomma.

— Tag den här båten; ingen ser det nu, — ifrade Berthold. Gud vare med er. Ja, jag förstår hvad ni vill säga, — fortfor han, då han såg att Everts läppar rörde sig. — Jag och min vän, Josef, skola följa henne så godt vi kunna. Men, fort ner i båten, ni har ej någon tid att förlora. Farväl så länge. Jag känner på mig, att vi snart åter träffas.

Några minuter derefter gungade Evert Birgersson på Elbeflodens nu lugna yta, och länge dröjde det icke förrän han satte sina fötter på östra flodstranden, hvarifrån han utan dröjsmål började sin snabba vandring mot norr. I en liten bäck några famnar ifrån stranden, tvättade han sig ren, och man kunde nu skåda Evert Birgerssons öppna, manliga drag, fria från det sotiga omhöljet.

Då han nu åter fortsatte sin vandring, gick det

med hurtigare mod och under det dessa tankar mer än en gång genomkorsade hans hjerna:

— Måtte den gode Guden bevara henne från alla olyckor och förunna mig att snart få återse henne.

18.

Jesuiten och hans »hjelptrupper.» Gamla minnen.

— Nej, nu kan jag icke ensam uthärda här längre, — utbrast pater Anatolius och gick oroligt fram och åter i Haurers koja. — Hvart hafva de tagit vägen? Jag tror att den vedervärdiga hexan dragit af med dem till... fördömdt ändå att jag skulle anförtro mig åt dem, — utbrast han och ref sig betänkligt i pannan. — Kanske att den der banditchefen icke är en smula bättre än hans hebraeiske namne, hvilken sålde Kristus för trettio silfverpenningar! Den här Judas Kitze har ett otäckt och lömskt utseende, och utan tvifvel är också han fal för silfver och guld. För säkerhetens skull måste jag se efter om båten är säkert förtöjd, så att han icke, ett, tu tre drifver bort, ty då är jag vackert i fällan, om de der skurkarne skulle falla på den idéen att sälja också mig. Fördömda otur, som nu börjat förfölja mig, när skall du upphöra dermed?

Och under det han fortfarande rabblade upp långa meningar för sig sjelf, smög han sig med försigtiga steg, ty hans onda samvete spårade försåt bakom hvarje

sten och buske, ned till vestra stranden af Krakau-Werder.

— Var det inte som jag anade, — mumlade han och grep tag i den kring en sten helt lösligt slagna fånglinan. — De eländige banditerna hade naturligtvis bespetsat sig på, att båten snart skulle ryckas loss och drifva ut i floden, eller också . . . aha, der har jag nog kommit deras anslag på spåren . . . ämna de smyga sig hit öfver nattetid, då de tro mig sofva, och då . . .

Utan att fullborda meningen gjorde han säkert fast båten och hade redan hunnit halfvägs fram till kobjan, då han plötsligt stannade vid ljudet af det larm, som, visserligen ej så starkt, men ändock tydligt, trängde fram från Fiskarstranden. Munkens skarpa blickar upptäckte också utan svårighet, att en ansenlig menniskomassa krälade der.

Väl var pater Anatolius, liksom alla fega menniskor, rädd om sitt skinn och trots det att han ibland kunde predika så vackert om den öfversvinneliga helighet, som en gång skulle tillfalla den, som här punktligt fullgjorde den katolska kyrkans alla bud och föreskrifter, eller blef martyr för sitt nit och sin tro, fanns det likväl inom den katolska kristenheten ej någon enda, som var mera rädd för döden än han. Ja, till och med, om han, såsom belöning fått påfvens löfte om att blifva kanoniserad såsom helgon i fall han lemnade sig åt martyrdöden, skulle han med all säkerhet heldre hafva valt lifvet i denna jemmerdal, den han för sina åhörare utmålade nära nog som ett helvete, än gå in på förslaget.

Men, nyfiken var han och det i aldra högsta grad, så att hvad religionen ej mäktade åstadkomma, det förmodade i stället en af menniskonaturens lägsta känslor.

— Der borta är säkert något viktigt på färde, —
mumlade han. — Jag måste se efter närmare.

I samma ögonblick som Evert Birgersson skyndade ut från »Stånkan» och blandade sig i folkvimlet, inträdde pater Anatolius på södra delen af Fiskarstranden. Hans munkdrägt gjorde att massan frivilligt lemnade plats, men, försigtigheten hade återkommit och han stannade qvar der han befann sig, spörjande efter orsaken till denna sammanskokning. Men, hvart han vände sig, fick han ej annat besked, än att en högre officer, åtföljd af två sergeanter, nyss gått in i ölkrogen. Det var ej heller någon, som kunde gifva upplysning på hvad officeren hette. Väl hade många sett honom mer än en gång, men namnet det var okänt.

Villervallan, åtföljd af skrån och tjut både från stadsboar och rusiga knektar, tilltog mer och mer, och slutligen började knuffar och ganska kraftiga stötar att utdelas åt alla sidor, ty hvar och en ville, om möjligt, kasta en blick in i »Stånkan».

Till dem hörde dock icke pater Anatolius. När han såg, att det blef mer och mer allvar af drog han sig ännu längre ned åt torget, för att i värsta fall hafva en reträttplats öppen.

Medan han som bäst stod der och grubblade på litet af hvarje, kände han plötsligt en lätt knuff i ena sidan. Han vände sig hastigt om och stod öga mot öga med de tvenne banditerne.

— Kom, så gå vi strandgatan framåt, — hviskade Judas Kitze. — Det kan vara riskabelt för oss att stanna här längre.

Munken följde helt och hållet mekaniskt under det han alltjemt betraktade Judas och Franz med blickar, i hvilka både förvåning och misstro lästes. När de

ändteligen hunnit snedt öfver torget och stodo på den mindre trafikerade Strandgatan, utbrast han ändteligen:

— Men, hvar är Svarta trollpackan?

Utän att svara direkt på denna fråga berättade Judas Kitze hvad som händt inne i ölkrogen och slutade sålunda:

— Om vi kunnat rycka undan den ursinniga qvinnan, så skulle vi hafva gjort det, men knektarne kastade sig genast med raseri öfver henne och skulle utan tvifvel slitit henne i stycken, om ej officeren strängt befallt dem att ej röra henne. En af sergeanterne erhööll derpå befallning att föra henne till Rundeln der borta, som . . .

— Men, den är väl icke något fängelse, — afbröt pater Anatolius.

— Nej, det vet jag också, — svarade Judas Kitze nästan otåligt, — men, så fort Gallas kom hit gjorde han det till arrest åt uppstudsige knektar.

— Ja, nu hafva de då fått en kamrat, som kan hålla målron vid makt, — utbrast jesuiten under det hans vanliga hånleende spelade kring läpparne. — Nå, den, som räddade officeren, han . . .

— Det var en arbetsklädd person och han försvann genast, — afbröt Judas Kitze. — Men aldrig har jag förut sett en örfil göra en sådan verkan, och underligt var det att hon icke dog på fläcken.

— Vet du officerens namn?

— Ja, — svarade före detta banditchefen under det ett besynnerligt leende spelade kring hans läppar.

— Hvad heter han?

— Vill ni nödvändigt veta det, fromme fader, — sporde Judas, ej utan ett ironiskt tonfall i rösten.

— Ja, visst vill jag det.

— David von Mohrenheim.

Pater Anatolius ryckte till, men denna rörelse varade blott några sekunder, derpå sade han:

— Följ mig ut till kojan, vi hafva troligtvis mycket att närmare språka om.

— Åh ja, nog har jag åtskilligt att förtälja om en viss, nu varande öfverste, och en qvinna, som spottar åt alla, emedan hon föraktar menskligheten, som af samma anledning också spottar tillbaka på henne, — inföll Judas Kitze och lät höra ett undertryckt skratt.

— Hvad menar du? — sporde pater Anatolius, — tala ej i gåtor.

— Jag säger ingenting förr, än vi kommit dit ut, — svarade banditchefen och pekade på Krakau-Werder.

— Der ute skall ni få höra en historia, som . . . ja, — afbröt han själf sin mening, — det är bäst att vi skynda oss, annars kanske någon af knektarne kunde känna igen oss och att vi voro i Svarta trollpackans sällskap; det skulle vara mindre nöjsamt!

En stund derefter voro alla tre i säkerhet i Haurers koja.

— — — — —

Det var med högst stridiga känslor som David von Mohrenheim inträdde i det rum, der han, såsom regementschef, hade sin sysselsättning. Underliga tankar genomkorsade hans hjerna. Hade han icke sett detta anlete förut, dessa nattsvarta ögon och lockar? Och denna röst, så ilsken och hes den än var, fanns ej i den något af den klang, som i ungdomen tjusade honom?

Och hvad var det, som så förunderligt susade i hans öron:

— Ja, älskade, om du skulle öfvergifva mig, kunde jag vara i stånd att gräfva dolken ända till skaftet in

i ditt hjerta. Jag skulle blifva som en tigrinna, om jag finge veta att du mottog en annan kvinnas smekningar.

Kallsvetten började att sippra fram på öfverstens panna. O, det minnet, som just nu så skoningslöst skulle tränga sig fram. Han ringde häftigt och en sergeant störtade in.

— Skynda genast till Rundeln och ålägg befälhafvaren der att sätta dubbel vakt om den kvinna, som just nu förts dit. Kommer hon undan, drabbar honom det hårdaste straff, ty hon är en mycket farlig spion!

— Se så, — mumlade David von Mohrenheim, något lugnare, då sergeanten aflägsnat sig, — nu kan jag väl få ro igen. Gamla minnen, hvarför skall man rifva upp sådana, helst när de äro af så föga glädjande natur? För dem passar grafven bäst.

19.

I lägret vid Burg.

Under hela denna tid gjorde Lennart Torstensson sannerligen skäl för binamnet »Blixten», hvilket samtiden gaf honom och det efterverlden genom historiens blad med full rättighet låtit honom behålla.

Född den 17 augusti 1603, var den ryktbare svenske härföraren endast något mer än 41 år gammal och således just i sin bästa och kraftigaste ålder. Ja, hvad beträffade sjelfva åren och själskrafterna, så var nog förhållandet så, men kroppen?

I det förödande svältkrig, som Gustaf II Adolf och Wallenstein förde mot hvarandra vid Nürnberg 1632, blef Torstensson tagen till fånga och insatt i ett högst osundt fängelse i Ingolstadt. Då han ändteligen utvexlades mot ingen mer och ingen mindre än Wallensteins egen svåger, grefven af Harrach, var dock hans helsa i förtid bruten genom den osunda, fuktiga luften i fängelset, och så länge han lefde plågades han tidtals så af gikten, att han måste bäras i hängbår. Men detta hindrade ej, att han det oaktadt vann så lysande segrar och andra framgångar, att knappt någon svensk fältherre kan deri täfla med, ännu mindre öfverträffa honom. Icke heller hade den protestantiska hären under hela trettioåriga kriget någonsin gjort så snabba marscher, som när dess anförare måste föras på en bår, och det var just denna förunderliga snabbhet, som orsakade hans här ofvan nämnda titel.

Då Gallas om natten rymde från sitt andra läger vid Bernburg, hade han utsändt en rätt ansenlig truppstyrka för att anskaffa lifsmedel. Den efterskyndande Torstensson kunde ej hinna upp de kejsrerlige, hvadan han, på grund af de två kanonskotten, raskt vände tillbaka och tog det öfvergifna lägret i besittning. Dit återkommo också de om de timade händelserna alldeles okunniga kejsrerlige skaffarena och blefvo alltså tagna till fånga, så när som på ett par hundra.

Torstensson hade för länge sedan förutsett att Gallas måste söka uppnå Magdeburg, så framt han icke föredrog att gifva sig sjelf och hela sin här på nåd och onåd. Nu hade han flytt undan och nu var det som Torstensson skulle handla på nytt och med samma djerfhet och raskhet. Sedan han väl passerat bryggan vid Aken, slog han, såsom förut blifvit nämndt, en dylik

öfver Elbefloden vid staden Schönebeck, söder om Magdeburg, skyndade derpå under sträckmarscher norr om sist nämnde stad och intog den vid Burg, öfver nämnde flod ledande bro. Samtidigt gaf han befallningar åt sina på vestra flodsidan befintliga truppafdelningar, att göra liknande rörelser. Väl hade Gallas kommit med obetydlig förlust till Magdeburg, men råkade här, såsom vi också veta, i en ännu sämre belägenhet. Han hade, för att begagna ett gammalt ordstäf, råkat ur askan i elden.

Torstensson unnade sig knappast någon hvila, utan for oupphörligt mellan Burg, Schönebeck och Aken, samt gjorde då och då ett kort besök hos Kaspar Hägg i Bernburg.

En dag sporde han honom om han förnummit något om Evert Birgersson.

— Nej, — svarade den gamle majoren under det en tung suck höjde hans bröst, — det har jag icke och får det kanske aldrig heller.

— Hur så, — menade Torstensson förvånad.

Majoren teg några ögonblick, derpå sade han:

— Känner jag honom rätt, så skall han icke gifva sig förr, än han aftvått den fläck, som hans namn erhållit, äfven om detta måste ske midt i det fiendtliga lägret.

Derpå svarade endast fältmarskalken:

— Om han skulle komma hit först, så sänd honom genast till mig.

Oaktadt det ganska ruskiga novembervädret kände sig likväl fältmarskalken, då han återvänt till Burg, så i det närmaste fri från krämpor, att han kunde vistas uppe, och, stödd på en grof ekpåk, gå omkring i sina rum. Här samlade han också omkring sig några

af de underbefälhafvare, som ej voro i tillfällig tjenstgöring. De voro Per Ribbing, Arvid Forbus, Johan Fleming och Nils Kagg. Samtalet rörde sig icke om annat än om de sednaste krigshändelserna och var som aldra lifligast när det helt tvärt afbröts af en dundrande stämma utanför dörren:

— Lossa mina armar; jag har ju sagt er att jag är svensk officer!

— Jo, hvad du är sedan, — utbrast en hånfull stämma. — Nej en usel spion är du, annars hade du väl icke gått omkring här och tittat så nyfiket åt alla håll, och...

— Jag söker fältmarskalken och får jag ej träffa honom nu, så...

— Jo bevars, — afbröt den hånande stämman, — bara han blir ensam.

Torstensson hade ryckt till.

— Den der rösten tycker jag mig känna igen, — mumlade han. — Öfverste Kagg, — utbrast han derpå, — se efter hvad som är på färde och släpp in sällskapet.

Den, som talat så hånfullt till sin fånge, var en sergeant vid namn Klack. Han hade utanför förposterna träffat Evert Birgersson och genast sport honom efter lösen. Den var naturligtvis obekant, och detta gaf Klack anledning att genast tillkalla hjälp. Och ehuru Evert sade sitt namn, blef han icke trodd, utan tvertom hånad, hvarjemte ett rep snoddes kring hans armar så hårdt, att han icke kunde röra dem. Sergeanten ville föra honom i arrest, men då utbrast Evert med kraftig stämma:

— Om du icke genast för mig till fältmarskalken,

— Har ni varit i Magdeburg?

— Ja.

— I sjelfva staden?

— Ja.

Torstensson och hans underbefälhafvare sågo ömsom på Evert Birgersson, ömsom på hvarandra och man kunde tydligt läsa deras tankar:

— Antingen ljuger han, eller också är han splitt galen.

Evert Birgersson tycktes förstå att de tänkte något sådant. Derfor sade han, och lade bedyrande handen på hjertat:

— Jag ser att man hyser misstro mot mig, men jag betyder, såsom en rätt kristen, vid allt hvad heligt är i himmelen och på jorden, och vid lefvande Gud, hvilkens salighet jag en gång hoppas att få ärfva, att hvartenda ord, som jag hädanefter kommer att tala, är sanning och . . .

— Tala då, — inföll plötsligt Torstensson. — Er heder, *kaptän*, — han lade särskild tonvigt på detta ord, — är mig en borgen för, att edra upplysningar äro trovärdiga. Men, ni ser trött ut, — fortfor han och betraktade nästan oroligt Everts något bleka drag. — Är ni kanske sjuk?

— Nej, men jag har måhända öfveranstängt mig för mycket af ifver att komma hit med det budskap, som ej tål många timmars uppskof.

— Der står en stol, men fastän den är något rankig, så torde den väl ändå göra någon nytta, — inföll Torstensson. — Och då ni andats ut, så börja.

Så omständligt som möjligt började derefter Evert Birgersson sin skildring af tillståndet i Magdeburg, den hungersnöd, som der uppstått, oenigheten mellan stads-

boar och kur-sachsare på ena sidan och de kejsrerlige på den andra, slagsmålen och oroligheterna, samt mord-försöket mot Gallas. När han kommit så långt, blef hans anförande plötsligt afbrutet af fältmarskalken med detta utrop:

— Ar det möjligt, att det kunnat gå så långt?

— Ja, vid min heder.

— Godt, — nästan jublade Torstensson och de andre officerarne nickade belåtet åt hvarandra under det de förnöjda gnuggade händerna, — det heter ju, att när ett rike söndrar sig mot sig sjelft, så varder det icke bestående och . . .

— Ja, — vågade Evert Birgersson yttra, — den makt, som Gallas trodde, att han skulle få öfver magdeburgerne, den har han aldrig kunnat tillskansa sig. Öfverallt möter han ovilja och motstånd, och därför, här är det viktigaste, som jag har att frambara, har han nu gjort förberedelser till *att för andra gången smyga sig undan*, — slutade han med tonvigt på de sista orden.

Ej blott Ribbing, Kagg, Forbus och Fleming, utan äfven Torstensson sjelf, hade trots gikten, sprungit upp.

— När, när? ljöd fältmarskalkens ifriga fråga, och det såg ut som om hans ögon nära nog, lika spetsiga dolkar, ville borra sig djupt in i Evert Birgerssons.

Denne mötte dock stadigt Torstenssons ransakande blickar och svarade:

— I öfvermorgon, då mörkret fallit på, och jag var till och med så lycklig, att jag fick vetskap om, att målet är Dresden. Och att hvad jag nu berättat är alldeles detsamma, som jag under denna dags förmiddag hört i staden Magdeburg af, som det syntes, tvenne der bosatte

borgare, det svär jag vid min själs salighet, — slutade Evert Birgersson.

— Godt, major Birgersson, — yttrade fältmarskalken och lade ena handen på den unge mannens axel. — Nu får ni välja, antingen ni vill återvända till Bernburg, eller deltaga i expeditionen.

— Det sist nämnda väljer jag, — svarade den nye majoren raskt. — Men, sade han, — det var sannt, jag glömde att tillägga en sak, nemligen, att det endast är sitt rytteri, som han skickar bort. Med resten af hären stannar han själf qvar i Magdeburg.

— Det må han gerna göra hur länge han behagar, — utropade Torstensson muntert. — Königsmarck skall nog hålla tummen på hans båda ögon medan jag pratar litet med hans rytteri. Således, — fortfor han, vänd till de andre, — är den största skyndsamhet af nöden. I morgon skall allt rytteri, utom hvad som nödvändigt behöfves här, vara stridsrustadt.

När den nyutnämnde majoren, som nu var nära att i sitt sinne tacka fångarne i Bernburg och pater Anatolius för att de rymde och alltså indirekt banade väg för honom till en befordran, som annars måhända länge låtit vänta på sig, var färdig att lemna rummet, sade Torstensson.

— Var ej den der sergeanten brutal mot eder?

— Jo, — svarade majoren och omtalade hur han blifvit behandlad.

I nästa minut stodo sergeant Klack och korporal Spjut inne i rummet och efter det Torstensson gifvit den förstnämnde en ljugande uppsträckning, sade han:

— Nu är du, Spjut, sergeant, och du, Klack, stiger red till korporal. Det beror på ditt framtida uppförande om du kan återfå din grad.

Det var ett strängt straff, det medgifves, men sådan var den tidens uppfattning inom arméerna och den verkade nog på mångt håll ej så litet godt.

I det svenska lägret var det så tyst och stilla som om både människor och djur hade varit försänkta i den djupaste sömn, tycktes det utifrån sedt. Men på nära håll, innanför posteringarne, der tedde det sig helt annorlunda. Ingen ryttare, hur simpel han än var, stod överksam. Alla beredde sig med lust och fröjd till de kommande bardalekarne.

III.

Flykten.

1.

I löntrappan. Branden.

Rundeln hade i fornda tider varit ett af Magdeburgs starkaste fästningsverk, och oaktadt det lidit ganska stor skada under belägringen och stormningen 1631, hade den ännu en del kvar af sina tjocka murar. Derför hade också Gallas inlagt ett femtiotal knektar der för att från det hållet vara någorlunda säker för öfverrumpling.

Men, dessutom fick också Rundeln, såsom förut blifvit sagdt, tjena till förvaringsrum åt sådana oregerliga sällar, som ej på några vilkor kunde förmås att hålla sig i styr, och vid tiden för denna skildring voro vid pass ett tiotal dylika orostiftare insatta der. De mest bångstyrige inspärrades i små celler, men de »lagom» oregerlige fingo dväljas tillsammans i en stor sal, belägen en trappa upp. Och man kan väl förstå hurudant lif, som der skulle föras, aldra helst som deras vaktare ej allenast söpo tillsammans med dem, utan äfven i smyg skaffade dem rusdrycker.

Hvilken uppståndelse blef det ej inom Rundeln, när en underofficer och tre man kommo kånkande dit med Svarta trollpackan! Skratt, svordomar och hånfulla utgjutelser haglade om hvarandra som en stormby och det var endast med yttersta möda som bevakningen lyckades att få sin fånge upp i aldra öfversta cellen, der hon skulle sitta tills vidare. Sjelf gjorde hon naturligtvis det aldra vildaste motstånd hon kunde, och hennes infernaliska tjut hördes ända ned till Fiskarstranden.

— Jaså, hon har blifvit insatt der, — yttrade också Berthold Schantz, då han i sällskap med Josef Kuhz passerade der förbi. — Då få nog icke knektarne der för roligt, ty det der odjuret håller dem allt vakna både natt och dag.

— Så framt icke öfversten gör processen kort med henne, — inföll Josef.

Den unge skogsvaktaren skakade misstroget på hufvudet. Derpå sade han:

— Vi bry oss inte om den der trollpackan. Om du vill som jag, så skola vi i stället söka att få tag i de båda banditerna. Det kan nu vara tid på att med allvar taga itu med dem.

— Och med den skenhelige jesuiten, — ifyllde Josef.

— Ja, ja. Kom, vi skola hålla vakt omkring Krakau-Werder. Jag vet bestämdt, att munken Anatolius håller till der och naturligtvis ser han väl någon gång sina vänner och bekanta på besök.

Efter denna lilla utflykt återvända vi till Rundeln och Svarta trollpackan.

Den cell, hon blifvit inhyst uti, var så stor, att nätt och jemt tre personer af ordinär fetma kunde vända sig der inne. Något egentligt tak fanns ej annat än

den lilla hvälfda träkupolen, som efter den stora branden blifvit ditsatt för att skydda mot väder och vind och som invändigt sammanhölls af kors och tvärs gående träsparrar.

Sedan Svarta trollpackan en god stund utgjutit sina vredesskålar öfver allt hvad lefvande och dödt var, sjönk hon pustande ned på det kalla och fuktiga golfvet, men störtade genast upp och skrek:

— Jag tycker att de erkekaraljerna kunde gifva mig något att ligga på och...

— Om du tiger, så får du nog det, — afbröt en manlig stämman utanför.

— Hvem är du? — sporde qvinnan förvånad. — Jag trodde att jag var ensam här uppe.

— Ne-*ej*, — svarade den manliga rösten, — men det är bara du och jag. Har du någon knif på dig.

Svarta trollpackan började att ifrigt trefva i sina rymliga fickor, ty hon egde många sådana, alldenstund hon bar på sig allt hvad hon egde, och under det hon höll på härmed, framumlade hon än långa, än korta meningar, alltid späckade med eder, den ena mustigare än den andra.

— Det är sannt, — mumlade hon och stampade ursinnigt i golfvet, — jag förlorade ju dolken, när jag ... ah ... der är bestämdt en knif! Jaha...

— Nå-å? — sporde karlrösten på andra sidan väggen.

— Jo, jag har en.

— Godt, försök då att så försigtigt som möjligt bända upp femte brädan till venster från dörren...

— Och sedan då? — sporde qvinnan.

— Tst, jag hör steg i trappan. Göm knifven väl. Svarta trollpackan hann nätt och jemt att sticka

in den i en golfspringa invid dörren, när denna öppnades och en knekt inträdde, samt kastade till henne ett par skynken med ett:

— Här har du öfver natten.

Sedan knekten derpå sett sig omkring ett par hvarf, gick han och lade en bom framför dörren.

— Börja nu, — yttrade rösten på andra sidan.

Arbetet gick trögt till en början, emedan hon ej var van dervid, men slutligen hade hon fått så pass stort hål, att hennes olyckskamrat kunde få in ena handen i detsamma. Några kraftiga bändningar och brändan hade lossnat.

Det rum, i hvilket Svarta trollpackan inträdde, var nästan dubbelt så stort som hennes krypin, och hade två fönster uppe vid taket, då cellen endast egde ett, och det så litet, att en vanlig menniska nätt och jemt kunde få in hufvudet i det, mycket mindre hela kroppen.

— Nå, — sporde Svarta trollpackan och betraktade ganska nyfiket den reslige karlfigur, som stod framför henne.

Ett bredt grin blef det första svaret, det andra kom i form af denna fråga:

— Ser du den der lilla dörren?

— Den måtte jag väl se eftersom jag inte är blind.

— Vi skola försöka att få upp den.

— Men, tänk om knekten skulle komma tillbaka, utbrast qvinnan och kände sig för första gången på länge orolig.

Hennes olyckskamrat lät höra ett kort skratt och sade derpå:

— Du kan vara fullkomligt lugn. Du hörde väl att han lade för bommen?

— Ja.

— Nå-å, det var just ett tecken till att han ej kommer tillbaka förr än i morgon.

— I morgon, — eftersade Svarta trollpackan, — hvarifrån skola vi då få mat?

Nu var det karlens tur att upprepa detta ord, och när detta var gjordt, sade han:

— Hur kan du begära, att de, som inte sjelfva ha något att äta, utan lida hungersnöd, skola kunna föda sina fångar? Nej, ha inte de stackarne något att köpa för, der något sådant möjligtvis kunde finnas, få de allt svälta.

Efter nära nog en timmes arbete gick ändteligen den lilla dörren upp och ett svart gap, från hvilket en otäckt pestartad luft strömmade upp, blef synligt.

— Vet du hvad der är? — sporde karlen.

— Nej.

— En löntrappa, som inne i den tjocka muren för ända ned till Fiskarstranden. Jag slår vad om, att ingen af de knektar, som nu finnas här, veta att en sådan här gång finnes till, men, — fortfor han med lägre röst, — jag känner det jag, eftersom jag för snart tio år sedan var med när den murades om.

— Det är allt bra att veta någonting ibland, — inföll Svarta trollpackan med en röst, som hon försökte att göra så litet sträf som möjligt. — Men hittar du också?

— Ja, det är bara att följa efter väggen ända till dess det ta'r emot.

— Ska' vi begifva oss af då? — sporde qvinnan ifrigt.

— Åh, var ej så häftig, vi måste vänta, åtminstone till skymningen faller på, annars kunde det hända, att

vi nere på Fiskarplatsen sprunge rakt i famnen på knektarne.

Väntan brukar alltid vara lång när man är orolig till sinnes och när denna oro är förknippad med tanken på att lifvet står på spel, då blir väntan mångdubbelt längre, sekunderna blifva minuter och dessa till timmar.

Så med Svarta trollpackan. Det förekom henne som om skymningen skulle uteblifva den dagen.

Andteligen kom den och Svarta trollpackans hjerta bultade af ängslan så våldsamt, som om det ville spränga bröstkorgen.

— Tag mig i handen och trefva dig med hvarje steg försigtigt före med fötterna, — uppmanade karlen. — Det minsta felsteg och vi störta kanske ned båda två.

Det var en farlig vandring. Trappan var så smal, att de båda flyktingarne måste gå en och en, samt dertill så brant, att de gingo nära nog lodrätt nedåt.

Till en början ryste visserligen Svarta trollpackan, ty hon kunde ej påminna sig att hon någonsin förut varit med om någonting så hemskt. Om bara funnits en aldrig så liten glugg, hvarigenom en stråle ljus kunnat bana sig väg? Men, nej, idel becksvart mörker och så denna nervretande, förfärliga tystnad!

Efter, som qvinnan tyckte, en hel evighet, hviskade karlen:

— Hvar har du knifven?

Svarta trollpackan räckte honom den.

— Kom, — sade han, — men inte det ringaste ljud hvad du än måtte få se.

Efter ytterligare några steg framträngde en svag ljusning och Svarta trollpackan såg nu, sedan hon hunnit vänja sig vid förändringen, att de befunno sig i ett

litet rum, i hvars ena hörn stod en säng, på hvilken en mansperson hvilade. Tyst som en katt smög sig hennes följeslagare bort till den sofvande, och innan han fick tid att göra den minsta rörelse, satt knifven i hans bröst. Blixtnabbt ryckte mördaren till sig en på stolen der bredvid liggande nyckelknippa och några minuter derefter stodo de båda fångarne i det fria.

— Hvarthän skall du gå? — sporde den grofflemade karlen.

Svarta trollpackan ämnade just svara, då en väldigt flammande eldpelare upplyste trakten. Samtidigt hördes ropet från en framrusande folkmassa:

— Tag fast mordbrännarne! I lågorna med dem!

Det var Simon Haurers koja, som brann, och all-denstund afståndet öfver vattnet från norra ändan af Krakau-Werder och till Långa bron ej var särdeles många famnar, kunde Svarta trollpackan i de tre manspersoner, hvilka rusade öfver nämnda bro och snart försvunno i de vid östra brofästet liggande Tullskansarne, ganska tydligt igenkänna pater Anatolius och de tvenne banditerne, så klart belyste eldskenet äfven de minsta föremål.

Då folkmassan såg de flyende, som hade ganska stort försprång, försvinna i skansarne, ansåg den ej det löna mödan att längre förfölja, lika litet som att försöka släcka elden. Den fick alltså härja ostörd och inom kort återstod af den eländiga kojans endast den nakna, lutande skorstenen, i detta sitt tillstånd ännu mera afskräckande ful än tillföre.

2.

Bort till okända öden.

Det fanns i staden Magdeburg knappt något enda hus, hvarifrån icke åtminstone någon person, man eller qvinna, hade skyndat ut och styrde kosan nedåt Fiskarstranden.

— Är det väl sanning hvad ryktet har talat? Skola vi ändteligen blifva dem qvitt? Kunna vi hädanefter fritt röra oss på gator och torg och våga släppa ut våra barn utan att behöfva frukta för att de blifva ihjelslagna? Få vi fritt besöka Guds hus utan att blifva hånade och misshandlade? Skola ej råa knektar mera rycka brödet ur våra munnar?

Dessa och otaligt många andra frågor, alla gående ut på nästan ett och detsamma, hviskades män och qvinnor emellan ända från tidiga morgonen, och så många sinnen, så många olika känslor. Man *ville* tro att ryktet hade talat sanning, men man *kunde* det icke, och detta i följd deraf, att snart sagdt ingenting ovanligt syntes till. Patrullerne kommo och gingo såsom vanligt, aflösningarne förrättades alltjemt såsom förut, slagsmålen på gatorna upphörde ej heller och hos mästern Kretsch stimmade knekthoparne lika oblygt som tillförne.

Nej, det hade alltså endast varit tomt munväder; magdeburgarne skulle nog få behålla sina plågoandar kvar, ända till dess »det behagade svenskarne att komma och köra bort dem», såsom mer än en både sade och tänkte högt.

Ja, det hade verkligen börjat gå så långt, att Mag-

deburgs innevånare börjat längta efter Torstensson såsom befriaren. Dessa tänkesätt hade en af de sednaste dagarne kommit till Gallas' vetskap, och i uppbrusningens första ögonblick var det nära att han gifvit befallning om en allmän massaker på innevånarne, en ny upplaga af Tillys våldsbragder den 7 maj 1632, men, lyckligtvis äfven för honom sjelf, trädde Enkeforth, Bruay och von Mohrenheim beslutsamt emellan. Innevånarne skulle naturligtvis, gripna af förtviflan, göra allt det motstånd, de kunde. Under allt detta skulle naturligtvis Torstensson passa på och anfalla och det vore slut med Gallas och den kejslerlige hären. Icke en man skulle komma undan; döden eller fångenskapen vore oundviklig.

Dessa skäl verkade ändteligen; Gallas förhöll sig lugn och det blef vid som det förut varit.

Ändteligen, efter flere timmars orolig väntan, fingo stadsboarne med egna ögon bekräftelse på, att det ofvan omtalade ryktet hade talat sanning. Straxt efter midnatten började nemligen rytteriskaror att småningom samlas i närheten af Fiskarstranden och på Vedtorget, hvarifrån Långa bron löper öfver floden till dess östra strand, uppställdes så mycket krigsfolk, som platsen kunde rymma.

Då någon af de högre officerarne sporde Gallas, om han ej förifrat sig genom den tidiga uppställningen, alldenstund det måhända kunde finnas spioner, hvilka ej skulle underlåta att göra Torstensson uppmärksam på förhållandet, svarade den kejslerlige fältmarskalken i öfvermodig och föraktlig ton:

— Må vara, att här finnes någon spion, som lyckas komma undan med den der underrättelsen, men innan han uppnår Burg och Torstensson hinner få sitt folk i

ordning, skola Enkeforth och Bruay redan hafva fått så stort försprång, att de äro omöjliga att upphinna. Skulle han deremot som i går eller i förrgår hafva blifvit underkunnig härom, något som är alldeles omöjligt, alldenstund saken hade tills nu hållits fullkomligt hemlig, då vore det fara värdt, att mitt rytteri skulle upphinnas. Prata nu ej mera derom ty jag har allt förberedt saken så, att den ej kan misslyckas.

Anordningarna vid markgrefvinnans och hennes dotters afresa voro naturligtvis ej stora, emedan de snart sagdt ej hade mera att föra med sig, än de gingo och stodo uti. En af den tidens ofantligt stora och tunga vagnar, riktiga så kallade »familjeskåp», hvilka ej kunde dragas fram af mindre än sex till åtta hästar, hade blifvit inköpt genom gubben Haurers mellanhand, och inrättad på bästa sätt med sofplatser, ty Prisca fick verkligen den nåden att ligga inuti vagnen. Öfversten hade länge funderat på om han skulle behålla Max kvar, men då han närmare kom att tänka på den fara, som hans maka och dotter möjligtvis skulle blifva utsatta för bland vildt främmande menniskor och aldrig helst under sådana förhållanden som de nu varande, ansåg han det för rådligast, att låta den trogne tjenaren följa med. För honom fanns dock ingen annan plats, än bredvid kusken, men han var ju en gammal knekt och alltså van vid fältlifvets alla besvärligheter.

Afskedet kändes för den barske krigaren mycket svårare än hans ytte borgade för. Det var nästan konvulsiviskt som han tryckte maka och barn till sitt bröst och det kändes honom så mycket mera oroande som han nyss förut erhållit kunskap om den vilda qvinnans flykt från Rundeln och det dermed förknippade mordet. Hvar kunde hon nu hålla till? Öfversten delgaf den

trogne Max sina bekymmer och fann sig genast något tröstad när den gamle knekten heligt lofvade vid alla den heliga kyrkans både större och mindre helgon att noga hafva ögonen på hvarje qvinna, som kom i markgrefvinnans närhet, i synnerhet om den okända var, såsom hans ord föllo, »svart som en ond ande och hade zigenarblod i sig.»

Så kom skymningen och ryttarne började att ännu med försigtighet tåga öfver Långa bron. Mörkret hade nära nog inbrutit när markgrefvinnans vagn passerade bron. Just som den körde in i Tullskansarne, ilade, smidig som en katta, en qvinna fram, och hoppade upp på vagnens ofantligt stora bakstycke, der hon, hopkrupen som ett nystan och skyld af den stora karmen, var helt och hållet osyplig för alla.

Den afdelning, med hvilken markgrefvinnans vagn följde, stod under Bruays befäl. Kurt von Acken anförde sjelfva eskorten, som bevakade vagnen.

3.

Sergeantens bryderi. Gamla vänner.

Genom den, straxt norr om byn Gross Lubars, öster om Magdeburg belägna skogen framred en liten afdelning östgötaryttare, tillhörande den trupp, som under befäl af major Birgersson blifvit afsänd för att rekognoscera inemot Niemegk. Det var blott ett tiotal ryttare, utom den länge och knotige sergeanten, som anförde dem.

Om ni se närmare på denne äkta krigartyp, skola ni snart känna igen hans visserligen magra, men af den omutlige hederns, prägel stämplade ansigte, såsom tillhörande vår gamle bekant från »Rostiga Svärdet» och Alslebenskogen, Isak Grimme. Spanande åt alla sidor och ibland mumlande några otydliga meningar för sig sjelf, lät han springaren gå nästan som han sjelf behagade, och satte endast då och då ett p för hans begär att närmare undersöka gräset inuti de snår, hvilka der och hvar påträffades.

— Per, — utbrast slutligen sergeanten och vinkade den martialiske korporalen till sin sida, — ni talade i går om skogvaktaren Berthold Schantz och hans kamrat, dem Alslebenboarne egentligen hafva att tacka för det lugn, som de åtnjutit ända sedan det lyckades den djerfve pojken att röka ut de afgrundsandarne ur Svarta grottan och bemäktiga sig sjelfvaste banditchefen. Jag...

— Och den der otäcka hexan sedan, — afbröt korporal Per.

— Ja, du har rätt, den höll jag verkligen på att glömma. Jo, det var det, som jag ville säga när du tog ordet från din förman, jag undrar just om de äro vid lif ännu.

— Det är en sak, som jag inte kan svara till, — utbrast Per något snävt, ty han tyckte inte om att Isak Grimme i hvar och hvarannan mening lät påskina, att han var Pers förman. Det visste nog denne förut, och hade heller aldrig vid något tillfälle glömt bort det. Per tog det sjelf som småsaker, men fann sig ändå ibland stött, i synnerhet, såsom nu var förhållandet då någon af ryttarne råkade få höra tillrättavisningen.

Isak Grimme märkte genast att hans ord stött på

patrull hos korporalen och han sade därför, i det han, såsom alltid vid dylika tillfällen, räckte Per handen:

— Se så, gamle Per, tag nu inte illa upp mitt skämt; du vet att jag aldrig menar något ondt dermed.

Och den redlige korporalen var genast färdig med sitt handslag och det afbrutna samtalet återtogs.

— Jag har varit i sällskap med ganska många personer här på den tyska jorden, — sade Isak Grimme, — men, så sannt jag lefver, att jag träffat många, som jag tycker så bra om som Berthold Schantz och... och... och att jag inte kan komma ihåg namnet... jo... jo... Josef Kuhz; nu fick jag det. Konstiga namn de här tyskarne ha, och...

— Åhnej, göm inte undan er, jag får nog tag i er ändå, — skrek i detsamma en ryttare, som skiljt sig några steg från de öfrige och nu med den väldiga huggvärjan lyftad öfver hufvudet, fattat posten vid ett snår. — Kom bara ut, edra karnaljer, annars...

Utan att fullborda meningen lät han derpå vapnet så kraftigt falla ned på busken, att grenarne yrde omkring som ett moln.

— Kom fram! — skrek han åter på nytt, — annars skjuter jag!

Med dessa ord drog också den ifrige ryttaren fram en lång ryttarkarbin.

— Per, — skrek sergeanten, — rid genast fram till den elemenskade drummeln innan han skjuter. Ett skott nu kan locka fram hvar enda fiende här i skogen, och majoren har strängeligen ålagt oss att inte på något sätt ådraga oss fiendens uppmärksamhet i förväg.

Innan Per hann fram hade likväl händelsen utvecklats till det bästa. Ur snåret framkröpo nemligen två män hvilka, att döma af utseendet, voro smeder,

samt gäfvö sig genast medelst tecken till fånga och blefvo derpå genast framförda till Isak Grimme.

Denne tog på sig sin vigtigaste mine, satte sig ännu fastare i sadeln och utbrast:

— Hör nu på, edra elemenskade buskkrypare, hvad ha ni här att göra? Svara, annars . . .

Och i stället för att fortsätta, skakade han den långa huggvärjan i jernhöjd med hästens hufvud.

De båda fångarne gäfvö hvarandra ett snabbt ögonkast och hade dervid, såsom det tydligt syntes, ytterst svårt att hålla skrattnusklerna i styr, när deras blickar hvilade på sergeant Isak och hans högvigtige uppsyn. Korporalen såg också detta, och som han ansåg det vara en oerhörd förolämpning ej allenast emot sergeantens egen person, utan äfven mot hela truppen, och således äfven sig sjelf, skrek han, röd som en kräfta i synen af bara förargelse:

— Låt oss genast hänga dem i närmaste träd, och . . .

— Nej, vi taga dem med till majoren, — afbröt sergeanten. — Han får döma dem. — Fram med ett rep och bind dem, och . . .

— Nej se, det blir då ingenting af med den saken, — afbröt den längste af fångarne. — Du borde blygas, Isak Grimme, att så här behandla gamla vänner!

Rätt så sadelfast den tappre sergeanten var, så vacklade han ändå åt sidan.

— Vänner, vänner, — skrek han, då han ändteligen återfått målet. — Hvad i alla verdars namn vill detta säga. Ar det ett spektakel, eller . . .

— Ne-*ej* du, — afbröt nu fången, — det är icke något spektakel eller allvar, men hvad heter majoren?

— Evert Birgersson.

— Nu ljuger du, Isak Grimme, då vi i förgår träffades i Magdeburg var han bara kaptan.

Nu var det nära att den hederlige serganten ramlat af hästen. Detta var för mycket för honom, hvadan han skrek:

— Ni stå här och drifva gäck med mig och vilja inte säga edra namn! Det der går allt för långt. Per, — skrek han till korporalen, — vi ska' traktera dem med ett duktigt kok stryk. Skär några ordentliga påkar, så ska' vi väl se om inte de kunna göra verkan. Men, fort!

När nu de båda fångarne märkte att de gått för långt i sitt skämt med den hederlige sergeanten, ämnade de just säga sina namn, då i detsamma en dämpad hornsignal nådde fram och af ljudet hördes tydligt att signalören icke befann sig på långt afstånd.

— Det är från majoren, — utbrast sergeanten vresigt, då han icke kommit i tillfälle att få utösa sin harm genom en extra bestraffning. — Tag de der elementskade gökarne emellan er, — befalldes han ryttarne, — och hin skall taga er med hull och hår, om ni låta dem komma undan!

— Nej, vän Isak, — utbrast nu den längste af fångarne, — om du än släppte oss lösa, något som du snart måste göra, så skulle vi ändock följa dig till majoren.

Sergeanten svarade ingenting, men för sig sjelf brummade han i stället så mycket mera öfver det der uttrycket »vän Isak.» Det harmade honom, att han icke kunnat klämma fram deras namn och denna harm gaf sig äfven luft i dessa ord, då han i spetsen för sin trupp red fram till Evert Birgersson:

— Majoren skall tro att jag just nu fått tag i ett par riktigt inpiskade skälmar. Icke nog med att de

hånat mig, det har också varit omöjligt att få veta deras namn. Just som signalen ljud höll jag på att laga i ordning prygel åt dem, ty jag vet att sådant brukar hjälpa, och att...

— Så-å, — afbröt den unge majoren, — då får du lof att visa mig dem. När du, Grimme, ej kan få bugt med dem, hur skall jag då kunna få det!

— Ja, de äro heller inte alltför mycket vackra att se på, — inföll Grimme och gaf sina knektar ett tecken att öppna leden. — Se sjelf och...

Här kom han åter af sig och hela hans långa, magra, gestalt såg ut som ett till häst sittande, lefvande frågetecken, med munnen som ett väldigt ginungagap och ögonen stående ut ur hufvudet liksom ämnade de i nästa sekund ramla ned på marken. Och hvadan denna förvåning?

Den unge majoren hade knappt hunnit kasta en blick på de sotige figurerna, då han vigt hoppade ned från hästen, ilade fram till dem och fattade bådas händer under det han utbrast så högt, att både sergeanten och de andra hörde det:

— Gud vare lof, att ni äro räddade, mina vänner. Hur det gick till få ni lof att tala om för mig sedan, och... och...

En skugga af ängslan syntes på hans panna och han fullbordade ej meningen.

— Majoren kan vara lugn, — svarade den längsta. — Hon är ej långt borta.

Evert Birgersson ryckte till och ämnade svara, då han i stället fick dessa ord tillbaka:

— När vi blifva ensamma, skall ni få höra allt... bara inte vännen Isak Grimme lägger sig emellan och vill vara med här liksom vid Alslebensbogen för...

— Hvad sju skock kreverande bomber har jag haft mina ögon! — skrek nu sergeanten till, kastade sig nästan handlöst från hästen och sprang, trots majorens närvaro, fram till de sotige gestalterna, slog sina långa armar kring dem båda två och utbrast:

— Ja, hvar har jag, min dumsnut, haft mina ögon, då jag ej kände igen Berthold Schantz och Josef Kuhz, banditutrotarne i Alslebentrakten. — Men, — fortfor han, — det var minsann inte så . . .

— Jag vet hvad du vill säga, vän Isak, — afbröt här den unge skogvaktaren, — och innan vi prata vidare, så få vi lof att tvätta oss rena, så att vi kunna visa oss för folk. Se, der ha vi en vattenpöl, den räcker nog åt oss. Kom, Josef!

4..

Vid Niemeck.

1.

— Skynda på, vördige fader, om ni är rädd om edert lif, jag hör tydligt hästtramp bakom oss, och det skulle kunna hända, att det är de fördömda kättarne, dem den eviga elden måtte förtära, som äro oss i hämlarna.

— Ja, ni kommer väl ihåg, hvad vi fingo höra i byn Wahlite i dag på morgonen. Men se, hur svenskarne kunnat få reda på fältmarskalkens afsigt, det är nästan

omöjligt att begripa, ty den hölls ju hemlig, ända till och med till sista dagen och i går på förmiddagen var det flere officerare, som ej visste det ringaste om de här planerna.

Den förste talaren var Judas Kitze, den andre länge Franz.

Och den fromme fader Anatolius, hur såg han väl ut? Kåpan delvis sönderrifven mot qvistar och törnen, kapuschongen dinglande bak på ryggen och det tonsurerade hufvudet badande i svett, oaktadt novemberdagen var mer än vanligt kylig. Den brådstörtade flykten, som ej tillät en vanlig marschtakt, jemte den ängslan, som hvarje minut höll sinnet i en oerhörd spänning, dessa två omständigheter var det som gäfvö jesuiten liksom en försmak af den skärseld, han så bjert framhöll och så härresande plägade skildra för den enfaldige stackare, hvilken han åstundade att plocka en smula på jordiska egodelar för att genom böner och allehanda narraktiga ceremonier förkorta hans vistelse derstädes. Måhända bidrog äfven tanken på alla de kanaljerier och skurkstreck, han sjelf begått, att manas framför hans själ, och kanske ljöde med fördubblad styrka i hans öron ordet *mördare*. De två blodscenerna, den ena nere i Svarta grottan, den andra i snåret der ofvanför, gjorde sig också nu påminna och det med en stämman, som ej så lätt kunde mutas ned. Och så tanken på hur allt detta skulle sluta.

— Fort in i snåret här, — pustade Judas Kitze och grep munken temligen omildt i ena armen. — Nu hjälpa ej några korstecken, utan endast en hastig flykt.

Det ganska vidlyftiga snår, hvilket banditchefen utsett till gömställe, låg endast på några alnars afstånd och inom kort hade flyktingarne gömt sig der. Sedan

den första förskräckelsen gått öfver och dånet af häst-hofvarne ej mera kunde förnimmas, företogo de sig att närmare undersöka sitt gömställe, och snart kommo de under fund med att det var beläget på stranden af en liten flod, hvars böljor tydligt hördes sorla på afstånd. Ingen af dem var dock så hemmastadd i den trakten, att han kunde bestämma dess närmare läge och i följd deraf flodens namn. Det gjorde dem likväl detsamma, tyckte de, bara de kommo undan med lifvet.

— Jag tror ej, att jag på ett par timmar orkar gå längre, — pustade munken der han lagt sig ned på marken och till hufvudgård fått en mossig sten. — Jag är sannerligen inte van vid ett sådant lif som detta.

— Nej, det märkes nog, — inföll länge Franz ej utan så liten ironi. — Men, hvarför stannade ej ert fromhet qvar i Magdeburg.

— Min son, — inföll nu munken, som till slut begrep hånet, — skulle du velat gifva dig åt de ursinige, som skrånade mordbrännare efter oss?

— Ne-ej, — svarade länge Franz en smula skamsen, — men det hafva vi eder, vördige fader, att tacka för.

— Mig?

— Ja, just eder, — inföll nu Judas Kitze. — Hvarför skulle ni envisas att bränna upp de der förtorkade pappersbitarne, och hvarför bar ni eder så oförsigtigt åt med eldstålet. Ni stod ju icke mer än en fjerdedels aln ifrån allt det der torra skräpet i skorstensvrån, och . . .

Här tystnade han plötsligt och spände örhinnorna så mycket han kunde. Ett doft buller hördes på afstånd; ibland tilltog det, ibland minskades det, men till slut blef det starkare för hvarje ögonblick. Så äfven hästramper.

— Det är en vagn, som eskorteras af ryttare, —
hviskade Judas Kitze.

— Då är det nog de våra, — mumlade länge Franz,
— ty inte föra väl munkarne sådana med sig på...

— Tyst, — hviskade munken ifrigt, — de stanna
här utanför!

I detsamma hördes en manlig stämma:

— Behagar fru markgrefvinnan och fröken stiga
ut, medan vi få ställa i ordning inuti vagnen? Den
oländiga marken har gjort, att nästan allt kommit huller
om buller der inne.

— Tant och lilla kusin kunna tryggt anförtro sig
åt mitt beskydd, — yttrade derpå en annan manlig
stämma, och fortsatte mera sorglöst: — Och hvem skulle
för resten våga antasta oss här? Det skulle ej vara
rådligt för någon, så mycket lofvar jag.

Pater Anatolius riktigt hoppade till der han låg
och äfven de båda banditerne syntes förvånade. Ingen
af de tre gjorde likväl ännu några miner af att gifva
sig till känna.

2.

— Ja, nu kan jag känna igen eder, — yttrade ser-
geant Grimme när hans båda vänner ändteligen hade
befriat sig från sotet och smutsen. — Nu se ni åtmin-
stone ut som folk.

— Men du såg förfärligt grym ut när du ville gifva
oss prygel, — inföll Berthold Schantz skrattande. —
Jag önskade verkligen, att de båda banditerne och Svarta
trollpackan varit i vårt ställe och...

— Ah, hon sitter nog säkert fast, — afbröt majoren.

— Eller också kanske att hon ej mera finnes bland de lefvandes antal, — inföll Josef Kuhz.

— Det skulle ingen högre önska än jag; — mumlade Evert Birgersson för sig sjelf. — Ack, om jag visste hvar Maria funnes! Kanske är hon qvar i Magdeburg, kanske . . . ja, jag kom att tänka på Bernburg. O, att hon fått stanna qvar der och ej, såsom nu, ständigt utsättas för alla möjliga vedervärdigheter! Man säger att öfverste von Mohrenheim skall vara en hedersman, och det är måhända äfven sanning, men i religionssaker och ståndsskilnad pläga de ädlaste känslorna vanligtvis få gifva vika för dem, som föra de jordiska intressenas talan. Ja, — slutade han under det en nästan blytung suck höjde hans bröst, — det är så vanligt nu för tiden, att man . . .

En ryttare sprängde i detsamma rakt emot honom och afbröt genom sin ankomst hans tankar.

— Fältmarskalken befäller major Birgersson, att längs Plauenfloden rekognoscera fram emot Niemeck, för att, om möjligt, kunna upptäcka om fienden befinner sig i närheten, och genast afgifva rapport derom.

— Är hutvudstyrkan långt efteråt? — sporde majoren.

— Nej, blott två, eller tre bösshäll.

— Och ni hafva ej sett någonting?

— Nej.

— Godt, jag vet att fullgöra min pligt.

Adjutanten red bort i karrier och Evert Birgersson kallade genast till sig Isak Grimme, hvarpå båda redo ned så långt på flodstranden, att vattnet räckte hästarne ett godt stycke upp på frambenen.

Den lilla floden Plauen, som kommer söderifrån och straxt vester om staden Brandenburg faller ut i Havel, låg der så fridfull och lugn i den stormfria novemberaftonen. Der såg icke alls ut som om stridens röde hane snart skulle höja sin skärande dödssång. Det var också med ett synbart vemod, som den unge majoren lät sina blickar följa den der och hvar af strömfåran lätt krusade vattenytan och slutligen stanna på de af den nedgående solens strålar förgyllda tornen i den lilla staden Niemeck. Han började att drömma vaken, drömma och längta efter frid, men plötsligt ljud i hans inre en stämma: »Gör din pligt!» och han ryckte sig häftigt ur drömmarnes värld och yttrade till Isak Grimme:

— Håll min häst medan jag går upp på kullen der borta.

— Ensam? — sporde sergeanten förvånad.

— Ja.

— Men, om det skulle ligga fiender gömda der uppe.

— Nå, än sedan då? I sådant fall har jag ju dessa vänner, som ännu aldrig svikit mig, — inföll den unge majoren och slog ett slag först på den långa huggvärfjan och sedan på karbinen, den han tagit ur hölstret och stuckit in i gehänget. Skulle du få höra ett skott, så vet du hvad du har att göra.

Med dessa ord skyndade han uppför den lilla, helt nära belägna kullen, genombröt försigtigt de vid dess fot växande buskarne och snåren, och stod snart uppe på krönet, hvarifrån man hade en fri utsigt öfver trakten ända bort till Niemeck.

— Ha, — utbrast han för sig sjelf och skuggade ögonen med ena handen, — de der många eldarne der borta

kunna ej vara annat än bivuakeldar! Ja, der tändas flere, det är . . .

Plötsligt spratt han till. Han hörde tydligt, att det var en hane, som spändes. Han tog ett par steg åt det håll, hvarifrån ljudet kom. Straxt framför honom låg en karl i nedhukad ställning med bössan på knäet.

Här fanns icke många sekunders tid att besinna sig på. Ett hugg och den lömske skytten tumlade åt sidan, hvarvid han tappade eldvapnet utan att det likväl brann af. I nästa ögonblick var han dock på benen; slagsvärdet rycktes ut och i den vackra novemberaftonen börjades ett envige, som blef en verkligt hård bardalek, ty båda kämparne syntes, åtminstone till en början, jemngoda såväl i kroppskrafter som i att handtera sina huggvapen.

Andteligen lyckades det för Evert att tränga sin motståndare allt närmare den brant, uppför hvilken han sjelf nyss klättrat. Den tillbakaträngde märkte snart detta, men för sent. Vid ett språng åt sidan för att parera det väldiga hugg, som den svenske majoren riktade mot hans hjessa, råkade han att med ena foten stöta så häftigt emot en ganska stor sten, hvarvid han, med den fart han hade, föll baklänges, tappade slagsvärdet och störtade i hvinande fart utför branten.

Isak Grimme hade äfven lemnat sig åt tankar, hvilka ej alls hade något att skaffa med det närvarande. De voro nu som bäst på besök i den straxt öster om Vadstena liggande byn Granby, och han undrade både hit och dit om hans gamla föräldrar ännu lefde och hvad det blifvit af hans barndoms och ungdoms lek-kamrater. Blott en gång efter det han lemnat fädernehemmet och gått ut i kriget, hade han haft underrät-

telse om föräldrarna genom en ryttare från samma trakt. Men sedan?

Vid tanken härpå kändes det så ovanligt vekt om hjertat, och utan att han rådde för det, eller ens visste af det, trängde en betecknande vätska fram i ena ögonvrån, och han mumlade för sig sjelf:

— Jaha, det är allt som prostfar der hemma ibland plägade säga: Hvarenda dag, som går, för oss ett nytt steg fram till det sista hvilorummet. Detta må nu redas hvar som helst, på land, eller i vatten, ingen kan dock undvika detsamma, och det...

Plötsligt, som om en elektrisk stöt genomlupit hans kropp, afbröt sergeanten sin monolog och ryckte upp hufvudet. Och det var ju ej heller underligt både att han blef mäktat förvånad och i en blink ryckte huggvärjan ur slidan, då han såg en besynnerlig figur lik en boll komma trillande utför kullen. Lyckligtvis var han ej så vidskeplig som flertalet af hans kamrater, annars hade han säkerligen tagit denna plötsliga uppenbarelse för ett verk af den lede. Ty att det icke kunde vara majoren, som på detta sätt kom tillbaka från sin rekognoscering, det fann han genast, och styrktes också i nästa ögonblick deruti, när han fick se Evert Birgersson hastigt komma efter, icke på detta rullande sätt, utan ordentligt på sina två ben.

Inom några ögonblick var den okände, som på de korta frågor, majoren gaf honom, ej svarade ett enda ord, bunden, och straxt derefter ilade Evert i spetsen för sina ryttare, bort för att uppsöka Torstensson. Han träffade honom genast och aflade rapport om hvad han sett.

— Jaså, vi få ändteligen tag i dem vid Niemegek,
— utbrast fältmarskalken och gnuggade händerna. —

Godt major, intag plats bland de främste och försök, att osedd komma så nära, att ni vid första order kan angripa. Hvar har ni gjort af fången?

— Skickat honom till eftertruppen.

Torstensson nickade gillande.

3.

Det var general Bruays afdelning, som efter en häftig marsch, liknande en flykt, såsom den också i verkligheten var, på aftonen den 23 november hunnit fram till den lilla staden Niemeck. Gerna skulle Bruay hafva velat fortsätta, men som både hästar och ryttare voro ganska medtagna af marschen, dels på oländiga vägar, dels öfver åkrar och fält, der knappast tillstymmelse till vägar eller stigar funnos, ansåg han det för bäst, att nu hvila ut öfver natten. Och detta blef äfven hans beslut sedan de kunskapare, dem han utsändt, återkommit med den underrättelsen, att några fiendtliga ströfkårer ej blifvit sedda, och att således ingen fara vore för handen. Bruay gaf alltså befallning om att hvarje trupp skulle göra upp sina vakteldar så mycket dolda som möjligt, och framför allt så i närheten af hvarandra, att de lätt skulle kunna samlas, i fall de oväntadt skulle blifva anfallna.

Det tillfälliga lägret sträckte sig vester om Niemeck i en båge, hvars båda spetsar vette utåt, ej inåt staden.

— Min systerson, — utbrast Constantia von Mohrenheim, då Kurt von Acken red förbi vagnen för att

ordna sina ryttare, — hvar anser du den säkraste platsen för oss att vara?

— Jag har just nu gjort en undersökning med afseende härpå, — svarade den unge mannen och gaf sin bleka, fåordiga kusin en djupt förebrående blick, den hon besvarade med isande köld, — och der borta, i skogsdungen, finnes både tillräckligt skydd för nattvinden och säkerhet mot öfverfall. Det är också tid att vi så fort som möjligt begifva oss dit för att kunna erhålla en så bra plats, som möjligt.

Det var ej någon lätt sak att få fram den tunga vagnkolossen öfver den gropiga marken och de stackars hästarnes ryggar stodo ibland också bokstafligen som sprättbågar. Tre af dem hade äfven stupat och blifvit liggande på vägen.

Slutligen lyckades det ändock att få fram vagnen till en plats, alldeles öfvertäckt af väldiga träd, hvilka blott från en sida lemnade en inblick. Markgrefvinnan yttrade också sin belåtenhet med denna tillflyktsort, som äfven omgafs af lefvande mur: Kurt von Ackens ryttare.

— Herr löjtnant, — utbrast körsvennen och ref sig betänkligt bakom öronen, — är det meningen att fortsätta vägen med de der hästkrakarne, så komma vi ej många hundra famnar härifrån.

— Tror du det?

— Ja, det är alldeles säkert.

Kurt von Acken funderade en stund, derpå sade han:

— Gå genast till öfverste von Schenck och helsa honom ifrån mig, så får du andra hästar i stället.

Körsvennen gick och löjtnanten begaf sig fram till vagnen. Endast markgrefvinnan höll sig vaken; Maria och Prisca sofvo. Den unga flickan liknade bokstafligen

en marmorbild och af de ryckningar, som tidt och ofta hemsökte hennes kropp, framgick tydligt att Marias tillstånd icke var sådant, som det skulle vara. Den unge mannen betraktade henne tankfullt en stund och vände sig derefter bort under det en djup suck undslapp hans bröst.

— Vet du hvad, Kurt, — inföll nu markgrefvinnan och strök med händerna öfver ögonen, — jag har i natt och i dag, i synnerhet efter vår ankomst hit, varit så beklämd och haft så onda aningar, att...

— Tror tante på aningar?

Den gamla damen teg en stund, derpå sade hon:

— Ja, det gör jag. Det kan ej vara annat än en högre makt, som genom dem låter oss veta sitt beslut på ett indirekt sätt och dymedelst mången gång varnar oss för ett, och med de glada aningarna uppmuntrar oss till ett annat.

Nu var det löjtnantens tur att tiga och när hans tystnad blef alltför långvarig i markgrefvinnans tycke, utbrast hon:

— Är generalens mål Dresden?

— Ja, icke annat jag vet.

— Men, om fienden skulle lyckas att stänga honom derifrån?

— I sådant fall vet jag icke med säkerhet hvilka ordres han fått, men jag har dock hört berättas, att enda reträttplatsen då skulle blifva Schlezien. — Men, — fortfor han och lutade sig närmare den gamla damen liksom fruktade han att obehöriga lyssnare skulle finnas, — hur kom det till i verkligheten att pater Anatolius, som under så många år varit biktfader i Bernburg, så snöpligt fick sitt afsked?

— Kurt, — inföll Constantia von Mohrenheim dy-

stert, det är en lång historia. Jag trodde att du redan kände till den genom . . .

— Nej, — afbröt den unge mannen ifrigt, — nog har jag försökt att på alla möjliga sätt få den klar för mig, men han tiger envist och en gång sade han kärft, att den saken alls icke rörde mig.

— Ja, det är så likt honom, — mumlade Constantia von Mohrenheim mellan de hårdt sammanbitna tänderna men straxt derpå fortfor hon med sin förra röst: — Om vi komma att stanna i Dresden, så skall du få reda på alltsammans, till dess måste du gifva dig till tåls.

Några minuter derefter var markgrefvinnan ensam med sina skiftande tankar. Drömmande såg hon ut genom öppningen i den henne omgifvande skogsdungen och var just sysselsatt med att räkna de glimmande vakteldarne, då hon plötsligt spratt till vid ett:

— Frid vare dig, min dotter!

Bestört vände hon sig åt sidan. Framför henne stod pater Anatolius.

5.

Fortsättning.

4.

Det besynnerliga byltet bakom den höga vagnskarmen hade envist legat qvar, äfven då skakningen blef så våldsam, att till och med de inuti vagnen sittande personerna med knapp nöd förmådde hålla sig fast.

Men så bestod också byltet af en hämndgirig qvinna med zigenarblod i sina ådror, och med full föresats, att nu kräfva ut hämnden, eller sjelf gå under.

Väl hade i vissa ögonblick Francisca, så vilja vi nu kalla henne, känt liksom en fläkt af ruelse öfver att hon vände sitt hat och sina hämndeplaner mot Maria von Mohrenheim, som ju var alldeles oskyldig och till och med omedveten om de händelser, som eggade den vilda qvinnan till hat och hämnd, men den glödande naturen var icke mottaglig för några mildare känslor. Hvarför skulle han ostraffad få håna och bedraga; fanns det ej i den gudomliga rättvisans lagbok någon paragraf, som sade, att straffet var lika för alla, höga och låga, fattiga och rika? Jo, visserligen; en sådan paragraf finnes i all förnuftig lag, men tillämpas ofta så, att äfven den oskyldige mången gång kommer att lida för den skyldige. Fädernas missgerningar gå ej sällan i fullbordan på barnen och häri ligger just det fasansfulla i denna anordning, som kallas den gudomliga (den hämmande) rättvisan.

Francisca var nära nog sönderbråkad till sina lemmar och det var ju icke underligt. Hon hade förut, då vagnen höll vid snåret, varit betänkt på att smyga sig undan, men afhölls från denna sin föresats genom de många ryttarnes närvaro och när desse ändteligen aflägsnade sig och ett gynnsamt tillfälle nu yppade sig, började den tunga kolossen att åter röra på sig.

— Död och afgrund, — tänkte den vilda qvinnan för sig sjelf, — hur långt skola de nu resa! Kommer jag ej snart härifrån och får en brödbit till lifs, så vet jag ej hur det går... Ah, här stannar den åter. Nå, det synes, som om jag här skulle kunna göra mig fri från detta obehagliga fängelse.

Hon började också att arbeta derpå, men detta frigörande var lättare sagdt, än gjordt. Den hopkrupna ställning, hon under hela tiden varit tvungen att behålla för att ej blifva röjd, hade till den grad styfnat hennes leder, att hon nära nog uppgifvit ett rop af smärta, då hon försökte att räta ut sig. Först efter ett ganska långvarigt arbete lyckades det henne, men då hon skulle arbeta sig ned till marken varseblef hon plötsligt en skugga skymta fram mellan träden, hvadan hon genast drog de till hälften utom bakstycket framskjutna benen tillbaka.

Skuggan kom närmare och med henne den kropp, som hon tillhörde. I detta ögonblick flammade den närmast belägna vaktelden högre upp och kastade ett minutligt skimmer in mellan träden. Det behöfdes dock ej längre tid för att qvinnan skulle känna igen den framsmygande.

— Pater Anatolius, — mumlade hon. — Ah då äro väl de andra i närheten. Det var en . . .

Hon fullbordade ej sin mening, utan kröp i stället ned så försigtigt som möjligt på motsatta sidan om vägen och smög sig, tack vare de djupa skuggor, som träden kastade, fram till det snår, utanför hvilket vagnen förut hållit.

Knappt ditkommen, helsades hon af Judas Kitze med att:

— Jag tror att Svarta trollpackan är kär i oss!

— Då första bestörtningen gått öfver kom det till förklaringar och dessa voro snart undanstökade. Sedan Francisca beskrifvit flykten ur Rundeln och det dermed förknippade lömska mordet, hviskade hon:

— Hvad har pater Anatolius att göra der borta vid vagnen?

— Inte vet jag, — svarade banditchefen hånfullt, — men antagligen har han väl någon plan med flickan.

5.

Så fort den första dagstrimman af den 23 november började visa sig blef det också lif och rörelse i Bruays läger. Generalen sjelf red uppmuntrande omkring till sina trupper och förmanade dem till uthållighet ännu en liten tid. Deras vedermödor skulle snart hafva ett slut och länge kunde det icke dröja, innan de fingo uppfriska sig i goda och rikliga qvarter. De af trötthet nedtyngda ryttarne fingo liksom ett nytt lif vid hoppet om bättre och de lofvade äfven, att de skulle hålla ut så länge en gnista af kraft fanns kvar hos dem.

Kurt von Acken hade icke den natten fått den minsta blund i sina ögon, utan irrade, nästan utan mål, omkring hit och dit i lägret. Markgrefvinnans prat förut om sina onda aningar hade, utan att han sjelf visste af det, gjort verkan på honom, så att äfven han började känna sig rätt kuslig till mods vid tanken på hvad som komma skulle. Tyckte han icke att nattluften var betydligt tyngre än vanligt och att en viss tvekan började få makt med honom?

— Nu måste jag väcka dem, — mumlade han för sig sjelf, när lägret började att komma i rörelse. — Ingen vet hvad som kan hända under loppet af den inbrytande dagen, och därför är det allt bäst att hafva mina släktingar så djupt inne i leden som möjligt.

Constantia von Mohrenheim hade nyligen vaknat och höll ifrigt på att väcka Maria när löjtnanten kom framridande och berättade att uppbrottet nu skulle ske.

— Så mycket bättre, — utbrast markgrefvinnan, — och, — fortfor hon och betraktade forskande syster-sonen, — du har väl ingenting emot att jag här i vagnen gifver skydd åt en flykting, som också kan vara oss till nytta?

— Hvem är denne flykting?

— Pater Anatolius.

Kurt von Acken blef till den grad förvånad, att han till en början icke kunde yttra ett enda ord. Härunder framkom den smilande munken, gjorde korstecknet och rabblade fram sin gamle slentrian:

— Frid med dig, min son!

Den unge löjtnanten hade aldrig kunnat hysa något riktigt förtroende för den skenhelige jesuiten, hvilkens lömskhet han nog genomskådade. Mer än en gång hade han varit i skarp delo med patern och sagt honom ganska bittra sanningar, dock alltid mellan fyra ögon. I markgrefvinnans närvaro hade han alltid visat sig tillbakadragen och undfallande.

Det sjöd inom honom då han nu varseblef det i hans tycke så vidriga munkansigtet, att det endast var med yttersta möda som han kunde tygla sina känslor. På munkens helsning svarade han genom att vända sig bort och gifva kusken en del befallningar angående färden.

Då pater Anatolius qvällen förut så oförmodadt uppenbarat sig för Constantia von Mohrenheim hade Maria sofvit och modren alldeles glömt bort att sedermera omtala det besök, hon haft. När nu den unga flickan först hörde Anatolii namn nämnas och straxt

derpå såg honom träda fram, undslapp ett lätt anskri hennes läppar och hon slog våldsamt händerna för ögonen.

Vid anskriet vände sig löjtnanten om och hade redan några mustiga ord på tungan, det syntes tydligt, när en bedjande blick ur markgrefvinnans ögon hejdade honom. Efter några minuters eftertanke sade han med illa dold motvilja:

— Stig upp då!

Efter dessa ord kastade han om sin springare och red bort för att ordna vagnens eskort. Just i samma ögonblick hördes dämpade uppbrottssignaler från vägens midt och straxt derpå började hela styrkan att röra på sig.

Munkens uppstigande i vagnen hade från ett par i närheten växande buskar girigt följts af tre par ögon, tillhörande Judas Kitze, länge Franz och Francisca.

— Jo, när man är munk, då har man det allt bra här i världen, — mumlade Judas Kitze, i det ett hänleende spelade kring hans läppar, — jag var bra dum, som inte gaf mig till munk.

— Tacka du ödet, som ej fogade så, — inföll qvinnan spetsigt.

— Hur så?

— Jo, ty då hade du varit hängd för länge sedan.

— Det var beska piller han måste svälja, — tyckte nog banditchefen, men för tillfället måste han tåga och lida. Han lofvade sig dock sjelf, att vid tillfälle betala bespottarinnan full valuta, men i helt annan form. Nu hade annat trängt i förgrunden, nemligen sjelfbevarelsedriften. Och som de upptäckte att ej så få personer, både män och qvinnor, hade stuckit in sig bland ryttarne, gjorde de också sammaledes, men först kommo de öfverens

om att framförallt icke skiljas från hvarandra, äfven om Francisca, såsom hon såg att det lyckades för andra qvinnor, skulle kunna öfvertala någon ryttare att låta henne få en plats bak på sadeln.

6.

En stormvind kan icke bryta fram med mera förödande kraft, än den, hvarmed Evert Birgersson i spetsen för sin, nu betydligt ökade, ryttartrupp inom några minuter sprängde de eftersta af Bruays afdelning. De svenska hurraropen skallade vida omkring i den tidiga novembermorgonen och följdes af hugg på hugg, så täta, att mången kejslerlig ryttare i den trängsel, som genast uppstod, icke ens hann gripa till vapen, förrän han antingen låg på marken, eller, fasthängande i någon af stigbyglarne, släpades till döds af den skrämde hästen. Och karbinkulorna gjorde äfven sin blodiga skörd bland de af det plötsliga och oväntade anfallet helt och hållet förvirrade ryttarne.

Till och med Bruay syntes för några minuter alldeles handfallen och det tycktes som öfverlade han med sig sjelf, antingen han skulle hålla stånd eller retirera. Slutligen ansåg han det likväl alltför nesligt att så utan strid rymma fältet för en handfull motståndare, och så tänkte äfven hans officerare. Följden blef, att de kejslerlige gjorde helt om och satte sig till så kraftigt motstånd som möjligt var.

Den ångest, som intog de i vagnen inneslutne, låter knappast beskrifva sig. Att fruntimren yttrade sin ängslan på mångahanda sätt, det må förlåtas dem, men att pater Anatolius, som ändock skulle räknas till

karl, uppförde sig till den grad pultronaktigt, att han till och med en gång ville kasta sig ut genom vagnsdörren för att komma undan, det väckte till och med leda och afsky hos markgrefvinnan, som ganska barskt utbrast:

— Att ni är en sådan eländig kruka, fromme fader, det har jag aldrig trott förr än nu. Vore det ej mycket bättre att ni, som en from man egnar och anstår, i stället beder för, att ej någon olycka må hända oss, och att vi . . .

En karbinkula genomborrade i detsamma vagnskarmen bakifrån och gick så nära pater Anatolii ena öra, att gudsmannen uppgaf ett genomträngande rop af förskräckelse. Derpå grepo hans darrande händer konvulsiviskt tag i radbandet; hans skälfvande läppar rörde sig häftigt, men ej ett enda ljud hördes från dem.

Tillsammans med Berthold Schantz och Josef Kuhz, hvilka hade lyckats få tag i hvar sin häst och nu med de vapen, som de erhållit af majoren, fäktade lika tappert som trots någon af ryttarne, hade sergeant Isak snart nog banat sig väg fram till vagnen, kring hvilken Kurt von Acken, som kämpade med berömvärd tappighet, tätt slutit den skara, som stod under hans befäl, och beredde sig till att heldre falla, än att lemna sina släktingar i svenskarnes händer.

Den första blick, som Berthold Schantz lyckades kasta in i vagnen, föll på den dödsbleke munken. Genast anade han, att markgrefvinnan och hennes dotter äfven befunno sig der inne, och han fick inom ett par minuter visshet derom. Trots den oerhörda trängseln lyckades det honom dock att snart finna reda på den unge majoren. Några ord och Evert Birgersson visste allt. Hans hjerta klappade våldsamt af glädje och for-

tare än det kan beskrivas var han framme vid vagnen, der han genast möttes af Kurt von Acken.

— Gif eder! Allt motstånd är fäfanget! — ropade han och svängde det långa slagsvärdet i snabba kretsar.

Det brusande stridslarmet gjorde att den unge majoren ej kunde höra det utrop, som banade sig väg öfver Marias läppar, då hon igenkände den kära rösten. Hennes förut marmorhvita anlete öfvergöts hastigt af en varm rodnad, och hade hon varit ensam i vagnen, skulle hon utan tvifvel lemnat densamma, trots alla faror.

Pater Anatolius hade naturligtvis, likasom markgrefvinnan, också känt igen Evert Birgersson. Öfver den sist nämndas läppar banade sig en blytung suck vägen, en suck, som lika tydligt som tusen meningar sade, att den gamla damen nu förlorat allt hopp. Bäfvande lutade hon sig så långt tillbaka hon kunde och dolde ansigtet i båda händerna.

Från den unge svensken riktades munkens, trots hans dödsångest, hatfullt glödande blickar på Marias ansigte. När han nu såg den förrädiska rodnad, som purprade det, bröto förbannelserna löst, visserligen tysta, men icke mindre härresande för det. Hans skälfvande, högra hand famlade några slag innanför kåpan, men dolken var nu försvunnen.

På Evert Birgerssons uppmaning att gifva sig, svarade löjtnanten:

— En von Acken gifver sig ej åt en kattare och . . .

Utän att fullborda meningen riktade han i stället ett väldigt hugg åt sin motståndares hufvud, men denne parerade det så kraftigt, att svärdet höll på att glida ur Kurt von Ackens hand. Löjtnanten spände ånyo sina nerver och anföll på samma sätt och med samma resultat förutom det att han bättre höll fast sitt vapen.

Striden rundt omkring hade nära nog upphört, ty enviget mellan de båda unge männen började att taga allas uppmärksamhet i anspråk. Tvekampen blef också väldig och knippen af gnistor spredos likt ett fyrverkeri ut från de blanka klingorna. Ingen af kämparne yttrade ett enda ord och deras vaksamma blickar och hårdt sammanbitna läppar gåfvo tydligt id handen att striden dem emellan fördes på lif eller död.

Efter en kort stund blef det likväl klart för alla, att löjtnanten skulle duka under. Många af hans ryttare hade också begagnat sig af tillfället att rymma fältet och undkomma, enär svenskarne ej vågade förfölja dem, och till slut var Kurt von Acken omgifven af blott några få, som ännu troget och tappert höllo ut.

Den ängslan, med hvilken Constantia von Mohrenheim och hennes dotter följde stridens gång kan man lätt föreställa sig, äfvensom de olika önsknningar, som besjälade dem.

När den först nämnda slutligen märkte att svensken till slut skulle blifva segrare, glömde hon allt omkring sig, lutade sig med halfva kroppen utom vagnsdörren och skrek med sin gällaste stämma för att kunna höras:

— Kaptен Birgersson, skona min systerson!

— Död och afgrund! — röt Kurt von Acken, som hört denna för en tapper krigare så förödmjukande vädjan, detta tiggeri om lifvet. — Först öfver mitt lik går...

Raseriet öfver den skymfliga förbönen hade drifvit hetsigheten till sin höjdpunkt och dermed också lemnat rum åt öfverilningar. Följden deraf blef också att han ej med tillbörlig kraft förmådde parera det mot honom måttade hugget. Det träffade hans högra axel med den

styrka, att vapnet föll ur hans hand och han sjelf vacklade i sadeln, samt skulle hafva störtat till marken, om ej sergeant Isak, som kort förut affärdat en närgången fiende, tagit honom i sina armar.

Medan enviget pågick sökte de tvenne banditerne och Fransisca, hvilka kastades hit och dit mellan rytarnes hästar, att gång på gång komma undan. Judas och Josef hade försett sig med vapen från de fallne och äfven qvinnan lyckades att få tag i en lång och skarp-slipad knif. Om de bara kunde tränga sig ut ur rytartarleden, så hoppades de nog att kunna rädda sig i de öfver allt växande snåren. I den förfärliga villervallan omkring vagnen skulle ingen observera att de flyktade undan, liksom alla andra, hvilka ej hörde till knektarne.

Men Berthold Schantz och Josef Kuhz hade omsider blifvit dem varse och nu kunde de med fullt skäl låta alla betänkligheter vika. I Magdeburg hade de ej velat antasta de båda skurkarne och den ursinniga qvinnan för att ej draga uppmärksamheten först till sig sjelfva och sedan till Evert Birgersson, hvilket skulle varit detsamma som allas deras undergång, men här stod allt på annan fot, här hade de fria händer.

Redan trodde sig Fransisca och de tvenne banditerne räddade, alldenstund det efter stora ansträngningar lyckats dem att tränga sig ut ur de tätaste ryttartarleden, då bakom dem plötsligt ljödo dessa ord:

— Stanna, skurkar, ni äro nu för andra gången våra fångar!

Knappt tio alnar derifrån låg det täta snår, i hvilket banditerne först hållit sig gömda. Om de blott kunde uppnå det.

Josef Kuhz gissade också att deras mening var

denna. Han styrde för den skull springaren emellan snåret och flyktingarne och stängde således vägen för dem.

Banditerne skuro tänderna i raseri och Fransisca tillgrep sina vanliga uttryck för den ilska, som rasade inom henne. Hon öste ur sig alla de svordomar, hon i en hast kunde få på tungan, och spottade som om tio kattor sutit i hennes strupe. Och under tiden svängde hon den långa knifven i vilda kretsar öfver sitt hufvud och skrek, då svordomarne och spottningarne ibland gáfvo henne något andrum:

— Mig ska' ni åtminstone icke taga lefvande, det . . .

Innan den vilda qvinnan hann uttala meningen hade det lyckats för Berthold Schantz att komma henne så nära, att han med ett kraftigt hugg kunde träffa hennes högra arm, då hon naturligtvis måste släppa knifven.

Den olycka, som drabbat Fransisca, verkade under de första ögonblicken så nedslående och förlamande på de tvenne banditerne, att de ingenting kunde företaga sig, hvarken fly undan, eller sätta sig i försvarstillstånd. Af denna tvekan begagnade sig också Berthold Schantz och Josef Kuhz och innan banditerne hunno komma till sig sjelfva, voro de afväprade.

Bruay hade emellertid hunnit sansa sig från den öfverraskning, som bemäktigat sig honom vid Evert Birgerssons djerfva anfall, och skickade fram ett par starka afdelningar, men i samma ögonblick dånade väldiga hurrarop från motsatta sidan och finnar och uppländingar, tillhörande hufvudstyrkan, hvilken just nu hann fram under Torstenssons eget befäl, störtade med sådant raseri öfver de kejserlige, att de hals öfver hufvud antingen kastades tillbaka, nedhöggos eller tillfångatogs.

Den lifliga skottvexlingen hade emellertid manat Enkeforth, som tagit en annan väg, att skynda till sin

kamrats hjälp och inom kort bröt han äfven fram. Han hade under sitt befäl den ojemförligt största styrkan och det var därför som Torstensson också satte sin hufvudstyrka emot hans.

Hade Bruay förut blifvit, hvad man kallar, vimmelkantig, så tappade han nu alldeles hufvudet vid åsynen af de svenska rytterimassornas förenade anfall. Han lyssnade ej längre på sina officerares enträgna begäran att blifva förda mot svenskarne. Allt hopp om en lycklig utgång försvann hos honom, och utan besinning lemnade han valplatsen. Ryttnarne följde sin anförarens exempel, officerarne drogos med i villervallan och slutligen upplöste sig hela denna afdelning i vild flykt längs vägen till Jüterbogk.

General Enkeforth visade emellertid, att han, äfven i olyckan och motgången var fullt värdig den rang, han bar, ty han satte sig till ett ganska tappert motstånd och fäktade sjelf som den simplaste ryttare. Dock, hans öde var gifvet. Under det vildaste tumultet blef hans häst skjuten och han, efter ett hårdnackadt sjelfförsvar tagen till fånga.

Vid underrättelsen härom förlorade den kämpande afdelningen en stor del af sitt mod, som den verkliga ådagalagt, och när kort derefter den andra afdelningens öde blef bekant, följde Enkeforths trupper sina kamraters exempel.

Det blef en vild jagt åt Jüterbogk till; den fortsattes genom denna stad, der i långha tider, ända in i vårt århundrade, en af gatorna fått namnet Blodsgatan, emedan det största nederlaget på de kejsrerlige der timade, och slutade ej förr, än de flyende, hvilka nu voro betydligt decimerade, uppnått staden Lucka i Lausits. De kejsrerliges förlust var betydlig, ty hela rytte-

riet hade blifvit nästan helt och hållet förstördt. Närmare fyra tusen hästar och femton hundra ryttare föllo i segrarnes händer, hvartill också kommo en massa troféer samt ganska många af befälet från högre till lägre grader.

Denna drabbning har af våra historieskrifvare blifvit kallad slaget vid Jüterbogk, men detta är alldeles oriktigt, utan bör det i stället heta slaget vid Niemeck (Niemeck), ty der stod drabbningen och der afgjordes segern till svenskarnes förmån. Derpå kom förföljandet genom Jüterbogk och till Lucka, men ingenstädes gjorde de flyende något sådant motstånd, som kan rättfärdiga benämningen: slaget vid Jüterbogk.

6.

Djupa bekymmer. Konstladt lugn. Till Bernburg.

Ända sedan den sista skymten af den stora resvagnen försvunnit ur öfverste von Mohrenheims åsyn, var han knappast mera sig lik. Så länge hans maka och barn vistades i hemmet, Bernburgs slott, var han fullkomligt lugn, ty han kände svenskarnes ridderlighet alltför väl för att behöfva oroas öfver de sinas öde. Han hade också låtit sin maka, ej en, utan flere gånger, tydligt förstå, att han blef ganska missnöjd öfver deras flykt från Bernburg, men han måste naturligtvis hålla god min och finna sig i hvad som en gång skett. Hvilka öden skulle de nu gå till mötes.

Att öka hans ängslan bidrog också det rykte, som blott ett par timmar efter rytteriets afmarsch spred sig i staden, nemligen att Torstensson, på något ännu out-

ransakligt sätt, erhållit kändedom om den hemliga flykten och redan beredt sig till att sätta efter de kejserlige. Ryktet spred sig mer och mer och slutligen försäkrades det allmänt, att det egde sin fulla grund.

Så ofta tjensten ej lade hinder i vägen befann sig David von Mohrenheim ute på spaning. Om han bara kunde få fatt i pater Anatolius, så skulle han måhända kunna locka sig till några meddelanden, af hvilka han kunde göra sig en föreställning om huruledes faran vore så öfverhängande eller ej, men det var stört omöjligt att finna det ringaste spår efter honom.

Och så den qvinna, som velat mörda öfversten i ölkrogen »Stånkan». Den bekymrade fadren gick till Nikodemus Kretsch och hörde sig för om ej den vilda qvinnan varit synlig der sedan, men fick nekande svar Hvar skulle han således kunna träffa de personer, hvilka han fruktade mer än uppenbara fiender?

Aldrig förut hade öfverste von Mohrenheim känt sig så beklämd till sinnet som just under dessa dagar. Hvart han gick tyckte han att dolda fiender lurade på honom.

Och den vilda qvinnan, kunde hon vara den, han menade? Ibland trodde han det, ibland icke. Hur var det väl möjligt att en människa skulle kunna i så många år nära ett så glödande hat? Ack, han visste icke, eller kanske *ville* ej veta, att det finnes dylika, för hvilka icke ens tio menniskoåldrar skulle vara nog för att släcka hatets förtärande eld. Vi hafva ju ända in i vår tid exempel på att ett glödande hat (vendettan, hämnden i södra Europa) fortlefver slägte efter slägte och kräfver sina offer äfven bland de oskyldiga.

David von Mohrenheims förändrade sinnesstämning hade ej undgått Gallas' uppmärksamhet och öfversten

måste därför omtala sina bekymmer. Den kejsrerlige fältmarskalken, som sjelf stod, så att säga, på en vulkan, hade då nog hårdt hjerta, att söka med skämt slå bort fadrens ängslan och oro och yttrade till slut:

— Enkeforth och Bruay äro duktiga karlar och de reda sig nog, samt äro väl snart nu i Dresden, och...

— Men, det der ryktet, som utkommit? — afbröt öfversten.

— Hvilket rykte? — sporde Gallas förvånad. — Jag har ej hört något rykte.

— Jo visst, — inföll öfversten och betraktade fältmarskalken tviflande.

— Nej, jag försäkrar eder, att jag ej hört det ringaste.

Vid detta svar var det ej underligt om David von Mohrenheim tvekade att yppa hvad han hört. Men hans tvekan blef ej långvarig. Gallas utbrast nemligen:

— Hvad det än månne vara, så befaller jag öfversten att omtala det. Något nytt försåt mot mitt lif, kan jag...

— Nej, nej, för all del. Det är någonting helt annat.

— Nå, så fram med det då! — befallde Gallas, denna gång temligen kärft.

Von Mohrenheim var nu tvungen att lyda, men nog var han betydligt gramse på sig sjelf därför att han genom sin dunkla antydan om ett rykte, och just i denna tid, då rykten betydde så ofantligt mycket och ofta hade viktiga händelser till följd, retat den miss-trogne fältmarskalkens nyfikenhet. Här fanns dock ej någon annan utväg än att lyda.

Han omtalade för den skull i så skonsamma ordalag som möjligt hvad han sjelf hört angående Torstenssons förmodade vetskap om det kejsrerliga rytteriets hem-

liga flykt från Magdeburg, samt hans åtgärder för att oroa tåget och skulle just sluta sin mening, då Gallas helt lugnt vände sig till honom med denna fråga:

— Tror ni att detta är sannt?

Öfversten, som väntat att Gallas skulle brusat upp och betedt sig som en galning, såsom han ibland plägade göra för mycket mindre orsaks skull, satt helt förvånad öfver det sätt, hvarpå han mottog underrättelsen.

— Nå, — sporde Gallas åter, — ni har ej svarat på min fråga, om ni tror på dessa rykten?

— Det är en kinkig fråga att besvara, — utbrast ändteligen David von Mohrenheim. — Man vet ej hvad man skall tro i dessa tider, ty det ena ryktet säger så, och . . .

— Så kommer ett annat, som säger raka motsatsen, ja, — afbröt Gallas och småkrattade. — Ser ni, öfverste, det var just denna bekännelse, som jag ville framtinga hos eder. Var ni lika lugn som jag och låt ryktena basuna ut hvad som helst. Jag kommer aldrig att tro på dem förr, än de . . . ja, rent ut sagdt, blifvit åtminstone en half verklighet. I alla händelser skadar det visst icke att vi äro på vår vakt *om* nu detta rykte skulle öfvergå till verklighet. I sådant fall kunna vi må hända snart nog vänta oss ett angrepp här. Ja, må Torstensson våga att stöta sina båda horn mot Magdeburgs skansmurar, jag lofvar, att han då allt skall bryta af dem ett godt stycke.

När David von Mohrenheim en stund derefter gått blef det en helt annan förändring med Gallas. Det trotsiga öfvermodet var i en handvändning bortblåst och han gick der, en sannskyldig bild af oro och förtviflan, med snabba steg fram och åter i sitt rum.

— Du trodde dig komma med en nyhet, — utbrast

han, — men det der, som du nu omtalat för mig, det visste jag långt förr, än du. Min belägenhet är verkligen så förtviflad, att om ej sjelfva naturen bringar mig hjälp, så är jag tvungen att till sist kapitulera. Och ingen hjälp har jag att vänta från Wien. Man klandrar mig för att jag lidit så många och så stora motgångar, men kan jag rå för att olyckan så ihärdigt förföljer mig. Dock, — slutade han sin monolog och en stråle af hopp trängde fram i hans ögon, — oturen skall väl någon gång tröttna och vända mig ryggen.

Ungefär halfvägs mellan Magdeburg och Niemeck var den lilla byn Schweinitz belägen. Den bestod vid tiden för denna skildring endast af några små kojor, samt ett något större hus i vestra utkanten. Man behöfde kasta blott en enda blick på det lilla samhället för att genast upptäcka, att äfven det icke blifvit oberördt af krigets hand. Och hvar fanns väl från denna trakt och upp till stranden af Östersjön den bebodda fläck, som ej lidit mer eller mindre af krigets härjningar? Man kan tryggt påstå, att det skulle varit omöjligt att träffa en sådan.

På eftermiddagen den 23 november stannade den tunga resvagnen, bullrande och skrällande, utanför det nämnda stora huset i Schweinitz. Vagnen omgafs af en stark eskort af östgötaryttare, och sergeanten Isak Grimme, som för sitt välförhållande under drabbningen vid Niemeck blifvit af Torstensson sjelf utnämnd till kornett, hade befälet. Nog skulle Evert Birgersson heldre velat vara i hans ställe, än att jaga de påfviske, men pligterna måste uppfyllas, hur djupt det än sved i hjertat. Då han öfverlemnade befälet åt den nye fänriken, hviskade han också:

— Jag vet att jag kan lita på dig.

— Som på er sjelf. Ingen d—l, vore han än klädd i de grannaste kläder eller påfig dräkt, skall röra ett hår på hennes hufvud. Klå lugnt de der karnaljerne och kom sedan tillbaka.

— Hvar tänker du rasta?

— I Schweinitz.

— Ja, det är ett bra ställe. Invänta mig der.

Markgrefvinnan hade snart återfått sitt lugn, och hvilken plötslig förändring hade ej Maria undergått! Kinderna buro nu ej längre dödens bleka färg, och den fordna, liffiga glansen i ögonen hade till största delen kommit åter. Till denna förändring bidrog ej heller så litet den omständigheten, att pater Anatolius blifvit förd ur vagnen och sammankopplad med de öfriga tre fångarne, så att det värda sällskapet nu åter var samladt, fastän under betydligt olika omständigheter än tillförne.

Då pater Anatolius i sitt högfärdiga sinne uppretades öfver att icke allenast blifva fångslad till händerna, utan äfven sammanbunden med de tvenne banditerne och den vildsinta qvinnan, yttrade den unge majoren ironiskt:

— Ni fromme fader, kan väl ej anse eder värdighet lida af att promenera i sällskap med röfvere, då ju vår herre, Kristus, hvilkens tjänare ni ju säger er vara, korsfästes mellan tvenne röfvere, eller hur?

Jesuiten teg, men den blick han i löndom gaf Evert Birgersson, talade ett allt annat än försonligt språk.

Det hugg, som Kurt von Acken fått i högra axeln, var ej lifsfarligt, det hade en fältskär intygat, men det var likväl af den beskaffenheten, att han måste hålla sig i absolut stillhet, i annat fall kunde det med tiden blifva farligt nog.

— Hvert för ni oss? — sporde Constantia von Mohrenheim, då hon och Maria inträdde i det förut nämnda huset i Schweinitz.

— Det vet jag ej, — svarade kornett Grimme. — Jag har majorens ordres att stanna här till dess han återkommer från slaget. Då bestämmer han hvart kosan skall styras.

— Hvilken major? — sporde markgrefvinnan förvånad.

— Major Birgersson vet jag.

— Men, han är ju bara kapten och . . .

— Han *var* kapten då han tjenstgjorde under Kaspar Hägg i Bernburg, — rättade kornetten, — men nu *är* han major.

De få innevånare, som voro kvar i byn då Bruays afdelning tågade derigenom, hade flytt vid svenskarnes annalkande och ännu ej kommit tillbaka, hvadan kornett Grimmes ryttare icke behöfde sakna tak öfver sina hufvud. Den koja, i hvilken pater Anatolius och hans medfångar herbergerades, var omgifven af tredubbla vakter, ty *denna* gång skulle det ej lyckas den listige jesuiten och den djefvulska trollpackan att nästla sig undan. Äfven omkring det hus, i hvilket markgrefvinnan, hennes dotter och tjenarinna, samt den af mattighet ganska mycket medtagne Kurt von Acken blifvit inhyste, var omgärdad af starka vakter.

Natten förflöt utan något störande uppträde och då morgonsolen rann upp sprängde major Birgersson i spetsen för en rytteriskvadron in i den lilla byn, och inom en timme derefter var han med sina fångar i fullt tåg vesterut.

— Det är besynnerligt, — utbrast markgrefvinnan, när byn Schweinitz låg bakom dem, — att jag ej sett Max!

— Han har kanske fallit i striden, — svarade Maria med knappt hörbar stämma.

Några minuter derefter red den unge majoren förbi vagnen. Markgrefvinnan sporde också honom efter sin tjenare och fick till svar:

— Af honom har jag ej sett den minsta skymt.

Efter några minuters tystnad, hvarunder de unges blickar talade sitt rika språk, frågade Constantia von Mohrenheim, ej utan en hemlig bäfvan:

— Säg mig, herr major, hvart har ni ordres att föra oss?

Svaret kom raskt och kort, hvarefter Evert Birgersson red sin väg:

— Till Bernburg, fru markgrefvinna.

7.

Bekymren bekräftas. En välkommen ordre.

David von Mohrenheim hade varit ute för att inspektera de små fästena, hvilka alla voro mer eller mindre bestyckade och hvad han erfarit under den rund han gjort kring staden, var långt ifrån egnadt att uppväcka några glada känslor.

Liknöjd för befallningarnes verkställande, se der den allmänna karakteren hos Magdeburgs besättning. Derjemte röjdes ej sällan en uppstudsighet, som ganska otvetydigt påminde om, att den anda, som besjälat korporal Graube och soldaterna Berch och Lentz, alls icke var död, utan fast mera erhållit en ännu rikare näring. Hvad desse tre djerfve män försökt, det kunde nog andra göra efter och må hända lyckas bättre. De

hade åtminstone visat hur det skulle gå till att bli af med en odåga, som dag för dag pinade soldaterna. Om han blott ville gifva sig fången, så vore det mycket bättre, ty såsom krigsfångar kunde de åtminstone ej få det sämre, än de nu hade det.

Ungefär i denna anda hade öfverste von Mohrenheim så småningom funnit soldaternes tänkesätt gå och vid närmare eftersinnande fann han, att de nog hade sina stora skäl dertill. Han sjelf skulle alls icke hafva något emot att så fort som möjligt komma ut ur staden, hvilken på sednare tiden blifvit honom så förhatlig, att han inom sig sjelf heligt lofvade, att ej på länge sätta sin fot inom dess murar, om han en gång väl komme helbregda derifrån.

Innan han begaf sig till Gallas för att afgifva rapport angående sin utflykt, gick han dock in i sin enskilda bostad, der han påminde sig hafva något att uträtta. Medan han var sysselsatt dermed fästades plötsligt hans uppmärksamhet vid ett buller på gatan. Han skyndade till fönstret och såg då en på gatan myllrande folkhop, som oupphörligt hojtade och skrek:

— Hvad har händt. Stanna och berätta annars får du stryk! Det är tids nog om härförderfvaren får veta det sednare!

Öfverste von Mohrenheim såg vidare hur en karl rycktes hit och dit utan att lyckas i sina bemödanden att komma undan. Slutligen lade öfversten märke till att han uppnått porten till det hus, der han (öfversten) bodde och ej många minuter derefter förnam han en kraftig bultning på sin dörr. Han skyndade att öppna och såg framför sig en karl med sönderrifna kläder och smutsigt ansigte.

Den okände trädde in utan att bedja om tillåtelse.

David von Mohrenheim hade nu knappt hunnit kasta en mera granskande blick på den besynnerliga uppenbarelsen, förrän han bleknade, tog ett par steg tillbaka under det han utbrast:

— Max! Hvad i Herrans namn har händt?

Stönande som en blåsbälg torkade sig Max i ansigtet under det han darrade som ett asplöf, svarade den gamle trotjenaren:

— Nådige herre, om jag kunde slippa att . . .

Öfversten rusade fram till honom, grep honom våldsamt i kragen och skrek:

— Säg, äro de döda?

Max var nära att qväfvas af det väldiga taget; han kunde nätt och jemt få fram andan.

— Nå, nå, — utbrast David von Mohrenheim och släppte taget, — jag var kanske för häftig. Berätta nu. Men, först en sak: är det markgrefvinnan, som skickat dig hit?

— Nej, jag har flytt. Men, hör mig, herre. Hvert enda ord är dagens sanning.

Sedan den gamle trotjenaren funderat några ögonblick, började han:

— Färden härifrån gick utan några hinder. Markgrefvinnan var ovanligt språksam, det hörde jag tydligt från min plats bredvid körsvennen, men fröken svarade knappast ett enda ord. Då och då kom general Bruay framridande och hade längre eller kortare samtal med markgrefvinnan och nästan ständigt var löjtnant von Acken hos fruntimren, och Gud nåde den, som kommit dit i fiendtlig afsigt. Resan gick också lyckligt om jag undantager de förfärliga vägarne och den hårdt skakande vagnen. Två gånger på en dag måste vi byta om

hästar. Slutligen gjorde vi halt för att hvila ut en stund och derunder kom pater Anatolius till . . .

— Hvad! — utbrast öfversten under det en mörk sky af vrede drog öfver hans panna. — Är den . . . är han der, — rättade han sig genast. — Jag trodde att han var qvar här i staden?

— Nej, han kom till oss och hvad markgrefvinnan och löjtnant von Acken talade sins emellan, det kunde jag ej höra, men följden blef att munken tog plats i vagnen ehuru jag nogsamst såg att löjtnanten just icke var så belåten dermed, och . . .

Här afbröt Max sjelf sitt tal emedan han såg öfversten i en allt mera upprörd sinnesstämning gå fram och åter i det temligen stora rummet.

— Nå, hvarför fortsätter du ej? — sporde David von Mohrenheim och for med handen öfver pannan.

— Jag trodde att öfversten ville vara ensam med sina tankar.

— Nej. Fortsätt, du. Ehuru jag går fram och åter, uppfattar jag tydligt hvad du säger.

Max fortsatte:

— Så började tåget ånyo och snart fingo vi Niemegek i sigte. Det var i skymningen och generalen hade beslutit att bivuakera här och . . .

— Satt munken då qvar i vagnen? — sporde David von Mohrenheim brådskande.

— Nej. Han måste stiga ur och söka sig plats hvar han kunde.

— Hur befann sig min dotter vid det tillfället?

— Hon sof, ty hon var alldeles öfverväldigad af trötthet.

— Öfversten svarade ingenting dertill, utan fort-

satte sin vandring öfver golfvet, och det tycktes som om han helt och hållet glömt att Max fanns kvar.

— Nå, — utbrast han slutligen, — hvarför fortsätter du ej, utan rättar dig efter mig?

Max, som tydligt såg, att David von Mohrenheim var i den sinnesstämningen att han icke tålde några ursäkter, fortfor:

— Natten förflöt lugnt och andra dagen hade knappt hunnit gry, förrän generalen gaf tecken till uppbrott. Det gick ej så fort att få den der otäckt tunga vagnen i ordning, men ändteligen voro vi färdige...

— Och munken med i vagnen, — afbröt öfversten med en viss bitterhet i rösten.

— Ja. Men vi kommo ej ur fläcken, förrän scenerna omkring oss plötsligt förändrades. Från nästan alla håll och kanter hördes hurrarop och innan vi hunno sansa oss hade vi...

Max uttalade ej meningen, utan slog med en smärtsam åtbörd båda händerna för ansigtet.

David von Mohrenheim hade stannat framför sin gamle trotjenare och för sig sjelf tänkte han:

— Jag anar att det der ryktet talat sanning.

— Högt yttrade han derpå, ifyllande den afbrutna meningen:

— ...svenskarne öfver oss! Är det ej så?

— Ja, — suckade Max och upplyfte ansigtet. — De rusade öfver oss med farten af en orkan, och när jag skyndade att hjälpa löjtnanten med att skydda markgrefvinnan och fröken, erhöj jag ett så våldsamt slag här i hufvudet, att jag förlorade sansen. Se sjelf, — fortfor han och vecklade upp de klädtrasor, som voro lindade öfver ett varigt sår, ett par tum långt. — När jag ändteligen kom till sans rasade striden ännu

omkring mig. Som jag naturligtvis ingenting kunde uträtta, kröp jag åt sidan och dolde mig i ett närbeläget snår. Så mycket kunde jag dock se, att anföraren för den trupp, som anföll oss, var den der kaptenen, som förut...

— Det är nog, — afbröt David von Mohrenheim och slog afvärjande med händerna. — Hur redde sig general Bruay?

— Han flydde, och när jag märkte detta, kom den föresatsen öfver mig, att jag skulle försöka taga mig fram hit för att underrätta ers... ers... nå... de...

De öfveransträngningar, för hvilka Max utsatt sig, hade ånyo betagit honom sansen och slak som en trasa föll han ned på golfvet. Öfversten sände genast bud till sitt regementes fältskär och en half timme derefter var den gamle trotjenaren i goda och vårdande händer.

— Således åter i svenskarnes våld, — mumlade David von Mohrenheim för sig sjelf under det han med långsamma steg gick att uppsöka Gallas. — Heliga Guds moder, hvad skall jag nu göra!

Nästan lik den, som går i sömnen fortsatte öfversten sin väg. Då han inträdde till fältmarskalken möttes han genast af denna ordre:

— Öfverste von Mohrenheim, försök att smyga eder ned till byn Jüterglück, jag har genom kunskapare fått kändedom om att en lifsmedelsfora, blott under betäckning af ett femtiotal svenskar, inom kort skall passera der förbi. Tag så stor styrka, ni anser nödigt, men förhåla icke tiden, utan begif er genast på väg.

Utan att svara ilade öfversten genast bort och då han kom ut på gatan, mumlade han för sig sjelf under det han med en viss belåtenhet gnuggade händerne:

— Gud vare lof, att jag åtminstone för en liten tid

kan få något andrum, och slippa andas den här innes-
stängda luften! Ingen vet hvad som kan hända under
tiden.

En half timme derefter var han i spetsen för hundra-
femtio man, deraf en tredjedel ryttare, i sträckmarsch
mot den lilla, i sydost från Magdeburg belägna, byn
Jüterglück.

8.

**I vagnborgen. Andra gången räddad. I säkert förvar.
Gubben Hägg gräter.**

Det såg ej stort bättre ut i Jüterglück än i Schwei-
nitz, ty vid sist nämnda ställe hade åtminstone den lilla
bykyrkan blifvit skonad, men icke så i Jüterglück. Af
tornspiran funnos qvar endast några svarta, kolnade
bränder, och af sjelfva kyrkan återstod sorgliga lem-
ningar, vittnande om den råaste framfart. Allt hvad
templet egde af något värde hade blifvit bortfördt af
ett band röfvare och marodörer, hvilka i slutet af augusti
månad helt oförmodadt öfverfallit de intet ondt anande
innevånarne, förjagat eller mördat dem, plundrat allt,
hvad plundras kunde, och derpå under svordomar och
hånskratt satt eld på byn.

Detta och mycket annat härresande berättade under
våldsamma snyftningar den gamle byskolmästaren för
den svenske officer, som anländt till Jüterglück i spetsen
för ett trettiotal knektar för att möta och till Bernburg
eskortera den fora, som hvarje timme väntades komma
längre inifrån landet.

Den kom också efter en ganska lång väntan och

bestod af ett tiotal vagnar, lastade med hvarjehanda förnödenheter både åt människor och djur.

Som tåget hade varit ganska besvärligt nödgades foran hvilade en stund i den lilla byn. Hvilan behöfdes också ty soldaterna hade nätt och jemt hunnit luta sig mot hvad de finga tag uti, förrän de insomnade.

Endast de tvenne utställda posterne, samt hästskötarne, finga ej taga sig någon hvilade ännu, men det skulle väl randas för dem den timmen också.

Att fänriken och sergeanten ej heller finga öfverlemna sig åt sömnen är helt naturligt, likasom att de ej kunde göra det, ty ett allt för stort ansvar hvilade på dem, att de tanklöst skulle förbise detta. Kaspar Hägg var ej att leka med i dylika saker, det kände de alltför väl, men dessutom låg det dem ju särskildt om hjertat att fullgöra sitt maktpåliggande uppdrag så väl som möjligt.

Under det de gingo fram och åter mellan vagnarne och samspråkade om ett och annat, enkannerligen om Evert Birgersson, om hvilken ingen underrättelse kommit till Bernburg, allt sedan han begaf sig derifrån i sällskap med den unge skogvaktaren och dennes vän, hvadan ovissheten om den unge, degraderade, kaptenens öde ännu var höljdt i det djupaste dunkel, närmade sig den gamle skolmästaren med ovanligt brådskande steg. Detta undgick ej heller fänrikens och sergeantens uppmärksamhet, och de väntade att helt säkert få höra viktiga underrättelser. När skolmästaren därför kommit inom hörhåll, utbrast fänriken:

— Hvad står nu på, eftersom . . .

— Det är ugglor i mossen, — afbröt skolmästaren och pekade åt Magdeburg till.

— Så-å, — menade sergeanten och skrattade. —

Hvad är det för ugglor? Gallas har väl ej några sådana att släppa ut, nu som...

— Jo men har han så, — afbröt i detsamma en qvinlig stämma och skolmästarens unga dotter, hvilken i skydd af vagnarne smugit sig ända fram, visade sig nu och fortfor: — En kejslerlig ströfkår om minst hundra man rastade för ett par timmar sedan der borta i skogen vid ändan af slätten. Jag såg mycket väl styrkan, men lyckades dock att på omvägar komma hem.

Det var en mindre välkommen underrättelse, men saken måste tagas med kallblodighet och det gjorde äfven fänriken. Manskapet väcktes och så snart det erhööll kunskap om hvad som var på färde, voro både sömn och trötthet i ett ögonblick som bortblåsta. Skjut- och huggevären iordningsställdes och ammunitionen fördelades lika mellan alla. Sedan kom en annan fråga. Skulle man stanna qvar och försvara sig i byn, eller försöka undkomma till Bernburg? Just under det fänriken och sergeanten dryftade denna fråga, utbrast den unga flickan:

— Nu är det för sent att tåga bort. Jag ser ryt-tare ute på slätten.

— Har du så goda ögon, flicka? — sporde fänri-ken, med rätta förvånad.

— Ja, jag ser dem tydligt.

Skolmästarens dotter hade rätt. Det var den af David von Mohrenheim anförda ströfkåren, som nalkades.

I en hast ställdes de tio vagnarne i form af en sköldborg, hvilken på båda flyglarne och på baksidan hade ett ej oväsentligt skydd af några halfbrända hus och bakom detta värn inväntade svenskarne lugnt och kallblodigt sina angripare.

De hade redan hunnit fram och anföllo genast, men

blefvo efter en kort och häftig strid kastade tillbaka. Von Mohrenheim nästan rasade. Skulle denna ringa styrka längre våga trotsa hans mer än dubbla öfvermakt.

— Fram igen! — skrek han och störtade sjelf i spetsen. Det blixtrade från vagnborgen och en af kulorna slet stormhatten från öfverstens hufvud. Den gamle krigaren vacklade för ett par ögonblick, men reste sig åter och skrek:

— Hugg ned hvarenda en, som gör motstånd. Lefve kejsaren!

Härpå svarade fänriken med klangfull stämma:

— Död åt de påfviske! Lefve Sverige!

De kejserliges öfvermakt började snart att visa sig allt mera förderflig och fänriken syntes till slut riktigt villrådig hur han skulle bete sig för att ej vagnarne skulle falla i fiendens händer. Då utbrast den gamle skolmästaren, som befann sig inom vagnborgen och biträdde vid försvaret så godt han kunde:

— Sätt eld på vagnarne, det är . . .

— Det var ej något dumt påhitt, gubbe, — afbröt fänriken och gaf genast befallning om att sätta beslutet i verkställighet.

När öfverste von Mohrenheim såg hvad som förehades, anföll han med ännu större raseri, ty hvad nytta hade han väl af att hafva besegrat en så liten trupp, utan att få det byte, för hvars skull han just kommit dit. Allt måste således göras för att hindra vagnarnes förstöring, och detta enda medel var att krossa försvararne innan de hunno fullborda sina planer. Med hela sin styrka föll han derpå öfver vagnborgen och lyckades att efter ett förtvifladt motstånd bryta sig en blodig väg mellan ett par af de främsta vagnarne. Den sista vagnen, som för det mesta innehöll hästfoder, brann

redan och det skulle nog ej dröja länge, innan elden spridd sig till de andra lassen.

— En svensk stupar, men gifver sig ej! — svarade den hjeltedmodige fänriken på öfverstens uppmaning och beledsagade dessa sina ord med att skjuta en kejsrerlig ryttare rakt genom hufvudet.

Skummande af raseri, skrek öfversten:

— Ingen pardon åt svenskarne! Hugg ned dem allesammans!

På denna uppmaning fick han ett svar, det han minst anade. Från ena sidan framstörtade nemligen med samma oemotståndliga kraft som vid Niemeck en ryttartrupp och inom några minuter voro de kejsrerlige dels skingrade i vild flykt utåt slätten, dels nedhuggne. Anfallet hade skett så hastigt och oförmodadt, att när öfverste von Mohrenheim ändteligen hann sätta sig i försvarstillstånd, var det redan för sent. En kula genomborrade hans venstra arm nära axeln, och i samma ögonblick höjde en svensk ryttare sitt väldiga slagsvärd öfver hans hufvud.

David von Mohrenheim ansåg sig sjelf förlorad och slöt ofrivilligt ögonen. Men just som ryttaren skulle hugga till greps hans arm af en senfull hand och en befallande stämman yttrade:

— Han är vår fånge.

Räddaren för andra gången var Evert Birgersson

Den brinnande furagevagnen fördes derpå åt sidan och fick brinna ned, ty elden hade redan fått så pass mycken näring, att den var omöjlig att släcka. På en af de andra vagnarne, der underlaget var någorlunda mjukt, lades den sårade öfversten, samt löjtnant von Acken, och derpå styrdes kosan rakt på Bernburg, hvars torn redan på långt afstånd syntes öfver de omgifvande skogstopparne.

Hvarken markgrefvinnan eller hennes dotter hade den minsta aning om makens och fadrens närvaro och tillstånd. Evert Birgersson hade också förbjudit en och hvar, som kände öfversten, att derom yppa ett enda ord.

Ju längre tiden skred framåt, utan att hans utskickade kommo tillbaka, desto mera orolig kände sig Kaspar Hägg och ofta brummade han i skägget ganska långa meningar för sig sjelf, samt slutade alltid med ett halfhögt:

— Det här ser besynnerligt ut. Jag måste väl ändå sjelf ut för att söka få tag i dem.

Men, snart glömde gamle majoren detta och återtog sin vanliga patrullering långs vallarne.

Det var också en annan tanke, som mången gång höll honom vaken, ibland halfva nätterna, och det var tanken på Evert Birgersson, den han lärt att älska med så godt som faderlig kärlek. Nog visste gubben att Evert var djerf och tilltagsen mer än alla andra, men olyckan, som ibland tyckes vika undan för den oförvägne, kunde ju någon gång i ett obehakadt ögonblick smyga sig öfver honom.

— Och hvarför skulle pojken så der burdus gå och förälska sig i den der katolska skönheten! — var då hans så godt som stående monolog. — Ja, ja, hon var då aldrig en smula bättre, hon heller, det måste erkännas. De der skönheterne likna precis en kruttunna; den aldri minsta gnista, så... ja, men hvem tusan kan svära på, att hon inte med sina kärvänliga ögonkast bara lagt ut en snara för honom och sedan... anfäkta och regera, jag blir arg bara jag tänker på, att jag i honom förlorat min präktigaste officer. Han var ju så godt som sjelfskrifven till min efterträdare, äfven om de påfviske skulle afklippa min lifstråd, eller om det på

annat sätt skulle blifva någon annan förändring här . . . Men, hvad är det för buller, eller skulle jag höra galet! Hallå der, — skrek han till den på vallen öfver stora porten gående posten, hvad är det för då'n der ute, som . . .

— En massa vagnar, och . . .

— Hå, hå, — afbröt gubben Hägg och ilade fram till stora porten, den han befallde skulle öppnas, — det har alltså lyckats dem att komma öfver hyte! Nå, det var raskt gjordt!

Porten hade likväl knappt blifvit öppnad och Kaspar Hägg fått syn på den massa ryttare, mångdubbelt flere, än han visste sig hafva skickat med, som svärmade omkring vagnarne, förr än han började ana oråd och med dundrande stämma befallde att porten åter skulle stängas. Den var redan mer än till hälften stängd, när en klar, ungdomlig röst hördes utifrån:

— Det var ett konstigt mottagande farbror gifver oss! Hur skall jag förstå detta?

— Blixt och dunder! — skrek gubben och stack halfva kroppen ut genom den del af portöppningen, som ännu fanns kvar, — hör jag rätt, eller . . .

— Ja, visst hör farbror rätt, — utbrast i detsamma den till portöppningen framridande officeren. — Låt nu upp för oss, så skall jag sedan förtälja underliga händelser för farbror.

— Nå, Gud vare lof, att jag har min raske pojke tillbaka, — mumlade gubben Hägg under det hans ansigte fick ett helt annat utseende. — Men, hvad är det der för en ogement åbakig vagn, som han kommit öfver? Är det väl meningen . . . aj, för tusan, två qvinnor! Anfäkta och regera har det inte lyckats honom att få tag i markgrefvinnan och hennes dotter och, — fortfor han och höll på att, såsom han efteråt sade »få dändimpen»

när han gjorde den andra upptäckten, — äfven de der, som skulle hänga, och munken, den slipade karnaljen, som hjälpte allesammans på flykten! Skönt, prägtigt, — nästan skrek han i glädje och gnuggade händerna så att det knastrade i fingrarna, — nu har pojken rättighet att blifva kapten igen eftersom...

— Ja, till och med major, om farbror ej har någonting deremot, — inföll raskt Evert Birgersson, som tydligt hört gubbens sista utgjutelser, — men, upp på vid gafvel med porten, — jag har omkring femtio fångar med mig.

Ungefär en timme derefter gick allt sin gilla gång inom Bernburgs slottsmurar. Constantia von Mohrenheim och hennes dotter, jemte deras tjenarinna hade fått återtaga sina fordna rum, men nu naturligtvis under ännu strängare bevakning än förut, med undantag af Maria, som hade frihet att gå hvart hon behagade; David von Mohrenheim och Kurt von Acken hade fått beqväma sjukbäddar i en annan del af slottet, och den svenske kirurgen vinnlade sig på alla möjliga sätt att påskynda tillfrisknandet.

Och pater Anatolius? Hans raseri kände ej några gränser då han fick underrättelse om att han skulle göra sällskap med de tvenne banditerne och Svarta trollpackan. En vansinnig skulle icke kunnat uppföra sig på ett våldsammare sätt än han, och slutligen måste han bindas med händerna på ryggen.

De fyra fångarne insattes i ett stort, hvälfdt rum i sydvestra tornets bottenvåning, och fastkedjades vid väggen med så långa mellanrum, att de ej kunde nå hvarandra. Men, icke ens nöjd med dessa försigtighetsmått, anordnade Evert Birgersson vakt, icke blott utanför, utan äfven inuti rummet. Nu skulle han icke släppa dem, som en gång beredt honom så mycket obehag.

Vi veta att den gamle majoren, Kaspar Hägg, var af en trygg, nästan butter natur och att det var ganska svårt att få honom, så att säga, djupt rörd. Men, då han fick se det stora, med Torstenssons sigill prydda, pergament, som Evert höll framför honom, och enligt hvilket Hägg var utnämnd till öfverstelöjtnant med tjänstgöring vid hufvudstyrkan, då häfdes hans bröst som vågorna i ett haf och en liten, klar, tårback letade sig väg utför venstra kinden. Men, då tyckte gubben, att det gick för långt. Utan att yttra ett enda ord, tog han emot sin fullmakt, tryckte hårdt, nästan våldsamt, sin unge efterträdares händ och rusade på dörren.

9.

Misslyckade försök. Den sista färden. »Död!»

Mer än en gång hade Constantia von Mohrenheim fältt de varmaste förböner för pater Anatolius, men alltid utan gynnsamt resultat. Hon hade bedit så godt hon kunnat, ja, hon hade till och med framkastat ett tydligt hot, gående ut på, att den katolska kyrkan nog skulle veta att hämnas sin trogne tjenares skymfliga död. Kaspar Hägg, som icke ville lemna Bernburg förr, än han sett brottslingarne undergå sitt rättvisa straff, hade nemligen dömt alla fyra att mista lifvet genom hängning.

Detta hot verkade naturligtvis endast motsatsen mot hvad markgrefvinnan åsyftat, och då hon slutligen insåg, att hon ingenting kunde uträtta utbrast hon:

— Nå, grymme barbar, tag då icke allenast min personliga, utan äfven den heliga katolska kyrkans djupaste förbannelse och...

— Min fru, — afbröt den unge majoren något barskt under det en mörk sky af vrede flög öfver hans anlete, — i eder blinda ifver glömmen ni, att vi, protestanter, helt och hållet brutit med den katolska kyrkan, hvadan dess förbannelse snarare inför en högre domstol torde förbytas i välsignelse öfver oss. Och det förundrar mig storligen, att ni, då ni utan tvifvel känner till den skamlige munkens alla skurkstreck, ens vill taga honom i försvar. Det är sorgligt, att en sådan utstuderad bof skall hafva kunnat så förvända ett i grund och botten godt hjerta, att det blifvit aldeles stenblindt för uselheterna hos denne djefvul i menniskohamn. Andteligen hafva vi nu fått både honom och hans stallbröder i våra händer, och i morgon skola de, om ej denna jord förgås, eller slottet Bernburg sammanstörtar i ruiner, lida straffet.

Med dessa ord gjorde han en lätt bugning för den mållösa markgrefvinnan och aflägsnade sig med stora steg, mumlande för sig sjelf:

— O, de qvinnorna, de äro då för besynnerliga! Aldrig hade jag kunnat tro, att hon skulle vilja nedlåta sig till att så efterhängset bedja om nåd för en skurkaktig jesuit, som är hatad och föraktad i hela trakten, och hvilkens död tvertom skall helsas med tillfredsställelse. Stackars Maria, hvad har du ej fått lida under dessa tvenne dagar, då din moder ville tvinga dig att söka inverka på mig till förmån för skurken, och du så bestämdt vägrade! Men, hoppas på bättre tider, min älskade; sorgens moln skola väl någon gång skingras!

Äfven med sin make hade fru Constantia talat om deras bigtfaders öde, men alltid fått detta svar:

— Det är ej mer än rätt, att han får hvad han förtjenar. Du vet, att jag nästan ifrån första ögonblicket, han kom i vårt hem, visat honom köld och lik-

giltighet, och detta af den orsaken, att jag inom kort såg hans lömskhet och dubbelhet. Pina mig ej längre med att tala om honom.

Då Evert Birgersson så hastigt lemnade Constantia von Mohrenheim, tvekade hon några ögonblick om hon skulle göra ett sista försök, nemligen att söka öfvertala sin make till att förena sina böner med hennes, och hon begaf sig genast till sjukrummet. Just då hon lade handen på dörrvredet, hejdades hon af kirurgen, eller rättare sagdt, fältskären, med denna barska fråga:

— Hvarthän?

— Till min makes sjukläger ser ni väl, — svarade markgrefvinnan spotskt och högdraget.

— Markgrefven har just nu fallit i en välgörande sömn och får ej väckas, — ljöd svaret.

— *Jag måste in till honom*, — nästan hväste markgrefvinnan fram.

— Tillbaka, — befallde fältskären hotande, — annars kallar jag på vakten der borta.

Hvad Constantia von Mohrenheim mumlade för sig sjelf, då hon vacklade tillbaka till sina rum, kunde ingen dödlig höra, men att det ej var några välsignelser öfver svenskarne i allmänhet och fältskären i synnerhet, det framgick tydligt af de gnistrande ögonen och de konulsiviskt knutna händerna.

— Hvar är min dotter? — sporde hon ilsket, då Prisca darrande hjälpte henne af med ytterplagget.

— Jag vet ej, eders nåd, men för en stund sedan såg jag henne vara på borggården.

Då Prisca aflägsnat sig sjönk den gamla damen stönande ned i en soffa och dolde ansigtet i händerna under det hon halfhögt utbrast:

— Och så äfven denna sorg. Ja, förbannad vare den stund, då han satte sin fot inom Bernburgs murar!

Nu har hon naturligtvis gått för att råka honom. Oh, om dessa sorger vore öfver; om . . .

Hon fullbordade ej sin mening, utan började att i stället mäta rummet med stora steg.

För att åtminstone bespara Constantia von Mohrenheim smärtan af att se sjelfva afrättningen, hvilken skulle försiggå på den åt floden Saale vettande vallen, på det att alla, som kommo den vägen, måtte få se hur rättvisan blifvit skipad öfver dem, som så länge varit traktens plågoris, tillstadde Evert Birgersson på den älskades förböner, att sjelfva handlingen skulle försiggå straxt efter soluppgången, då markgrefvinnan ännu ej hade stigit upp. Men, af förberedelserna på qvällen anade hon sammanhanget och då solen visade sin första, glödande kant öfver horisonten, steg hon skyndsamt upp, klädde sig endast till hälften och tog, trots Marias ifriga böner, plats vid det fönster, hvarifrån hon hade en fri utsigt öfver de fyra galgarne. Hon var nära att svimma vid denna hemska syn, men tillkämpade sig ändteligen ett tillfälligt mod och insvepte sig med en viss sorgfällighet i den tjocka gardinen.

De dödsdömdes natt hade varit mycket olika. Böner och förbannelser aflöste hastigt hvarandra, och till och med de vid råa och hjertslitande uppträden vane knektarne kunde ibland ej återhålla en rysning.

Värst af alla var Svarta trollpackan. Minut efter minut åkallade hon afgrundens alla makter, att de skulle hjälpa henne, ty hon ville ej dö nu, förrän hon blodigt hämnats. Fraggan stod henne om munnen och ofta måste knektarne med våld hålla henne, så att hon ej i sitt gränslösa ursinne skulle krossa hufvudet mot den skrofliga stemmuren.

Äfven pater Anatolius var till en början ganska våldsam, men efter ett par timmar inslurade han för en stund och var sedan, åtminstone till utseendet, temligen lugn. Den ena latinska bönen efter den andra flödade från hans läppar och under hela sin lefnad hade han nog aldrig gjort tillsammanlagdt så många kors-tecken som i denna, hans sista natt.

Och Judas Kitze och länge Franz? Deras glas-artade ögon sågo riktigt hemska ut och de glåmiga ansigtetena talade oförtydbart om deras inre tillstånd. Ej ett ord, en bön, kom öfver deras skälfvande, blåbleka läppar; knappt en enda rörelse; två stenbilder kunde ej vara mera orörliga. Der kunde man tydligt spåra den högsta graden af förtviflan.

Slutligen knarrade den massiva dörren på sina gång-jern, och den afdelning, som skulle föra bort de lifdömda, inträdde.

En dof förbannelse från munken, som ända tills nu hoppats på att få nåd, vilddjurslika tjut från Svarta trollpackan och samma stumma förtviflan hos de tvenne banditerne.

Kedjorna lossades och genom en i muren huggen gång fördes de lifdömde upp på vallen.

Då Svarta trollpackan fick se galgarne utbröt hennes raseri på ett förfärande sätt och innan någon hann tysta ned henne, hade hon med en röst, som hördes öfver hela borggården och äfven af den darrande markgrefvinnan, utslungat dessa ord:

— Förbannelse öfver dig, David von Mohrenheim. Då du i skogsdungen vid den lilla byn Konitz svor mig kärlek, hyste du då den djefvulska tanken, att jag, din första och enda kärlek, som du bedyrade, ha, ha, ha, skulle blifva hängd på vallen till ditt slott. Vet, eländige, att Fransisca Preczwith förb...

En af knektarne lade i detsamma sin ena hand på den vilda qvinnans läppar; snaran kastades blixtnabbt om hennes hals och hon blef det första offret.

I samma ögonblick uppslogs våldsamt det fönster vid hvilket markgrefvinnan haft plats, och Maria sträckte ut halfva kroppen, under det hon ångestfullt ropade:

— Hjelp, hjelp! Fältskären!

Inom några minuter stodo både denne och Evert Birgersson vid den på golfvet liggande Constantia von Mohrenheim, på hvilken han skyndsamt öppnade en åder. Ej en bloddroppe kom ut.

— Död af slag, — mumlade han halfhögt. »Död».

Sedan den afsvimmade Maria genom fältskärens åtgärder snart blifvit återväckt till sans, omtalade hon snyftande, att modren, utan att yttra ett enda ord, sjunkit tillsammans just som den vilda qvinnans ord blefvo hämmade.

Fransisca Preczwiths hämnd hade kräft sitt första offer.

10.

Lugn efter stormen. Skrytets följder.

Det gick rätt många dagar om innan man vågade delgifva den ännu sjuke öfversten det hårda slag, som drabbat honom genom hans makas så plötsliga bortgång, och hade alltid på hans frågor, hvarför hon ej besökte honom, det svaret, att en lindrig sjukdom höll henne fjettrat vid sängen.

Öfversten ville då ovillkorligt besöka henne och det fordrades ej allenast dottrens ömma öfvertalningar, utan äfven till slut fältskärens bestämda förbud, för att han skulle hålla sig stilla och lugn.

Men, alla insågo naturligtvis med bäfvan, att den stunden slutligen måste komma, då sanningen skulle fram. Den i sitt yrke skicklige fältskären ville med all makt framflytta denna tid så långt som möjligt och när Maria sporde honom om orsaken dertill, svarade han:

— Ännu kan jag ej säga att hans lif är utan fara, ty kulan träffade på ett ganska ömtåligt ställe. Skulle nu, innan all fara är öfverstånden, han erhålla den sorgliga underrättelsen, så är det mycket troligt, att de starka sinnesrörelser, han måste erfara, komma att alstra sårfeber, och då går han icke igenom. Dölj derfor sanningen så länge som möjligt.

Till slut började likväl öfversten att oroas öfver sin makas långa sjukdom och sade en gång till fältskären, att han ovillkorligen måste se henne. Hon voro väl ej hårdare sjuk, än att hon kunde bäras till honom då han ej finge komma till henne.

Hvad var nu att göra? Naturligtvis att yppa hela sanningen, dock med uteslutande af orsaken. Och hvem kunde vara närmare dertill, än hans egen dotter!

Det var med sorgset hjerta, som den unga flickan gick att fylla denna sin mission. En dyster aning sade henne, att hon stod vid en ödesdiger vändpunkt.

Lugnt och stilla åhörde öfversten hennes tal om ett och annat, hvarmed hon inledde samtalet. Slutligen reste han sig med en viss häftighet upp i bädden och utbrast:

— Hvarje gång som jag leder samtalet på din moder, slår du bort det. Jag börjar nu förstå, *hon är död*.

Det var med en onaturlig skarp stämma som han yttrade de sista orden. Marias tystnad och hennes i båda händerna dolda anlete sade den sjuke tydligt, att han gissat rätt. Ett anskri, och han sjönk medvetlös ned igen.

Fältskären hade rätt. Sårfeber infann sig och tre dagar derefter stod Maria äfven vid sin faders dödsbädd. David von Mohrenheim hade utandats sin sista suck utan vetskap om den vilda qvinnans förbannelse, som nu kräft sitt andra offer.

Huru krigets åskor än rullade öfver denna del af Tyskland, qvarblef likväl Maria von Mohrenheim i Bernburgs slott, der också hennes bröllop ett par år derefter med all den tidens pomp och ståt firades. Brudgummen var den unga svenske öfversten Evert Birgersson Kronsköld. Sin grad hade han eröfrat i slaget vid Jankowitz, der han med egen hand tog en af de fiendtlige öfverstarne till fånga, och sin adliga sköld fick han på sommaren derefter.

Den unga öfverstinnan, som offentligt öfvergått till den lutherska läran, följde troget sin make i fält, ända till dess hennes tillstånd kräfdde lugn och ro. Med sin förstfödde reste hon derefter öfver till Sverige och inväntade der sin make.

Ändteligen slutade det förödande kriget. Öfverste Kronsköld vände genast hem. Den blessyr, han erhållit vid stormningen af »Lilla Sidan» i Prag 1648, den sista krigshändelsen under trettioåriga kriget, hvilket alltså både började och slutade i Prag, tvang honom att lemna krigstjensten. I stället egnade han sig med all kärlek och ömhet åt maka och barn.

Kaspar Hägg fick hvila i tysk jord. Under ett lysande anfall på en afdelning af Hatzfelds ryttare vid Jankowitz stupade han och begrofs med ståt på slagfältet.

Sedan Kurt von Acken tillfrisknat, bortfördes han från Bernburg såsom krigsfånge, och Maria hörde aldrig mera talas om honom.

Isak Grimme var ej nöjd med trettioåriga krigets bardalekar, men tvangs till slut att efter tåget öfver

Bälterna taga afsked såsom major. Berthold Schantz och Josef Kuhz följde öfverste Kronsköld till Sverige och det var deras högsta förnöjelse att påminna sig de äfventyr, som de hade i Magdeburg och trakten deromkring, ej förglömmades i Svarta grottan, genom hvars fuktiga hvalf den tjutande vinden år ifrån år sjöng Alslebensbanditernes hemska dödssång.

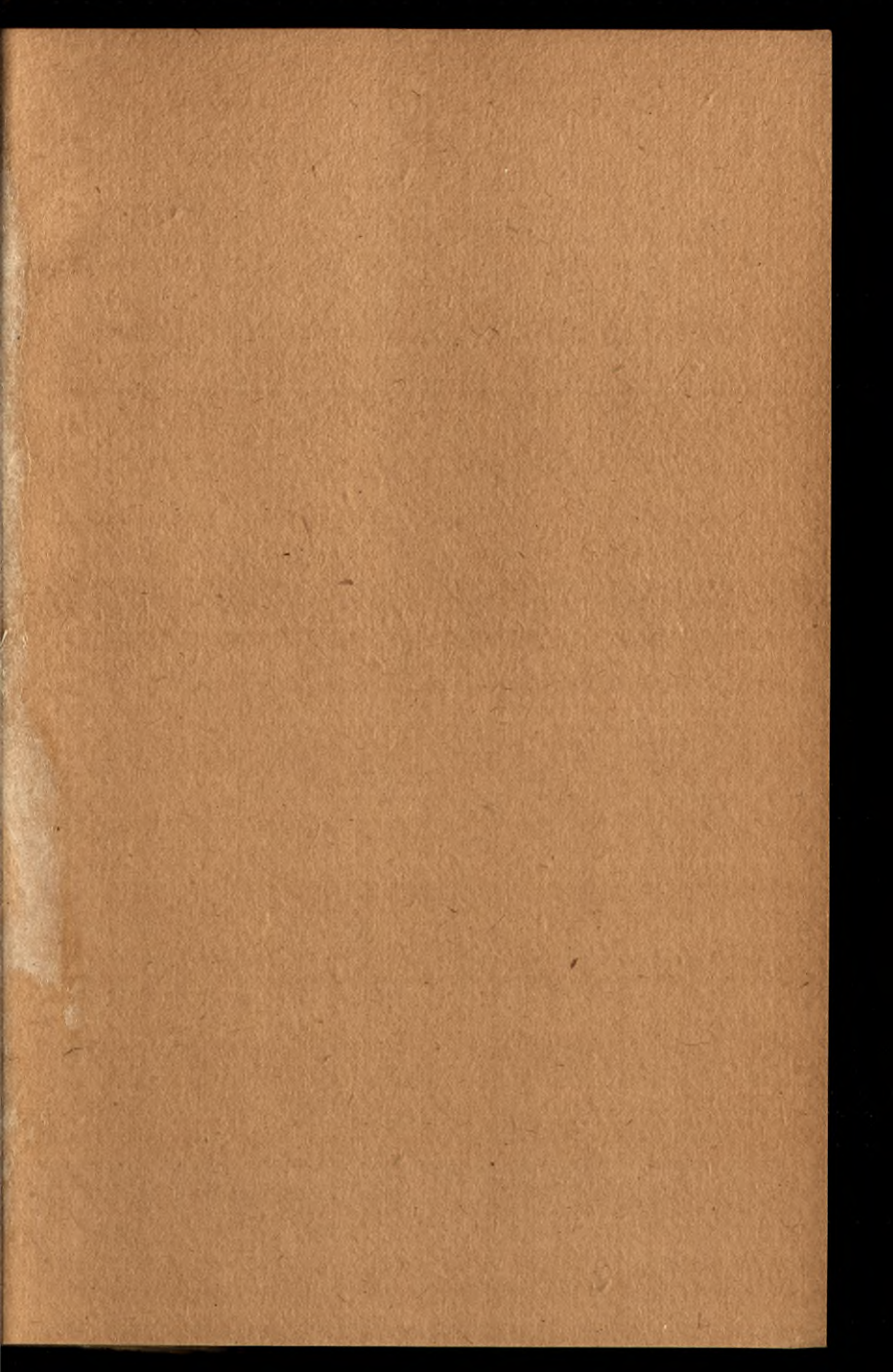
Och fältmarskalken Gallas? Likasom han förut hemligen flytt från lägret vid Bernburg, så måste han också begagna samma utväg för att med den svaga återstoden af sin helt och hållet sprängda här komma undan från Magdeburg. Då vintern inträdde på allvar och bryggorna vid Burg, Aken och Schönebeck förstördes af den utefter Elbefloden drifvande isen, smög han sig med sina skaror så småningom ut från staden, hvars innevanare, med Simon Haurer i spetsen, höjde dånande jubelrop öfver att hafva blifvit befriad från de kejsrerlige.

Under oupphörliga småstrider, hvilka ansenligt förminskade hans trupper, lyckades det ändteligen för Gallas, som här mer än förut gjorde skäl för öknamnet härförderfvaren, att på nyåret 1645 rädda sig inom böhmiska gränsen. Af den här, med hvilken han skulle innestänga Torstensson i Jutland, återstod nu blott omkring ett tusen man.

Efter Gustaf II Adolfs död var intet krigsår så märkvärdigt som Torstenssons fälttåg 1644, och man har svårt för att i vår historia äfven sedan finna dess motstycke.

Slut.

Till salu i bokhandeln:

- Gustaf Adolf och Ebba Brahe.** Berättelse af J. O. Åberg. 50 öre.
- Ett lyckligt skott.** Berättelse från sista finska kriget, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Cecilia Wasa.** En svensk kungadotter. Romantiserad skildring, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Malcolm Sinclairs Mord.** Romantiserad skildring, af J. O. Åberg. 60 öre.
- Fältväbelus Dotter.** Berättelse från Bohus' belägring 1678, af J. O. Åberg. 50 öre.
- På blodig stråt.** Romantiserad skildring från Malmö stads belägring 1677, af J. O. Åberg. 75 öre.
- I Smålands skogar.** Berättelse från Karl IX:s Danska krig, af J. O. Åberg. 1 kr.
- Karelerflickan.** Berättelse från sista finska kriget, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Karna.** Romantiserad skildring från ryssarnes härjningar i trakten af Södertelje 1719, af J. O. Åberg. 75 öre.
- En folkkär konung.** Berättelse från Carl XV:s tid, af J. O. Åberg. 80 öre.
- Sven Danson.** Berättelse från Norrköpings förstöring år 1719, af J. O. Åberg. 1 krona.
- Blodbadet i Wielun.** Berättelse från Karl X Gustafs polska krig, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Fyra berättelser** af J. O. Åberg: *Bälinge länsman, Daga, Lilla Narva, Kungen i Malöga.* 50 öre.
- Bondeplågaren på Oppensten.** Historisk-romantisk skildring från Engelbrekts befrielsekrig, af J. O. Åberg. 75 öre.
- I Frihamn.** Romantiserade skildringar från senaste hälften af sjuttonhundratalet, af J. O. Åberg. 1: 50.
- Stora Daldansen.** Berättelse från Dalkarlarnes uppror 1743, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Aschebergs skyddsling.** Historisk berättelse, af J. O. Åberg. 50 öre.
- Brottets lön.** Romantiserad skildring från Ryssarnes härjningar i Norrböten 1721, af J. O. Åberg. 75 öre.
- Konungens käpp och Drottningens vagga.** Berättelse från Fredrik I:s tid. Af J. O. Åberg. 75 öre.